

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY CENTRAL STATISTICAL OFFICE

WARUNKI ŻYCIA RODZIN W POLSCE

LIVING CONDITIONS OF FAMILIES IN POLAND

Opracowanie publikacji
Preparation of the publication

GUS, Departament Badań Społecznych
i Warunków Życia
CSO, Social Surveys and Living Conditions Department

kierujący
supervisor

dr Piotr Łysoń
Dyrektor Departamentu Badań Społecznych
i Warunków Życia
*Director of the Social Surveys and Living Conditions
Department*

zespół
team

Magdalena Fijałkowska, Bogusława Gawza, Agata
Kaczmarek-Firth, Marek Kowalewski, Renata Łokietek,
Joanna Wawrzyniak

tłumaczenie
translation

Agata Kaczmarek-Firth

naliczanie tablic
tables compiled by

Centrum Informatyki Statystycznej
Central Statistical Computing Centre

Wydział Badania Warunków Życia Ludności
Departamentu Badań Społecznych i Warunków Życia
*Living Conditions Surveys Section
Social Surveys and Living Conditions Department*

współpraca
co-operation

Renata Brzezińska, Rafał Kupis, Joanna Drop –
Ośrodek Warunków Życia i Badań Ankietowych w Łodzi
Centre for Living Conditions and Surveys in Łódź

Maciej Banaś –
Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Macroeconomic Studies and Finance Department

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Druk i oprawa
Statistical Publishing Establishment

ISBN 978-83-7027-547-1

Publikacja dostępna na CD
oraz w Internecie – www.stat.gov.pl

*Publication available on CD and
on Internet – www.stat.gov.pl*

PRZEDMOWA

Mamy przyjemność przekazać Państwu publikację „Warunki życia rodzin w Polsce”, która jest oparta na wtórnym wykorzystaniu wyników badań ankietowych przeprowadzonych w gospodarstwach domowych.

Dane z badania „Budżety gospodarstw domowych” zostały wykorzystane do przedstawienia struktury populacji oraz dochodów i wydatków. Z „Europejskiego badania dochodów i warunków życia” (EU-SILC) wykorzystano dane dotyczące warunków mieszkaniowych, zagrożenia ubóstwem i deprivacją materialną. „Badanie spójności społecznej” było źródłem informacji o dzieciach a zwłaszcza zaspokajaniu ich potrzeb oraz o pomocy dla rodziny. Z „Badania budżetu czasu” zostały pozyskane dane dotyczące dobowego budżetu czasu, zwłaszcza te odnoszące się do czasu poświęcanego na pracę i obowiązki rodzinne (w tym opiekę nad dziećmi). Dane z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP2011) zostały wykorzystane jedynie w ograniczonym zakresie do przedstawienia struktury rodzin, ze względu m.in. na odmienną metodologię w stosunku do wykorzystywanej w badaniach ankietowych oraz przygotowywaną odrębną publikację dot. rodzin na podstawie wyników NSP2011.

Ze względu na metodologię badań ankietowych w publikacji zawarto opis gospodarstw rodzinnych wyodrębnionych z gospodarstw domowych. Ich struktura w największym możliwym zakresie odzwierciedla strukturę rodzin.

Małżeństwo i rodzina są podstawą życia społecznego i dlatego tak ważna jest troska o ich dobrą kondycję w różnych istotnych wymiarach. Artykuł 18 Konstytucji RP stanowi, że „małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”. Rolą GUS jest dostarczenie możliwie pełnej informacji na ten temat. Mam nadzieję, że niniejsza publikacja wypełni znaczną część luk informacyjnych występujących do tej pory w odniesieniu do warunków życia rodzin w Polsce.

dr Piotr Łysoń
Dyrektor Departamentu Badań
Społecznych i Warunków Życia

Warszawa, grudzień 2013 r.

PREFACE

We are pleased to present you with the publication “Living Conditions of Families in Poland”. This publication is based on secondary analysis of the CSO surveys results. All the surveys were conducted in households.

Data from the Household Budget Survey was used to present the structure of the population as well as income and expenditure. From the European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data on accommodation, risk of poverty and material deprivation was used. The Social Cohesion Survey was the source of data on children, especially on fulfilling children needs as well as on assistance for family households. From the Time Use Survey, information on daily time budget was obtained, especially with regard to time spent on paid work and housework (including childcare). Data from the National Population and Housing Census 2011 was used in order to present family structure. It was used to a limited extent due to e.g. significantly different methodology when compared to surveys methodology, moreover a separate publication on families based on the census results is being prepared.

Due to the surveys methodology this publication includes a description of family households derived from households, in order to reflect family structure to the greatest possible extent.

Marriage and family are the foundation of social life and therefore it is crucial to care about their wellbeing in various relevant dimensions. Article 18 of the Polish Constitution states that “marriage, being a union of a man and a woman, as well as the family, motherhood and parenthood, shall be placed under the protection and care of the Republic of Poland”. The role of the CSO is to provide the fullest possible information on this subject. We do hope that this publication will fill a significant number of research gaps regarding the living conditions of families in Poland.

Piotr Łysoń, Ph.D.
*Director of the Social Surveys
and Living Conditions Department*

Warsaw, December 2013

SPIS TREŚCI

	Strona
1. Uwagi metodyczne	11
1.1. Źródła danych	11
1.2. Zakres danych	13
1.3. Objaśnienia podstawowych pojęć	14
2. Wyniki badań - synteza	24
2.1. Struktura zbiorowości rodzin w Polsce	24
2.2. Skład rodzinny gospodarstw domowych	27
2.3. Dzieci na utrzymaniu w rodzinach	36
2.4. Warunki mieszkaniowe rodzin	51
2.5. Dochody i wydatki rodzin	61
2.6. Rodziny zagrożone ubóstwem	75
2.7. Pomoc na rzecz rodziny	87
2.8. Budżet czasu	103
Tablice	111

CONTENTS

	Page
1. Methodology	11
1.1. Source of data	11
1.2. Scope of data	13
1.3. Concepts and definitions	14
2. Results - synthesis	24
2.1. Family structure in Poland	24
2.2. Structure of family households	27
2.3. Children in family households	36
2.4. Housing conditions of family households	51
2.5. Income and expenditure of family households	61
2.6. Family households at risk of poverty	75
2.7. Assistance for family households	87
2.8. Time budget	103
Tables	111

SPIS TABLIC

	Tabl.	Str.
Odsetek dzieci na utrzymaniu według typu biologicznego gospodarstwa rodzinnego	1	112
Odsetek dzieci na utrzymaniu według typu biologicznego gospodarstwa rodzinnego oraz klasy miejscowości	2	113
Odsetek dzieci na utrzymaniu według typu biologicznego gospodarstwa rodzinnego oraz regionów	3	115
Średnia liczba osób na utrzymaniu oraz średnia liczba dzieci na utrzymaniu według typu gospodarstwa rodzinnego oraz klasy miejscowości	4	121
Struktura dzieci na utrzymaniu według wieku oraz płci i klasy miejscowości	5	122
Struktura dzieci na utrzymaniu według wieku oraz województw	6	123
Udział dzieci na utrzymaniu w liczbie ludności ogółem według województw oraz płci	7	123
Struktura dzieci na utrzymaniu według płci i klasy miejscowości	8	124
Struktura dzieci na utrzymaniu w wieku 0-6 lat według uczęszczania do żłobka/przedszkola oraz wieku	9	124
Struktura dzieci na utrzymaniu uczących się w szkole według wieku oraz płci i klasy miejscowości	10	125
Struktura dzieci na utrzymaniu uczących się w szkole według rodzaju szkoły oraz płci i klasy miejscowości	11	126
Struktura dzieci na utrzymaniu według niepełnosprawności oraz płci i klasy miejscowości	12	126
Trudności z zaspokojeniem potrzeb w zakresie kształcenia dzieci ze względów finansowych w % gospodarstw rodzinnych	13	127
Trudności z zaspokojeniem potrzeb zdrowotnych dzieci ze względów finansowych w % gospodarstw rodzinnych	14	128
Trudności z zaspokojeniem potrzeb w zakresie wypoczynku i rekreacji (spędzania wolnego czasu) dzieci ze względów finansowych w % gospodarstw rodzinnych	15	129
Rodzaj zamieszkiwanego budynku według miejsca zamieszkania	16	130
Tytuł prawny użytkowanego mieszkania	17	131
Metraż użytkowanego mieszkania według miejsca zamieszkania	18	132
Średni metraż na osobę w gospodarstwach rodzinnych według miejsca zamieszkania	19	133

	Tabl.	Str.
Odsetek gospodarstw rodzinnych posiadających komputer stacjonarny według miejsca zamieszkania	20	134
Odsetek gospodarstw rodzinnych posiadających komputer przenośny według miejsca zamieszkania	21	135
Odsetek gospodarstw rodzinnych posiadających dostęp do internetu według miejsca zamieszkania	22	136
Odsetek gospodarstw rodzinnych posiadających zmywarkę według miejsca zamieszkania	23	137
Odsetek gospodarstw rodzinnych posiadających samochód prywatny według miejsca zamieszkania	24	138
Dochód do dyspozycji i wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych według typu biologicznego rodziny	25	139
Dochód do dyspozycji i wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych według typu biologicznego rodziny w mieście	26	140
Dochód do dyspozycji i wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych według typu biologicznego rodziny na wsi	27	141
Dochód do dyspozycji i wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych według typu biologicznego rodziny oraz regionów	28	142
Źródła dochodów (na gospodarstwo rodzinne)	29	148
Udziały źródeł dochodów w przychodach ogółem (na gospodarstwo rodzinne)	30	149
Dochód do dyspozycji i wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych według występowania osób niepełnosprawnych oraz osób starszych ...	31	150
Źródła dochodu (na gospodarstwo rodzinne) według występowania osób niepełnosprawnych	32	150
Przeciętne miesięczne wydatki na towary i usługi konsumpcyjne (na gospodarstwo rodzinne)	33	151
Udział poszczególnych kategorii wydatków w wydatkach ogółem (na gospodarstwo rodzinne)	34	151
Odsetek osób w gospodarstwach rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości konsultacji z lekarzem specjalistą według miejsca zamieszkania	35	152
Odsetek osób niepełnosprawnych oraz starszych w gospodarstwach rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości konsultacji z lekarzem specjalistą według miejsca zamieszkania	36	152

	Tabl.	Str.
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości pokrycia z własnych środków niespodziewanego wydatku w wysokości 900 zł według miejsca zamieszkania	37	153
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które deklarowały brak możliwości pokrycia z własnych środków niespodziewanego wydatku w wysokości 900 zł według miejsca zamieszkania	38	153
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości zapewnienia odpowiedniego ogrzewania mieszkania według miejsca zamieszkania	39	154
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które deklarowały brak możliwości zapewnienia odpowiedniego ogrzewania mieszkania według miejsca zamieszkania	40	154
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości jedzenia mięsa co drugi dzień według miejsca zamieszkania	41	155
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które deklarowały brak możliwości jedzenia mięsa co drugi dzień według miejsca zamieszkania	42	155
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych deklarowały brak możliwości wyjazdu na tygodniowy wypoczynek wszystkich członków według miejsca zamieszkania	43	156
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które deklarowały brak możliwości wyjazdu na tygodniowy wypoczynek wszystkich członków według miejsca zamieszkania	44	156
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych co najmniej raz nie dokonały terminowych spłat rat według miejsca zamieszkania	45	157
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które z powodów finansowych co najmniej raz nie dokonały terminowych spłat rat według miejsca zamieszkania	46	158
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych co najmniej raz nie dokonały terminowych opłat związanych z mieszkaniem według miejsca zamieszkania	47	159
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które z powodów finansowych co najmniej raz nie dokonały terminowych opłat związanych z mieszkaniem według miejsca zamieszkania	48	160
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych nie posiadały samochodu osobowego według miejsca zamieszkania	49	161

	Tabl.	Str.
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, które z powodów finansowych nie posiadały samochodu osobowego według miejsca zamieszkania	50	161
Odsetek gospodarstw rodzinnych zagrożonych ubóstwem według miejsca zamieszkania	51	162
Odsetek gospodarstw osób niepełnosprawnych oraz starszych, zagrożonych ubóstwem według miejsca zamieszkania	52	162
Struktura dobowego budżetu czasu według typu biologicznego gospodarstwa domowego (w % czasu dobowego ogółem)	53	163
Dobowy budżet czasu według typu biologicznego gospodarstwa domowego. Odsetek osób wykonujących czynności (w %)	54	166
Dobowy budżet czasu według typu biologicznego gospodarstwa domowego. Przeciętny czas wykonywania czynności (w godzinach i minutach)	55	169
Dobowy budżet czasu według typu biologicznego gospodarstwa domowego. Przeciętny czas trwania czynności na 1 osobę (w godzinach i minutach)	56	172
Zajęcia i prace domowe według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci. Odsetek osób wykonujących czynności (w %)	57	175
Zajęcia i prace domowe według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci. Przeciętny czas wykonywania czynności (w godzinach i minutach)	58	176
Zajęcia i prace domowe według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci. Przeciętny czas trwania czynności na 1 osobę (w godzinach i minutach)	59	177

1. UWAGI METODYCZNE

Badanie „Charakterystyka warunków życia rodzin” jest badaniem wtórnym, które polega na wykorzystaniu wielu informacji pochodzących z różnych badań. Jest to metoda ekonomiczna i często jedyna dostępna. Ma ona jednak pewne wady. Podstawową są rozbieżności metodologiczne (np. w stosowanych definicjach), które oznaczają konieczność dokonywania wyboru spośród różnych danych oraz opisu występujących różnic.

1.1. ŹRÓDŁA DANYCH

Po analizie możliwości pozyskania porównywalnych danych opisujących warunki życia rodzin zdecydowano, iż wykorzystane zostaną dane pochodzące z następujących badań ankietowych prowadzonych na gospodarstwach domowych i ich członkach:

- *Badanie budżetów gospodarstw domowych (BGD);*
- *Europejskie badanie warunków życia (EU-SILC);*
- *Badanie spójności społecznej (BSS);*
- *Badanie budżetu czasu ludności,*

oraz w ograniczonym zakresie z Narodowego Spisu Powszechnego 2011 (NSP 2011), ze względu różnice metodologiczne i trwające prace nad opracowaniem jego wyników.

Badania ankietowe, z których dane zostały wykorzystane do analizy sytuacji rodzin w Polsce, są badaniami dobrowolnymi, przeprowadzanymi metodą wywiadu bezpośredniego w gospodarstwach domowych. Badania te prowadzone są metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólniania, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe w kraju. Nie podlegały tym badaniom gospodarstwa domowe zamieszkujące obiekty zbiorowego zakwaterowania.

W badaniu budżetów gospodarstw domowych w roku 2011 przy użyciu metody PAPI¹ wzięło udział 37 375 gospodarstw domowych z tego 30 746 gospodarstw składało się z co najmniej dwóch osób.

Badanie budżetów gospodarstw domowych jest badaniem całorocznym, stosowana jest w nim miesięczna rotacja gospodarstw domowych, co oznacza, że w ciągu roku w każdym miesiącu podejmują badanie inne gospodarstwa domowe. Gospodarstwa, które zostały wylosowane do badania, a nie wzięły w nim udziału, zostały zastąpione przez gospodarstwa z próby rezerwowej.

¹ PAPI – (od ang. Paper and Pencil Interviewing); Technika ta polega na przeprowadzeniu przez ankietera wywiadu z respondentem przy wykorzystaniu papierowego kwestionariusza.

W badaniu EU-SILC przy użyciu metody PAPI zbierane są informacje dotyczące gospodarstw domowych oraz ich członków. Informacje pozyskiwane w tym badaniu dotyczą przede wszystkim osób w wieku 16 lat i więcej oraz gospodarstw, w których one żyją.

W przypadku wywiadu indywidualnego dopuszcza się wywiad zastępczy, czyli taki, który jest przeprowadzony z inną osobą z gospodarstwa domowego, która może udzielić wiarygodnych informacji o osobie objętej badaniem.

W roku 2011 w badaniu EU-SILC uczestniczyło 12 871 gospodarstw domowych, z tego 10 338 stanowiły gospodarstwa składające się z minimum dwóch osób.

Badanie EU-SILC jest realizowane raz w roku, zostało przeprowadzone na terenie całego kraju w dniach od 4 maja do 28 czerwca 2011 roku.

W badaniu spójności społecznej jednostką badania były gospodarstwa domowe oraz jeden wylosowany członek gospodarstwa domowego, który do dnia 31 grudnia 2010 roku ukończył 16 lat.

Badanie spójności społecznej jest badaniem, w którym wykorzystywano metodę PAPI bądź też samopisu, metoda była uzależniona od preferencji respondenta. Nie założono możliwości przeprowadzenia wywiadu zastępczego.

W badaniu spójności społecznej wzięły udział 14 873 gospodarstwa domowe, z tego 11 969 stanowiły gospodarstwa z minimum dwoma osobami.

Badanie spójności społecznej było realizowane na terenie całego kraju w dniach od 1 lutego do 21 marca 2011 roku.

W badaniu budżetu czasu jednostkami badania były osoby w wieku 15 lat i więcej, które prowadziły zapisy wykonywanych czynności przez dwa dni: jeden powszedni (poniedziałek-piątek) i jeden weekendowy (sobota-niedziela). Osoby te wchodziły w skład wylosowanych gospodarstw domowych.

W badaniu budżetu czasu wzięło udział 10 256 gospodarstw domowych.

Badanie budżetu czasu ludności zostało przeprowadzone w dniach od 1 czerwca 2003 roku do 21 maja 2004 i w związku z tym posłużono się nim w ograniczonym zakresie. W roku 2013 od stycznia do grudnia przeprowadzono kolejną edycję badania budżetu czasu, którego wyniki będą opracowywane i systematycznie udostępniane w latach 2014-2015.

Dane w NSP 2011 były zbierane w badaniu pełnym i badaniu reprezentacyjnym.

Badanie pełne zostało przeprowadzone w oparciu o pozyskane do celów statystycznych rejestry administracyjne i systemy informacyjne.

Przeprowadzone w ramach NSP badanie reprezentacyjne, dostarczyło danych, które nie są gromadzone w rejestrach i systemach informacyjnych. Badanie zostało przeprowadzone na próbie losowej ok. 20% mieszkań w skali kraju. Jednostką losowania było mieszkanie.

NSP 2011 był pierwszym powszechnym badaniem zrealizowanym wyłącznie przy wykorzystaniu formularzy elektronicznych. Oprócz wywiadów przeprowadzanych przez rachmistrzów spisowych (metoda CAPI), w spisie zastosowano dwie nowe metody zbierania danych: wywiady telefoniczne wspomagane przez program komputerowy (metoda CATI) oraz samospis internetowy (metoda CAII).

Spis powszechny został przeprowadzony na terytorium Polski w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011 r. według stanu w dniu 31 marca 2011 roku.

1.2. ZAKRES DANYCH

Badanie budżetów gospodarstw domowych

Badanie budżetów gospodarstw domowych jest źródłem informacji o dochodach i wydatkach według danych demograficznych w podziale terytorialnym (miasto/wieś).

Europejskie badanie dochodów i warunków życia (EU-SILC)

Na podstawie danych z badania EU-SILC przedstawione zostały warunki mieszkaniowe oraz zagrożenie ubóstwem i deprivacją materialną gospodarstw rodzinnych w podziale demograficznym i terytorialnym.

Badanie spójności społecznej

W oparciu o badanie spójności społecznej zaprezentowane zostały zagadnienia związane z dzieckiem na utrzymaniu (m.in. zaspokajanie potrzeb edukacyjnych, w zakresie ochrony zdrowia, wypoczynku i rekreacji, itp.) oraz pomoc na rzecz rodzin (np. odczuwanie konieczności korzystania z pomocy przez rodziny, zwracanie się o pomoc, korzystanie z pomocy przez rodziny oraz udzielanie pomocy).

Budżet czasu ludności

W oparciu o badanie budżetu czasu został przedstawiony dobowy budżet czasu ludności z uszczegółowieniem takich czynności jak opieka nad dzieckiem oraz czas poświęcany na zajęcia domowe.

Narodowy Spis Powszechny 2011

W oparciu o wyniki NSP2011 zostały przedstawione podstawowe informacje o strukturze osób w rodzinach według metodologii przyjętej dla spisu.

1.3. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Poniżej przedstawione zostały definicje, jakie wykorzystano na potrzeby publikacji „Warunki życia rodzin w Polsce”.

Gospodarstwo domowe

Przez gospodarstwo domowe rozumie się „grupę osób spokrewnionych ze sobą lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się (gospodarstwo domowe wieloosobowe) lub osobę utrzymującą się samodzielnie, bez względu na to czy mieszka sama, czy też z innymi osobami (gospodarstwo domowe jednoosobowe).

Członkowie rodziny mieszkający wspólnie, ale utrzymujący się oddzielnie, tworzą odrębne gospodarstwa domowe.

Wielkość gospodarstwa domowego jest określana liczbą osób wchodzących w jego skład”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Głowa gospodarstwa domowego

„Głową gospodarstwa domowego jest osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga najwyższy dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego. W przypadku, gdy dwie osoby lub więcej dostarczają w jednakowym stopniu środki na utrzymanie, za głowę gospodarstwa domowego uważa się tę osobę, która głównie tymi środkami rozporządza”.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Rodzina

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w Art.18 stanowi: „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”. Można zatem stwierdzić, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo są według Konstytucji RP podstawą do zdefiniowania rodziny, co jest zbieżne z tradycyjnym jej rozumieniem.

Rodzina (biologiczna) w statystyce według metodologii przyjętej dla NSP 2002 i 2011 w GUS „definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (kohabitanci) - osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Tak więc, rodzina obejmuje parę bez dzieci lub parę z jednym lub większą liczbą dzieci, albo też samotnego rodzica z jednym bądź większą liczbą dzieci”.

(GUS, Gospodarstwa domowe i rodziny 2002).

Według OECD rodzina w gospodarstwie domowym jest określana jako członkowie gospodarstwa domowego, którzy są spokrewnieni do pewnego stopnia, przez krew, adopcję bądź małżeństwo (<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=937>).

Natomiast według ONZ (<http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/fam/fammethods.htm#A2>) „Rodzina w gospodarstwie domowym, [...] to ci członkowie gospodarstwa domowego, którzy są z sobą spokrewnieni, do pewnego stopnia, węzłem krwi, poprzez adopcję lub małżeństwo.

Jednostka rodzinna jest jednym z poniższych typów (każdy z nich składa się z osób żyjących w tym samym gospodarstwie domowym):

- a) małżeństwo bez dzieci,
- b) małżeństwo z jednym lub więcej dzieckiem, które nie jest w związku małżeńskim,
- c) ojciec z jednym lub więcej dzieckiem, które nie jest w związku małżeńskim lub
- d) matka z jednym lub więcej dzieckiem, które nie jest w związku małżeńskim.

Pary, które są w nieformalnym związku powinny być traktowane jak małżeństwa”.

W związku z powyższymi definicjami w publikacji zamieszczono tablice uwzględniające zarówno zbiorowość małżeństw i związków nieformalnych łącznie, jak i małżeństwa (bez związków nieformalnych). Ponieważ łączna liczba związków nieformalnych w Polsce jest około 25 razy mniejsza niż małżeństw (NSP, 2011) można uznać, że opis zjawisk dotyczących zbiorowości małżeństw (oraz związków nieformalnych) odnosi się przede wszystkim do zdecydowanie dominujących w tej grupie małżeństw, które bez względu na przyjmowaną definicję tworzą rodzinę.

Gospodarstwa rodzinne i ich typy

Gospodarstwa rodzinne wyodrębniono z gospodarstw domowych, o których informacje zebrano w badaniach ankietowych w sposób, który w maksymalnym możliwym zakresie przybliży strukturę rodzin i umożliwia analizę w oparciu o ww. definicje rodzin. Gospodarstwa jednoosobowe są poza zakresem analizowanej zbiorowości.

Do analiz w publikacji przyjęto typ biologiczny gospodarstwa domowego i na jego podstawie wyodrębniono podstawowe kategorie gospodarstw rodzinnych:

- małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci,
- małżeństwa bez dzieci,
- małżeństwa/ związki nieformalne z jednym dzieckiem,

- małżeństwa z jednym dzieckiem,
- małżeństwa/ związki nieformalne z dwojgiem dzieci,
- małżeństwa z dwojgiem dzieci,
- małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej trojgiem dzieci,
- małżeństwa z co najmniej trojgiem dzieci,
- samotny rodzic z co najmniej jednym dzieckiem,
- samotna matka z co najmniej jednym dzieckiem,
- małżeństwo/ związek nieformalny z co najmniej jednym dzieckiem i innymi osobami,
- małżeństwo z co najmniej jednym dzieckiem i innymi osobami,
- samotny rodzic z co najmniej jednym dzieckiem i innymi osobami,
- samotna matka z co najmniej jednym dzieckiem i innymi osobami,
- inne osoby z co najmniej jednym dzieckiem,
- pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu¹.

Dziecko na utrzymaniu

Według metodologii stworzonej na potrzeby badań ankietowych, wykorzystanej w tym badaniu, dziecko na utrzymaniu to osoba „w wieku 0 - 14 lat (włącznie) będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 15-25 lat, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

W związku z różnicami metodologicznymi w stosunku do badania budżetów gospodarstw domowych w badaniach EU-SILC oraz spójności społecznej przyjęto że: dziecko na utrzymaniu to osoba w wieku 0 – 15 lat będąca w składzie gospodarstwa domowego lub osoba w wieku 16-24 lata, o ile nie posiada własnego źródła utrzymania i nie pozostaje w związku małżeńskim lub związku nieformalnym.

Osoba na utrzymaniu

„Za osobę pozostającą na utrzymaniu uważa się osobę, która nie posiada własnego źródła utrzymania, natomiast jest utrzymywana przez członków gospodarstwa”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Osoba starsza

Za osoby starsze uznano „osoby w wieku 60 lat i więcej”.

(GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011).

¹ Gospodarstwa rodzinne pozostałych osób obejmują różne konfiguracje wieloosobowych gospodarstw domowych, w których nie występuje dziecko na utrzymaniu ani nie składa się ono wyłącznie z małżonków (lub osób w związku nieformalnym).

Osoba niepełnosprawna

Osoba niepełnosprawna to „osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ uprawniony”.

(GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011).

Inne osoby w gospodarstwach rodzinnych

„Inne osoby w gospodarstwach rodzinnych to te, które nie spełniają warunku bycia matką, ojcem, małżonkiem/a, konkubentem/iną lub dzieckiem na utrzymaniu. Inne osoby mogą być spokrewnione bądź niespokrewnione”.

(GUS, Metodologia badania budżetów gospodarstw domowych, 2011).

Przychody netto

„Są to wszystkie wartości wpływające do gospodarstwa domowego, bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych przez płatnika w imieniu podatnika, jak również bez składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Na przychody netto składają się dochód rozporządzalny i pozycje oszczędnościowe po stronie przychodowej”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Rozchody netto

„Są to wszystkie wartości wypływające z gospodarstwa na zewnątrz, bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych przez płatnika w imieniu podatnika, jak również bez składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Na rozchody netto składają się wydatki i pozycje oszczędnościowe po stronie rozchodowej”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Dochód rozporządzalny

„Jest to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika (od dochodów z pracy najemnej oraz od niektórych świadczeń z ubezpieczenia społecznego i pozostałych świadczeń społecznych), o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne, w tym spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane

na potrzeby gospodarstwa domowego z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie bądź prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek) oraz towary i usługi otrzymane nieodpłatnie.

Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki oraz przyrost oszczędności”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Dochód do dyspozycji

„Dochód do dyspozycji definiowany jest jako suma dochodów pieniężnych (w przypadku dochodów z pracy najemnej uwzględniających dodatkowo korzyści niepieniężne związane z użytkowaniem samochodu służbowego) netto (po odliczeniu zaliczek na podatek dochodowy, podatków od dochodów z własności, składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne) wszystkich członków gospodarstwa domowego pomniejszona o: podatki od nieruchomości, transfery pieniężne przekazane innym gospodarstwom domowym oraz saldo rozliczeń z Urzędem Skarbowym”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Dochód z pracy najemnej

„Są to wszystkie dochody uzyskiwane z tytułu pracy najemnej. Dochód z pracy najemnej obejmuje dochody uzyskane we wszystkich miejscach pracy danego członka gospodarstwa domowego, niezależnie od długości trwania okresu pracy i rodzaju umowy o pracę”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Dochód z pracy na własny rachunek

Dochód ten „obejmuje część dochodu uzyskanego z prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie i wykonywania wolnego zawodu, jaka została przeznaczona na pozyskanie towarów i usług konsumpcyjnych oraz na inwestycję o charakterze mieszkaniowym i oszczędności na potrzeby gospodarstwa domowego. Uzyskany dochód z pracy na własny rachunek może być w formie pieniężnej jak i niepieniężnej (spożycie naturalne)”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Świadczenia z ubezpieczeń społecznych

„Świadczenia otrzymywane przez osoby ubezpieczone oraz ich rodziny, wynikające z faktu ubezpieczenia się w funduszach ubezpieczeń społecznych. Są to emerytury, renty strukturalne za przekazane gospodarstwo rolne, świadczenia o charakterze rent inwalidzkich (renty z tytułu niezdolności do pracy, szkoleniowe, renty przekazywane rolnikom indywidualnym), renty rodzinne, świadczenia rehabilitacyjne oraz

zasiłki, w tym macierzyńskie, pogrzebowe, chorobowe (po ustaleniu stosunku pracy). Do świadczeń z ubezpieczeń społecznych zaliczane są także emerytury i renty przyznawane byłym żołnierzom zawodowym oraz byłym funkcjonariuszom i członkom ich rodzin przez odpowiednie resorty”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Pozostałe świadczenia społeczne

„Pozostałe świadczenia społeczne obejmują świadczenia finansowe z budżetu państwa bądź gmin, ze specjalnych funduszy, jak również towary i usługi otrzymane od instytucji niekomercyjnych. Są to przede wszystkim zasiłki rodzinne, dodatki do zasiłków rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjne, zasiłki pielęgnacyjne, dodatki mieszkaniowe, świadczenia pieniężne i niepieniężne udzielane na podstawie ustawy o pomocy społecznej, renta socjalna, stypendia, jak również zasiłki dla bezrobotnych i inne świadczenia z Funduszu Pracy oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Wydatki

„Wydatki obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki”.

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne

Wydatki te „przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują one towary zakupione za gotówkę również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej, na kredyt, otrzymane bezpłatnie oraz spożycie naturalne (towary i usługi konsumpcyjne pobrane na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności rolniczej bądź działalności gospodarczej na własny rachunek). Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

Pozostałe wydatki składają się z:

- darów przekazanych innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym,
- niektórych podatków w tym od spadku i darowizn, podatku od nieruchomości, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntu,
- zaliczek na podatek od dochodów osobistych oraz składek na ubezpieczenia społeczne płaconych samodzielnie przez podatnika,
- pozostałych rodzajów wydatków nie przeznaczonych bezpośrednio na cele konsumpcyjne.”

(GUS, Budżety gospodarstw domowych w 2011 r.).

Tytuł prawny mieszkań

W publikacji ukazana została struktura tytułu prawnego, z jakiego gospodarstwa rodzinne użytkowały mieszkania. Podstawowymi kryteriami była własność mieszkania, obciążenie kredytem hipotecznym oraz ponoszenie opłat z tytułu najmu.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Własność mieszkania

Przez własność mieszkania należy rozumieć fakt posiadania mieszkania, potwierdzony aktem notarialnym, przez jednego z członków badanego gospodarstwa lub przez kilku członków na zasadzie współwłasności (np. małżonkowie są współwłaścicielami mieszkania).

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Mieszkanie obciążone kredytem hipotecznym

Za mieszkanie obciążone kredytem hipotecznym uważa się mieszkanie, na którego zakup został zaciągnięty kredyt mający zabezpieczenie na jego hipotece i który nie został spłacony.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu

Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu jest to ograniczone prawo rzeczowe zbywalne: lokal można więc m.in. sprzedać, darować, odziedziczyć, wynająć/użyczyć, ale i utracić w drodze egzekucji. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu oznacza, że mamy prawo do lokalu, ale budynek i grunt pod nim, są własnością spółdzielni mieszkaniowej. To tzw. „ograniczone prawo rzeczowe” dotyczące lokalu, który nie jest wydzieloną nieruchomością. Dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu może zostać założona księga wieczysta – co umożliwi zaciągnięcie kredytu hipotecznego.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu

Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu jest to niezbywalne prawo do zamieszkiwania: nie można go więc m.in. sprzedać, darować, odziedziczyć, ale i utracić w drodze egzekucji.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Najem mieszkania

Najem mieszkania oznacza sytuację, gdy gospodarstwo rodzinne wynajmuje mieszkanie od jego właściciela (tj.: osoby fizycznej, gminy, państwa, spółdzielni mieszkaniowej, zakładu pracy) lub głównego użytkownika – osoby mającej inny tytuł prawny do lokalu (głównego lokatora – członka spółdzielni mieszkaniowej, głównego najemcy w mieszkaniu komunalnym, państwowym lub zakładowym), na podstawie pisemnej bądź ustnej umowy najmu lub użyczenia.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Podnajem mieszkania

Oznacza podnajmowanie przez gospodarstwo rodzinne części mieszkania (najczęściej pokoju) od jego właściciela lub głównego użytkownika, na podstawie pisemnej bądź ustnej umowy najmu lub użyczenia.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Gospodarstwo rodzinne najemców lub podnajemców może:

- płacić za najem/podnajem według cen rynkowych, czyli zgodnie z obowiązującymi rynkowymi stawkami opłat za podobne mieszkanie w tej samej okolicy,
- płacić za najem/podnajem poniżej cen rynkowych, czyli poniżej cen przyjętych za podobne mieszkanie w tej samej okolicy np. mieszkanie wynajęte od rodziny, znajomych, służbowe,
- nie płacić za najem/podnajem: mieszkanie komunalne, socjalne, służbowe.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Inny tytuł prawny do mieszkania

Przez inny tytuł prawny do mieszkania należy rozumieć „bezpłatne zamieszkiwanie” tzn. gospodarstwo rodzinne nie ponosi opłat za najem/podnajem:

- z tytułu pokrewieństwa z właścicielem lub głównym użytkownikiem mieszkania,
- z tytułu dożywocia,
- z tytułu opieki nad chorymi, dziećmi lub domem, za korepetycje,
- bez tytułu prawnego jako tzw. „dzicy lokatorzy”.

(GUS, Metodologia badania EU-SILC, 2011).

Grupy społeczno-ekonomiczne gospodarstw domowych

W publikacji do prezentowania danych zastosowano podział gospodarstw rodzinnych według tak zwanych grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych. „Podstawowym kryterium stosowanym przy wyodrębnianiu tych grup jest rodzaj przeważającego źródła utrzymania.

- *Gospodarstwa pracowników* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód z pracy najemnej wykonywanej w Polsce lub za granicą.
- *Gospodarstwa rolników* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód z użytkowanego gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.
- *Gospodarstwa pracujących na własny rachunek* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód z pracy na własny rachunek poza gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie.
- *Gospodarstwa emerytów* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód ze świadczeń emerytalnych.
- *Gospodarstwa rencistów* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód ze świadczeń rentowych.
- *Gospodarstwa utrzymujących się z niezarobkowych źródeł* - gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub przeważającym źródłem utrzymania jest dochód ze źródeł niezarobkowych innych niż emerytura i renty (np. zasiłki dla bezrobotnych, regularne transfery od osób spoza gospodarstwa domowego, świadczenia dotyczące rodziny, dochody z wynajmu nieruchomości, dochody kapitałowe, itp.)”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Stosowana skala ekwiwalentności

„Skale ekwiwalentności to parametry pozwalające porównywać ze sobą sytuację gospodarstw domowych różniących się wielkością i strukturą demograficzną. Odzwierciedlają one wpływ, jaki na koszty utrzymania gospodarstwa domowego ma jego skład demograficzny.

Przy obliczeniach wyników z zakresu dochodów zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD. Skala ta obliczona jest w sposób następujący: 1 – dla pierwszej osoby dorosłej w gospodarstwie, 0,5 – dla każdego kolejnego członka gospodarstwa w wieku 14 lat i więcej, 0,3 – dla każdego dziecka w wieku poniżej 14 lat”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych

Odsetek gospodarstw rodzinnych „z ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji po transferach społecznych”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej

Odsetek gospodarstw rodzinnych „deklarujących brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 wymienionych poniżej potrzeb:

- 1) opłacenia tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku,
- 2) spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień,
- 3) ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb,
- 4) pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości granicy ubóstwa relatywnego, przyjętej w danym kraju, w roku poprzedzającym badanie),
- 5) terminowego regulowania opłat związanych z mieszkaniem, spłatą rat i kredytów,
- 6) posiadania telewizora kolorowego,
- 7) posiadania samochodu,
- 8) posiadania pralki,
- 9) posiadania telefonu (stacjonarnego lub komórkowego)”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Wskaźnik niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym

Odsetek gospodarstw rodzinnych, „w których osoby dorosłe w wieku (18 - 59 lat) w badanym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy trzech podwskaźników)

Odsetek gospodarstw rodzinnych, „które są zagrożone ubóstwem lub pogłębioną deprivacją materialną lub bardzo niską intensywnością pracy swoich członków. Gospodarstwa rodzinne zlicza się tylko raz, nawet jeśli są one obecne w wielu podwskaźnikach”.

(GUS, Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2011)).

2. WYNIKI BADAŃ - SYNTEZA

2.1. STRUKTURA ZBIOROWOŚCI RODZIN W POLSCE

(rozdział oparty na wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r.)

Poniżej przedstawiona została struktura rodzin i osób w rodzinach według wyników i metodologii Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r., w którym za podstawę przyjęto ludność faktycznie zamieszkałą³. Jest to podstawowa kategoria opracowania wyników spisu dla potrzeb krajowych.

Do kategorii ludności faktycznej danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się). Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas zamierzony. Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność faktyczna). Analogicznie wyodrębniana jest ludność faktyczna dla poszczególnych miejscowości. W konsekwencji fakt nieobecności członka rodziny przez ponad 3 miesiące (z przyczyn innych niż pobyt za granicą lub w zakładzie karnym) powoduje, że zmienia się skład rodziny. Ponieważ kwestia ta jest odmiennie definiowana w badaniach ankietowych⁴ struktura rodzin wg NSP jest nieco inna niż wynikająca z uogólnionych wyników badań ankietowych.

Na podstawie wyników NSP 2011 można przytoczyć następującą strukturę osób i dzieci na utrzymaniu w gospodarstwach rodzinnych i nierodzinnych wg NSP 2011 według metodologii spisowej, zawartą w poniższej tabelicy 2.1.1.

³ Ludność faktycznie zamieszkała z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju obejmuje następujące grupy:

1. Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy) – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz w momencie spisu:
 - a) były obecne (mieszkały w gminie),
 - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
 - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu:
 - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym
 - pobytu za granicą.
 2. Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące. Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.
- ⁴ Inny jest m.in. okres rozłąki (1 rok) i ważne jest pozostawanie w więzi ekonomicznej nawet w sytuacji długotrwałej nieobecności.

Tabl. 2.1.1.

**Ludność i dzieci w wieku 0-24 lata pozostające na utrzymaniu
w gospodarstwach domowych rodzinnych i nierodzinnych – wyniki NSP 2011**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba osób w tysiącach	Odsetek osób	Liczba osób w rodzinach z dziećmi w wieku 0-24 lata pozostającymi na utrzymaniu w tysiącach	Odsetek dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu
OGÓŁEM	38291,4	100,0	19492,6	100,0
Gospodarstwa domowe rodzinne				
Małżeństwa bez dzieci	5392,8	14,1	-	-
Małżeństwa z dziećmi	20416,3	53,3	15641,4	77,1
Związki nieformalne bez dzieci	290,4	0,8	-	-
Związki nieformalne z dziećmi	619,9	1,6	557,8	2,6
Matki z dziećmi	5248,4	13,7	2937,2	18,2
Ojcowie z dziećmi	769,0	2,0	356,2	2,1
Osoby nietworzące rodzin	1364,5	3,6	-	-
Gospodarstwa domowe nierodzinne				
Gospodarstwa jednoosobowe	3254,7	8,5	-	-
Gospodarstwa wieloosobowe	935,4	2,4	-	-

Na podstawie powyższej struktury ludności faktycznie zamieszkałej w gospodarstwach domowych, opracowanej na podstawie wyników NSP 2011, można zaobserwować, że:

1. Ponad połowa ludności Polski tworzyła rodziny typu małżeństwa z dziećmi.
2. Samotni rodzice (głównie matki) wraz z ich dziećmi to prawie 1/6 ludności Polski.
3. W małżeństwach bez dzieci żyła co 7 osoba w Polsce.
4. W jednoosobowych gospodarstwach domowych pozostawała co 12 osoba w Polsce.
5. Osoby wchodzące w skład związków nieformalnych (dorośli i dzieci) stanowili łącznie mniej niż 1/40 ludności Polski, a liczba związków nieformalnych była mniejsza niż 1/25 liczby małżeństw.

Z kolei w odniesieniu do struktury dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu, wynikającej z NSP 2011, można sformułować następujące wnioski:

1. Ponad $\frac{3}{4}$ dzieci w wieku 0-24 lata pozostających na utrzymaniu żyło w rodzinach typu małżeństwa z dziećmi.
2. Samotni rodzice (głównie matki) wychowywali co 5 dziecko w wieku 0-24 lata pozostające na utrzymaniu.
3. Co 40 dziecko w wieku 0-24 lata pozostające na utrzymaniu tworzyło wspólne gospodarstwo z osobami w związku nieformalnym.

W odniesieniu do powyższych informacji należy raz jeszcze podkreślić, że różnice metodologiczne w definicjach NSP 2011 w stosunku do przyjętych dla cyklicznych (w tym corocznych) badań ankietowych mogą w konsekwencji oznaczać np. wzrost liczby samotnych rodziców kosztem liczby małżeństw, który może wynikać m.in. z zastosowania w spisie kryterium 3 miesięcy zamieszkiwania pod danym adresem.

Szersze odniesienie do struktury rodzin zawarte jest w rozdziale 2.2. „Skład rodzinny gospodarstw domowych” (na podstawie wyników badania „Budżety gospodarstw domowych”).

Poniżej w tablicach 2 i 3 podano zestawienie składu rodzinnego gospodarstw domowych i rodzin według ich typów, opracowane na podstawie wyników NSP 2011.

Tabl. 2.1.2.

Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego – wyniki NSP 2011

Gospodarstwa domowe ogółem	Według składu rodzinnego						
	rodzinne				nierodzinne		
	razem	jedno-rodzinne	dwu-rodzinne	trzy i więcej rodzinne	razem	jedno-osobowe	wielu-osobowe
w tysiącach							
13568,0	9887,4	8889,9	921,3	76,2	3680,6	3254,7	425,9

Tabl. 2.1.3.

Rodziny w gospodarstwach domowych według typów rodzin – wyniki NSP 2011

Rodziny								
Ogółem	małżeństwa			związki nieformalne			matki z dziećmi	ojcowie z dziećmi
	razem	bez dzieci	z dziećmi	razem	bez dzieci	z dziećmi		
w tysiącach								
10972,5	8153,2	2696,4	5456,8	316,5	145,2	171,3	2174,3	328,6

2.2. SKŁAD RODZINNY GOSPODARSTW DOMOWYCH

(rozdział oparty na wynikach badania budżetów gospodarstw domowych 2011)

Wśród zbadanych w badaniu budżetów gospodarstw domowych w roku 2011 gospodarstw rodzinnych największą grupę stanowiły małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu, a ich udział w ogóle gospodarstw rodzinnych wynosił 23,4%. Pozostałe gospodarstwa rodzinne bez dzieci na utrzymaniu stanowiły drugą w kolejności najliczniejszą grupę, wśród zbadanych gospodarstw rodzinnych, 20,1% należało do tej grupy.⁵ Małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu, z 2 dzieci na utrzymaniu oraz małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami stanowiły zbliżony odsetek wszystkich zbadanych gospodarstw domowych, wahający się od 13,1% do 12,2% ogółu. 5,5% zbadanych gospodarstw rodzinnych stanowiły małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu.

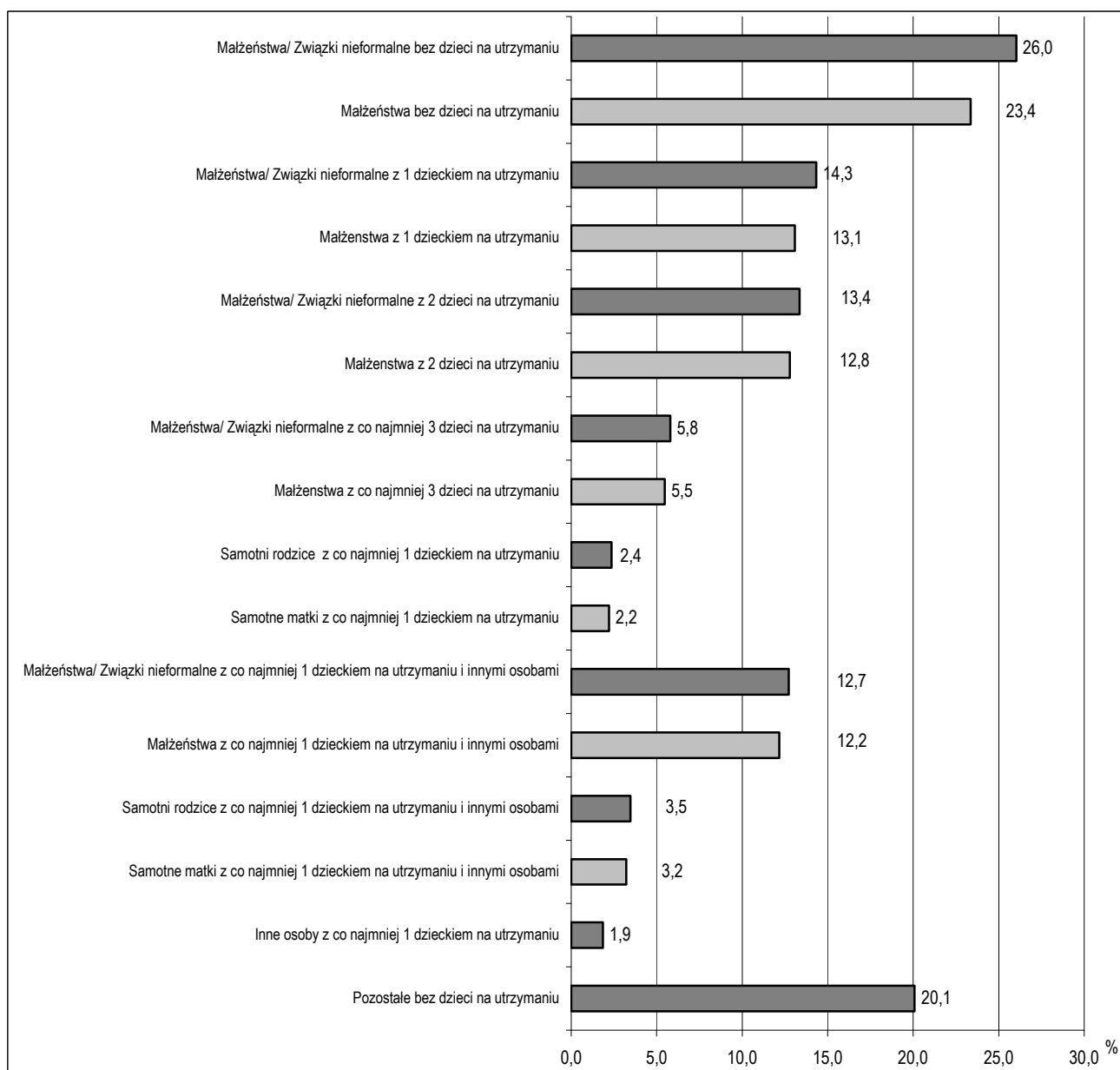
Dołączenie do małżeństw związków nieformalnych nie zmienia istotnie udziału ww. typów gospodarstw rodzinnych – jedynie dla par bez dzieci dołączenie do małżeństw związków nieformalnych daje wzrost ich łącznego udziału o 2,6 p. proc. do 26,0%. Łącznie małżeństwa z dziećmi na utrzymaniu stanowiły 31,4% ogółu rodzinnych gospodarstw domowych, a razem ze związkami nieformalnymi – 32,5%. Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami oraz bez innych osób stanowili łącznie 5,9% (odpowiednio 3,5% i 2,4%) wszystkich gospodarstw rodzinnych. W grupie tej zdecydowanie dominowały samotne matki z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami lub bez innych osób, stanowiące łącznie 5,4% (odpowiednio 3,2% oraz 2,2%) ogółu gospodarstw rodzinnych.

Spośród wszystkich gospodarstw rodzinnych 62% stanowiły te tworzone wyłącznie przez samodzielne małżeństwa (oraz związki nieformalne) z dziećmi bądź bez dzieci na utrzymaniu i przez samotnych rodziców z dziećmi na utrzymaniu. Natomiast wśród ogółu gospodarstw rodzinnych było 38% tych tworzonych dodatkowo także przez inne osoby, do których zaliczały się m.in. dzieci z własnym źródłem utrzymania, czy dziadkowie. Ze względu na specyfikę ankietowych badań gospodarstw domowych nie było możliwości dalszego wyodrębnienia pojedynczych rodzin z tego typu gospodarstw rodzinnych.

⁵ Ze względu na specyfikę badań ankietowych opartych na badaniu gospodarstw domowych do grupy tej zaliczono gospodarstwa rodzinne, które wykraczały poza inne zdefiniowane typy. W grupie tej znajdowały się m.in. dzieci z własnym źródłem utrzymania, rodzeństwo lub dziadkowie.

Wykres 2.2.1.

Struktura gospodarstw rodzinnych

Dzieci na utrzymaniu

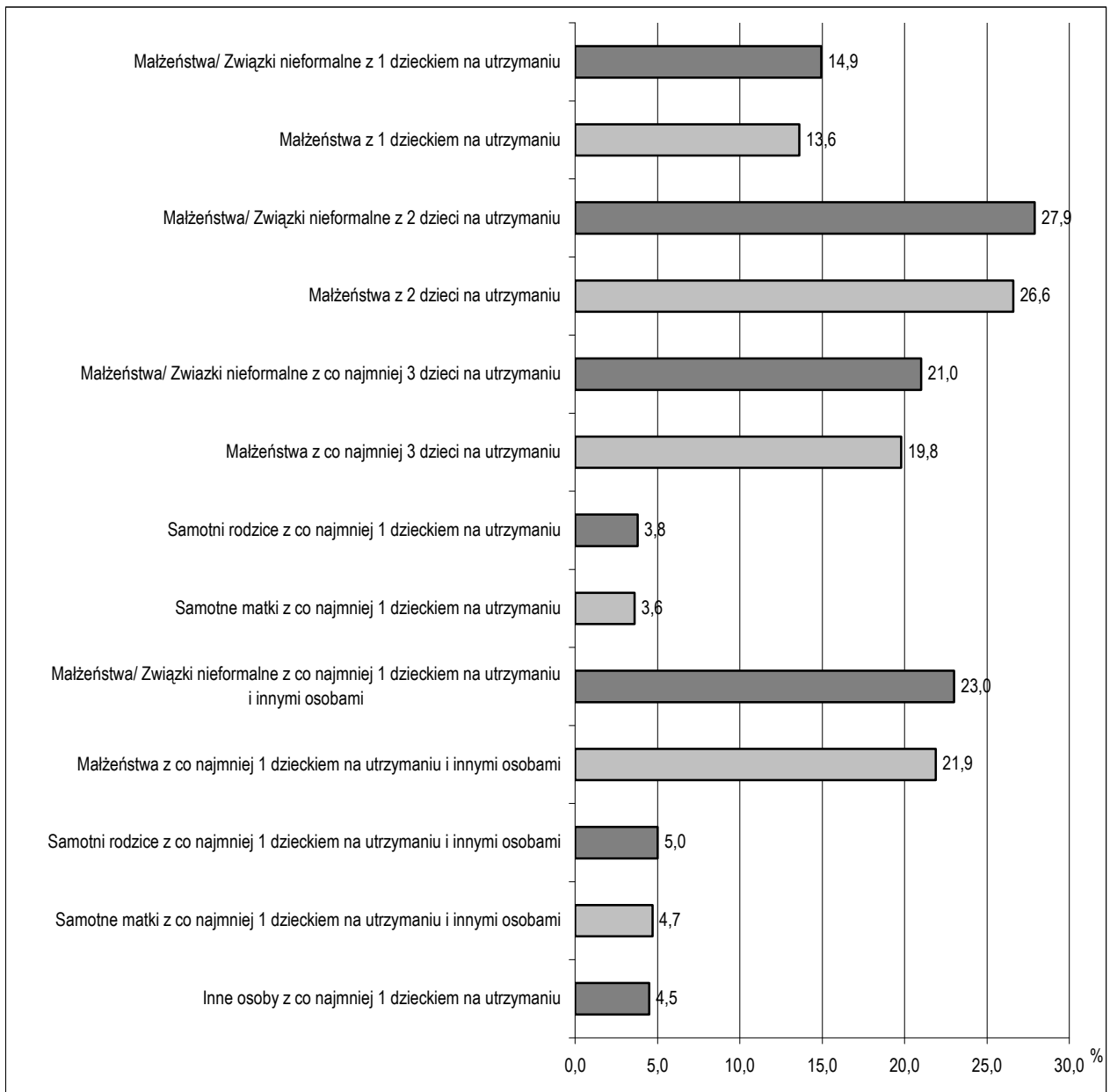
Na utrzymaniu w gospodarstwach rodzinnych w Polsce było średnio 1 dziecko w mieście 0,8 dziecka na utrzymaniu a na wsi 1,2.

Spośród wszystkich typów gospodarstw rodzinnych utrzymujących dzieci do lat 24 najliczniejszą grupę stanowiły małżeństwa - 80,7%. Kolejną grupą pod względem liczebności były matki utrzymujące dzieci - 10,1% ogółu liczby rodzin z dziećmi na utrzymaniu do lat 24.

Wśród wszystkich małżeństw z dziećmi na utrzymaniu te z jednym dzieckiem stanowiły 41,7% (wśród małżeństw oraz związków nieformalnych 42,8%), z 2 dziećmi - 40,8% (wśród małżeństw oraz związków nieformalnych - 39,9%), z 3 dzieci i więcej - 17,5% (wśród małżeństw oraz związków nieformalnych 17,3%).

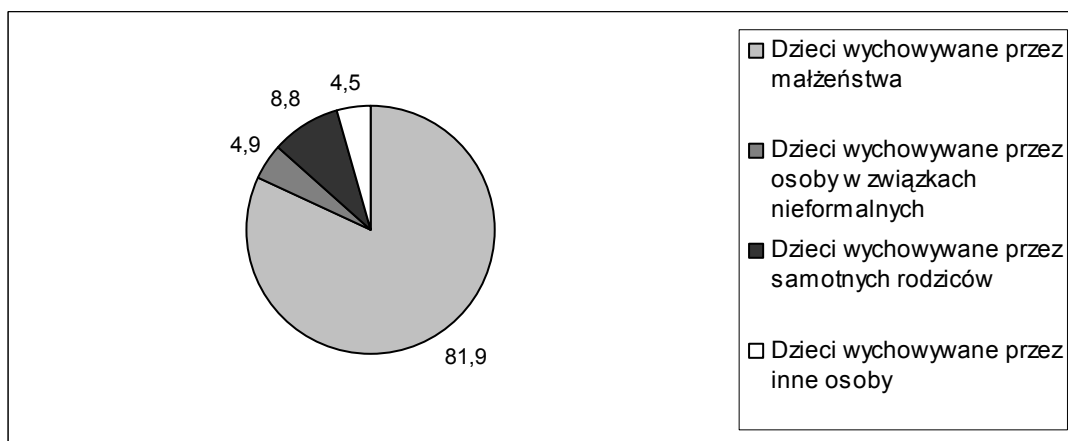
Wykres 2.2.2.

Odsetek dzieci w gospodarstwach rodzinnych ogółem

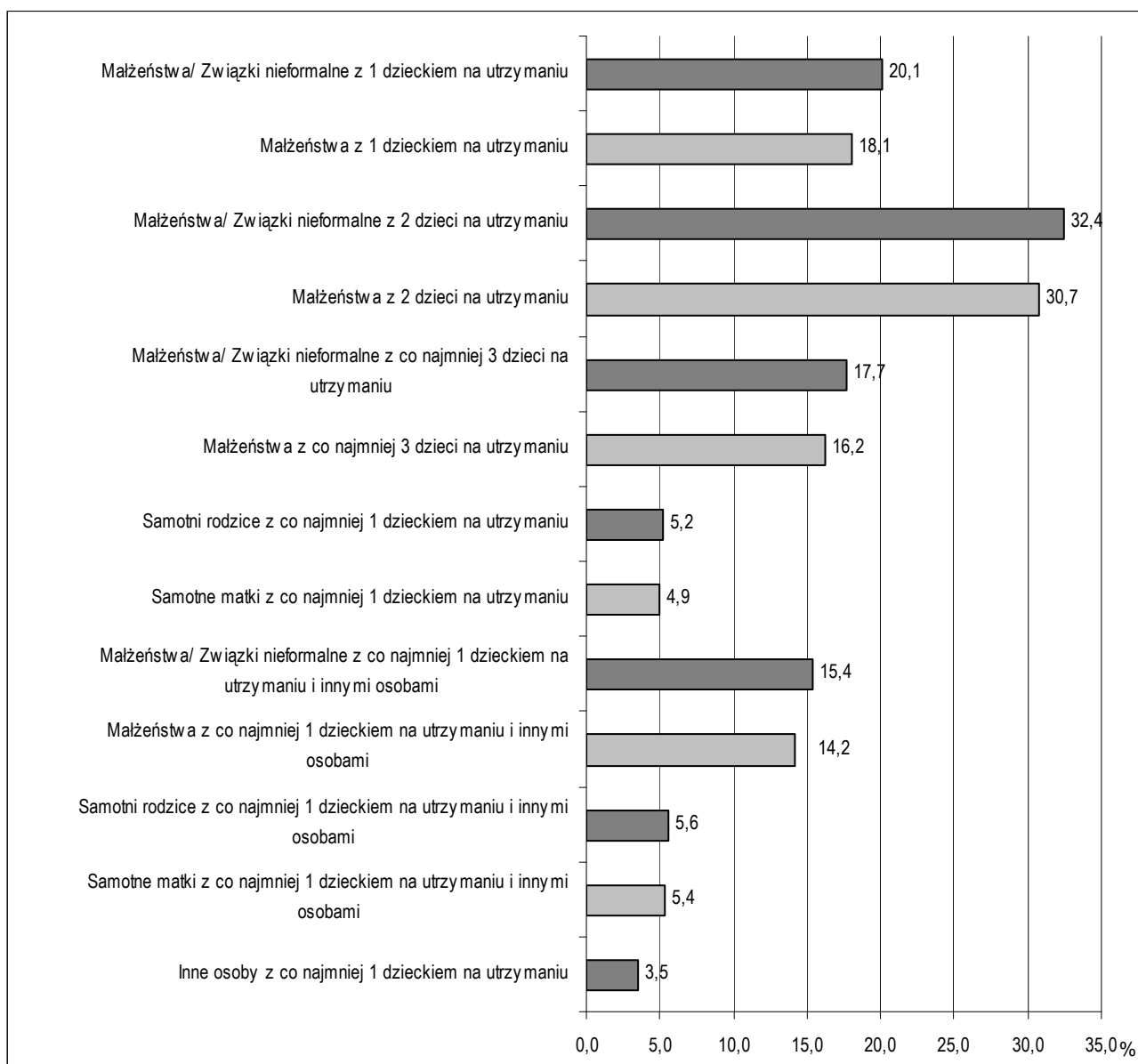
Wykres 2.2.3.

Odsetek dzieci w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych ogółem

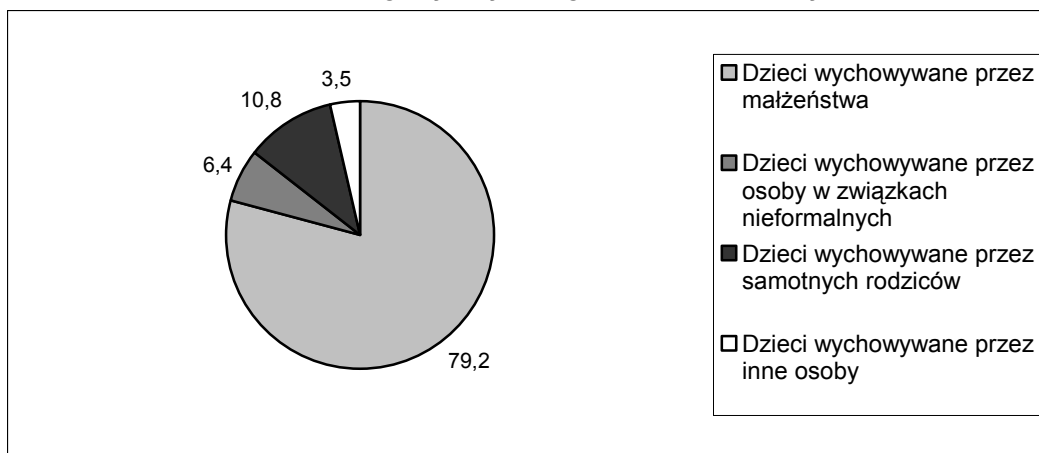
Wykres 2.2.4.

Odsetek dzieci w gospodarstwach rodzinnych w mieście

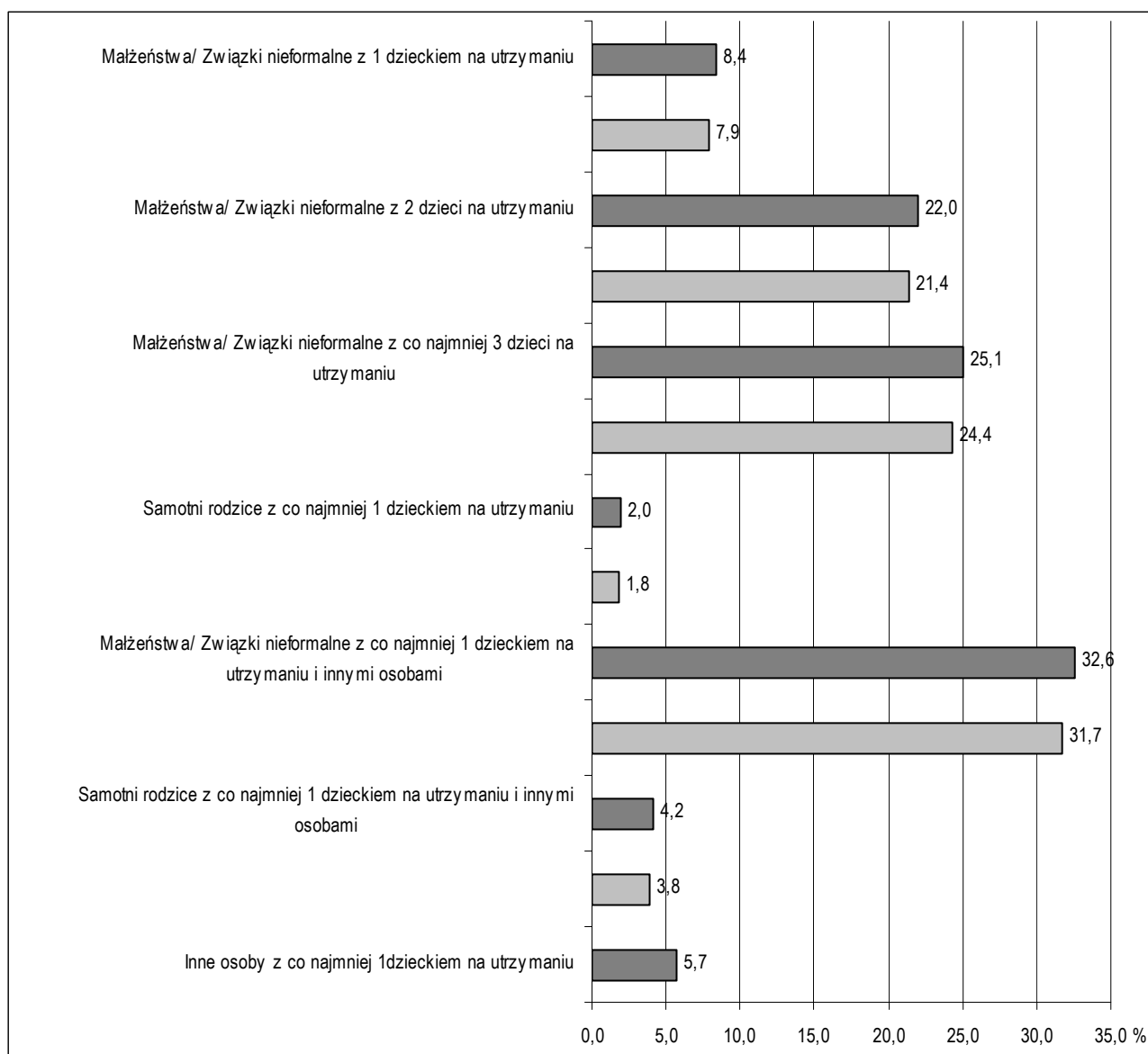
Wykres 2.2.5.

Odsetek dzieci w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych w mieście

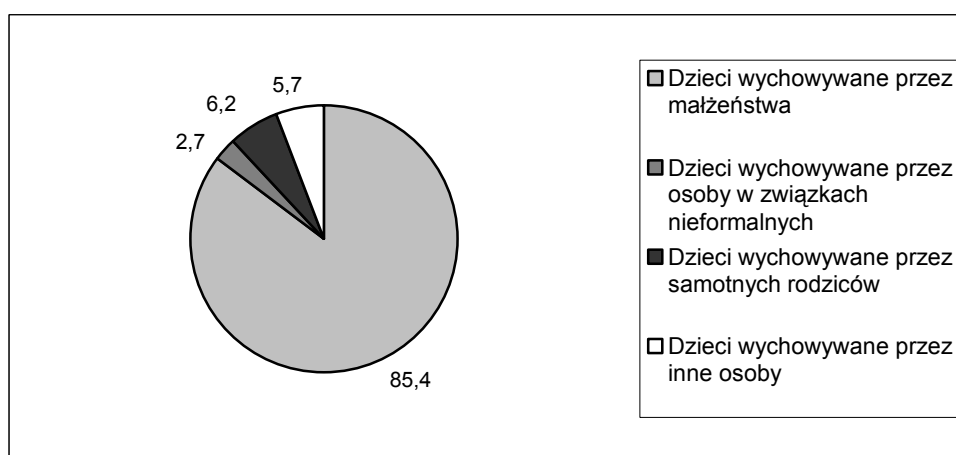
Wykres 2.2.6.

Odsetek dzieci na utrzymaniu w gospodarstwach rodzinnych na wsi

Wykres 2.2.7.

Odsetek dzieci na utrzymaniu w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych na wsi

Ogółem najwięcej dzieci na utrzymaniu – 81,9% wychowywały małżeństwa, a 8,8% dzieci na utrzymaniu - samotni rodzice. Mniej niż co 20 dziecko (4,9%) znajdowało się w gospodarstwach tworzonych przez związki nieformalne, nieco mniej (4,5%) stanowiły dzieci na utrzymaniu wychowywane przez inne osoby.

Odsetek dzieci w poszczególnych typach rodzinnych gospodarstw domowych był zróżnicowany w przekroju terytorialnym (miasto/wieś). Na wsi ponad 85% dzieci było wychowywanych przez małżeństwa, natomiast w mieście - niecałe 80% dzieci na utrzymaniu. Ponadto znacząco większy odsetek dzieci na utrzymaniu w mieście wychowywali samotni rodzice (10,8%) oraz znajdował się pod opieką osób w związkach nieformalnych (6,4%). Na wsi jedynie 2,7% dzieci na utrzymaniu było pod opieką osób w związkach nieformalnych, a 6,2% dzieci na utrzymaniu wychowywali samotni rodzice. Natomiast większy odsetek stanowiły dzieci na utrzymaniu na wsi (5,7%) niż w mieście (3,5%) wychowywane w gospodarstwach tworzonych przez inne osoby, np. dziadków lub innych krewnych.

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że na wsi w gospodarstwach rodzinnych wielodzietnych (co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) wychowywane było co 4 dziecko, a w mieście co 6. Z drugiej strony co 12 dziecko na wsi było jedynym dzieckiem na utrzymaniu małżeństw (oraz związków nieformalnych), w mieście było to co 5 dziecko.

Odsetek dzieci na utrzymaniu w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych był również zróżnicowany w przekrojach wiekowych. Największy odsetek dzieci na utrzymaniu w małżeństwach (oraz związkach nieformalnych) z 1 dzieckiem wystąpił w dwóch skrajnych kategoriach wiekowych: w wieku 0-3 lata (22,7%) oraz w wieku 20-24 lat (21,0%).

Można również zaobserwować największy udział małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami wśród dzieci w wieku 20-24 (27,5%) oraz 16-19 (27,6%), spośród tych innych osób są m.in. starsze dzieci z własnym źródłem utrzymania.

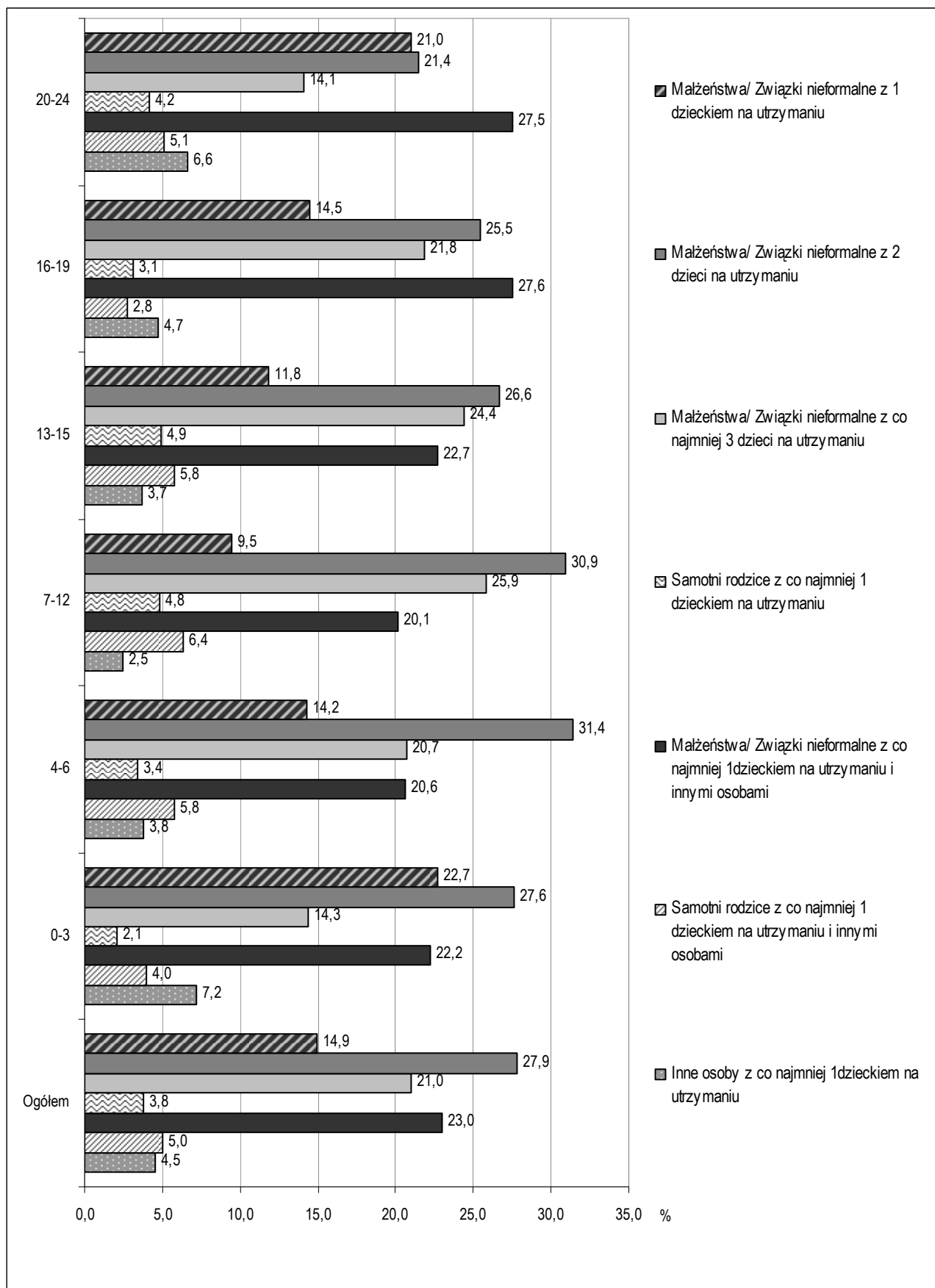
Wykres 2.2.8. wskazuje także, iż największy odsetek dzieci w wieku 0-3 (27,6%), 4-6 (31,4%), 7-12 (30,9%) oraz 13-15 (26,6%) wystąpił w gospodarstwach rodzinnych tworzonych przez małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 2 dzieci na utrzymaniu.

Duży odsetek dzieci odnotowano w małżeństwach (oraz związkach nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu: 20,7 % wszystkich dzieci na utrzymaniu w wieku 4-6, 25,9% w wieku 7-12, 24,4% w wieku 13-15 oraz 21,8% w wieku 16-19 lat.

Ogółem najniższy odsetek dzieci na utrzymaniu znajdował się w gospodarstwach samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem i bez innych osób (3,8%). Największy odsetek dzieci na utrzymaniu wychowywanych przez samotnego rodzica (bez innych osób) odnotowano w następujących kategoriach wiekowych 13-15 lat (4,9%) oraz 7-12 lat (4,8%), najniższy natomiast w wieku 0-3 (2,1%). Dzieci na utrzymaniu w gospodarstwach samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami również stanowiły niewielki odsetek (5,0%), nieco większy (6,4%) wśród dzieci na utrzymaniu w wieku 7-12 lat oraz (5,8%) w wieku 4-6 i 13-15.

Wykres 2.2.8.

Odsetek dzieci na utrzymaniu według typu gospodarstwa rodzinnego i wieku

Gospodarstwa rodzinne z osobami starszymi

Udział gospodarstw z co najmniej jedną starszą osobą w ogóle zbadanych gospodarstw rodzinnych wynosił 34,9%. Gospodarstwa rodzinne z osobami starszymi dominowały wśród małżeństw bez dzieci na utrzymaniu (60,6%) (56,4% wszystkich małżeństw oraz związków nieformalnych bez dzieci na utrzymaniu) oraz w pozostałych gospodarstwach rodzinnych bez dzieci na utrzymaniu (55,2%). Niemalże w połowie gospodarstw rodzinnych tworzonych z innymi osobami znajdowała się co najmniej 1 osoba starsza¹. Innymi osobami w gospodarstwach rodzinnych w wielu przypadkach okazywali się rodzice lub teściowie głowy gospodarstwa, często było to rodzeństwo czy inni krewni.

Najmniejszy odsetek gospodarstw rodzinnych ze starszymi osobami stanowiły gospodarstwa małżeństw z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (2,2%) oraz samotnych matek z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (1,3%; 1,7% samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem).

Tabl. 2.2.1.

Odsetek gospodarstw rodzinnych z osobami starszymi i bez osób starszych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Z osobami starszymi	Bez osób starszych
OGÓŁEM	100,0	34,9	65,1
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	100,0	56,4	43,6
Małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	60,6	39,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	2,2	97,8
Małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	2,2	97,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	1,7	98,3
Samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	1,3	98,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	48,8	51,2
Małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	49,8	50,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	42,6	57,4
Samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	40,5	59,5
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	37,4	62,6
Pozostałe bez dzieci na utrzymaniu	100,0	55,2	44,8

¹ W 49,8% gospodarstw małżeństw z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami, w 42,6% gospodarstw samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem i innymi osobami oraz w 37,4% gospodarstw innych osób z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu.

Gospodarstwa rodzinne z osobami niepełnosprawnymi

W Polsce średnio w 23,2% wszystkich gospodarstw rodzinnych występowały osoby niepełnosprawne. Istnieje znaczne zróżnicowanie odsetka gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych. Największy odsetek gospodarstw rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi wystąpił w pozostałych gospodarstwach bez dzieci na utrzymaniu (34,3%), w gospodarstwach innych osób z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (33,6%) oraz w gospodarstwach rodzinnych samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem i innymi osobami (32,0%; 31,6% w gospodarstwach rodzinnych samotnych matek z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu).

Najniższy udział gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi odnotowano wśród samotnych matek z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu - 9,5% (10,0% samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu) oraz w małżeństwach z dziećmi na utrzymaniu bez innych osób - 10,8%.

Tabl. 2.2.2.

Odsetek gospodarstw rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi i bez osób niepełnosprawnych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Z osobami niepełnosprawnymi	Bez osób niepełnosprawnych
OGÓLEM	100,0	23,2	76,8
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	100,0	26,4	73,6
Małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	27,8	72,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	10,8	89,2
Małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	10,8	89,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	10,0	90,0
Samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	9,5	90,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	29,9	70,1
Małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	30,0	70,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	32,0	68,0
Samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	31,6	68,4
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	33,6	66,4
Pozostałe bez dzieci na utrzymaniu	100,0	34,3	65,7

2.3. DZIECI NA UTRZYMANIU W RODZINACH

(rozdział oparty na wynikach badania spójności społecznej 2011)

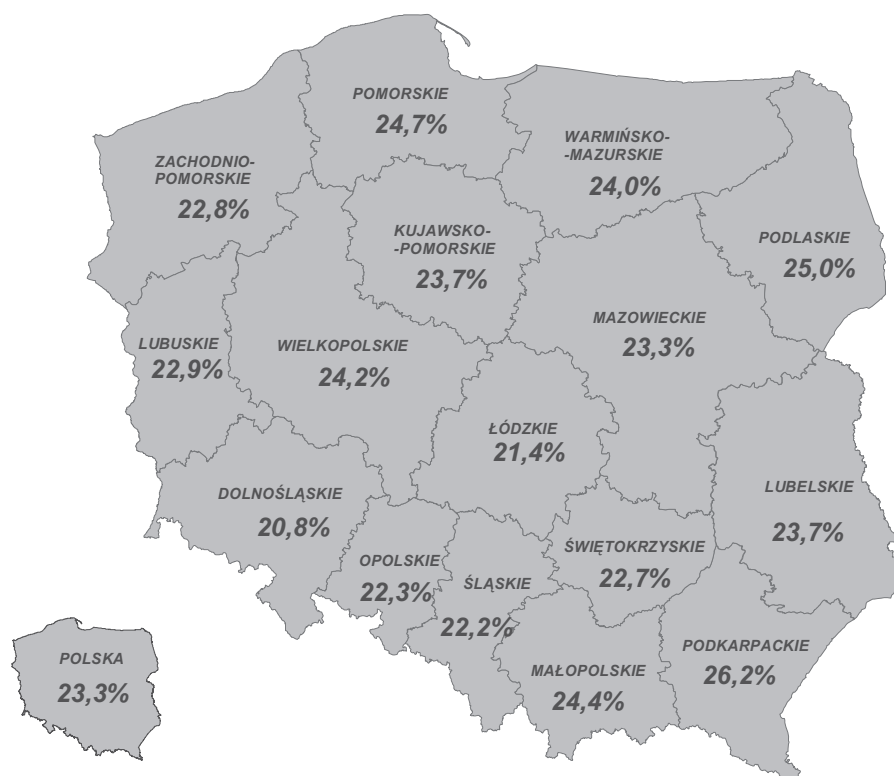
Analizując warunki życia rodzin w Polsce, istotną kwestią jest zobrazowanie sytuacji dzieci pozostających na utrzymaniu w gospodarstwach rodzinnych. Przedstawiona poniżej analiza została opracowana na podstawie badania spójności społecznej, realizowanego w 2011 roku. W pierwszej części zaprezentowano strukturę dzieci w wieku poniżej 25 lat będących na utrzymaniu rodziny, w drugiej zaś przedstawiono stopień zaspokojenia potrzeb dzieci poniżej 18 roku życia w gospodarstwach rodzinnych.

Struktura dzieci na utrzymaniu

Udział dzieci na utrzymaniu w wieku 0-24 lata w strukturze ludności Polski wynosił 23,3%. W podziale na województwa najmniej dzieci na utrzymaniu było na terenie województwa dolnośląskiego oraz łódzkiego (odpowiednio 20,8% oraz 21,4%). Największy udział dzieci pozostających na utrzymaniu odnotowano w województwie podkarpackim i kształtował się on na poziomie 26,2%. Wysoki odsetek dzieci na utrzymaniu wystąpił także w województwie podlaskim – 25,0%.

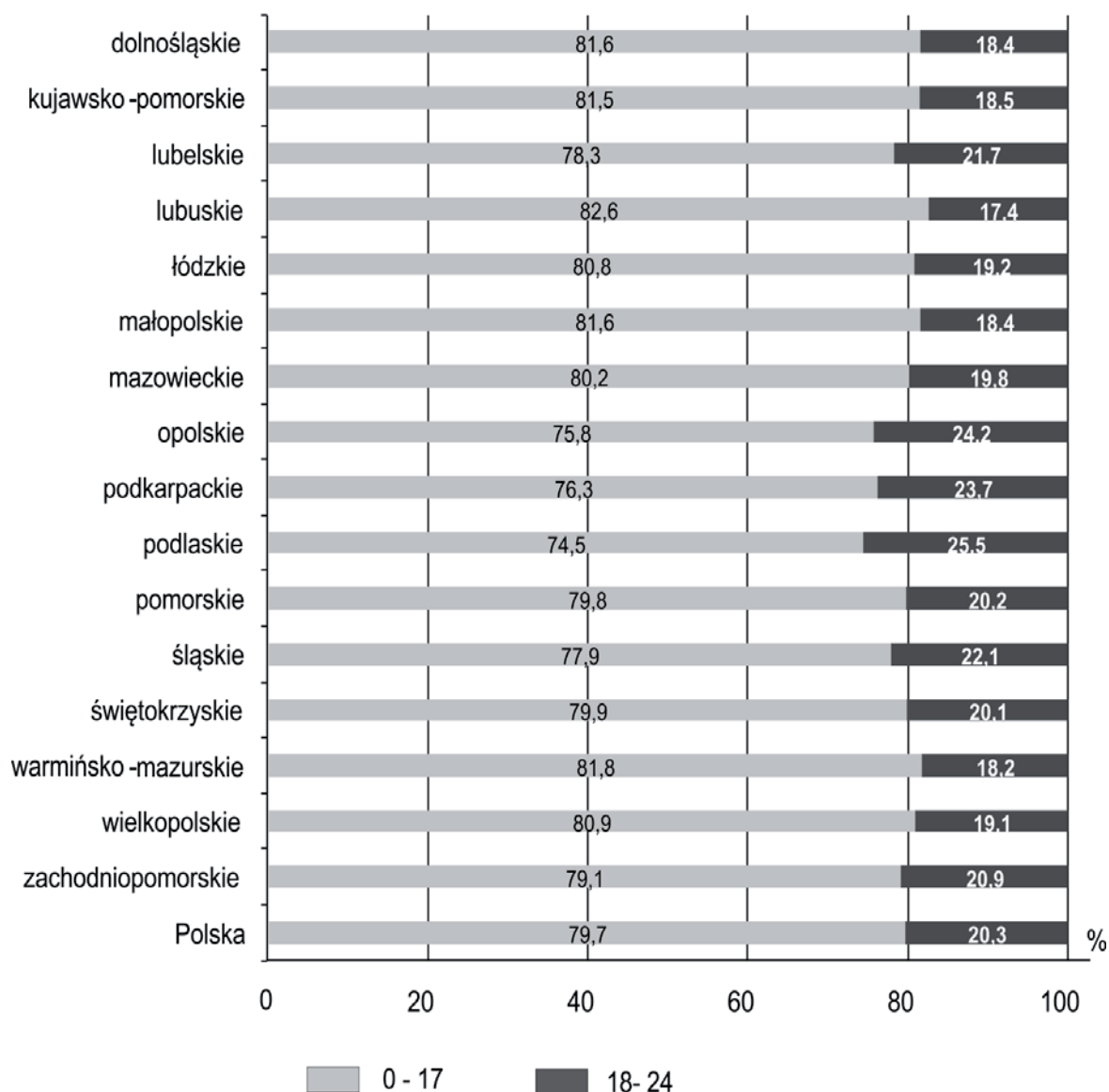
Wykres 2.3.1.

Udział dzieci na utrzymaniu w liczbie ludności ogółem według województw

Wykres 2.3.2.

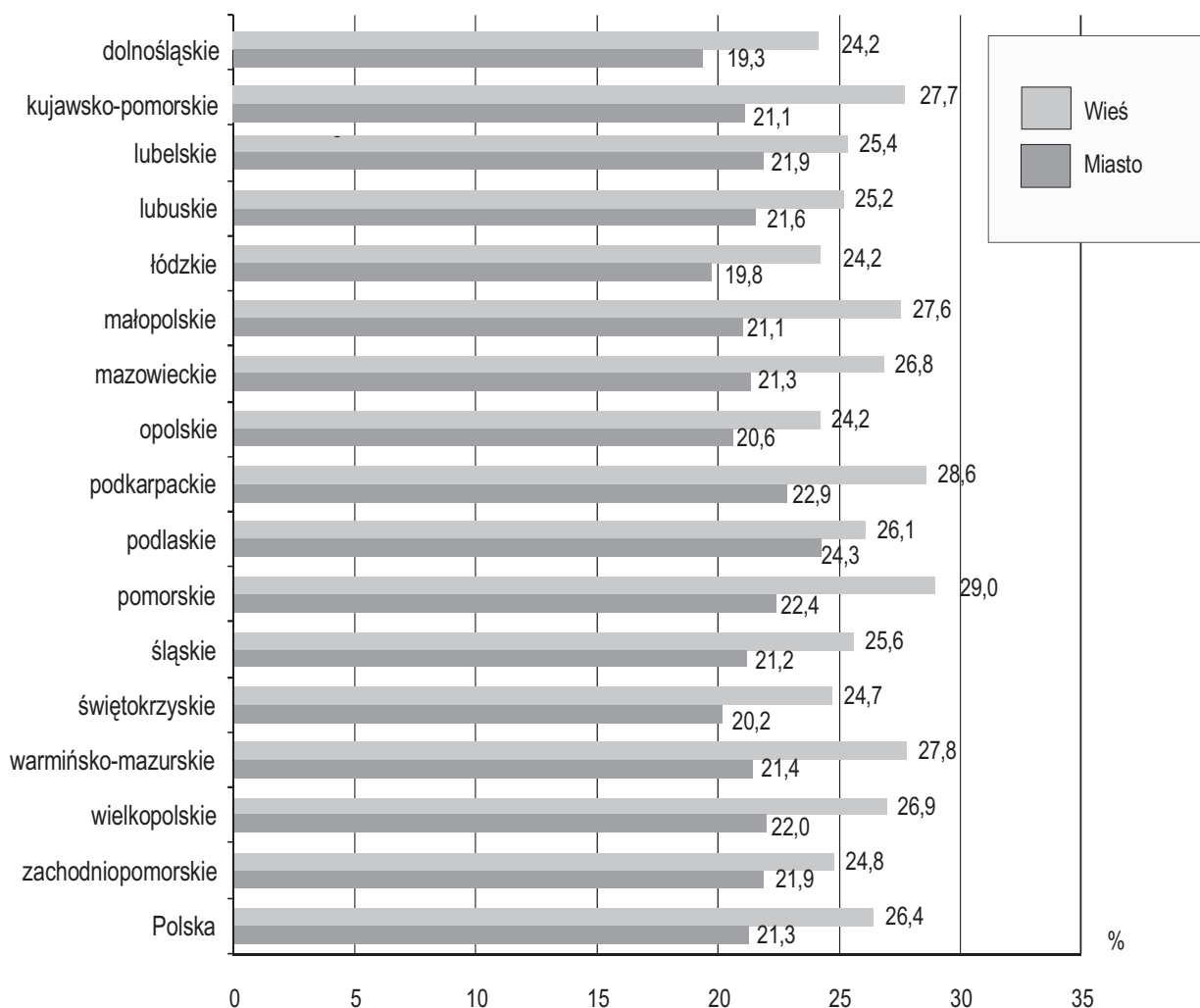
Struktura dzieci na utrzymaniu według województw i grup wiekowych

Wśród dzieci na utrzymaniu, największy był udział dzieci do lat 17 i wynosił prawie 80% całej badanej zbiorowości. Znacznie mniejsza grupa 18-24 – latków stanowiła 20,3% ogółu dzieci na utrzymaniu w skali kraju. Porównując udział tej ostatniej grupy w strukturze dzieci na utrzymaniu w poszczególnych województwach, można zaobserwować, że w województwach podlaskim, opolskim i podkarpackim był on większy niż w pozostałych (odpowiednio 25,5%, 24,2% i 23,7%). Najmniejszy udział tej grupy w całej zbiorowości dzieci na utrzymaniu wystąpił w województwie lubuskim (17,4%).

Wykres 2.3.3.

**Udział dzieci na utrzymaniu w liczbie ludności ogółem
według województw, w mieście i na wsi**

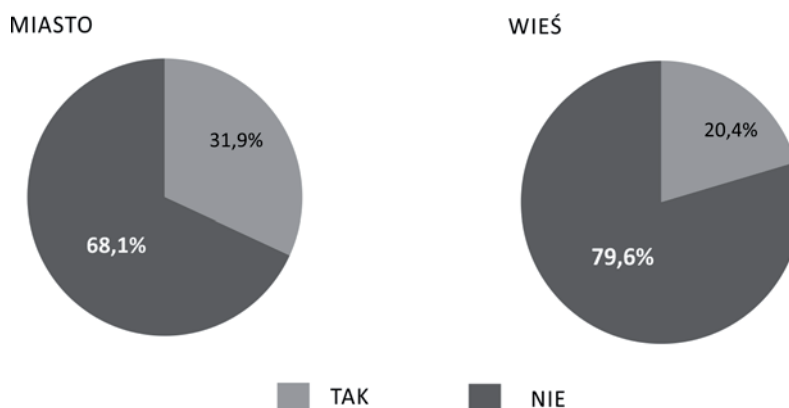
Wśród ludności zamieszkującej wieś, dzieci na utrzymaniu stanowiły 26,4% całej tej populacji, natomiast w przypadku ludności mieszkającej w mieście, odsetek ten był nieco mniejszy i wynosił 21,3%.

Porównanie województw pokazuje, że największy udział dzieci na utrzymaniu na wsi w ogólnej ludności wiejskiej, wystąpił w województwie pomorskim (29,0%) oraz podkarpackim (28,6%). Najniższym zaś odsetkiem, wynoszącym 24,2% charakteryzowały się województwa dolnośląskie, łódzkie i opolskie.

Największy odsetek badanych dzieci na utrzymaniu mieszkających w mieście w stosunku do całej populacji żyjącej w miastach, wystąpił w województwie podlaskim, podkarpackim i pomorskim (odpowiednio 24,3%, 22,9% i 22,4%). Z drugiej strony w województwie dolnośląskim i łódzkim, udział dzieci na utrzymaniu wśród mieszkających w mieście był najmniejszy i stanowił odpowiednio 19,3% i 19,8%.

Wykres 2.3.4.

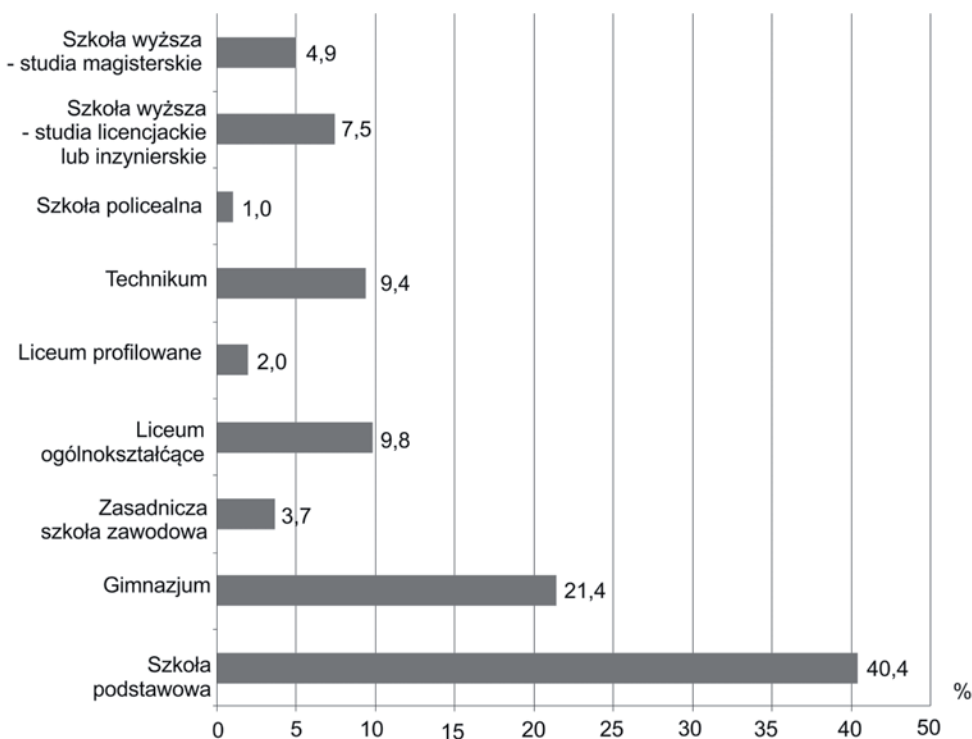
Korzystanie ze żłobka/przedszkola przez dzieci w wieku 0-6 lat w mieście i na wsi

Dzieci w wieku 0-6 lat, które uczęszczały do żłobka/przedszkola stanowiły 27,0% ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym. Sytuacja była zróżnicowana w miastach i na wsi. Zdecydowanie większy odsetek dzieci, korzystających z opieki w tego rodzaju placówkach był wśród tych mieszkających w miastach – prawie 32%. Natomiast spośród dzieci zamieszkałych na wsi do żłobków oraz przedszkoli uczęszczało znacznie mniej dzieci, niewiele ponad 20%.

Wykres 2.3.5.

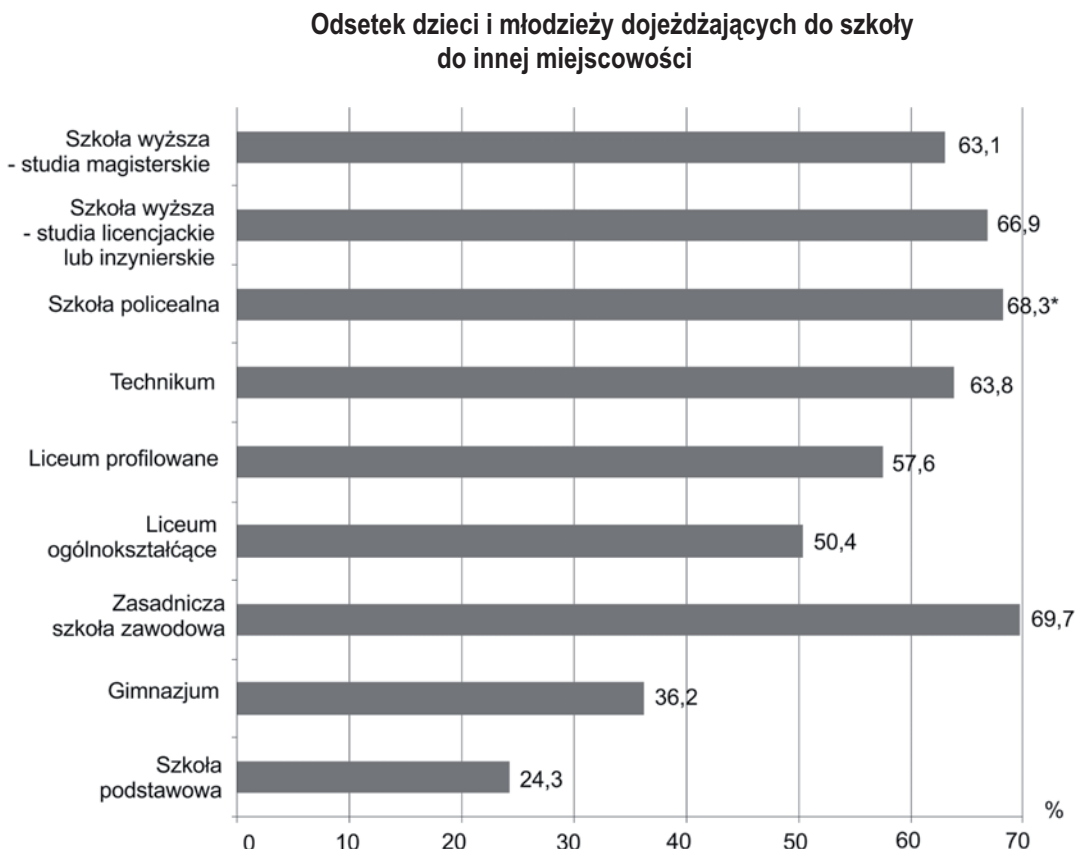
Struktura dzieci i młodzieży na utrzymaniu według rodzaju szkoły⁷

⁷ Odsetki podano w odniesieniu do zbiorowości dzieci na utrzymaniu pobierających naukę.

Dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej stanowiły ponad 40% wszystkich osób uczących się i pozostających na utrzymaniu rodziny. Odsetek osób kształcących się w szkole policealnej i liceum profilowanym był najmniejszy i wynosił odpowiednio 1% i 2%.

Wykres 2.3.6.

Udział dzieci i młodzieży dojeżdżających do szkoły do innej miejscowości w strukturze osób uczących się ogółem wynosił 41,0%. Najwyższy był wśród osób kształcących się w zasadniczej szkole zawodowej - prawie 70% ich uczniów dojeżdżało do szkoły do innej miejscowości. Najmniejszy odsetek dzieci i młodzieży dojeżdżającej do szkoły, występował wśród uczniów szkoły podstawowej (24,3%) oraz gimnazjum (36,2%), co wiąże się z lokalnym charakterem tych szkół, których prowadzenie jest kompetencją samorządu gminnego.

Brak możliwości zaspokojenia potrzeb dzieci na utrzymaniu

Ocena zaspokojenia potrzeb dzieci będących na utrzymaniu dokonana została w zakresie żywienia, edukacji, ochrony zdrowia oraz wypoczynku i rozrywki. Uzyskane wyniki zobrazowały skalę potrzeb dzieci (poniżej 18 roku życia), które nie były zaspokojone ze względu na ograniczenia finansowe w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych.

Przy określaniu stopnia zaspokojenia potrzeb dzieci w ww. obszarach wykorzystano następujące grupowania gospodarstw rodzinnych:

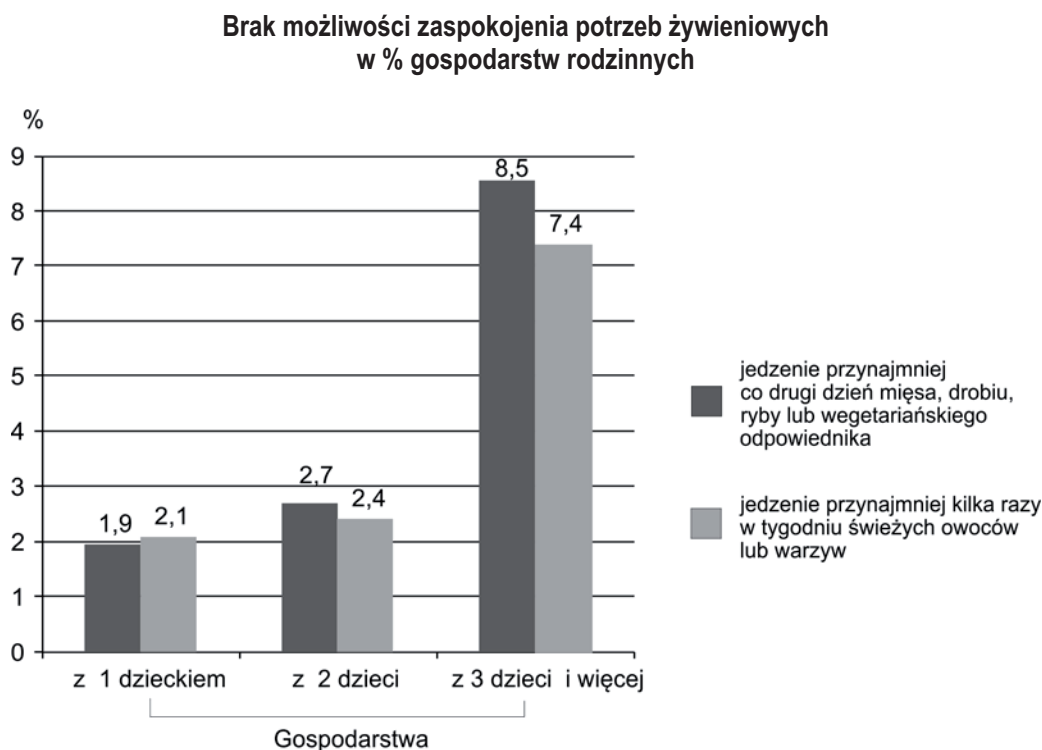
- 1) ogółem gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu,
- 2) gospodarstwa rodzinne z uwzględnieniem liczby dzieci na utrzymaniu,
- 3) w podziale na poszczególne typy gospodarstw rodzinnych (m.in. samotny rodzic, małżeństwa oraz związki nieformalne)

W niektórych przypadkach, stopień zaspokojenia potrzeb dzieci nie został zaprezentowany w takich samych grupowaniach, ze względu na występowanie zbyt małej skali zjawiska.

Potrzeby żywieniowe

Zła sytuacja finansowa w niektórych gospodarstwach rodzinnych spowodowała, iż podstawowa potrzeba jaką jest wyżywienie dzieci, nie mogła zostać w pełni zaspokojona.

Wykres 2.3.7.

Ponad 3% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu nie było w stanie z powodu ograniczeń finansowych zapewnić swoim dzieciom przynajmniej co drugi dzień mięsa, drobiu, ryby lub odpowiednika wegetariańskiego i prawie tyle samo gospodarstw nie mogło pozwolić sobie na zapewnienie dzieciom przynajmniej kilka razy w tygodniu świeżych owoców lub warzyw.

Czynnikiem determinującym stopień zaspokojenia potrzeb żywnościowych jest liczba dzieci w gospodarstwie rodzinnym⁸. Im więcej dzieci na utrzymaniu w rodzinie tym trudności w zapewnieniu tej podstawowej potrzeby są większe. Najbardziej niekorzystna sytuacja w zakresie żywienia dzieci wystąpiła w rodzinach wielodzietnych. Zapewnienie co drugi dzień mięsa, ryb lub wegetariańskiego odpowiednika stanowiło problem dla 1,9% rodzin z 1 dzieckiem i nieco więcej, bo dla 2,7% rodzin z 2 dzieci, ale już w gospodarstwach rodzinnych z 3 dzieci i więcej, problem ten był dużo większy i dotyczył aż 8,5% rodzin.

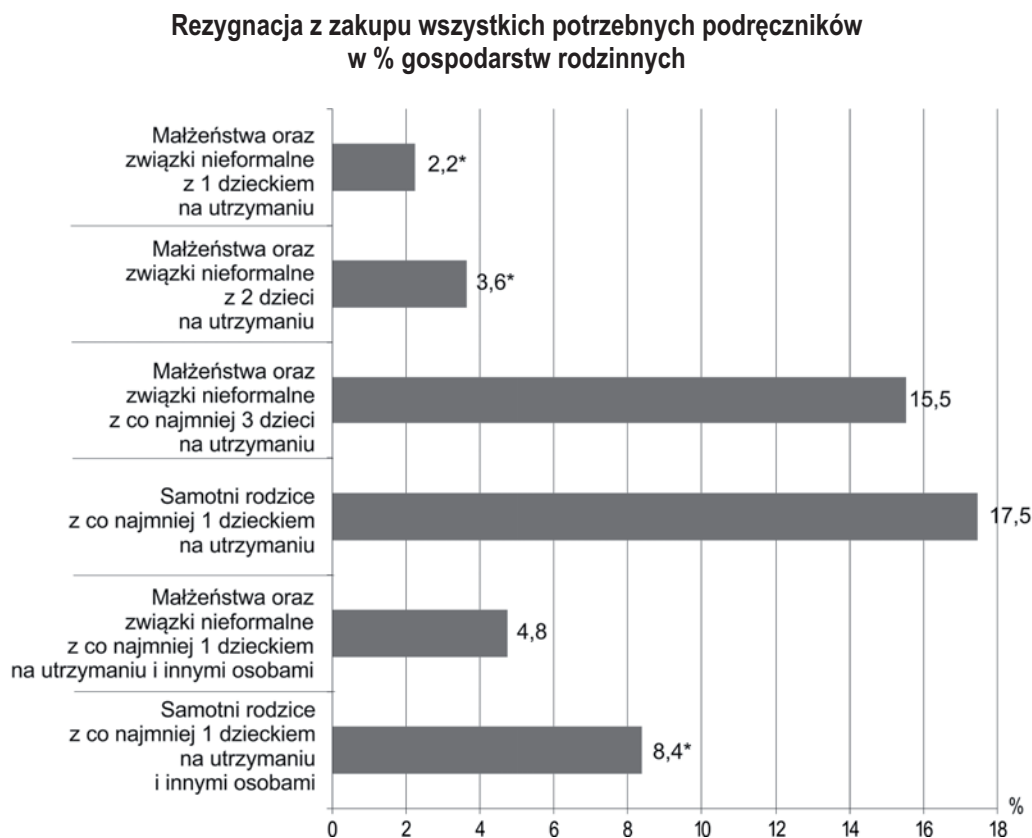
Potrzeby edukacyjne

Zakup podręczników

Z powodu ograniczeń finansowych, ponad 5% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, musiało zrezygnować z zakupu wszystkich potrzebnych podręczników. Konieczność rezygnacji z tego zakupu, gospodarstwa rodzinne wiejskie zgłaszały niemal równie często, jak i te mieszkające w mieście (odpowiednio 5,7% i 5,4%).

Brak możliwości zakupienia dla dzieci niezbędnych podręczników szkolnych deklarowało⁹ prawie 14% gospodarstw rodzinnych z 3 dzieci i więcej. W mniejszym stopniu do rezygnacji z zakupu wszystkich podręczników, zmuszone były gospodarstwa z 1 oraz z 2 dzieci na utrzymaniu (odpowiednio 3,4% i 4,5%) .

Wykres 2.3.8.

⁸ Podane w tym akapicie dane liczbowe odnoszą się do wszystkich gospodarstw rodzinnych o danej liczbie dzieci na utrzymaniu, niezależnie od ich składu wśród osób dorosłych.

⁹ Patrz przypis nr 8.

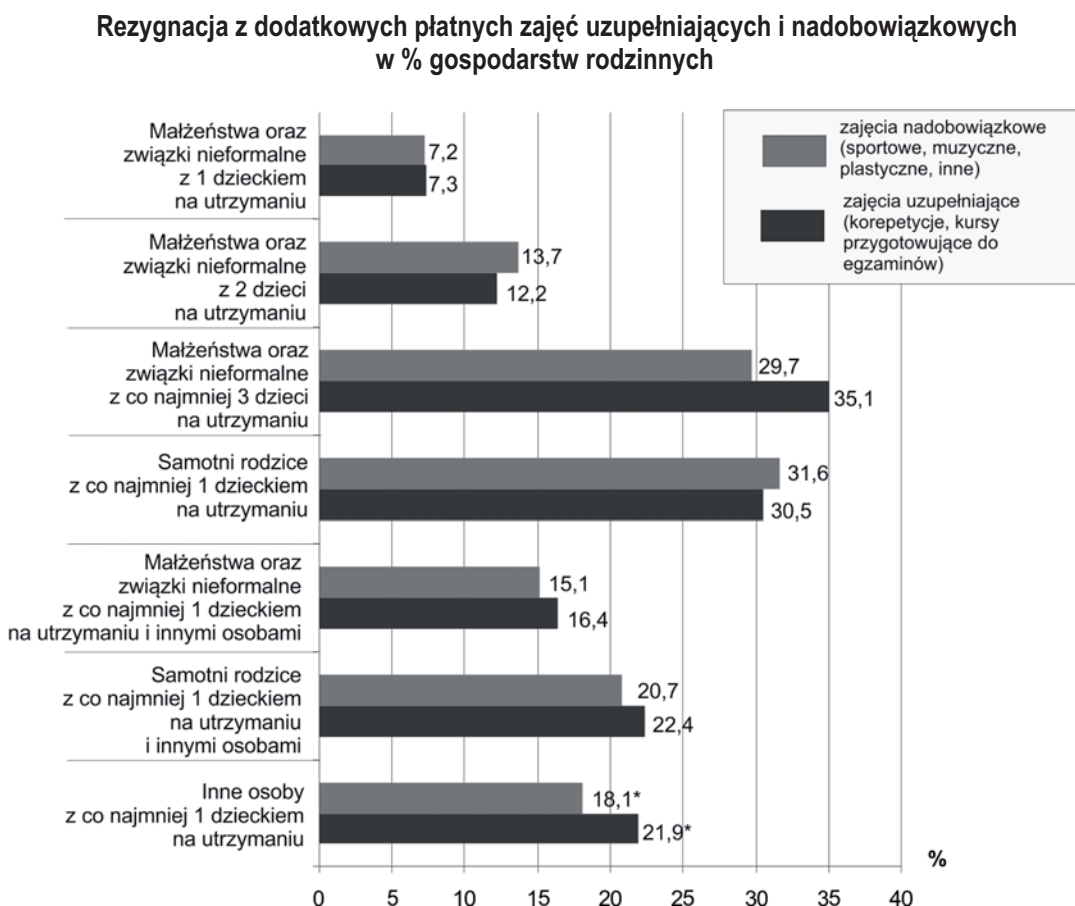
Spośród poszczególnych typów gospodarstw rodzinnych, najczęściej to samotni rodzice wychowujący co najmniej 1 dziecko (17,5%) i małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 3 dziećmi i więcej (15,5%) nie byli w stanie dokonać zakupu wszystkich potrzebnych podręczników dla swoich dzieci.

Dodatkowe płatne zajęcia uzupełniające i nadobowiązkowe

Z dodatkowych płatnych zajęć uzupełniających (doksztalcanie z przedmiotów objętych zajęciami obowiązkowymi – korepetycje, kursy przygotowujące do egzaminów) zrezygnowało 15,6% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, a z zajęć nadobowiązkowych (sportowe, muzyczne, plastyczne, inne) – 14,9%. Wśród rodzin z co najmniej 1 dzieckiem na wsi, dodatkowych płatnych zajęć uzupełniających nie było w stanie opłacić 18,6%, a zajęć nadobowiązkowych – 16,4% rodzin. W mieście odsetek rodzin rezygnujących z obu rodzajów zajęć wynosił tyle samo - ponad 13%.

Najniższy odsetek rezygnujących z dodatkowych zajęć¹⁰ dotyczył gospodarstw z 1 dzieckiem na utrzymaniu (ponad 10%) oraz z 2 dziećmi (w przypadku zajęć uzupełniających – 13,8% rodzin, a zajęć nadobowiązkowych - 14,8%). Najgorzej prezentowała się sytuacja w gospodarstwach rodzinnych wielodzietnych, gdzie z dodatkowych płatnych zajęć uzupełniających zrezygnowało 33,7% tych rodzin, a z nadobowiązkowych - 29,4%.

Wykres 2.3.9.

¹⁰ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Znaczną dysproporcję w zapewnieniu dzieciom dodatkowych zajęć, zaobserwowano również w poszczególnych typach gospodarstw rodzinnych. Najczęściej z dodatkowych, płatnych zajęć uzupełniających i nadobowiązkowych rezygnowały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 3 dziećmi i więcej (odpowiednio 35,1% i 29,7%), a w drugiej kolejności samotni rodzice wychowujący co najmniej 1 dziecko (30,5% i 31,6%). Większe możliwości na opłacenie dodatkowych zajęć dla dzieci, miały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 1 dzieckiem na utrzymaniu, niewiele ponad 7% z nich zrezygnowało z takich zajęć.

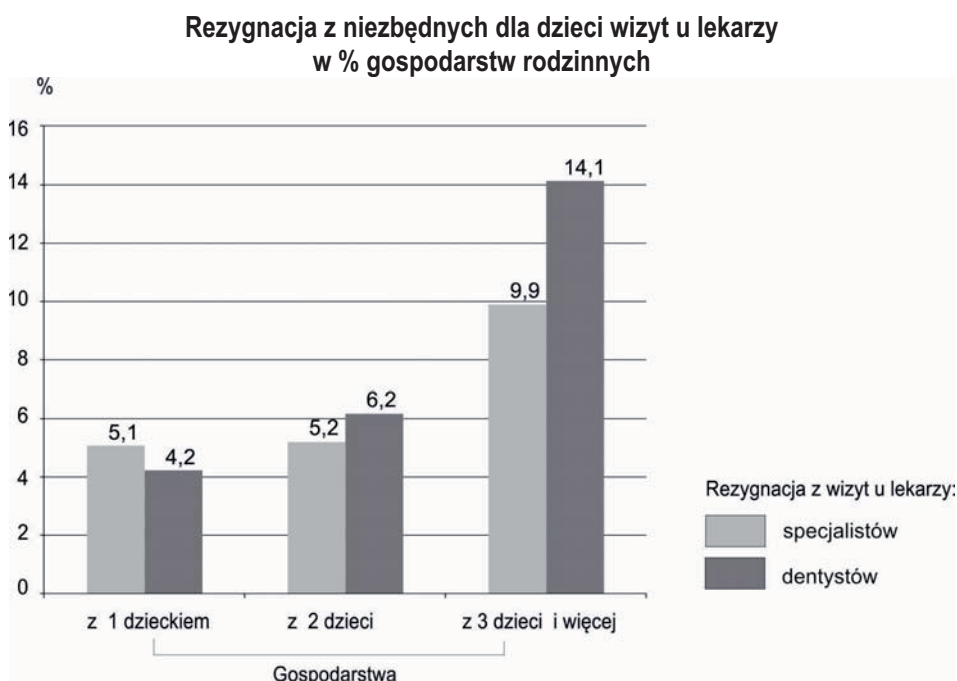
Potrzeby dzieci w zakresie ochrony zdrowia

Płatne wizyty u lekarzy specjalistów i dentystów

Konieczność rezygnacji z niezbędnych dla dzieci płatnych wizyt u lekarzy specjalistów wystąpiła u 5,9% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu. Natomiast z płatnych wizyt u lekarzy dentystów musiało zrezygnować 6,5% z nich. Problem z zapewnieniem dziecku wizyty u lekarza specjalisty, gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 dzieckiem mieszkające na wsi zgłaszały podobnie często jak gospodarstwa rodzinne miejskie (odpowiednio 6,0% i 5,8%). W przypadku płatnych wizyt u lekarzy dentystów częściej rezygnowały z nich gospodarstwa na wsi (7,1%), niż w mieście (6,1%).

Liczba dzieci w gospodarstwie rodzinnym miała wpływ na stopień zaspokojenia potrzeb dzieci w zakresie ochrony zdrowia¹¹. Ponad 5% rodzin z 1 dzieckiem i tyle samo rodzin z 2 dziećmi nie mogło skorzystać z płatnej, ale niezbędnej dla dzieci, wizyty u lekarzy specjalistów. Większym odsetkiem rezygnujących z takiej wizyty odznaczały się gospodarstwa rodzinne z 3 dziećmi i więcej (9,9%). Ze względu na brak pieniędzy, z płatnych wizyt u lekarzy dentystów zrezygnowało 4,2% rodzin z 1 dzieckiem i 6,2% z 2 dziećmi, natomiast wśród rodzin wielodzietnych rezygnujących było ponad 14%.

Wykres 2.3.10.

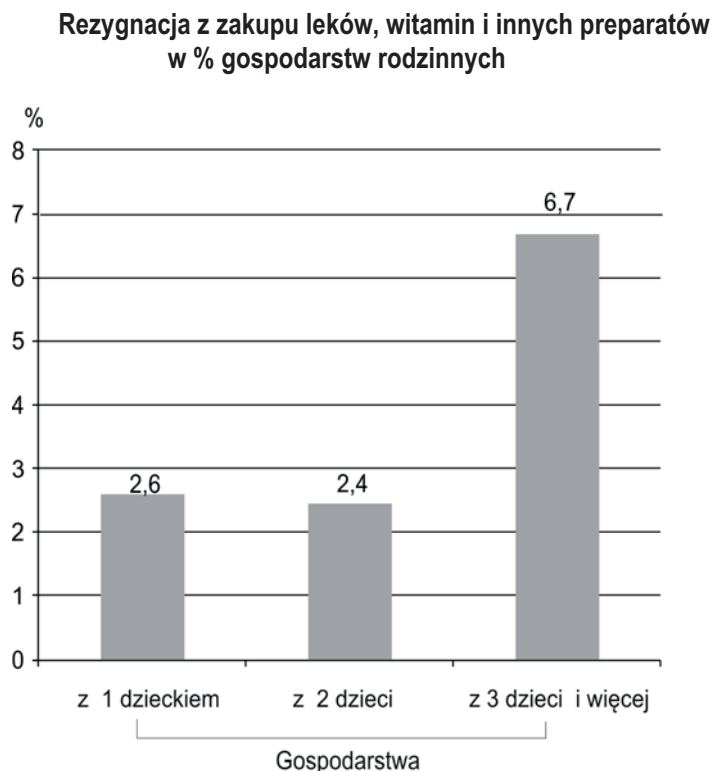

¹¹ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Zakup leków, witamin i innych preparatów

Z zakupu przepisanych dzieciom leków, witamin i innych preparatów zrezygnowało 3,2% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i nie odnotowano zróżnicowania dla miast i wsi.

Wykres 2.3.11.

Znaczące różnice w zakresie możliwości zakupu leków, witamin i innych preparatów, zaobserwowano między gospodarstwami rodzinnymi¹² z 1 lub 2 dziećmi na utrzymaniu, a rodzinami wielodzietnymi. O ile 2,6% gospodarstw rodzinnych z 1 dzieckiem i niemalże tyle samo, bo 2,4% rodzin z 2 dziećmi nie było w stanie zakupić zaleconych dzieciom przez lekarza leków, witamin i innych preparatów, o tyle gospodarstw rodzinnych z 3 dziećmi i więcej znajdujących się w podobnej sytuacji było już 6,7%.

Potrzeby dzieci w zakresie wypoczynku i rekreacji

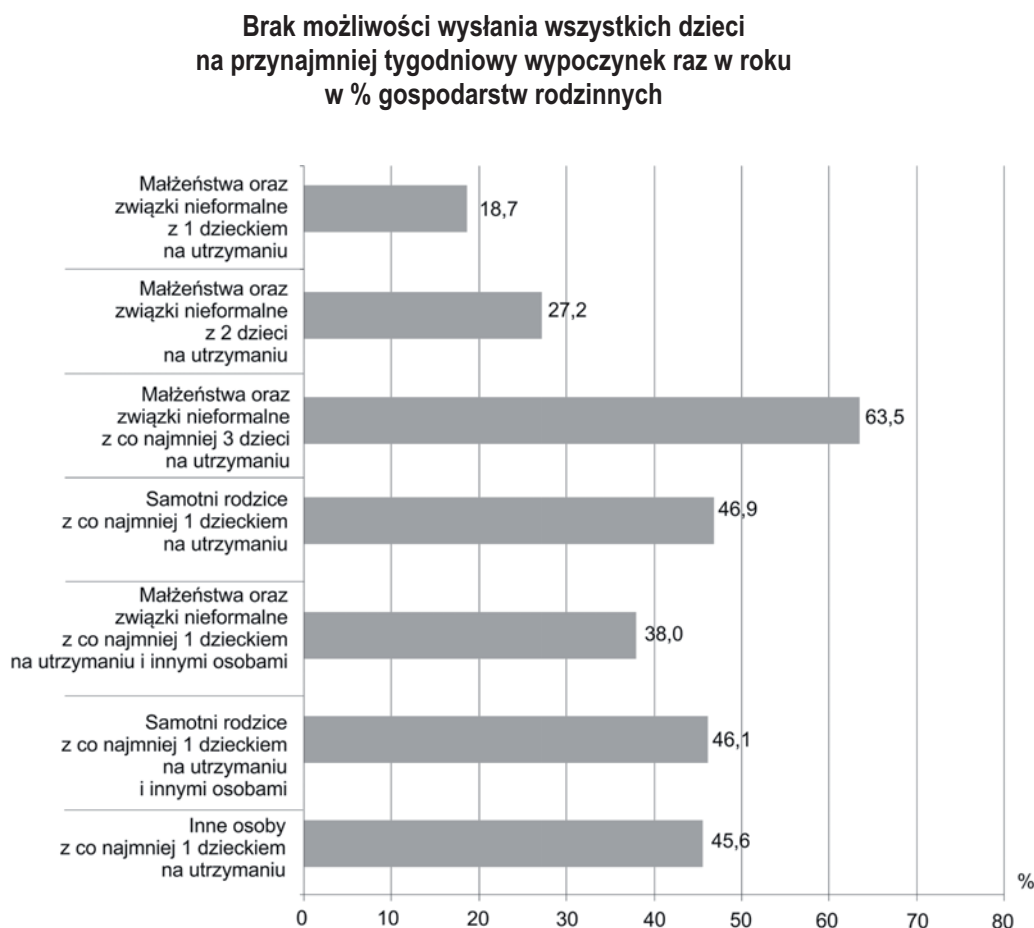
Tygodniowy wypoczynek raz w roku

Odsetek gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, zmuszonych do rezygnacji z wysłania dzieci na tygodniowy wypoczynek raz w roku, kształtował się na poziomie 33,3%. Rezygnacja z zaspokojenia tej potrzeby wystąpiła częściej wśród gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na wsi, niż w mieście (odpowiednio 42,2% i 27,1%).

¹² Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Bariera finansowa uniemożliwiająca wyjazd dzieci na przynajmniej tygodniowy wypoczynek raz w roku, wystąpiła¹³ u ponad 24% rodzin z 1 dzieckiem na utrzymaniu i ponad 32% z 2 dzieci. Zdecydowanie mniejsze możliwości wysłania swoich dzieci na tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania miały rodziny wielodzietne, wśród których problem taki zgłosiło ponad 62% rodzin.

Wykres 2.3.12.

Istotna różnica w zapewnieniu wyjazdu wypoczynkowego dzieciom, wystąpiła również między małżeństwami (oraz związkami nieformalnymi) z 1 dzieckiem – 18,7% rezygnujących, a małżeństwami (oraz związkami nieformalnymi) z 3 dzieci i więcej - tu odsetek rezygnujących był najwyższy i wyniósł 63,5%. Duże trudności z wysłaniem dzieci na wypoczynek mieli także samotni rodzice oraz inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, wśród których odsetek rezygnujących z takiego wyjazdu był zbliżony i oscylował między 45% a 47%.

¹³ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Udział w wyjściach i imprezach szkolnych

Spośród wszystkich gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu 7,3% z nich deklarowało brak pieniędzy na udział ich dzieci we wszelkich wyjściach i imprezach szkolnych. Szczególnie w gospodarstwach wiejskich rodzice/opiekunowie nie byli w stanie zapewnić dzieciom udziału w tego typu wydarzeniach – 9,2% rodzin. W mieście zaś, taki problem odnotowano u 6,0% rodzin.

Brak możliwości uczestniczenia przez dzieci w wyjściach i innych imprezach organizowanych przez szkołę, w których niezbędny jest udział finansowy rodziców/opiekunów, najczęściej zgłaszany był¹⁴ przez gospodarstwa rodzinne z 3 dzieci i więcej (prawie 18%). W mniejszym stopniu problem udziału dzieci w wyjściach i imprezach szkolnych, spowodowany brakiem pieniędzy, zgłaszały gospodarstwa rodzinne z 1 i 2 dzieci na utrzymaniu (odpowiednio 4,4% i 6,5%).

Wykres 2.3.13.

Rezygnacja z udziału dzieci w wyjściach i innych imprezach szkolnych w % gospodarstw rodzinnych

W małżeństwach (oraz związkach nieformalnych) z 2 dzieci, konieczność rezygnacji z tego rodzaju wydarzeń była zgłaszana przez 4,7% gospodarstw rodzinnych, ale już w małżeństwach (oraz związkach nieformalnych) z 3 dzieci i więcej, możliwości udziału dzieci we wszelkiego typu imprezach szkolnych były bardziej ograniczone. Odsetek rezygnujących wśród tego typu rodziny był największy i wyniósł 20,1%.

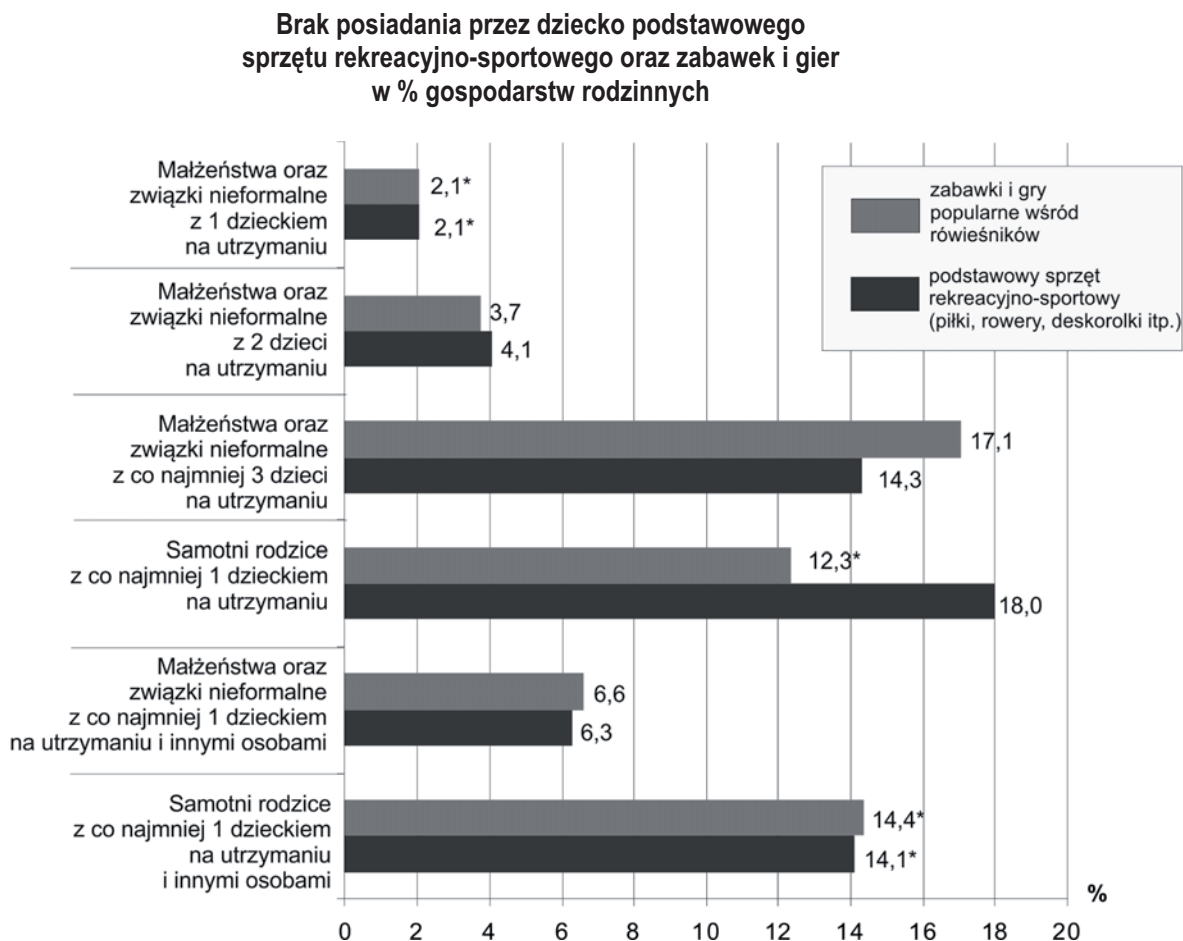
¹⁴ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Zakup sprzętu rekreacyjno-sportowego oraz zabawek i gier

Wśród gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu ponad 6% z nich zgłaszało brak podstawowego sprzętu rekreacyjno-sportowego dla dzieci. Taki sam odsetek gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu nie był w stanie, z powodu braku pieniędzy, zapewnić swoim dzieciom zabawek i gier popularnych wśród rówieśników. Nie odnotowano zróżnicowania pomiędzy miastami i wsią w stopniu zapewnienia dzieciom sprzętu sportowego. Natomiast zakupienie zabawek i gier dzieciom było problemem dla 8,3% rodzin wiejskich z co najmniej 1 dzieckiem i dla 4,8% rodzin mieszkających w mieście.

Gospodarstwa¹⁵ z 1 i 2 dzieci w podobnym stopniu rezygnowały z zakupu sprzętu rekreacyjno-sportowego (odpowiednio 4,4% i 5,8%), jak z zakupu zabawek oraz gier (odpowiednio 4,3% i 5,1%). W gospodarstwach rodzinnych z 3 dzieci i więcej, udział rezygnujących z zakupu sprzętu rekreacyjno-sportowego i zabawek oraz gier był większy i wynosił odpowiednio 12,9% i 14,7%.

Wykres 2.3.14.

¹⁵ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Największy problem w zapewnieniu dzieciom podstawowego sprzętu rekreacyjno-sportowego występował wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (18,0%). Natomiast w zapewnieniu zabawek i gier największe trudności miały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 3 dziećmi i więcej – ponad 17%.

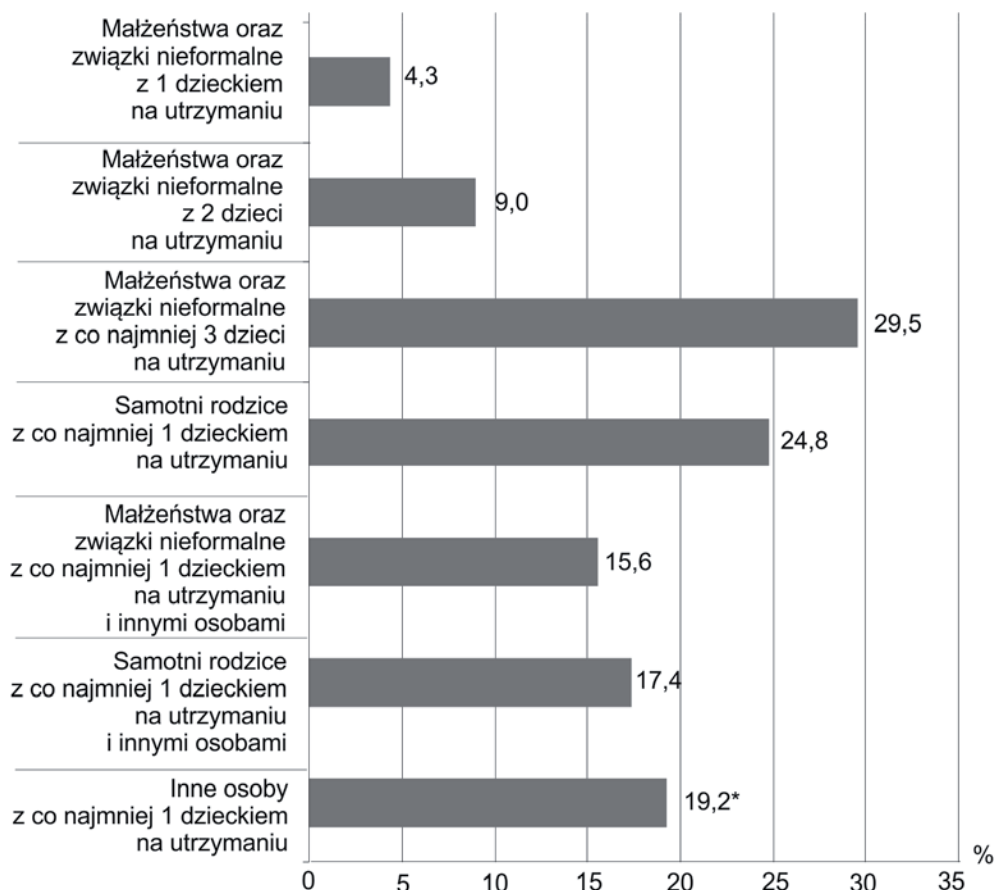
Kieszonkowe dla nastoletnich dzieci

W prawie 13% gospodarstw rodzinnych z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, dzieci nie otrzymywały kieszonkowego od swych rodziców/opiekunów. Sytuacje takie zdarzały się u 15,1% rodzin z co najmniej 1 dzieckiem mieszkających na wsi i 11,0% rodzin w mieście.

W rodzinach z 1 dzieckiem na utrzymaniu¹⁶ brak możliwości zapewnienia dzieciom kieszonkowego wystąpił u prawie 8% z nich, natomiast w przypadku rodzin wielodzietnych, udział rezygnujących był większy - 31,0%.

Wykres 2.3.15.

Brak możliwości zapewnienia nastoletnim dzieciom kieszonkowego^a w % gospodarstw rodzinnych

^a Pozwalającego co najmniej raz w miesiącu na wyjście do kina/teatru/dyskoteki/klubu lub kupienie płyty/książki/innego drobiazgu.

¹⁶ Patrz przypis nr 8 na str. 42.

Możliwość zapewnienia kieszonkowego nastoletnim dzieciom była największa wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem, gdzie odsetek gospodarstw rodzinnych rezygnujących z zaspokojenia tej potrzeby wyniósł 4,3%. Z powodu trudności finansowych z zapewnienia kieszonkowego zrezygnowało 29,5% małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 3 dzieci i więcej oraz 24,8% samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem.

W podsumowaniu analizy stopnia zaspokojenia potrzeb dzieci, należy stwierdzić, że największe trudności z ich zapewnieniem ze względów finansowych miały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 3 dzieci i więcej oraz samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu.

W rodzinach z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, najczęściej rezygnowano z zapewnienia dzieciom tygodniowego wyjazdu wypoczynkowego raz w roku. Natomiast wyżywienie i zakup leków były tymi potrzebami, z których takie gospodarstwa rezygnowały najrzadziej.

2.4. WARUNKI MIESZKANIOWE GOSPODARSTW RODZINNYCH

(rozdział oparty na wynikach badania EU-SILC 2011)

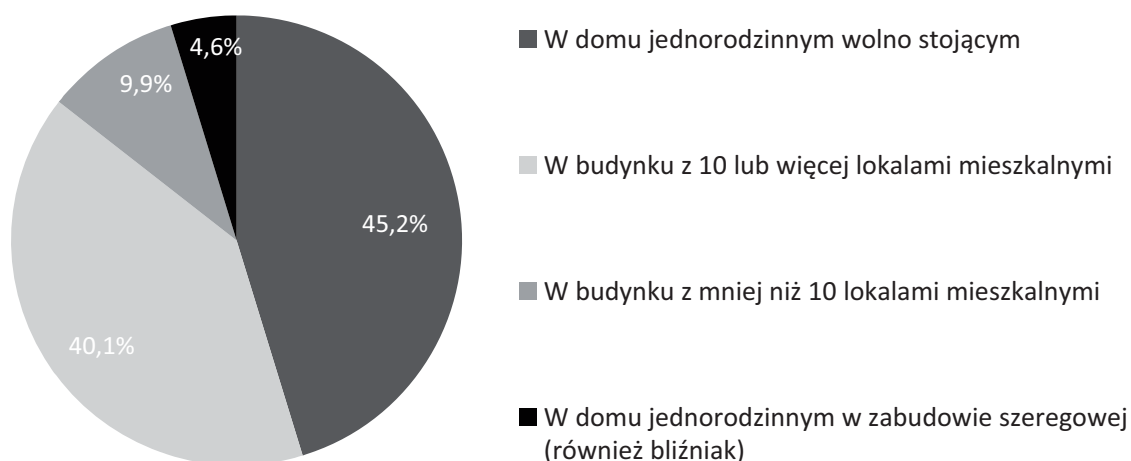
W niniejszym rozdziale opisane zostały rodzaje zamieszkiwanych budynków przez gospodarstwa rodzinne, metraż mieszkań i domów, ich stan techniczny i wyposażenie w instalacje techniczne, wyposażenie w dobra trwałego użytku oraz ocenę rejonu i otoczenia mieszkania. Zależnie od opisywanych zagadnień zastosowano podział na miasto i wieś oraz typ gospodarstw rodzinnych.

Rodzaj zamieszkiwanego budynku

Prawie połowa (45,2%) gospodarstw rodzinnych w Polsce zamieszkiwała w domach jednorodzinnych wolnostojących. Kolejnym najczęściej zamieszkanym typem (40,1%) były budynki wielorodzinne z 10 lub większą liczbą lokali mieszkalnych – czyli bloki lub kamienice. Budynki z mniej niż 10 lokalami zamieszkiwało co dziesiąte gospodarstwo rodzinne (9,9%), zaś w domach jednorodzinnych w zabudowie szeregowej (w tym w tzw. „bliźniakach”) żyło 4,6% gospodarstw rodzinnych.

Wykres 2.4.1.

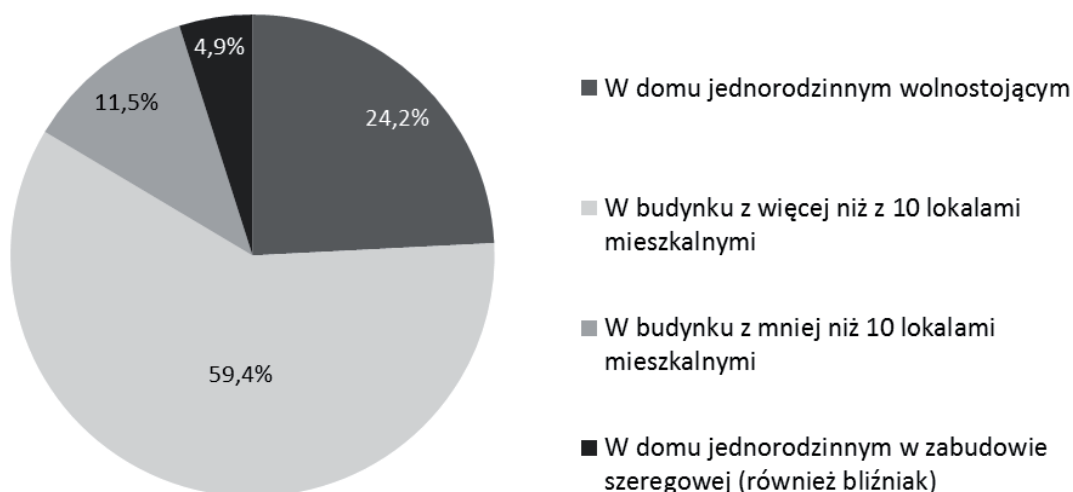
Rodzaj zamieszkiwanego budynku

W miastach gospodarstwa rodzinne najczęściej zamieszkiwały bloki i kamienice czyli budynki z 10 i więcej lokalami mieszkalnymi (59,4%). Dla porównania na wsi ten typ budynku był zamieszkiwany najrzadziej (4,1%). Z kolei na wsi 82,8% gospodarstw zamieszkiwało w budynkach jednorodzinnych wolnostojących, podczas gdy w miastach było to 24,2%. O wiele mniejsze różnice występowały w strukturze pozostałych typów budynków zamieszkiwanych w miastach i na wsi.

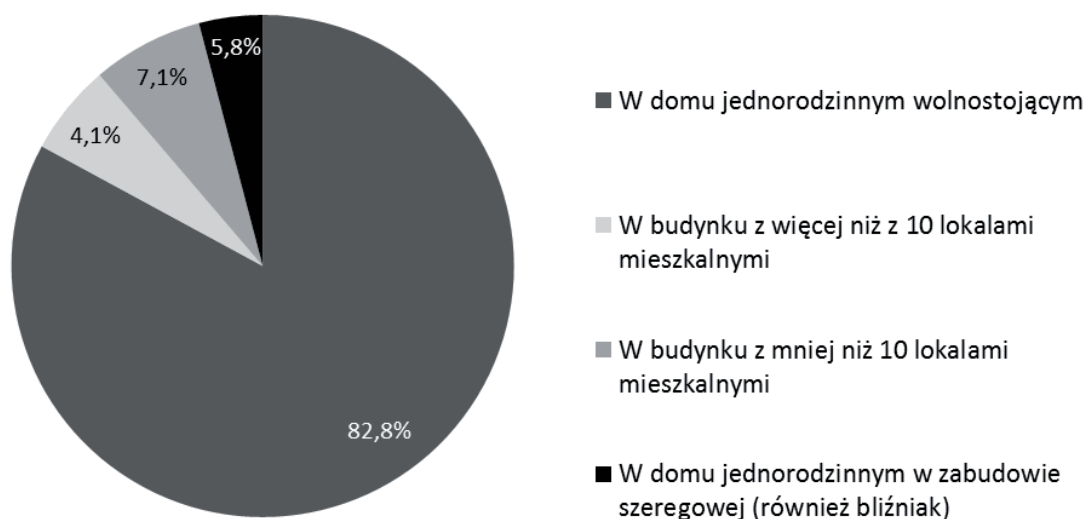
Wykres 2.4.2.

Rodzaj zamieszkiwanego budynku w mieście

Wykres 2.4.3.

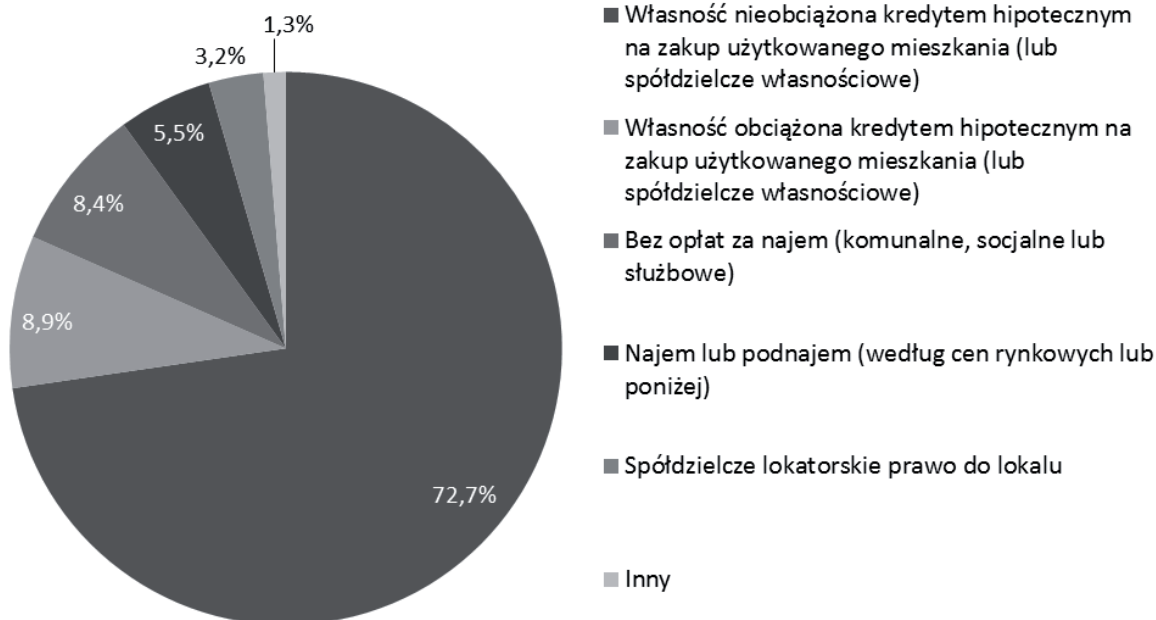
Rodzaj zamieszkiwanego budynku na wsi

Tytuł prawny użytkowanego mieszkania

Analizując tytuł prawny gospodarstwa rodzinnego do użytkowania mieszkania widzimy, że prawie 82% gospodarstw rodzinnych zamieszkiwało lokal, który był ich własnością lub dysponowało spółdzielczym własnościowym prawem do tego lokalu. Pośród nich co dziewiąte mieszkanie (10,9%) było obciążone kredytem hipotecznym.

Wykres 2.4.4.

Tytuł prawny z jakiego użytkowane jest mieszkanie

Pozostałe gospodarstwa rodzinne zamieszkiwały lokale, do których nie posiadały prawa własności (lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu). I tak, lokale komunalne, socjalne lub służbowe zamieszkiwało 8,4% gospodarstw rodzinnych, 5,5% wynajmowało mieszkanie, natomiast 3,2% posiadało spółdzielcze lokatorskie prawo do zajmowanego lokalu.

Pośród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z dziećmi na utrzymaniu własnym mieszkaniem lub domem dysponowało 77,3% z nich, (18,6% właściciele spłacający kredyt, 58,8% właściciele nieobciążeni kredytem).

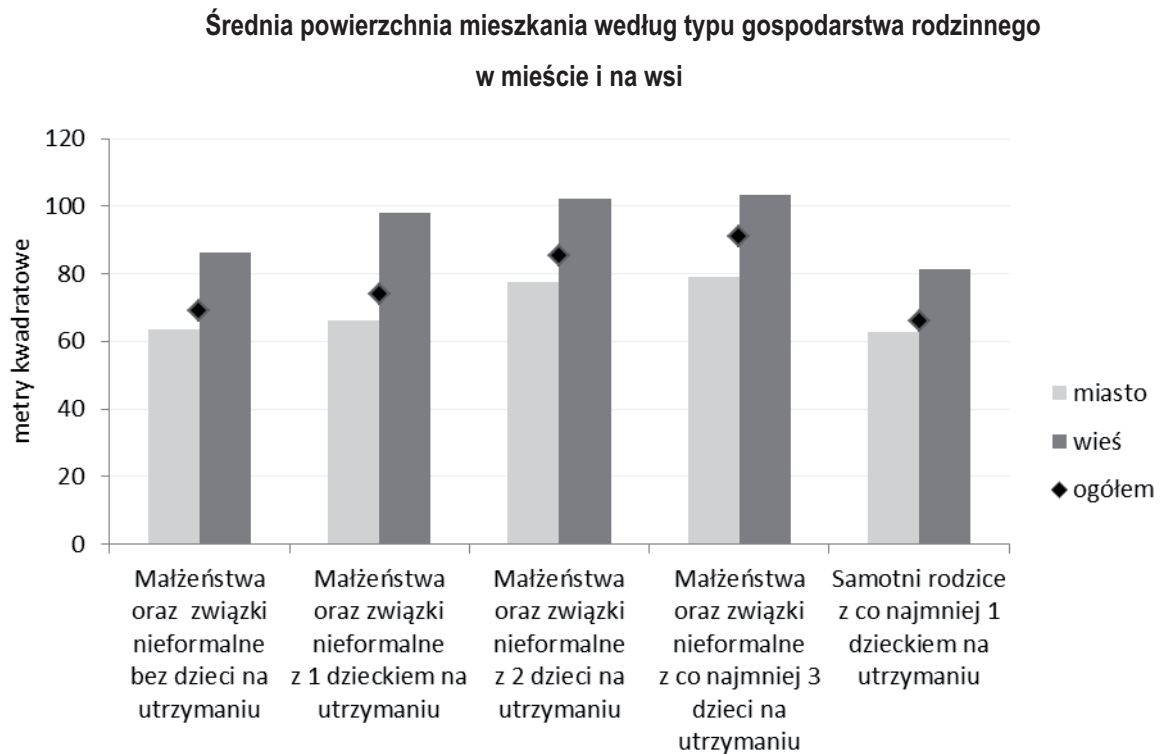
Im większa była liczba dzieci na utrzymaniu rodziców, tym bardziej zwiększał się odsetek tych, którzy są właścicielami mieszkań bądź domów nieobciążonych kredytem hipotecznym. 55,5% małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem dysponowało właśnie takim lokalem, wśród gospodarstw z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu było to 64,5%.

Można zauważyć, że wyłączenie związków nieformalnych z analizowanych typów gospodarstw skutkuje zwiększeniem odsetka posiadających lokal na własność. Największą grupą spośród wszystkich typów gospodarstw rodzinnych, które dysponowały mieszkaniem własnym, były małżeństwa z 2 dziećmi na utrzymaniu (90,2%). Po przeciwnym biegunie były samotne matki (z co najmniej 1 dzieckiem). Tylko 66,2% z nich miało mieszkanie własne lub spółdzielcze własnościowe. Tym samym 33,8% takich osób nie posiadała mieszkania na własność.

Metraż

Analiza metrażu mieszkań, który użytkowały gospodarstwa rodzinne w Polsce, przedstawia ich bardzo zróżnicowaną sytuację. Powierzchnia ta wahała się bowiem od kilkunastu do kilkuset metrów kwadratowych i przyjmowała średnią wartość 82 m² na 1 gospodarstwo rodzinne. Na wsi wynosiła ok. 100 m² i była średnio o 30 m² większa niż na obszarach miejskich – częściowo z racji opisywanych wcześniej różnic w typie użytkowanych budynków na obu terenach.

Wykres 2.4.5.

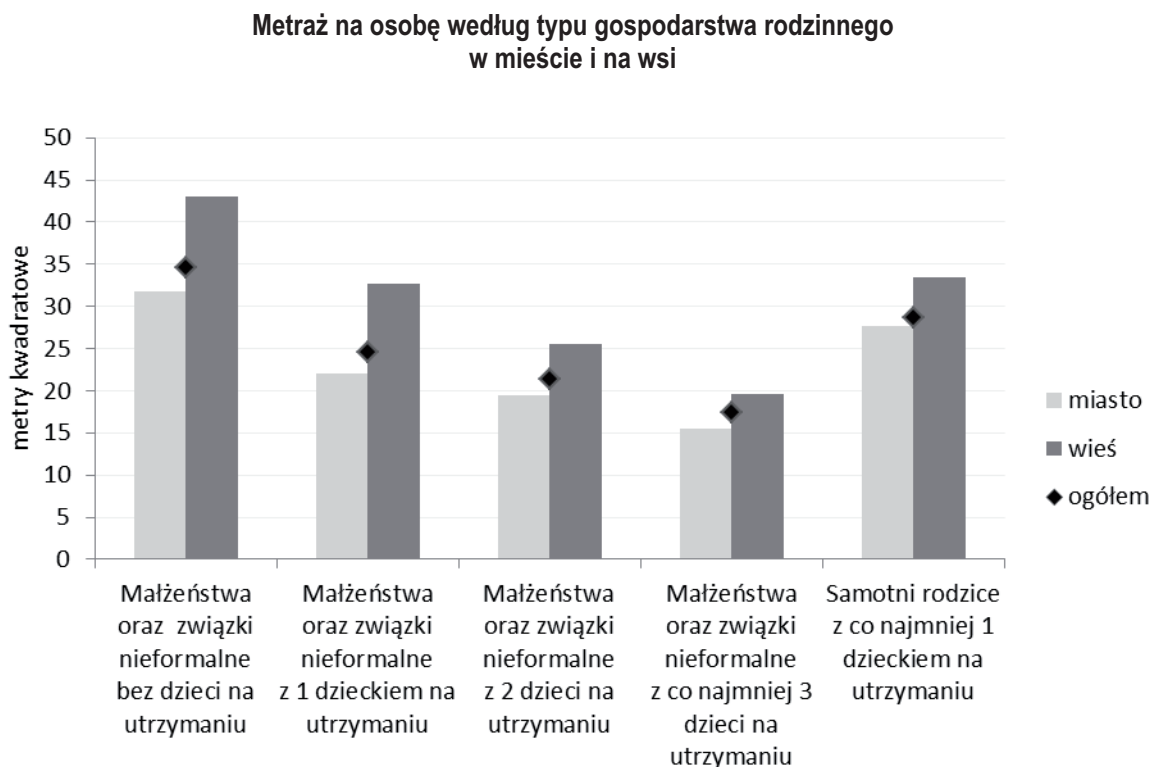

Analizując poszczególne typy rodzin widzimy, że najmniejszy średni metraż mieli do swojej dyspozycji samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (66 m²). W mieście były to 63 m², zaś na wsi 81 m². Małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 1 dzieckiem na utrzymaniu dysponowały średnią powierzchnią 73 m², w tym 66 m² w mieście i 98 m² na wsi. W przypadku małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi na utrzymaniu metraż wyniósł przeciętnie 85 m² (78 m² w mieście i 102 m² na wsi).

Posiadanie 3 i więcej dzieci w rodzinie nie przekładało się na proporcjonalny przyrost użytkowanej powierzchni. Takie gospodarstwa miały do dyspozycji średnio 91 m² (79 m² w mieście i 103 m² na wsi). Z kolei małżeństwa (oraz związki nieformalne) bez dzieci na utrzymaniu użytkowały średnio 69 m², z czego w miastach 63 m², zaś na wsi 86 m².

Z kolei porównując powierzchnię zajmowaną przez gospodarstwa rodzinne, w których żyją osoby starsze lub osoby niepełnosprawne do pozostałych gospodarstw, nie zanotowano istotnych różnic.

Wykres 2.4.6.

Średni metraż na osobę wyniósł 26,5 m² dla gospodarstw rodzinnych ogółem, z czego na wsi 29,2 m², zaś w mieście 24,9 m². Biorąc pod uwagę typy gospodarstw rodzinnych, najwyższy metraż na osobę wystąpił wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu, gdzie wyniósł on prawie 35 m² (w mieście 32 m², na wsi 43 m²), najniższy zaś wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 3 i więcej dziećmi, tj. nieco powyżej 17 m² (w mieście 15 m², na wsi 20 m²). Wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu metraż na osobę wyniósł ok. 29 m² (w mieście 28 m², na wsi 33 m²).

20,3% gospodarstw rodzinnych uznało, że ich mieszkanie jest zbyt małe. W miastach opinię taką wyraziło 23,0%, zaś na wsi 15,7% gospodarstw. Samotni rodzice¹⁷ utrzymujący co najmniej 1 dziecko ocenili mieszkanie jako zbyt małe w 25,9% przypadków. Wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych), odsetek negatywnych ocen co do wielkości mieszkania rósł wraz ze wzrostem liczby dzieci na utrzymaniu. O ile bowiem opinię taką wyraziło 9,7% małżeństw (oraz związków nieformalnych) nie posiadających dzieci na utrzymaniu, to w gospodarstwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu odsetek wzrastał do 26,5%, w przypadku 2 dzieci na utrzymaniu odsetek wyniósł 28,9%, zaś gdy w gospodarstwie było 3 lub więcej dzieci na utrzymaniu, odsetek wyniósł 36,6%.

¹⁷ Zdecydowanie dominującą grupę stanowiły samotne matki.

Stan techniczny mieszkania

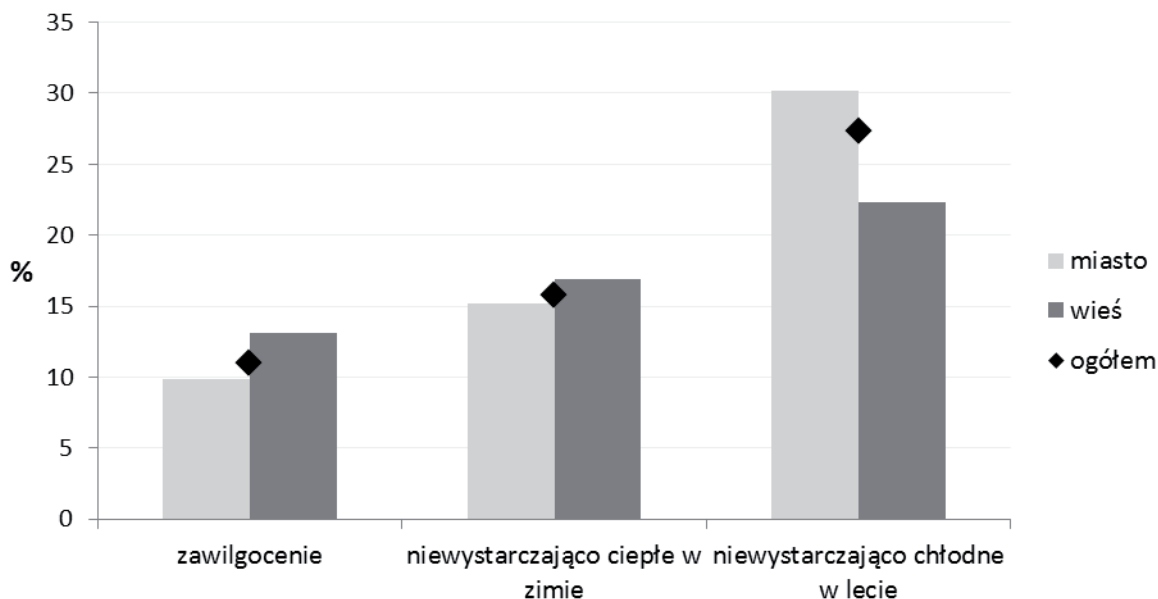
11,0% ogółu gospodarstw rodzinnych oceniło, że użytkowane przez nie mieszkanie jest w niezadowalającym stanie technicznym z uwagi na wilgoć, tj. ma przeciekający dach, grzyb na ścianach, podłogach, fundamencie lub posiada butwiejące okna lub podłogi. Z tego powodu jako niezadowalający stan mieszkania oceniło co piąte gospodarstwo rodzinne zamieszkujące budynek z mniej niż 10 lokalami mieszkalnymi. 14,7% oceniło w ten sposób swoje mieszkanie mieszczące się w domu jednorodzinnym w zabudowie szeregowej (w tym „bliźniakach”), zaś domy jednorodzinne wolnostojące - 11,3%. Najlepiej pod tym względem ocenione zostały mieszkania mieszczące się budynkach z 10 lub więcej lokalami mieszkalnymi – czyli głównie bloki i kamienice – jedynie 8,1% miało ww. problemy.

Na wsi budynki były oceniane pod typ względem nieco gorzej (13,1%) niż w mieście (9,9%). O ile na obu obszarach ocena „zawilgocenia” domów wolnostojących była zbliżona (ok.11%), o tyle znacznie rosła odsetki rodzin wiejskich, które mają ww. problemy zamieszkując w budynku z mniej niż 10 lokalami mieszkalnymi (25,4% na wsi i 17,8% w mieście) oraz w domu jednorodzinnym w zabudowie szeregowej (20,6% na wsi i 12,0% w mieście). Również mieszkania z 10 lub więcej lokalami mieszkalnymi były częściej narażone na wilgoć na terenach wiejskich (12,3%) niż miejskich (7,9%).

Spośród typów gospodarstw rodzinnych, najczęściej wskazywali „zawilgocenie” mieszkania samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem (15,8%), a także małżeństwa (oraz związki nieformalne) z co najmniej 3 lub większą liczbą dzieci (14,4%). Najrzadziej występowało ono u małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem (7,9%) oraz bez dzieci (8,6%).

Wykres 2.4.7.

Ocena stanu technicznego mieszkań i domów w mieście i na wsi

W przypadku oceny na ile mieszkanie nie jest wystarczająco ciepłe w zimie, tzn. nie posiada sprawnego technicznie ogrzewania lub dostatecznej izolacji budynku, opinię taką ogółem wyraziło 15,8% gospodarstw rodzinnych. Na wsi opinię taką wyraziło 16,9%, zaś w mieście 15,2%.

Spośród typów gospodarstw rodzinnych, swoje mieszkanie jako niewystarczająco ciepłe w zimie najczęściej oceniali samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem (22,8%). Wśród pozostałych grup gospodarstw rodzinnych odsetek nieposiadających sprawnego technicznie ogrzewania bądź dostatecznej izolacji budynku wyniósł ok. 12-15%.

Mieszkania, jako niewystarczająco chłodne w lecie oceniono ogółem 27,3% gospodarstw rodzinnych. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, gorzej pod tym względem zostały ocenione lokale w mieście (30,2%) niż na wsi (22,3%).

Spośród typów gospodarstw rodzinnych, najczęściej swoje mieszkanie oceniali jako niewystarczająco chłodne w lecie mieszkania samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem (33,9%), zaś najrzadziej małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 2 dziećmi (24,4%).

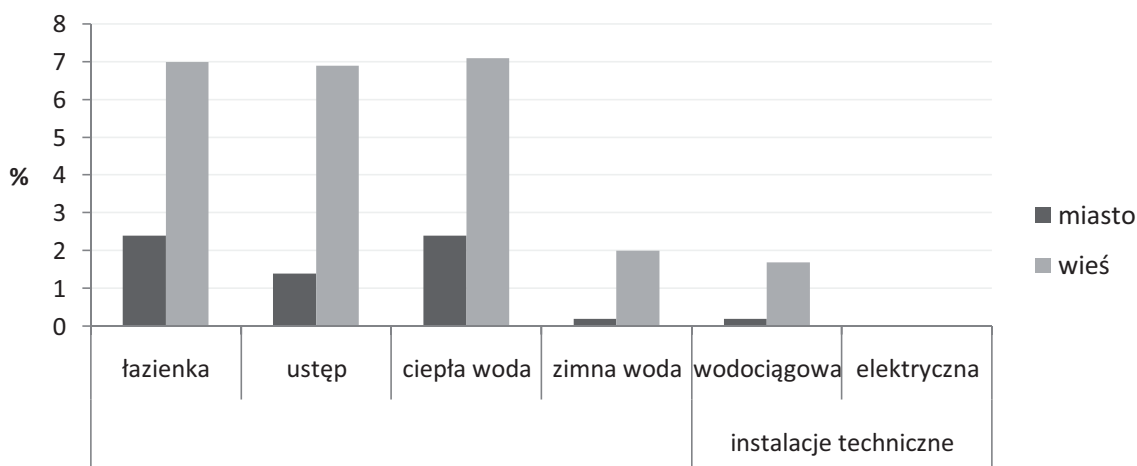
Wyposażenie mieszkań

4% badanych gospodarstw rodzinnych zadeklarowało, że użytkowane mieszkanie nie jest wyposażone w łazienkę z wanną lub prysznicem. Większy odsetek takich mieszkań znajdował się na wsi (7,0%) niż w miastach (2,4%). Nieco mniejsza liczba gospodarstw ogółem (3,4%) nie posiadała ustępu spłukiwanego bieżącą wodą – na wsi (6,9% mieszkań), a w miastach (1,4%).

Nieco gorzej przedstawiało się wyposażenie mieszkania w bieżącą wodę ciepłą – zarówno z sieci, jak i ogrzewaną lokalnie za pomocą piecyka lub termy. Ogółem nie posiadało jej 4,1% gospodarstw rodzinnych. Na wsi było to 7,1% gospodarstw, zaś w mieście 2,4%. Kran z bieżącą zimną wodą był w praktyce powszechnie dostępny w rodzinnych gospodarstwach domowych ogółem i w miastach (ponad 99%), jedynie na wsi brakowało go u 2% rodzinnych gospodarstw domowych. W badaniu nie odnotowano gospodarstw nieposiadających instalacji elektrycznej.

Wykres 2.4.8.

Odsetek gospodarstw rodzinnych nieposiadających danego wyposażenia
w mieście i na wsi

Wyposażenie mieszkań w dobra trwałego użytku¹⁸

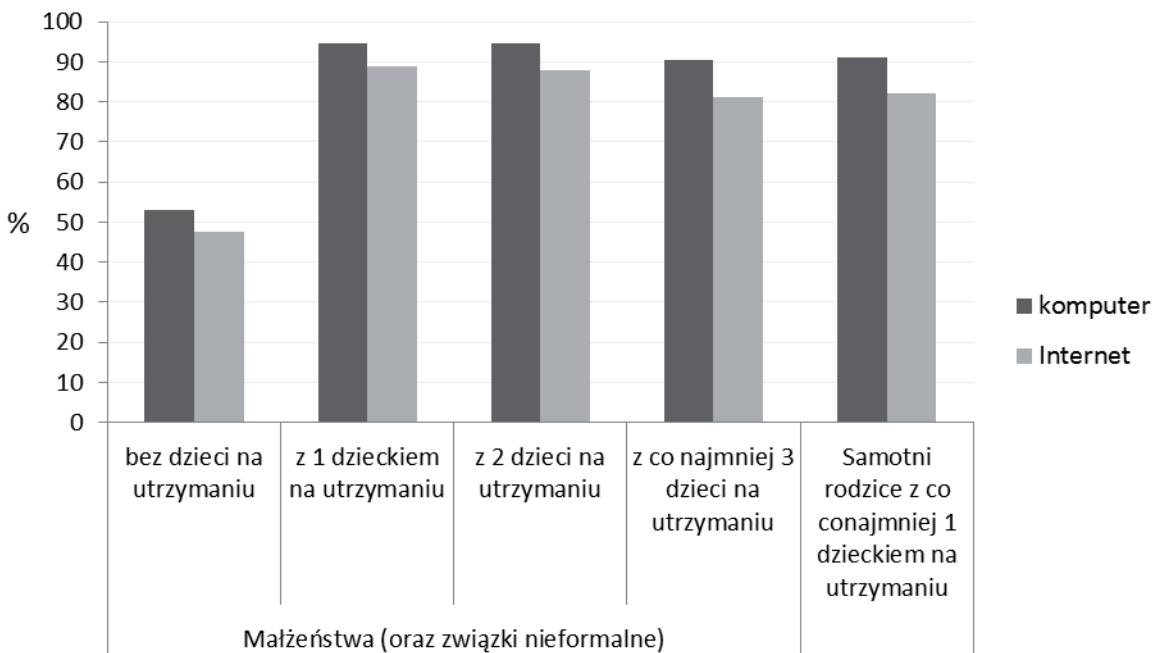
Na podstawie analizy wyposażenia w wybrane dobra trwałego użytku można stwierdzić, że komputer znajdował się w około 3/4 gospodarstw rodzinnych. 61,8% miało do swojej dyspozycji komputer stacjonarny, 43,3% posiadało komputer przenośny, zaś 27,8% posiadało komputery obu rodzajów. Widać, że komputer stacjonarny był bardziej powszechny niż komputer przenośny. W miastach komputer był obecny w 80,7% gospodarstw, podczas gdy na wsi odsetek ten maleje do 71,2%.

Komputer był najbardziej powszechny wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z dziećmi na utrzymaniu – miało go ponad 90% z nich, niezależnie od liczby dzieci. Najrzadziej obecny był komputer w gospodarstwach małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (47,0%), co jest związane ze średnio bardziej zaawansowanym wiekiem osób tworzących tego typu gospodarstwa rodzinne.

Dostęp w gospodarstwach rodzinnych do Internetu przedstawiał się podobnie jak ich wyposażenie w komputery – 70,7% wszystkich gospodarstw rodzinnych w Polsce posiadało w 2011 r. dostęp do Internetu. Większy dostęp był na terenach miejskich (75,1%) niż na wsi (62,9%). Biorąc pod uwagę podział według typów gospodarstw rodzinnych, najszerszy dostęp do Internetu był pośród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z dziećmi na utrzymaniu (ponad 80%), zaś najmniejszy wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci (47,6%).

Wykres 2.4.9.

Wyposażenie w komputer i Internet według typu gospodarstwa rodzinnego

¹⁸ Przedstawione informacje o wyposażeniu w wybrane dobra trwałego użytku dotyczą gospodarstw rodzinnych i w związku z tym nie są bezpośrednio porównywalne z wynikami dotyczącymi gospodarstw domowych z innych badań realizowanych przez GUS.

W związku z tym, że w 2011 r. prawie każde gospodarstwo rodzinne (ponad 99%), posiadało pralkę i lodówkę, warto przyjrzeć się wyposażeniu w zmywarkę, która staje się coraz częściej obecna w gospodarstwie domowym. Posiadała ją 21,8% gospodarstw (w mieście 24,2%, na wsi 17,6%). Największy odsetek gospodarstw mających na wyposażeniu to udogodnienie dotyczył małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dzieci (35,5%) oraz z 1 dzieckiem na utrzymaniu (33,3%). Małżeństwa (oraz związki nieformalne) z co najmniej 3 dzieci miały zmywarkę nieco rzadziej (29,2%). Stosunkowo rzadko była ona obecna w domach samotnych rodziców mieszkających z dziećmi na utrzymaniu wraz z innymi osobami – 16,0%.

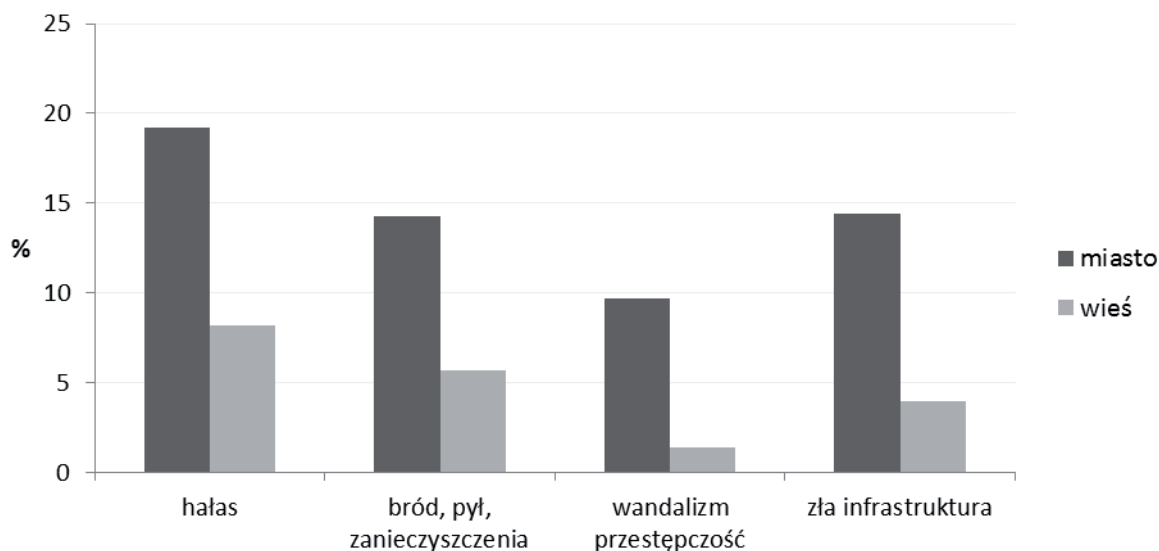
Samochód prywatny był w 2011 roku w dyspozycji 75,4% gospodarstw rodzinnych, przy czym w miastach odsetek ten wyniósł 72,4% zaś na wsi 80,7%. Pośród poszczególnych typów gospodarstw rodzinnych samochód był najbardziej powszechny w małżeństwach (oraz związkach nieformalnych) z 1 dzieckiem (85,8%), z 2 dzieci (87,5%) oraz z co najmniej 1 dzieckiem i innymi osobami w gospodarstwie (88,8%). Najrzadziej auto posiadali samotni rodzice - 51,4%.

Rejon i otoczenie mieszkania

Gospodarstwa rodzinne miały również możliwość oceny otoczenia zamieszkiwanego lokalu. I tak na przykład przeciętnie w Polsce 15,2% gospodarstw oceniało swoje miejsce zamieszkania jako narażone na nadmierny hałas pochodzący od sąsiadów lub z zewnątrz (np. ruch uliczny, zakłady przemysłowe). W mieście tak oceniało swoją sytuację prawie co piąte gospodarstwo (19,2%), zaś na wsi 8,2%.

Wykres 2.4.10.

Odsetek gospodarstw rodzinnych oceniających otoczenie zamieszkania lokalnego jako zagrożone ze względu na przyczyny (w mieście i na wsi)

Większa różnica na korzyść mieszkań położonych na wsi była w przypadku oceny zanieczyszczenia okolicy, takiego jak: bród, pył, zanieczyszczona woda. W mieście było to 14,3%, na wsi 5,7%. Odsetek dla całej populacji w kraju wynosił 11,2%. Jeszcze lepiej wypadały gospodarstwa na wsi w ocenie zagrożenia przestępczością lub wandalizmem. Dotykały one 1,4% z nich, podczas gdy w miastach aż 9,7% (średnia dla ogółu 6,7%).

Z kolei na obszarach wiejskich aż 14,4% gospodarstw rodzinnych zamieszkiwało w rejonie o złej infrastrukturze (np. brak podstawowych sklepów, brak dróg dojazdowych). W miastach było to 4%. Przeciętnie dla wszystkich gospodarstw odsetek ten wyniósł 7,8%. W ocenie rejonu i otoczenia mieszkania nie było istotnych różnic pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych.

Podsumowanie

Przyglądając się warunkom mieszkaniowym gospodarstw rodzinnych w 2011 roku można zauważyć, że w najmniej korzystnej sytuacji częstokroć znajdowali się samotni rodzice (wśród których zdecydowanie dominowały matki) wychowujący jedno lub więcej dzieci. 1/3 z nich (33,7%) nie była właścicielem zamieszkiwanego lokalu. Samotni rodzice dysponowali również najmniejszymi lokalami – średnio 66 m² – o 20% mniejszym niż średnia powierzchnia dla wszystkich gospodarstw rodzinnych. Należy jednak zaznaczyć, że powierzchnia przypadająca na osobę w tych gospodarstwach była nieco wyższa od średniej dla wszystkich typów. Wynikało to z tego, że stosunkowo małe lokale zamieszkiwane były przeważnie przez tylko 2 osoby (matkę i dziecko). Mimo tego co czwarty samotny rodzic ocenił mieszkanie jako zbyt małe. Równocześnie wskazywali oni najczęściej spośród wyróżnionych typów gospodarstw na niedostateczny stan techniczny mieszkania jak zawilgocenie (15,8%), niedostateczną temperaturę w zimie (22,8%) oraz zbyt wysoką latem (33,9%).

Pod względem metrażu przypadającego na jedną osobę w relatywnie niekorzystnej sytuacji pozostawały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 3 i więcej dziećmi na utrzymaniu. Co prawda średni metraż lokalu był nieco większy niż w przypadku gospodarstw z 2 dziećmi (o 5,6 m²), ale nie wydaje się to powierzchnia adekwatna do większej (o co najmniej jedno) liczby dzieci w mieszkaniu. Widać to w średnim metrażu na osobę w gospodarstwach wielodzietnych. Na osobę przypadało w nich 17,4 m² – najmniej spośród wszystkich wyróżnionych typów gospodarstw rodzinnych.

2.5. DOCHODY I WYDATKI RODZIN

(rozdział oparty na wynikach badania budżetów gospodarstw domowych 2011)

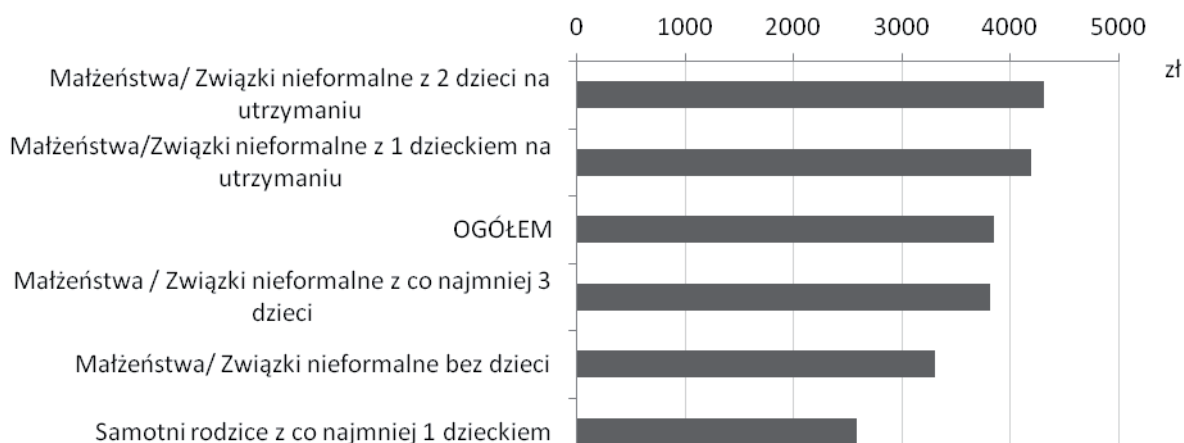
W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały informacje pochodzące z badania budżetów gospodarstw domowych 2011. Dane dotyczące dochodów i wydatków prezentowane są jako przeciętne wartości miesięczne. Przy prezentacji danych dochodowych posłużyliśmy się kategorią dochodu do dyspozycji, głównej składowej przychodów ogółem gospodarstwa domowego. Przy wydatkach zastosowaliśmy kategorię wydatków na towary i usługi konsumpcyjne. W analizie posługujemy się bądź pełną nazwą bądź używamy słowa „wydatki” na określenie tej kategorii.

Dochód do dyspozycji

Dochód do dyspozycji ogółem wyniósł dla gospodarstw rodzinnych średnio 3852 zł. Biorąc pod uwagę typ gospodarstwa rodzinnego, najwyższy dochód do dyspozycji na gospodarstwo rodzinne występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dzieci na utrzymaniu (4309 zł, co stanowiło 111,7% w stosunku do średniej), zaś najniższy wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (2586 zł, tj. 67,1% średniej). Dochód małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu wynosił 3813 zł i był na niemal tym samym poziomie co średnia (99,0%), przy czym należy zauważyć, że średnia liczba osób w gospodarstwie domowym była w tym przypadku wyższa.

Wykres 2.5.1.

**Dochód do dyspozycji na gospodarstwo rodzinne
według typów gospodarstw rodzinnych**

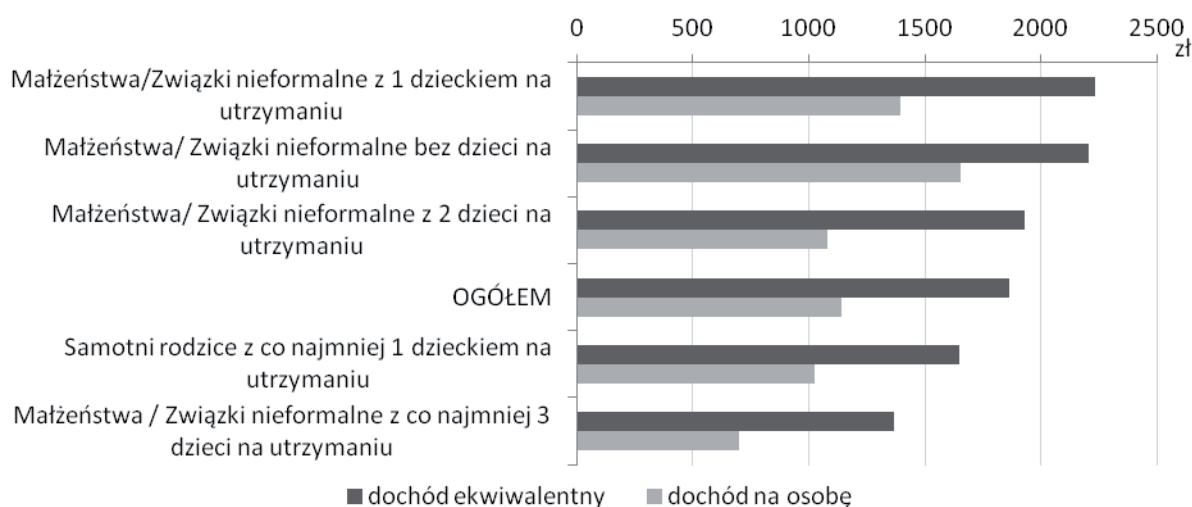

Dochód do dyspozycji na osobę kształtował się na poziomie średnio 1140 zł. Najwyższy dochód do dyspozycji na osobę występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (1654 zł, tj. 45,1% w stosunku do średniej), zaś najniższy wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 3 dziećmi na utrzymaniu (697 zł, tj. 61,1% średniej).

Analizę sytuacji dochodowej rodziny warto uzupełnić o analizę ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji. Dochód na osobę może zniekształcać obraz rzeczywistości, gdyż dzieli dochód na rodzinę równo pomiędzy wszystkich jej członków. Tymczasem skala ekwiwalentności uwzględnia strukturę demograficzną członków gospodarstwa domowego i dostosowuje do niej wielkość dochodu. Inaczej bowiem będą się kształtować potrzeby związane z dochodem w gospodarstwie, gdzie np. występuje trójka dzieci w przedziale wiekowym 5-10 lat, a inaczej w gospodarstwie, gdzie jest dwójka dzieci, ale są one w wieku powyżej 14 lat.

Wykres 2.5.2.

Dochód do dyspozycji na osobę oraz dochód ekwiwalentny według typów gospodarstw rodzinnych

Dochód ekwiwalentny¹⁹ w gospodarstwie rodzinnym ogółem kształtował się w Polsce na poziomie 1862 zł. O ile w przypadku dochodu na osobę, najwyższa wartość występowała wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci, o tyle w przypadku dochodu ekwiwalentnego maksymalną wartość odnotowano dla małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem na utrzymaniu (2233 zł, co stanowiło 119,9% średniej). Poza tym dochód małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi na utrzymaniu plasował się nieco powyżej średniej dla wszystkich gospodarstw rodzinnych i wynosił 1931 zł (tj. 103,7%). Małżeństwa (oraz związki nieformalne) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu wykazywały dochód na poziomie 1365 zł (73,3% średniej), zaś samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu na poziomie 1646 zł (88,4% wartości przeciętnej).

W dalszej części rozdziału, gdzie przyglądamy się dochodom do dyspozycji gospodarstw domowych według wybranych cech, analizujemy kategorie dochodu gospodarstw domowych przypadającego na jedną osobę.

¹⁹ Przy obliczeniach wyników z zakresu dochodów zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD. Por. Uwagi metodyczne.

Miasto a wieś

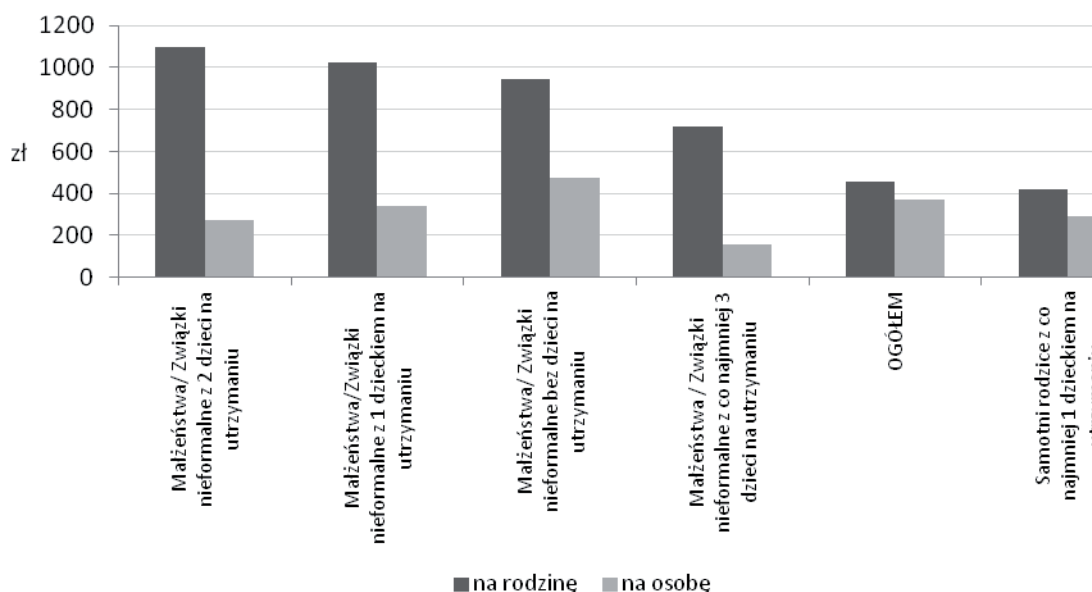
Sytuację dochodową gospodarstw rodzinnych w 2011 r. istotnie różnicowało miejsce zamieszkania. Dochód do dyspozycji rodzin w mieście wynosił średnio 4013 zł, zaś na wsi 3560 zł. Wartości te stanowiły odpowiednio 104,2% oraz 92,4% średniej wartości dochodu na gospodarstwo rodzinne ogółem. Różnice pomiędzy miastem i wsią były bardziej zarysowane w przypadku dochodu do dyspozycji na osobę. Dochód ten wyniósł w mieście 1290 zł, tj. 113,2% wartości średniej, zaś na wsi 920 zł tj. 80,7%.

Różnica w poziomie dochodów na rodzinę wypadła na korzyść miasta w każdej głównej kategorii według typu gospodarstwa rodzinnego. Największa skala różnicy występowała wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi na utrzymaniu (różnica 1098 zł na korzyść miasta) oraz małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem na utrzymaniu (różnica 1026 zł). W przypadku małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu różnica ta wyniosła 719 zł. Skala tej dysproporcji była niższa w przypadku samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (419 zł).

Jednakże, biorąc pod uwagę dochód do dyspozycji na osobę, różnica w dochodach pomiędzy miastem a wsią była mniej widoczna w przypadku małżeństw (oraz związków nieformalnych) z dziećmi niż w przypadku samotnych rodziców. Małżeństwa (oraz związki nieformalne) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu wykazywały w mieście przeciętny dochód na osobę na poziomie 779 zł, zaś na wsi 620 zł (różnica 159 zł). Samotni rodzice w mieście osiągnęli średni dochód do dyspozycji na osobę w wysokości 1085 zł, zaś na wsi 794 zł (różnica 290 zł).

Wykres 2.5.3.

Różnica pomiędzy miastem a wsią w dochodzie do dyspozycji na gospodarstwo rodzinne oraz na osobę według typów gospodarstw rodzinnych

Regiony²⁰

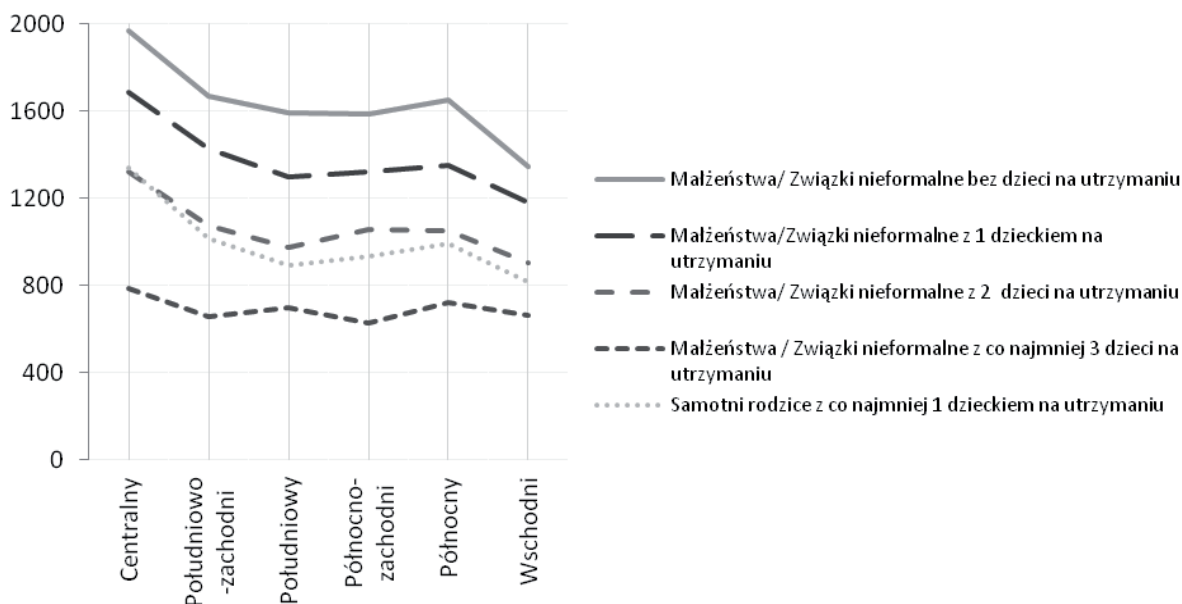
Najwyższe dochody do dyspozycji dotyczyły gospodarstw rodzinnych w regionie centralnym, gdzie wyniosły one 4426 zł na gospodarstwo rodzinne (114,9% w stosunku do średniego dochodu) oraz 1364 zł na osobę (119,6% średniego dochodu). Najniższy dochód do dyspozycji odnotowano w regionie wschodnim, tj. 3503 zł na gospodarstwo rodzinne (90,9% średniej) oraz 972 zł na osobę (85,2% średniej).

Uwzględnienie regionu nie wpłynęło na uszeregowanie typów gospodarstw rodzinnych według wielkości dochodu na osobę²¹. Rozpiętość dochodu pomiędzy typami gospodarstw rodzinnych w poszczególnych regionach przedstawiała się w zróżnicowany sposób.

Najwyższe zróżnicowanie dochodu do dyspozycji na osobę pomiędzy typami gospodarstw rodzinnych występowało w regionie centralnym oraz południowo-zachodnim. Różnica pomiędzy wartością maksymalną (dochodem na osobę małżeństw oraz związków nieformalnych bez dzieci na utrzymaniu) a wartością minimalną (dochodem małżeństw oraz związków nieformalnych z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) w regionie centralnym wyniosła 1181 zł. Najmniejsza różnica pomiędzy tymi typami gospodarstw rodzinnych występowała w regionie, gdzie dochody były najniższe, czyli w regionie wschodnim (687 zł).

Wykres 2.5.4.

Dochód do dyspozycji na osobę według typów gospodarstw rodzinnych w poszczególnych regionach

²⁰ Region centralny obejmuje województwa: łódzkie, mazowieckie; region południowy: małopolskie, śląskie; wschodni: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie; północno-zachodni: wielkopolskie, zachodniopomorskie, lubuskie; południowo-zachodni: dolnośląskie, opolskie; północny: kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie.

²¹ Poza samotnymi rodzicami, którzy w regionie centralnym wykazywali wyższe dochody na osobę od małżeństw oraz związków nieformalnych z dwojgiem dzieci.

Sytuacja dochodowa regionu wschodniego była wyjątkowa. Np. małżeństwa (oraz związki nieformalne) bez dzieci na utrzymaniu odnotowywały w tym regionie niższe dochody na osobę niż małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 1 dzieckiem na utrzymaniu w regionach centralnym, południowo-zachodnim oraz północnym. Z kolei małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 1 dzieckiem na utrzymaniu w regionie wschodnim osiągały niższe dochody na osobę od samotnych rodziców i małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi na utrzymaniu z regionu centralnego.

Biorąc pod uwagę typy gospodarstw rodzinnych, najwyższe zróżnicowanie dochodu do dyspozycji na osobę pomiędzy regionami dotyczyło małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (różnica pomiędzy regionem centralnym a wschodnim wyniosła 619 zł) oraz samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (527 zł), zaś najniższe małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu (różnica pomiędzy regionem centralnym a północno-zachodnim była równa 159 zł).

Niepełnosprawni

Istotny wpływ na poziom dochodów miała obecność osoby niepełnosprawnej. W gospodarstwach rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi dochód do dyspozycji na gospodarstwo rodzinne wynosił przeciętnie 3310 zł, podczas gdy w gospodarstwach bez osoby niepełnosprawnej - 4016 zł²². Dochód pierwszej grupy stanowił 85,9% średniej dla ogółu gospodarstw rodzinnych, zaś drugiej 104,3%.

Biorąc pod uwagę dochody do dyspozycji na osobę, gospodarstwa rodzinne z osobami niepełnosprawnymi wykazywały dochód na poziomie 966 zł, zaś gospodarstwa bez takich osób 1194 zł. W stosunku do średniego dochodu do dyspozycji dla ogółu gospodarstw rodzinnych wartości te stanowiły odpowiednio 84,7% oraz 104,7%.

Osoby starsze

W gospodarstwach rodzinnych osób w wieku 60 lat i więcej dochód do dyspozycji w 2011 r. kształtował się na poziomie 2963 zł i był znacznie poniżej przeciętnej wartości dochodu do ogółu gospodarstw rodzinnych, tj. stanowił 76,9% tej wartości. W gospodarstwach, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby²³ dochód ten wynosił 3864 zł (tj. 100,3% w stosunku do średniej), zaś w gospodarstwach bez osób starszych 4015 zł (tj. 104,2% średniej).

O ile dochód na gospodarstwo w gospodarstwach rodzinnych osób w wieku 60 lat i więcej był najniższy spośród trzech wymienionych wyżej kategorii, o tyle dochód na osobę w tej grupie był najwyższy i kształtował się na poziomie 1462 zł (tj. 128,2% średniej) wobec 1048 zł (91,9% średniego dochodu) w gospodarstwach, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby, a także 1139 zł (99,9% średniej) w gospodarstwach bez osób starszych. Wynika to z przeciętnie mniejszej liczby członków gospodarstw rodzinnych osób starszych od liczby członków gospodarstw rodzinnych bez takich osób.

²² W badaniu budżetów gospodarstw domowych występują tylko dwie rozłączne kategorie gospodarstw rodzinnych odnośnie występowania osób niepełnosprawnych (gospodarstwa z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstwa bez osób niepełnosprawnych) w odróżnieniu od badania dochodów i warunków życia EU-SILC, gdzie występują trzy kategorie rozłączne.

²³ Gospodarstwa, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby jest kategorią rozłączną w stosunku do kategorii osób w wieku 60 lat i więcej.

Źródła dochodów według typów gospodarstw rodzinnych

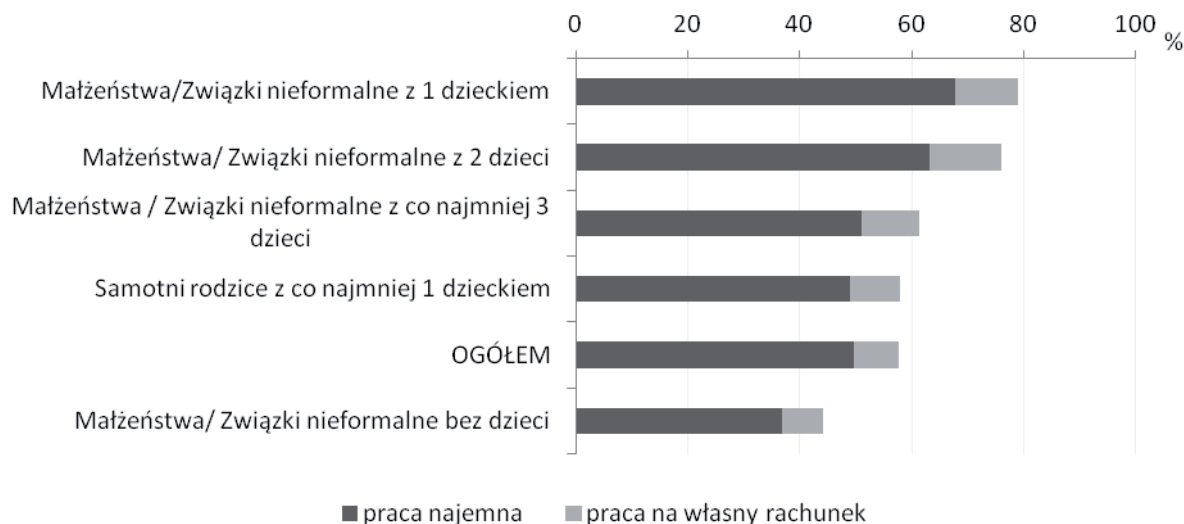
Źródła dochodów prezentujemy w podziale według przychodu ogółem na całe gospodarstwo rodzinne²⁴.

Dochód z pracy

Dochód z pracy najemnej wyniósł średnio w miesiącu 2258 zł i stanowił największe źródło przychodów gospodarstw rodzinnych ogółem (49,6%). Udział ten był wysoki wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem (67,6%) oraz z 2 dzieci na utrzymaniu (63,1%). Udziały te odbiegały znacząco od udziałów pracy najemnej wśród innych typów gospodarstw rodzinnych. Wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu udział ten wynosił jedynie 51,0%, wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu 48,9%, zaś wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu 36,8%.

Wykres 2.5.5.

Udział dochodu z pracy w przychodach ogółem na gospodarstwo rodzinne według typów gospodarstw rodzinnych

Dochód z pracy na własny rachunek wyniósł przeciętnie 371 zł i stanowił 8,1% przychodów ogółem. W przekroju według typów gospodarstw rodzinnych, sytuacja przedstawiała się podobnie, jak w przypadku dochodu z pracy najemnej, tzn. najwyższe udziały wykazywały małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 2 dzieci oraz z 1 dzieckiem na utrzymaniu. W tym przypadku jednak najwyższy udział tego źródła dochodu występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dzieci (12,9%), w drugiej kolejności zaś małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem (11,4%). Najniższy udział tego rodzaju dochodu występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci (7,3%). Małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu wykazywały najniższy udział dochodów, których źródłem była praca, ze względu na to, że główne źródło dochodu tej grupy gospodarstw rodzinnych stanowiły ubezpieczenia społeczne.

²⁴ Por. Uwagi metodyczne.

W przypadku gospodarstw rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi dochód z pracy najmniej wyniósł średnio 1308 zł i stanowił jedynie 33,4% ich przychodów ogółem, podczas gdy wśród gospodarstw bez osób niepełnosprawnych było to odpowiednio 2545 zł i 53,6%.

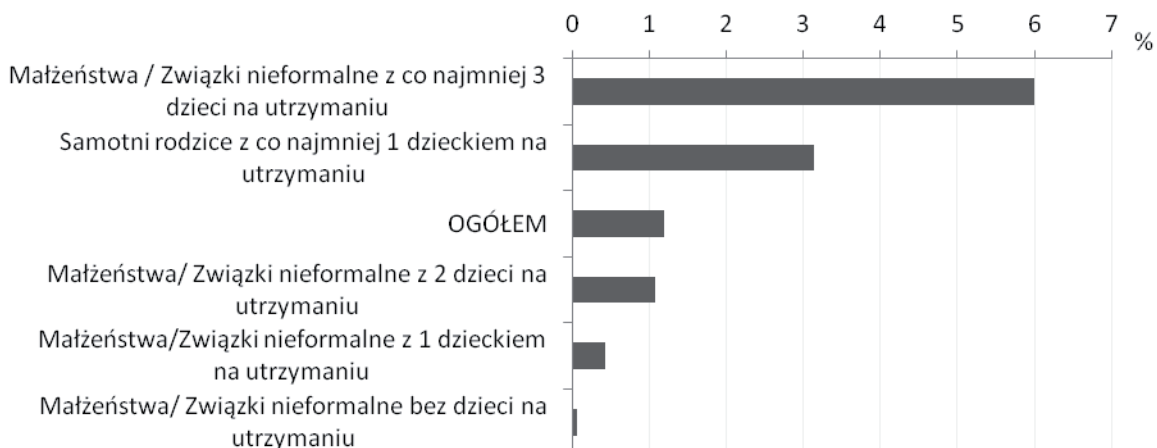
Także dochód z pracy na własny rachunek miał mniejsze znaczenie w przypadku gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi (średnio 154 zł, tj. 3,9% przychodów ogółem), niż w przypadku gospodarstw bez osób niepełnosprawnych (przeciętnie 436 zł, tj. 9,2% przychodów ogółem).

Świadczenia rodzinne

Kwota świadczeń rodzinnych wynosiła dla całej populacji gospodarstw rodzinnych średnio miesięcznie 54 zł i stanowiła jedynie 1,2% przychodów ogółem. Świadczenia rodzinne były najwyższe wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu (274 zł) i stanowiły 6,2% ich przychodów. Był to najwyższy udział spośród wszystkich typów rodzin.

Wykres 2.5.6.

Udział świadczeń rodzinnych w przychodach ogółem na gospodarstwo rodzinne według typów gospodarstw rodzinnych

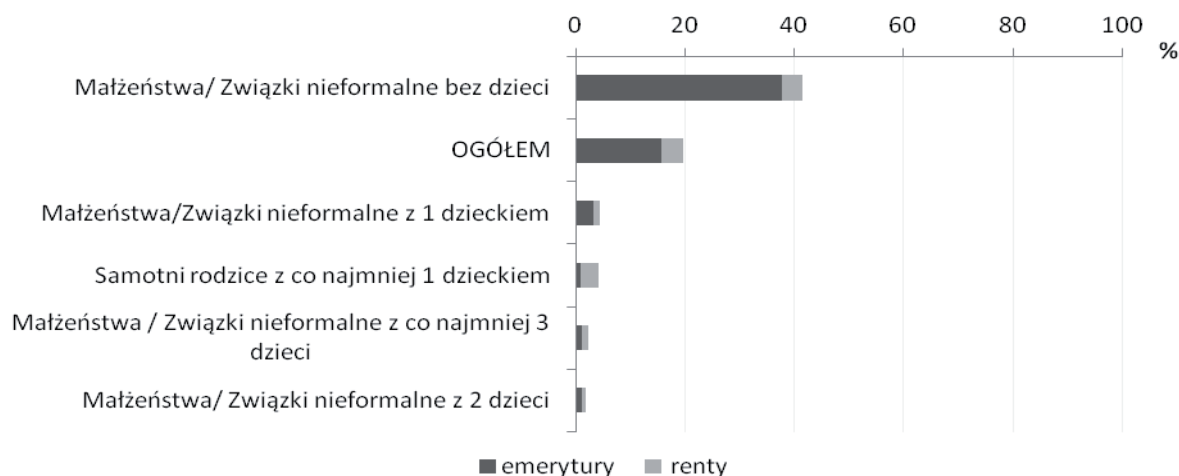
Świadczenia rodzinne miały większe znaczenie wśród gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi (stanowiły 2,8% ich przychodów ogółem - przeciętnie 109 zł) niż w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych (0,8% przychodów ogółem - 38 zł).

Świadczenia z ubezpieczeń społecznych

Świadczenia z ubezpieczeń emerytalnych wyniosły średnio w miesiącu 718 zł i stanowiły średnio 15,8% przychodów ogółem gospodarstw rodzinnych. Zdecydowanie najwyższy udział występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (37,8%), ze względu na przeważający udział starszych osób w tej grupie. W pozostałych grupach emerytury stanowiły niewielkie źródło dochodów. Małżeństwa (oraz związki nieformalne) z 1 dzieckiem wykazywały ten dochód na poziomie 3,2% przychodów ogółem, zaś z 2 oraz 3 dziećmi i więcej na poziomie odpowiednio 1,1% i 1,2%. Renty wyniosły przeciętnie w miesiącu 175 zł i stanowiły średnio 3,8% przychodów ogółem gospodarstw rodzinnych.

Wykres 2.5.7.

**Udział świadczeń z ubezpieczeń społecznych w przychodach ogółem
na gospodarstwo rodzinne według typów gospodarstw rodzinnych**

Emerytury odgrywały większą rolę wśród gospodarstw z osobą niepełnosprawną. Ich przeciętna kwota wyniosła 898 zł, tj. 22,9% przychodów ogółem, podczas gdy w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych 664 zł, tj. 14,0% przychodów ogółem.

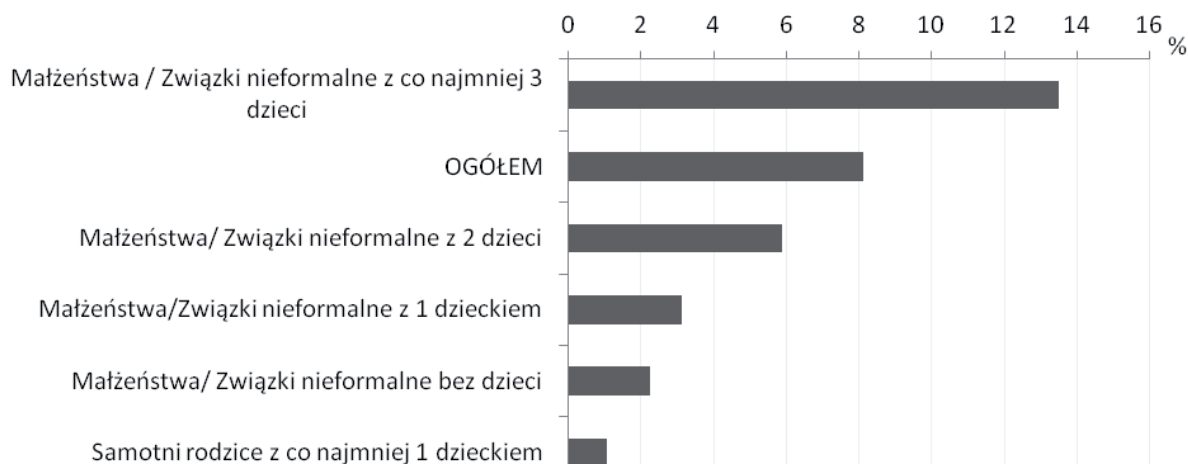
Także renty miały istotne znaczenie dla gospodarstw rodzinnych z osobą niepełnosprawną, gdzie wyniosły przeciętnie 565 zł i stanowiły 14,4% ich przychodów ogółem. Wśród gospodarstw bez osób niepełnosprawnych renty odnotowano w przeciętnej kwocie 57 zł, co stanowiło 1,2% przychodów ogółem.

Dochód z rolnictwa

Dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie dla gospodarstw rodzinnych ogółem wyniósł przeciętnie w miesiącu 370 zł i stanowił 8,1% przychodu ogółem. Stanowił on istotny udział przychodów małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu (13,5%), był zaś najniższy w przypadku samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (1,1%).

Wykres 2.5.8.

**Udział dochodów z rolnictwa w przychodach ogółem
na gospodarstwo rodzinne według typów gospodarstw rodzinnych**

Gospodarstwa rodzinne z osobami niepełnosprawnymi wykazywały dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie w wyższym odsetku (9,9%) niż gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych (7,7%). Przeciętna kwota dochodu z tego źródła była podobna w obu typach gospodarstw i wynosiła odpowiednio 386 zł i 365 zł.

Pozostałe dochody

Pozostałe dochody wyniosły przeciętnie w miesiącu 611 zł i stanowiły 13,4% udziału przychodów ogółem gospodarstw rodzinnych. Dochody te stanowiły istotny udział w dochodach samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem (33,6%) i małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu (16,8%). Najistotniejszy wkład pozostałych dochodów wśród tych rodzin stanowiły dary otrzymane od osób prywatnych na gospodarstwo domowe (w tym duży wkład alimentów w przypadku samotnych matek).

Kwota pozostałych dochodów była niższa w gospodarstwach z osobą niepełnosprawną (średnio 501 zł) niż w gospodarstwach bez osoby niepełnosprawnej (średnio 644 zł), jednak stanowiły one podobny odsetek (ok. 13%) ich przychodów ogółem.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne

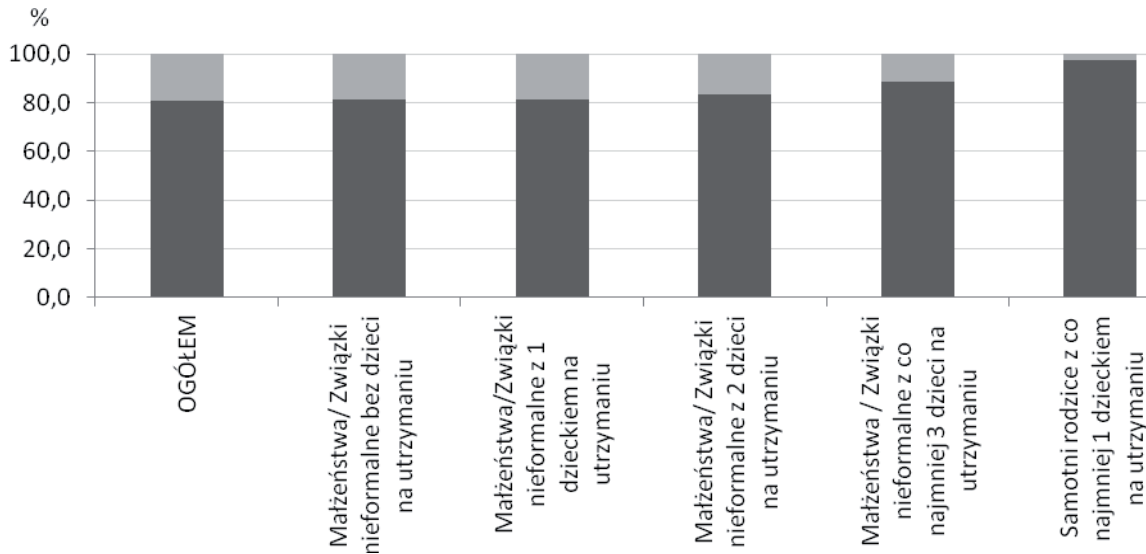
Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na gospodarstwo rodzinne wyniosły średnio 3119 zł. Najwyższe wydatki zaobserwowano wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi na utrzymaniu, wyniosły one przeciętnie 3598 zł i stanowiły 115,4% średniej dla ogółu. Najniższe wydatki występowały wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu, wyniosły one przeciętnie 2521 zł i stanowiły 80,8% średniej.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na osobę osiągnęły przeciętnie 932 zł, co stanowiło 81,0% udziału w dochodzie do dyspozycji na osobę. Najwyższe wydatki na osobę obserwowano wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (1343 zł, tj. 145,5% średniej) i wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem na utrzymaniu (1132 zł, tj. 122,6% średniej). Stanowiły one w obu tych grupach odpowiednio 81,2% i 81,0% udziału w dochodzie do dyspozycji. Najniższe wydatki na osobę odnotowano wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dziećmi, wynosiły one 618 zł i stanowiły 66,7% średnich wydatków ogółem oraz udział 88,7% w dochodzie do dyspozycji.

Względnie wysokie wydatki na osobę odnotowano także w grupie samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (997 zł, tj. 108,0% w stosunku do średniej dla kraju), co wiązało się jednak z najwyższym udziałem tych wydatków w dochodzie dla tej grupy gospodarstw rodzinnych (97,5%). Tak wysoki przeciętny udział wydatków w dochodach może wskazywać na bardzo ograniczone możliwości bieżącego oszczędzania tego typu gospodarstw rodzinnych.

Wykres 2.5.9.

Udział wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w dochodzie do dyspozycji według typów gospodarstw rodzinnych

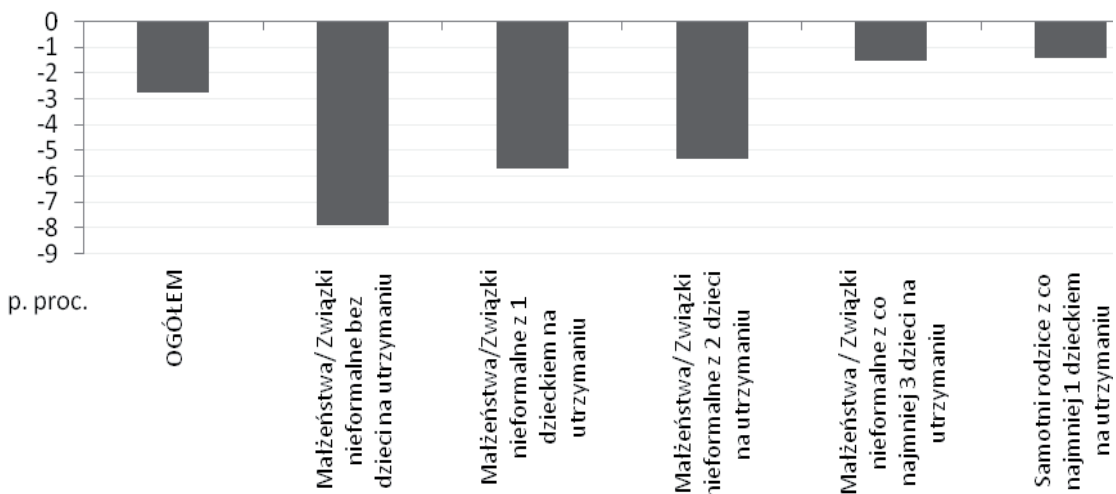
Miasto a wieś

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstw rodzinnych były zróżnicowane, według miejsca zamieszkania. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na gospodarstwo rodzinne w mieście wynosiły przeciętnie 3213 zł, tj. 103,0% średniej dla ogółu, zaś na wsi 2948 zł, tj. 94,5% średniej. Gospodarstwa rodzinne w mieście ogółem wykazywały wydatki na osobę na poziomie 1033 zł, podczas gdy na wsi 762 zł. W przypadku wydatków na osobę silniej były zarysowane względne różnice w stosunku do średniej dla ogółu gospodarstw rodzinnych: w mieście stanowiły 111,9%, zaś na wsi 82,5%.

Choć udziały wydatków w dochodzie na osobę na poziomie ogólnym nie różniły się istotnie pomiędzy miastem a wsią (odpowiednio 80,1% oraz 82,8%), to w obrębie niektórych typów gospodarstw rodzinnych występowało większe zróżnicowanie.

Wykres 2.5.10.

Różnica w udziałach wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w dochodzie do dyspozycji według typów gospodarstw rodzinnych

Największe różnice w przypadku udziału wydatków w dochodzie dotyczyły małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu. W mieście wynosił on dla tej grupy 79,6%, podczas gdy na wsi 87,5%. Najmniejsza różnica wystąpiła w przypadku samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem (odpowiednio 97,3% i 98,7%) a także małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu (87,9% i 89,4%).

Regiony

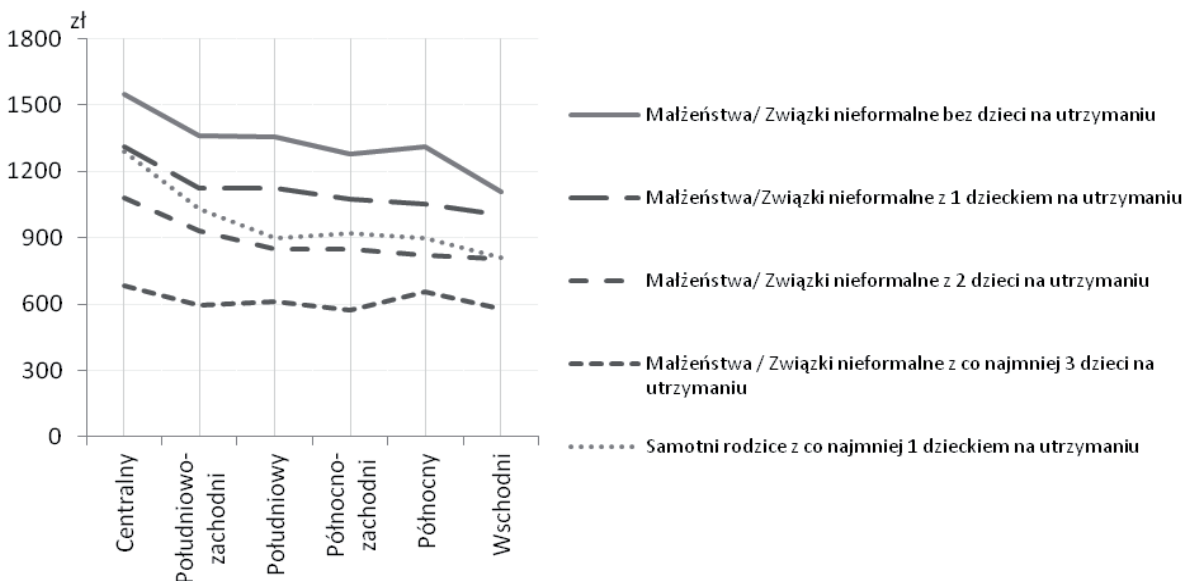
Najwyższe wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na osobę odnotowano w regionie centralnym, gdzie wyniosły one przeciętnie 3558 zł na gospodarstwo rodzinne (114,1% w stosunku do wartości średniej dla kraju) oraz 1096 zł na osobę (tj. 117,6% średniej), zaś najniższe w regionie wschodnim, tj. 2802 zł na gospodarstwo rodzinne (89,2% średniej) oraz 777 zł na osobę (83,4% średniej).

Największe zróżnicowanie w wydatkach na osobę według typów gospodarstw rodzinnych występowało w regionie centralnym. Różnica pomiędzy wartością maksymalną w tym regionie (małżeństwa oraz związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu), a wartością minimalną (małżeństwa oraz związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) wyniosła 863 zł. Najmniejsze zróżnicowanie występowało w regionie wschodnim, gdzie różnica pomiędzy skrajnymi wartościami wyniosła 531 zł.

Biorąc pod uwagę typy gospodarstw rodzinnych, największe zróżnicowanie wydatków na osobę pomiędzy regionami (wartością maksymalną a minimalną) występowało wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu. Różnica pomiędzy regionem centralnym a wschodnim wyniosła dla tej grupy 479 zł. Najmniejsze zróżnicowanie wystąpiło wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu (różnica pomiędzy wartością maksymalną a minimalną wyniosła 110 zł).

Wykres 2.5.11.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na osobę według typów rodzin w poszczególnych regionach

Najwyższy udział wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w dochodzie do dyspozycji (na osobę) wystąpił dla gospodarstw rodzinnych zamieszkujących w regionie południowym (84,2%), zaś najniższy w regionie północno-zachodnim (78,9%), wschodnim (80,0%) oraz północnym (80,1%).

Niepełnosprawni

W gospodarstwach rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na gospodarstwo rodzinne wyniosły przeciętnie 2735 zł, podczas gdy w gospodarstwach bez osoby niepełnosprawnej 3235 zł²⁵. Wydatki te kształtowały się na poziomie odpowiednio 87,7% i 103,7% w stosunku do średniej.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne na osobę w gospodarstwach rodzinnych z osobami niepełnosprawnymi wyniosły średnio 798 zł, zaś w gospodarstwach bez takich osób 961 zł, co stanowiło odpowiednio 86,5% i 104,2% średniej dla wszystkich gospodarstw rodzinnych.

Udział wydatków na towary i usługi konsumpcyjne w dochodzie do dyspozycji na osobę dla gospodarstw rodzinnych ogółem był nieco wyższy w gospodarstwach z osobami niepełnosprawnymi (82,6%) niż w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych (80,6%).

Osoby starsze

W gospodarstwach rodzinnych osób w wieku 60 lat i więcej wydatki na towary i usługi konsumpcyjne kształtowały się przeciętnie na poziomie 2450 zł. W gospodarstwach, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby²⁶ wydatki te wynosiły średnio 3010 zł, zaś w gospodarstwach bez takich osób 3283 zł. Wydatki te stanowiły odpowiednio 78,5%, 96,5% oraz 105,3% średniej dla gospodarstw rodzinnych ogółem.

O ile wydatki na rodzinę w gospodarstwach rodzinnych osób w wieku 60 lat i więcej były najniższe spośród trzech wymienionych wyżej kategorii, o tyle wydatki na osobę w tej grupie były najwyższe i kształtowały się na poziomie 1209 zł (tj. 129,7% średniej dla gospodarstw rodzinnych ogółem) wobec 816 zł (tj. 77,9% średniej) w gospodarstwach, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby i 931 zł w gospodarstwach bez takich osób (tj. 99,9% średniej).

Udział wydatków w dochodzie kształtował się na najwyższym poziomie wśród gospodarstw rodzinnych osób w wieku 60 lat i więcej (82,7%). W gospodarstwach, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby osiągnął 77,9%, zaś w gospodarstwach bez takich osób - 81,8%.

²⁵ W badaniu budżetów gospodarstw domowych występują tylko dwie rozłączne kategorie gospodarstw rodzinnych odnośnie występowania osób niepełnosprawnych (gospodarstwa z osobami niepełnosprawnymi oraz gospodarstwa bez osób niepełnosprawnych) w odróżnieniu od badania dochodów i warunków życia EU-SILC, gdzie występują trzy kategorie rozłączne.

²⁶ Gospodarstwa, w których występowała przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej oraz inne osoby jest kategorią rozłączną w stosunku do kategorii osób w wieku 60 lat i więcej.

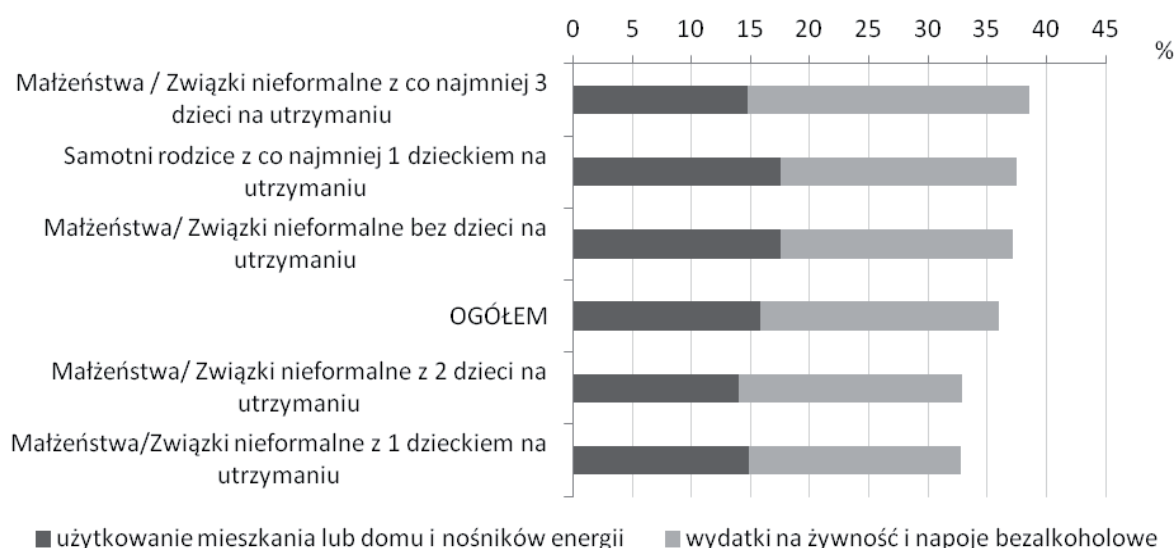
Struktura wydatków

Strukturę wydatków prezentujemy według klas wydatków na gospodarstwo rodzinne (nie na osobę). Najwyższy udział wśród wydatków ogółem w rodzinach miały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe (20,2%) oraz wydatki na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii (15,8%).

Najwyższy udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem wystąpił wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu (23,8%) i samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (20,0%), zaś wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu i nośników energii wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu oraz wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu (po 17,5%).

Wykres 2.5.12.

Udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe oraz koszty użytkowania mieszkania lub domu i nośników energii w wydatkach ogółem według typów gospodarstw rodzinnych

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe oraz koszty użytkowania mieszkania lub domu i nośników energii stanowią wydatki sztywne w budżetach gospodarstw rodzinnych. Razem stanowiły one największe obciążenie budżetów małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci (38,6%), samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem (37,5%) oraz małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci (37,2%).

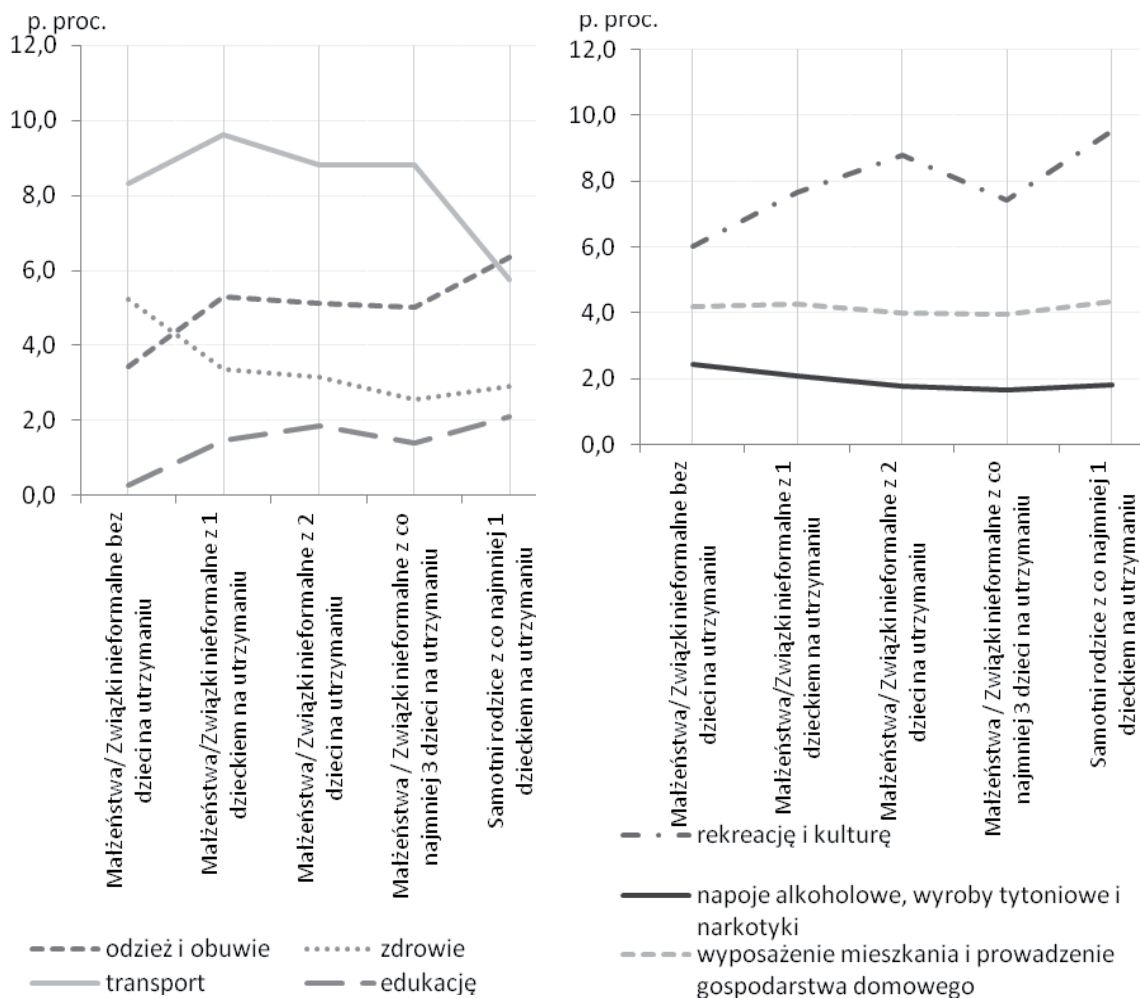
Grupy gospodarstw, które wykazywały przeciętnie wyższe dochody na gospodarstwo rodzinne, a zarazem nieprzeciętnie wysoki udział źródła dochodu z pracy w stosunku do pozostałych grup, wykazywały także niższe udziały wydatków sztywnych w wydatkach ogółem. Wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dziećmi stanowiły one 32,9% zaś z 1 dzieckiem 32,7%.

Istotny udział wśród wydatków ogółem (w ujęciu na gospodarstwo rodzinne) stanowiły także wydatki na transport. Wśród całej populacji gospodarstw rodzinnych udział ten wynosił średnio 8,1%, zaś najwyższy był wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 1 dzieckiem na utrzymaniu (9,6%), a najniższy wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem (5,8%).

Wydatki na rekreację i kulturę stanowiły przeciętnie 6,4%. Najwyższy udział tego typu wydatków występował wśród samotnych rodziców z co najmniej 1 dzieckiem (9,5%) oraz małżeństw (oraz związków nieformalnych) z 2 dzieci (8,8%), zaś najniższy wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci (6,0%).

Wykres 2.5.13.

Udział wybranych kategorii wydatków w wydatkach ogółem według typów gospodarstw rodzinnych

Wydatki na zdrowie stanowiły średnio 3,8% wydatków ogółem gospodarstw rodzinnych. Największy udział tych wydatków występował wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) bez dzieci na utrzymaniu (5,2%), co wynikało m.in. z przeważającej liczby starszych osób w tej zbiorowości.

2.6. GOSPODARSTWA RODZINNE ZAGROŻONE UBÓSTWEM

(rozdział oparty na wynikach badania EU-SILC 2011)

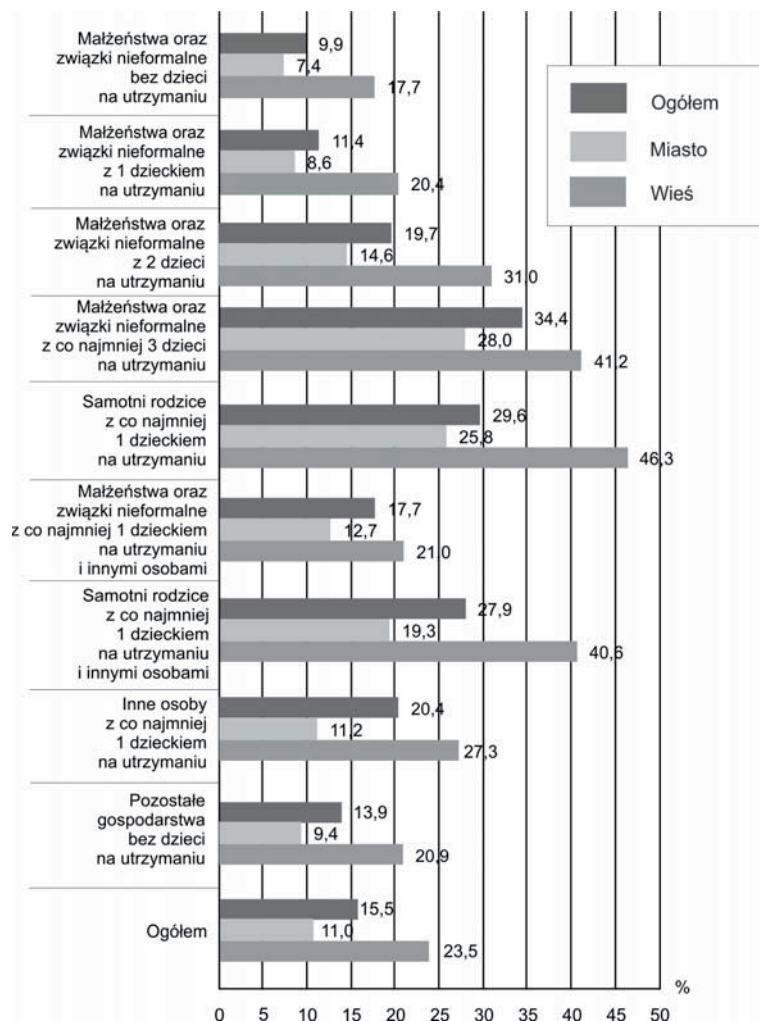
Zagrożenie ubóstwem dochodowym

W rozdziale niniejszym zastosowano relatywne podejście do pomiaru ubóstwa. Gospodarstwo rodzinne uznane zostało za relatywnie ubogie, jeżeli jego roczny ekwiwalentny²⁷ dochód do dyspozycji był niższy od 60 % mediany dochodu dla Polski ogółem. Odsetek gospodarstw rodzinnych o dochodzie ekwiwalentnym poniżej powyższego progu ubóstwa jest określany jako wskaźnik zagrożenia ubóstwem.

Na podstawie tej definicji w 2011 roku 15,5% gospodarstw rodzinnych w Polsce było zagrożonych ubóstwem. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym kształtował się różnie w zależności od typu gospodarstwa rodzinnego.

Wykres 2.6.1.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem²⁸ według typów gospodarstw rodzinnych w mieście i na wsi

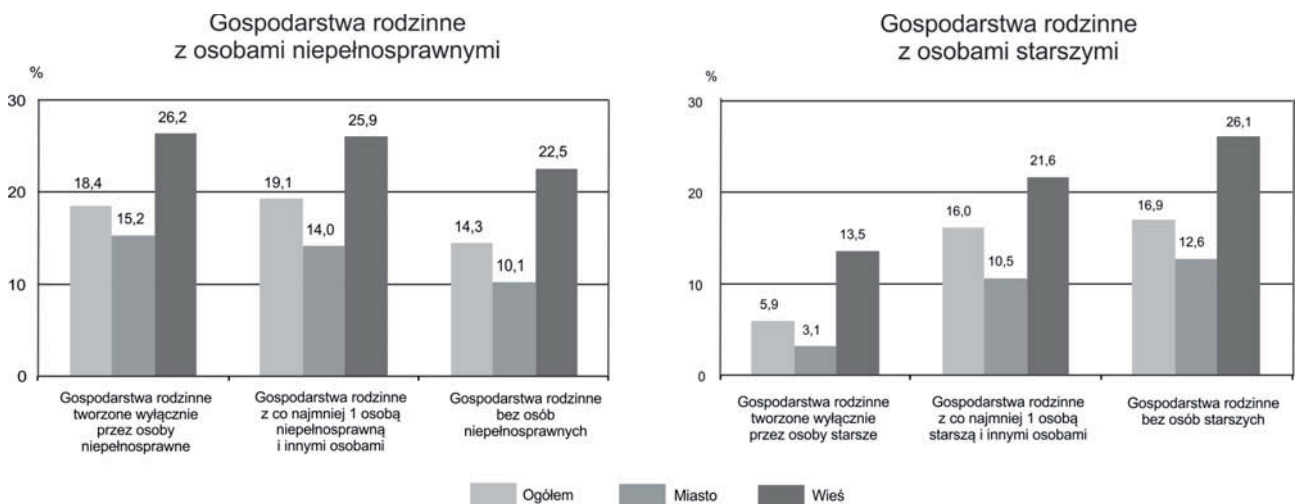
²⁷ Według zmodyfikowanej skali OECD – definicja w Uwagach metodycznych, str. 22.

²⁸ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – definicja w Uwagach metodycznych str. 22.

Dla gospodarstw rodzinnych ogółem zaobserwowano różnicę pomiędzy miastem a wsią w wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem. W miastach zagrożonych ubóstwem było 11,0%, a na wsi – 23,5%. Analiza według typów gospodarstw rodzinnych wskazuje na największą skalę zagrożenia ubóstwem, zarówno w miastach, jak i na wsi wśród małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej trójką dzieci na utrzymaniu (34,4% ogółem, 28,0% w miastach i 41,2% na wsi) oraz w przypadku samotnych rodziców z co najmniej jednym dzieckiem na utrzymaniu (29,6% ogółem, 25,8% w miastach i 46,3% na wsi). Nieco tylko niższe wskaźniki wystąpiły w przypadku samotnych rodziców z dziećmi na utrzymaniu i innymi osobami (odpowiednio 27,9%, 19,3% i 40,6%).

Wykres 2.6.2.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem dla gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych oraz osób starszych, w mieście i na wsi

Obecność osób niepełnosprawnych w składzie gospodarstwa rodzinnego wpływała na zwiększenie zagrożenia ubóstwem. W obu kategoriach obejmujących gospodarstwa rodzinne z osobami niepełnosprawnymi (wyłącznie osób niepełnosprawnych oraz osób niepełnosprawnych z innymi osobami) wskaźniki zagrożenia ubóstwem nie różniły się istotnie. W gospodarstwach rodzinnych wyłącznie osób niepełnosprawnych, zagrożonych ubóstwem było 18,4% (w miastach 15,2%, na wsi 26,2%), a w gospodarstwach osób niepełnosprawnych z innymi osobami – 19,1% (w miastach 14,0%, na wsi 25,9%). Wyraźnie niższe wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem odnotowano wśród gospodarstw rodzinnych bez osób niepełnosprawnych (14,3% ogółem, 10,1% w miastach i 22,5% na wsi).

Odmianą sytuację w stosunku do struktury ze względu na niepełnosprawność możemy zaobserwować dla zależności od obecności osób starszych (w wieku co najmniej 60 lat) w składzie gospodarstw rodzinnych. W rodzinach tworzonych wyłącznie przez osoby starsze wskaźnik zagrożenia ubóstwem wyniósł 5,9% (w miastach 3,1% a na wsi 13,5%), ale już dla gospodarstw rodzinnych bez osób starszych było to 16,9% (w miastach 12,6% a na wsi 26,1%). W rodzinach z osobami starszymi i innymi osobami zagrożenie ubóstwem było nieco niższe niż dla rodzin bez osób starszych, choć na wsi różnica ta była wyraźnie większa (wskaźnik zagrożenia ubóstwem wyniósł odpowiednio: 16% ogółem, 10,5% w miastach i 21,6% na wsi). Można zatem stwierdzić, że rodziny osób starszych były istotnie mniej zagrożone ubóstwem niż gospodarstwa rodzinne bez takich osób.

Brak możliwości zaspokajania potrzeb z powodów finansowych

Inną miarą trudnej sytuacji gospodarstw rodzinnych jest brak możliwości zaspokojenia określonych potrzeb z przyczyn finansowych.

Analizie poddano zaspokojenie następujących potrzeb:

- wyjazd na wypoczynek wszystkich członków gospodarstwa rodzinnego,
- poniesienie nieoczekiwanego wydatku w wysokości 900 zł²⁹,
- posiadanie samochodu osobowego,
- wizyta u lekarza specjalisty³⁰,
- możliwość jedzenia mięsa, drobiu, ryb (lub wegetariańskich odpowiedników) co drugi dzień,
- terminowe regulowanie zobowiązań finansowych (związanych z mieszkaniem oraz rat kredytów i pożyczek)³¹,
- ogrzanie mieszkania stosownie do potrzeb.

Spośród ww. listy potrzeb najczęściej z przyczyn finansowych nie dochodziło do wyjazdu na tygodniowy wypoczynek wszystkich członków rodziny (57,5% ogółem, 50,9% w miastach i 60,9% na wsi).

Jednocześnie w przypadku tej potrzeby zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych były mniejsze niż dla innych kategorii potrzeb³².

²⁹ Respondenci odpowiadali na pytanie czy ich gospodarstwo byłoby w stanie pokryć z własnych środków nieoczekiwany wydatek w wysokości 900 zł.

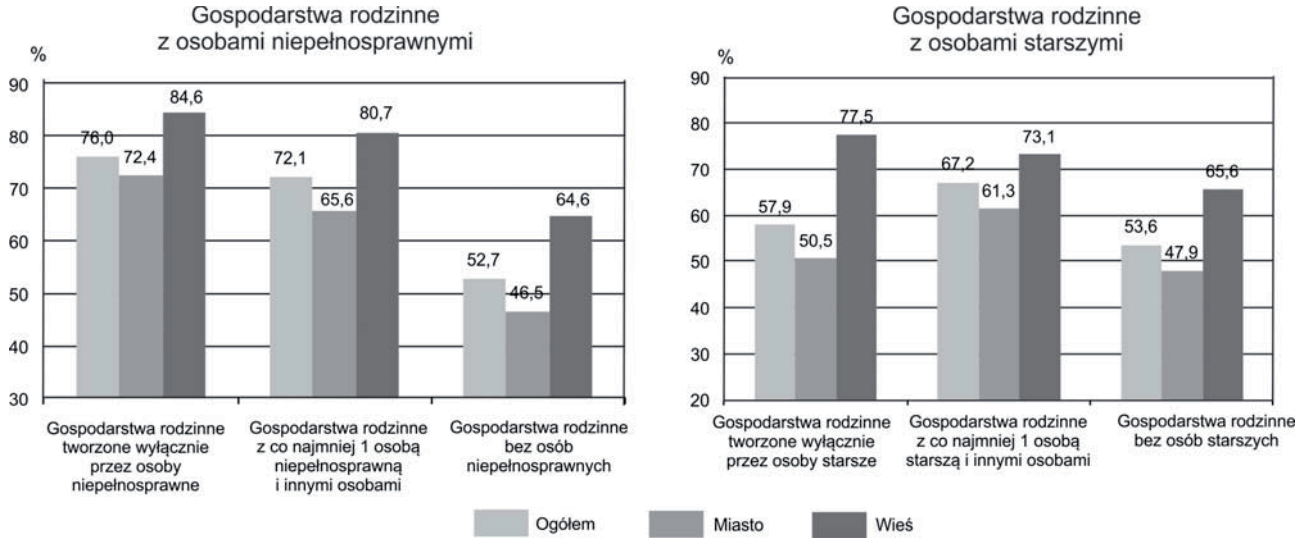
³⁰ Dotyczy odsetka osób w wieku 16 lat i więcej w danym typie gospodarstw rodzinnych, które z powodów finansowych (wizyta była zbyt droga, nieobjęta ubezpieczeniem zdrowotnym) nie mogły skorzystać z konsultacji z lekarzem specjalistą. Opisywanym podmiotem w przypadku tego zjawiska jest osoba w gospodarstwie rodzinnym.

³¹ Do tej grupy zaliczone zostały: opłaty związane z mieszkaniem (gaz, elektryczność, woda, wywóz nieczystości, podatek od nieruchomości), oraz spłaty rat kredytów i pożyczek (poza hipotecznym na użytkowane mieszkanie).

³² Mierzone jako iloraz wyniku dla danego typu gospodarstw rodzinnych w stosunku do wyniku średniego dla wszystkich gospodarstw rodzinnych.

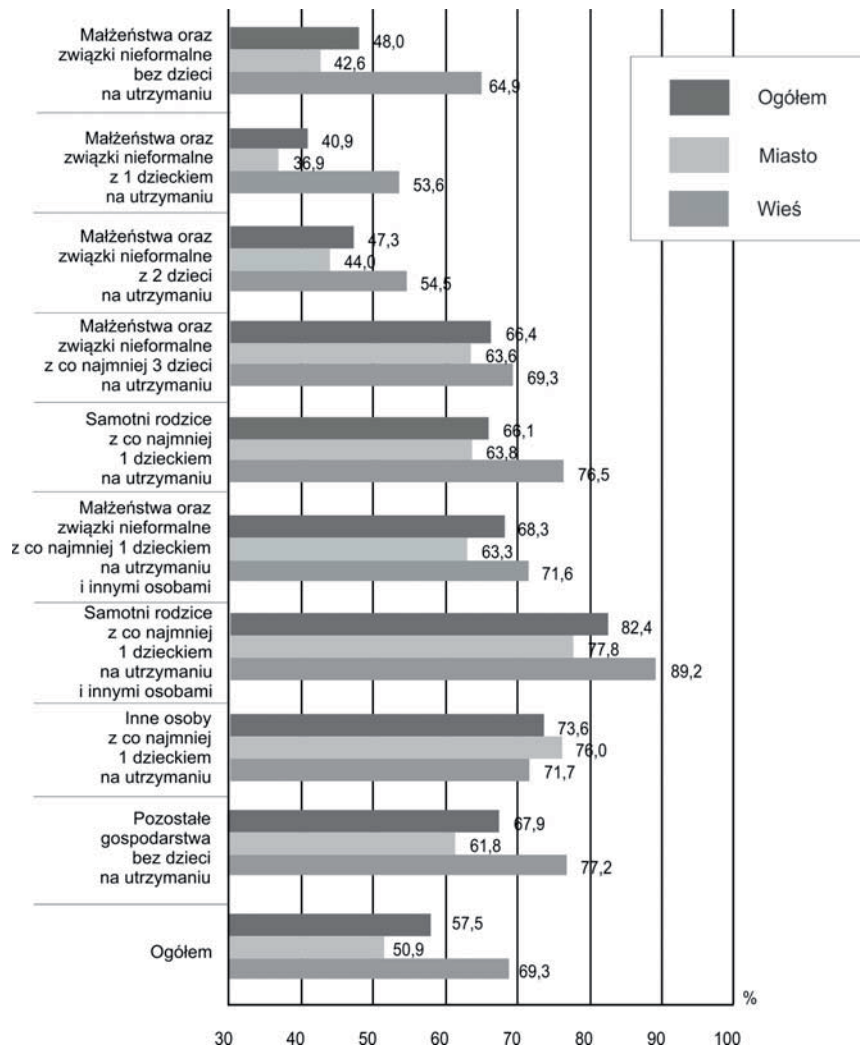
Wykres 2.6.3.

Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych i osób starszych, które deklarowały brak możliwości z powodów finansowych tygodniowego wyjazdu wypoczynkowego całej rodziny przynajmniej raz w roku w mieście i na wsi

Wykres 2.6.4.

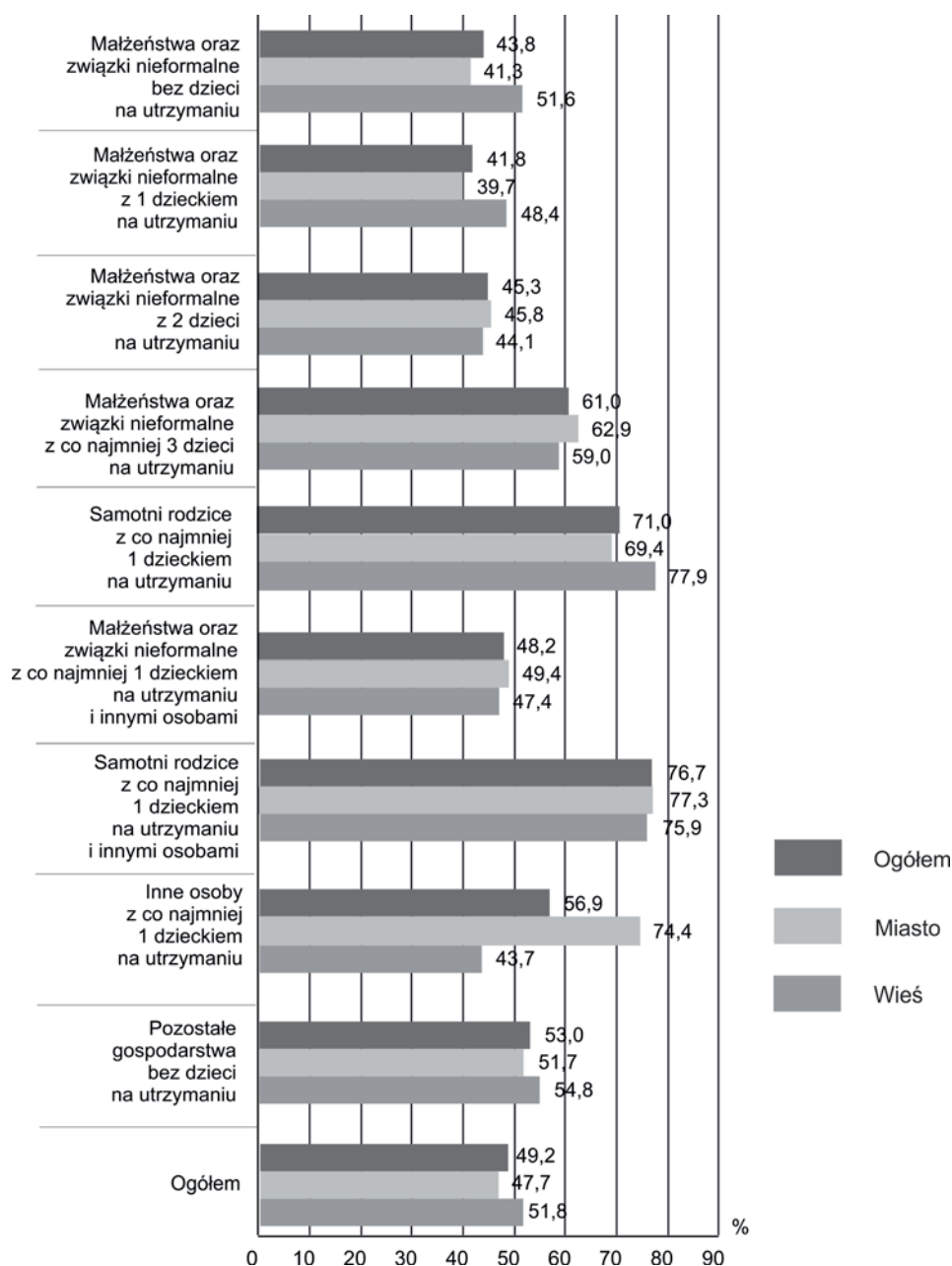
Odsetek gospodarstw rodzinnych, które deklarowały brak możliwości z powodów finansowych tygodniowego wyjazdu wypoczynkowego całej rodziny przynajmniej raz w roku w mieście i na wsi

W nieco tylko większym zakresie zaspokojona była potrzeba poniesienia z własnych środków niespodziewanego wydatku w wysokości 900 zł. Brak takiej możliwości deklarowało 49,2% gospodarstw rodzinnych, przy czym relatywnie małe były w tym zakresie różnice pomiędzy miastem a wsią (odpowiednio 47,7% i 51,8%).

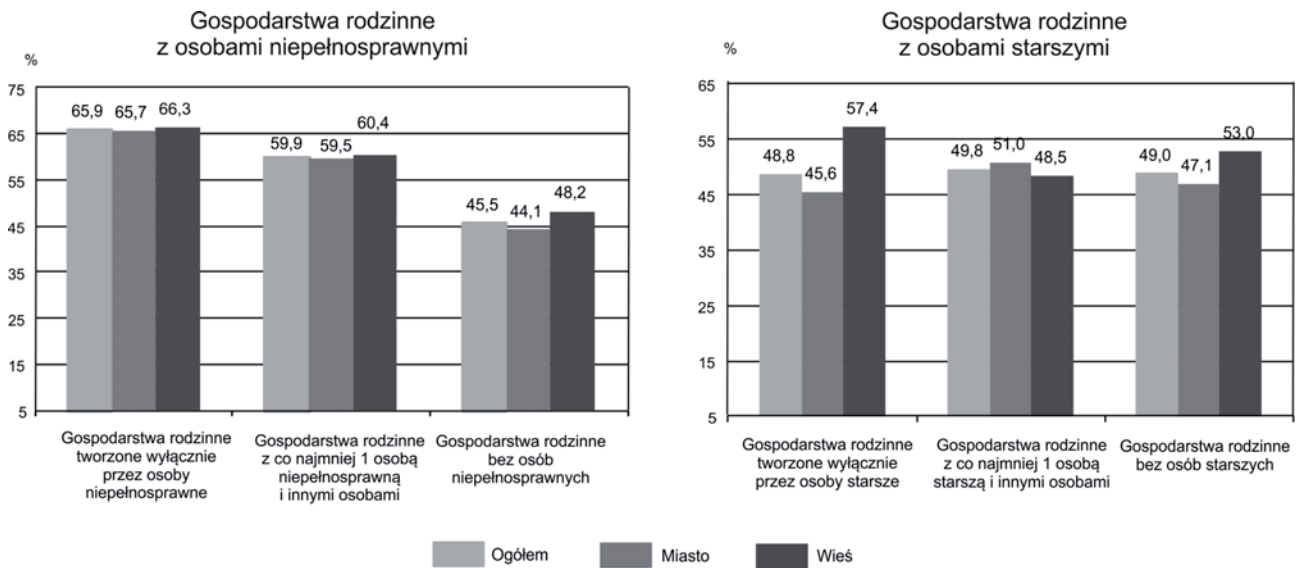
Wykres 2.6.5.

Odsetek gospodarstw rodzinnych, które deklarowały brak możliwości pokrycia z własnych środków *nieoczekiwanego wydatku w wysokości 900 zł* w mieście i na wsi

Wykres 2.6.6.

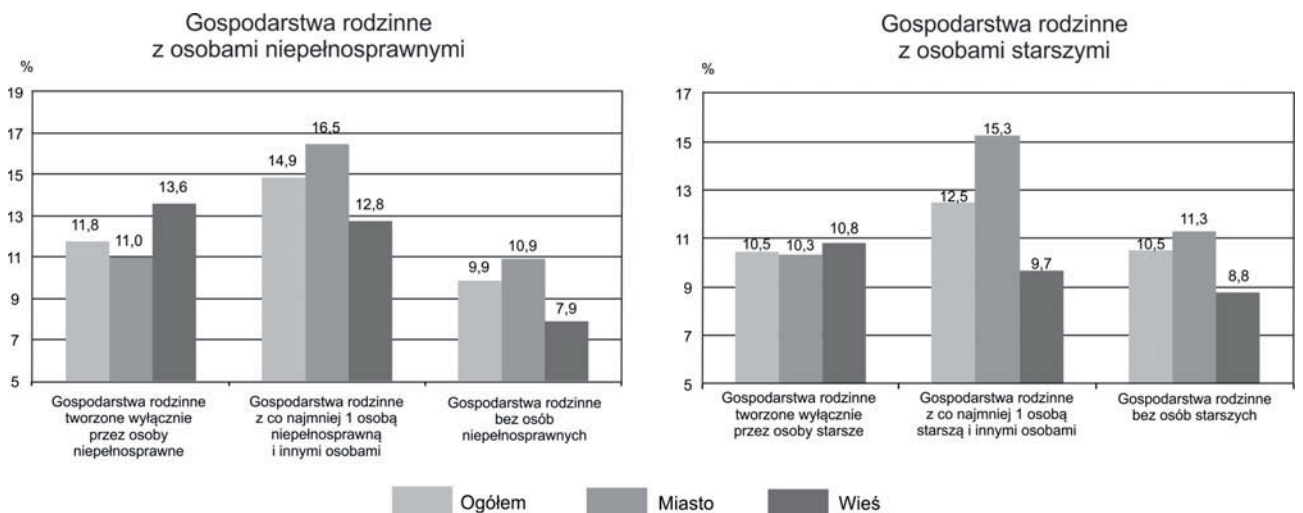
Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych i osób starszych, które deklarowały brak możliwości pokrycia z własnych środków *nieoczekiwanego wydatku* w wysokości 900 zł w miesiącu i na wsi

Dla pozostałych potrzeb niemożność ich zaspokojenia z przyczyn finansowych była deklarowana istotnie rzadziej: przez co szóste – co dziewiąte rodzinne gospodarstwo domowe, przy czym nieco częściej na wsi niż w mieście. Wyjątkiem było posiadanie samochodu – potrzeba ta częściej pozostawała niezaspokojona w mieście, co należy wiązać z istotnie bogatszą ofertą komunikacji publicznej i co za tym idzie mniejszą skalą niedogodności związanych z brakiem własnego pojazdu.

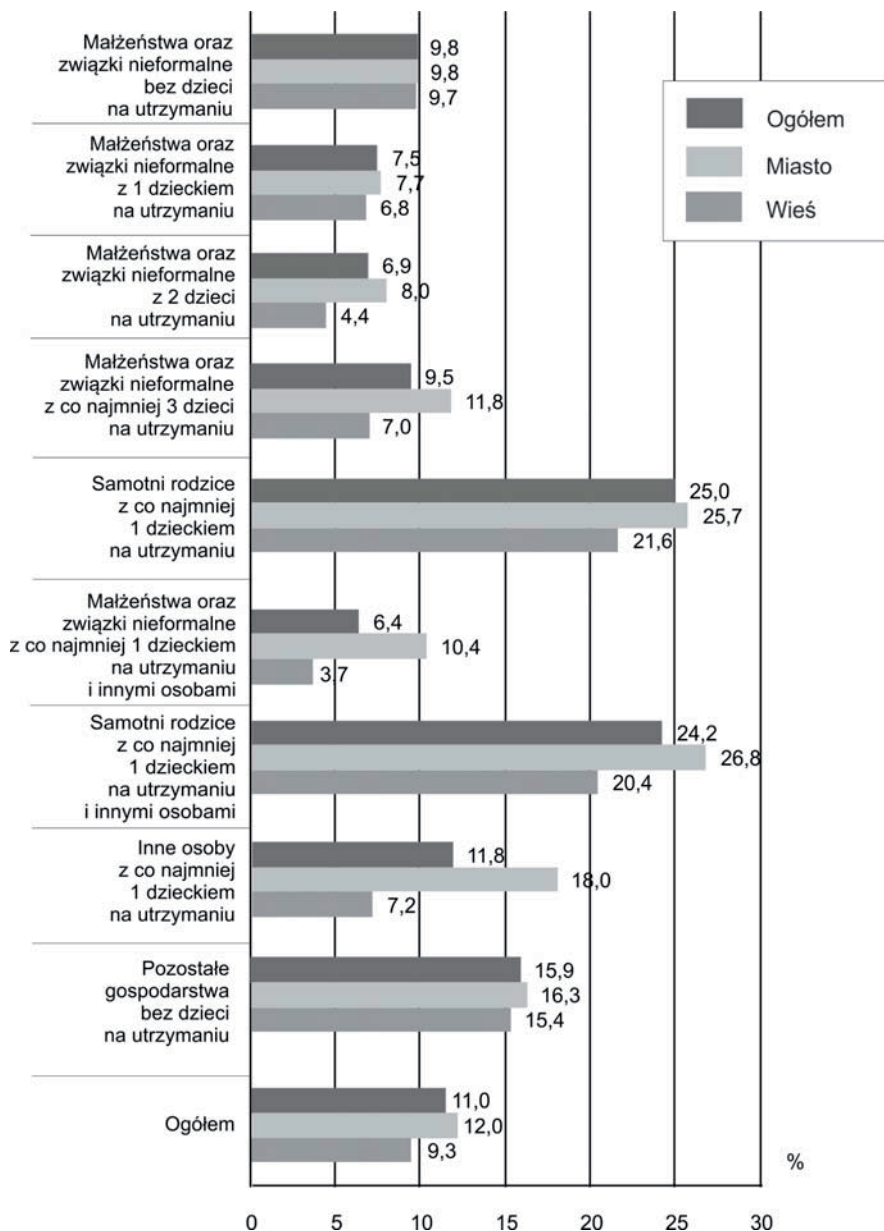
Wykres 2.6.7.

Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych oraz osób starszych deklarujących *brak możliwości zakupu samochodu osobowego* z powodów finansowych w mieście i na wsi

Wykres 2.6.8.

**Odsetek gospodarstw rodzinnych deklarujących
brak możliwości zakupu samochodu osobowego z powodów finansowych
w mieście i na wsi**

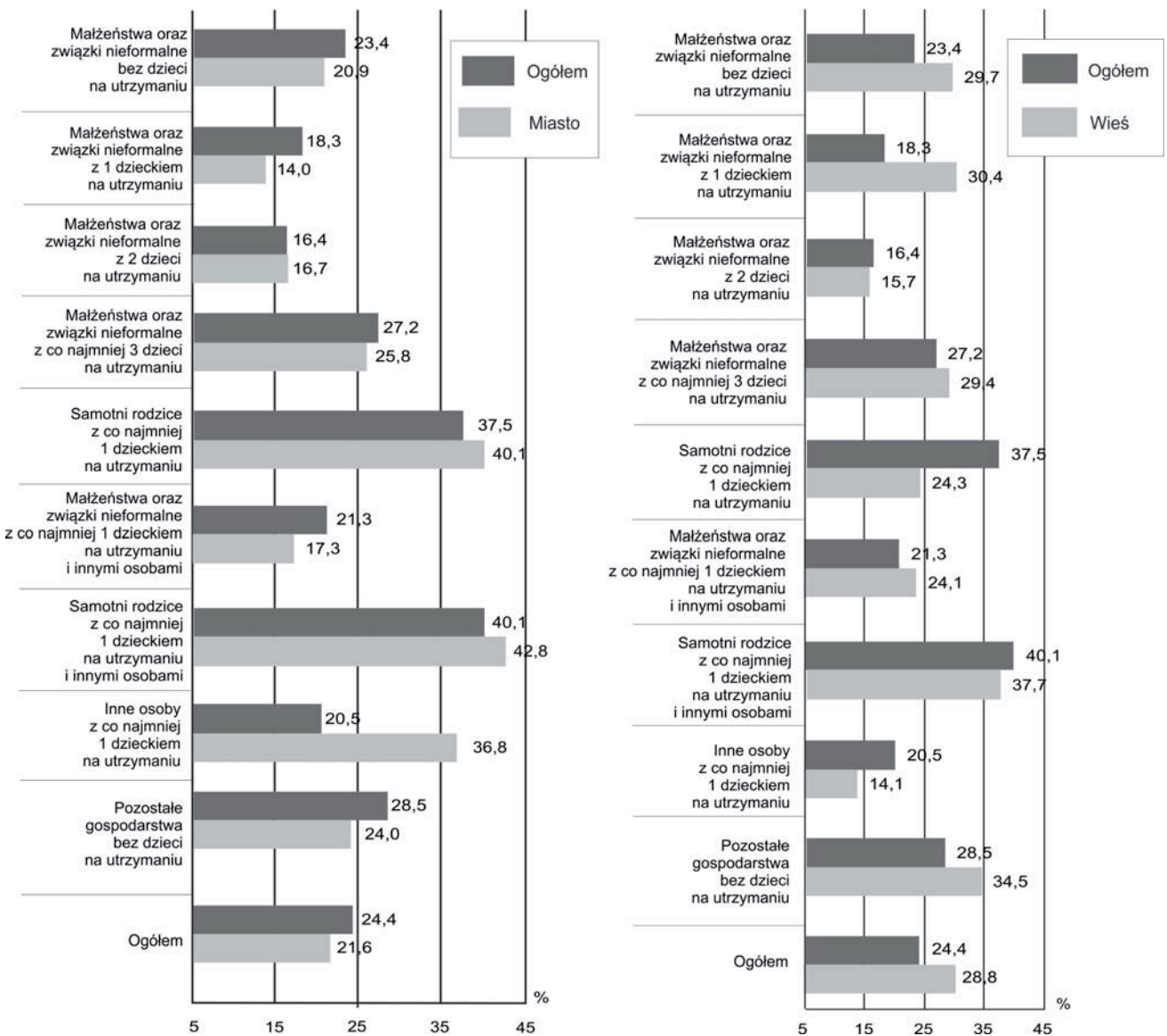

Następną w kolejności potrzebą niezaspokojoną z przyczyn finansowych była możliwość konsultacji z lekarzem specjalistą, deklarowana przez osoby w wieku 16 lat i więcej³³. Brak takiej możliwości odnotowano dla 24,4% spośród nich (w miastach 21,6% a na wsi 28,8%).

³³ W odróżnieniu od pozostałych analizowanych kategorii, których zaspokojenie badano dla całego gospodarstwa rodzinnego, w tym przypadku bazowano na odpowiedziach poszczególnych osób i analizie poddano rozkład odpowiedzi dla osób w gospodarstwach rodzinnych.

Wykres 2.6.9.

Odsetek osób w gospodarstwach rodzinnych, które deklarowały brak możliwości z powodów finansowych dokonania konsultacji z lekarzem specjalistą w mieście i na wsi

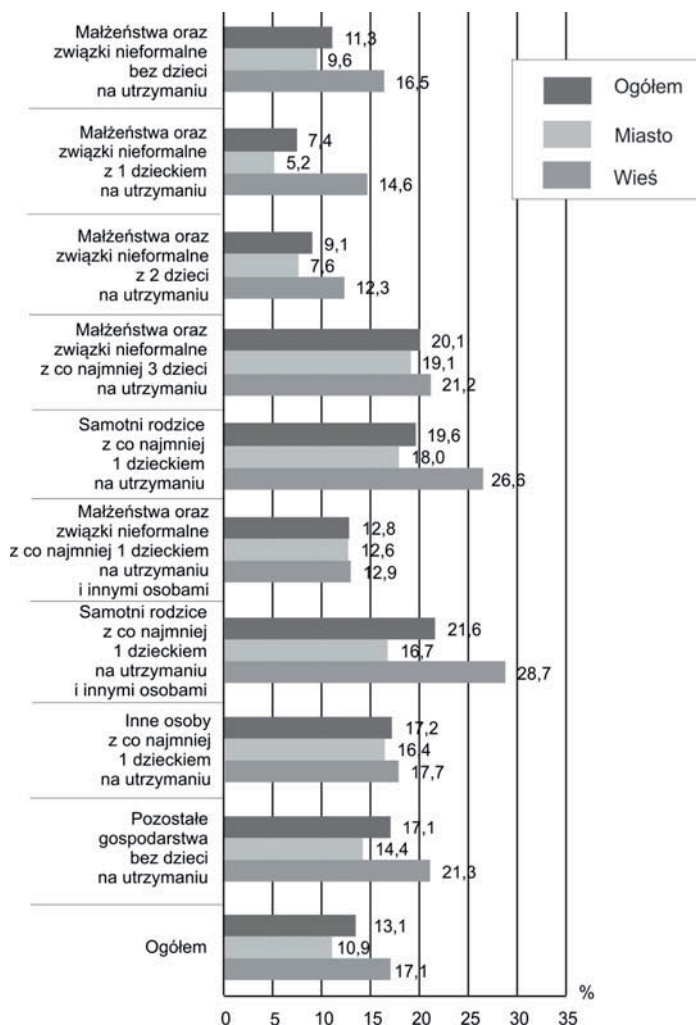

Analiza zaspokojenia wskazanych powyżej potrzeb według typów rodzinnych gospodarstw domowych wskazuje na jednoznaczny wniosek: zdecydowanie najczęściej z przyczyn finansowych nie były one zaspokojone u samotnych rodziców z dziećmi na utrzymaniu.

W przypadku kilku rodzajów potrzeb (możliwość jedzenia mięsa, dokonywania terminowych opłat za mieszkanie i terminowych spłat rat kredytów lub pożyczek) także w gospodarstwach rodzinnych małżonków (oraz związków nieformalnych) z co najmniej trójką dzieci pozostawały one często niezaspokojone z przyczyn finansowych.

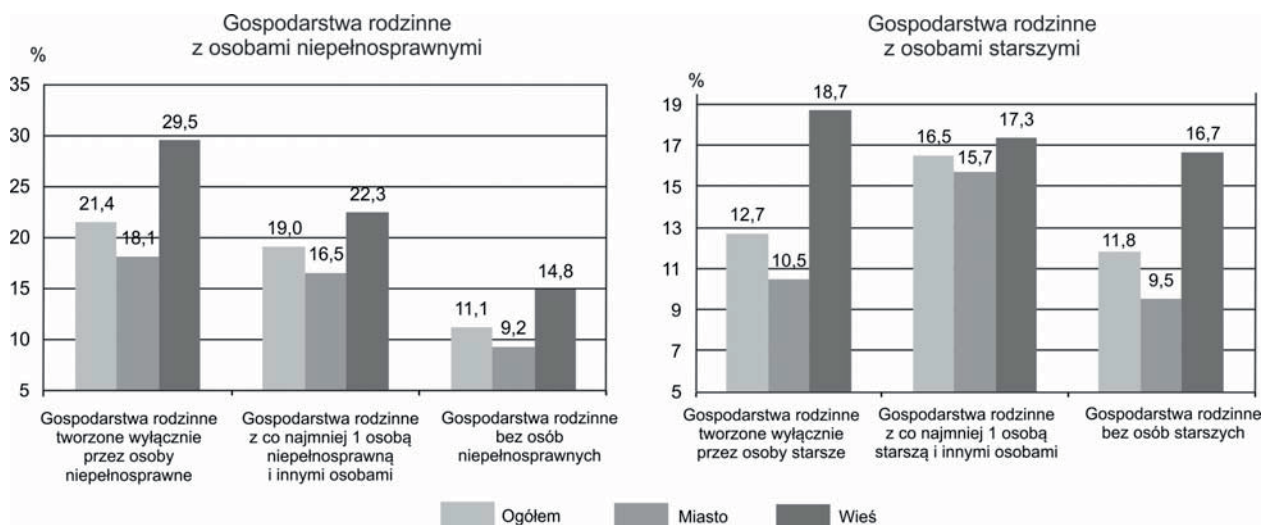
Wykres 2.6.10.

Odsetek gospodarstw rodzinnych, które deklarowały brak możliwości z powodów finansowych *jedzenia mięsa, drobiu, ryb* (lub wegetariańskich odpowiedników) *co drugi dzień* w mieście i na wsi

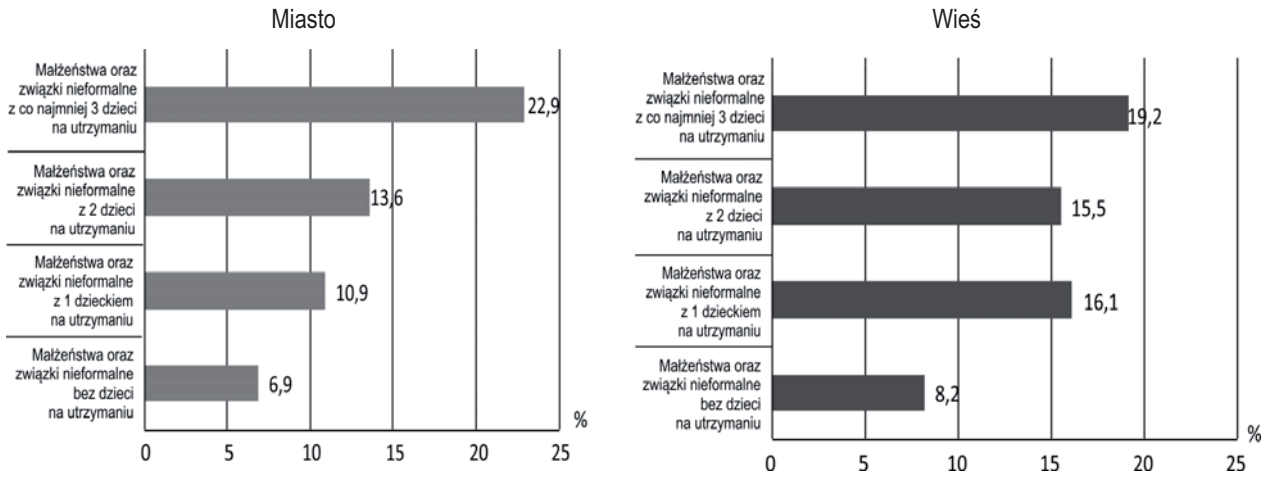
Wykres 2.6.11.

Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych i osób starszych, które deklarowały brak możliwości z powodów finansowych *jedzenia mięsa, drobiu, ryb* (lub wegetariańskich odpowiedników) *co drugi dzień* w mieście i na wsi

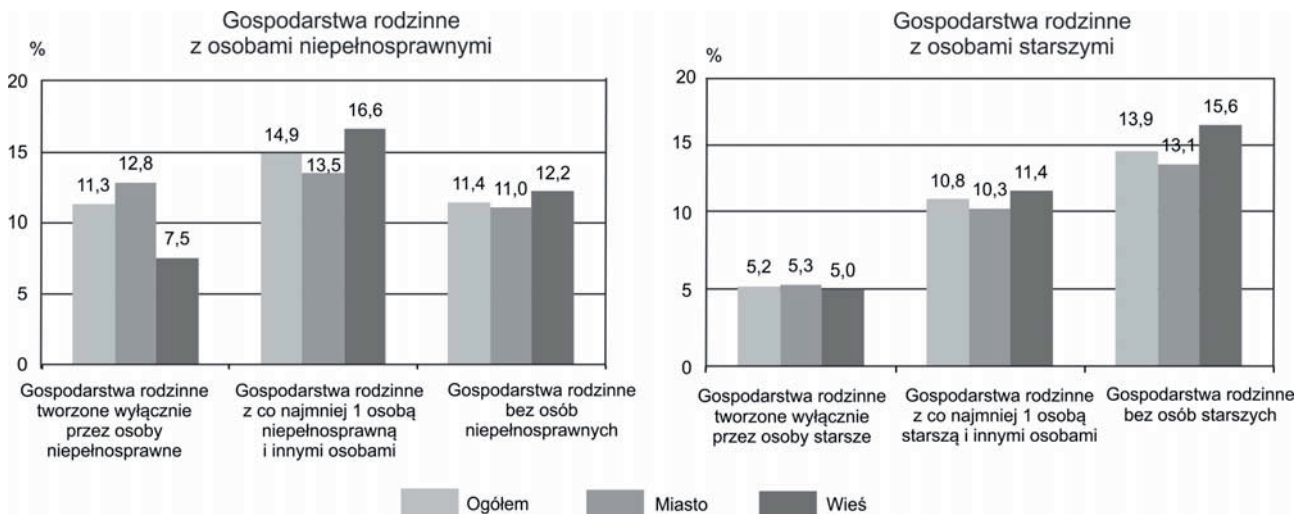
Wykres 2.6.12.

Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych, które co najmniej raz z powodów finansowych nie były w stanie terminowo dokonać opłat związanych z mieszkaniem według liczby dzieci pozostających na utrzymaniu w mieście i na wsi

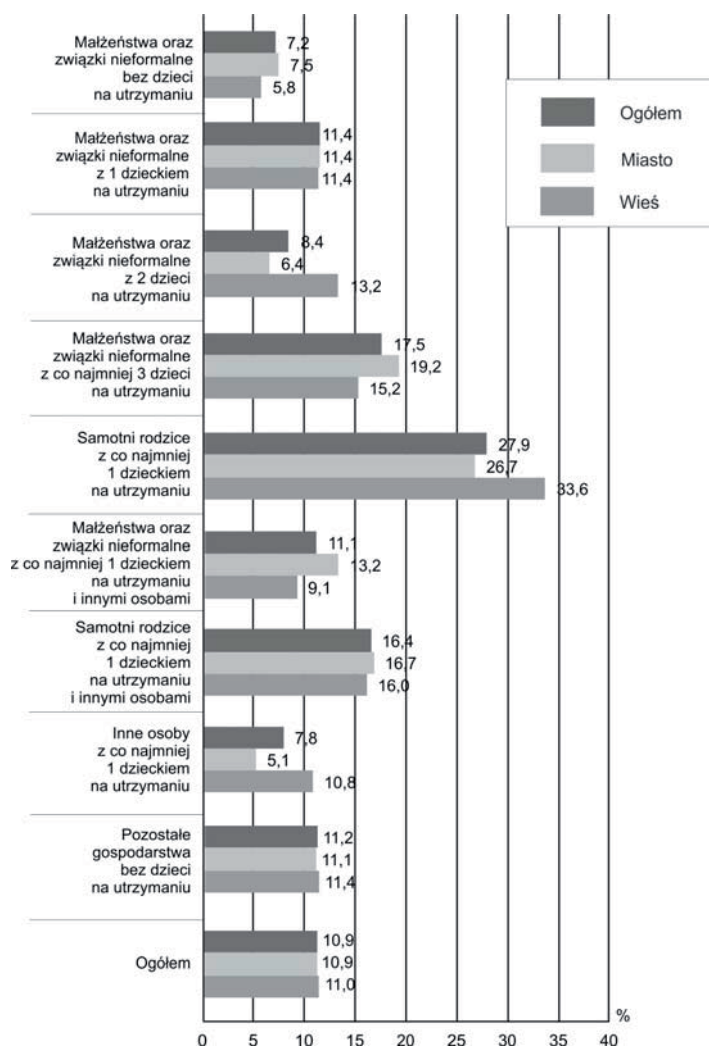
Wykres 2.6.13.

Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych oraz osób starszych, które co najmniej raz z powodów finansowych nie były w stanie terminowo dokonać opłat związanych z mieszkaniem w mieście i na wsi

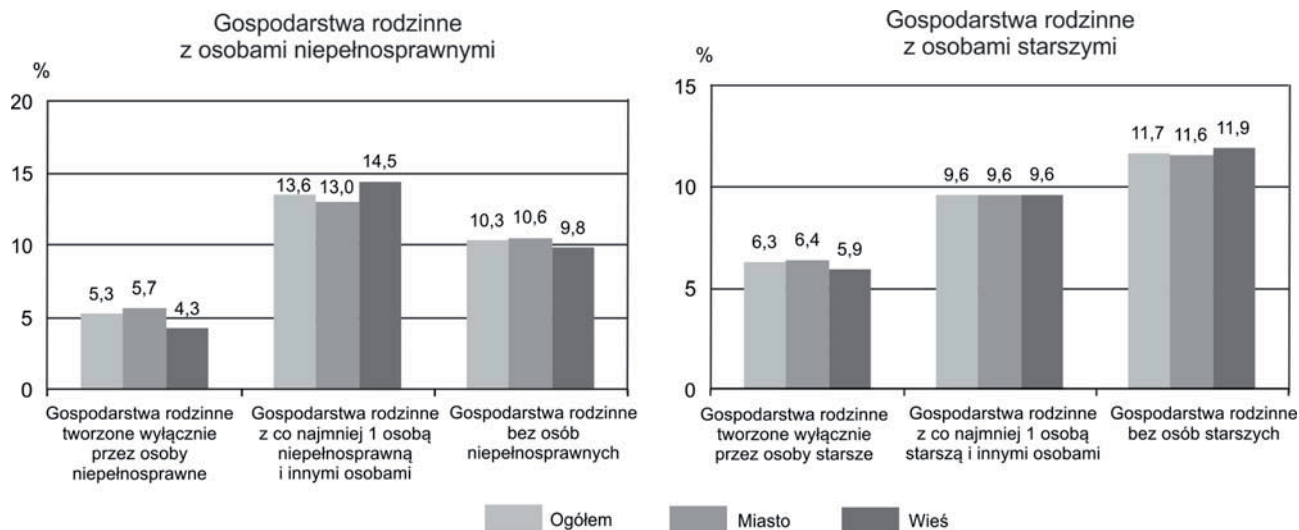
Wykres 2.6.14.

Odsetek gospodarstw rodzinnych, które co najmniej raz z powodów finansowych deklarowały trudności w terminowym spłaceniu rat kredytów lub pożyczek w mieście i na wsi

Wykres 2.6.15.

Odsetek gospodarstw rodzinnych osób niepełnosprawnych i osób starszych, które co najmniej raz z powodów finansowych nie były w stanie terminowo dokonać spłaty rat kredytów lub pożyczek w mieście i na wsi

Jeżeli w składzie gospodarstwa rodzinnego była osoba lub osoby niepełnosprawne, to w porównaniu do rodzin bez takich osób częściej niezaspokojonych było kilka potrzeb (możliwość wyjazdu na wypoczynek, odpowiednie ogrzanie mieszkania, możliwość jedzenia mięsa oraz posiadanie samochodu). Obecność w składzie gospodarstwa domowego osób starszych nie prowadziła do niższego stopnia zaspokojenia ww. potrzeb.

Podsumowanie

Zagrożenie ubóstwem w szerszym zakresie dotykało rodzin na wsi (23,5%) niż w miastach (11,0%). Także deprawacją materialną znacznie częściej dotknięte były gospodarstwa rodzinne mieszkające na obszarach wiejskich.

Do relatywnie najuboższych gospodarstw rodzinnych w Polsce w 2011 roku należały rodziny wielodzietne (z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) oraz gospodarstwa samotnych rodziców z dziećmi na utrzymaniu. Dla obu tych klas gospodarstw rodzinnych wskaźnik zagrożenia ubóstwem przekraczał 40% na wsi i 25% w miastach.

Także analiza niezaspokojenia potrzeb z przyczyn finansowych wskazuje na te dwie grupy gospodarstw rodzinnych jako najsilniej zagrożone deprawacją materialną, przy czym w odróżnieniu od zagrożenia ubóstwem deprawacją w szerszym zakresie dotknięci byli samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu.

Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne, bądź w składzie których były takie osoby, częściej od rodzin, w których żadna z osób nie posiadała orzeczenia o niepełnosprawności zagrożone były ubóstwem lub deprawacją materialną.

Gospodarstwa rodzinne osób starszych w porównaniu z gospodarstwami rodzinnymi bez osób w wieku co najmniej 60 lat były mniej zagrożone ubóstwem, a także w mniejszym zakresie były doświadczane niemożnością zaspokojenia niektórych potrzeb z przyczyn finansowych.

2.7. POMOC NA RZECZ RODZINY

(rozdział oparty na wynikach badania spójności społecznej 2011)

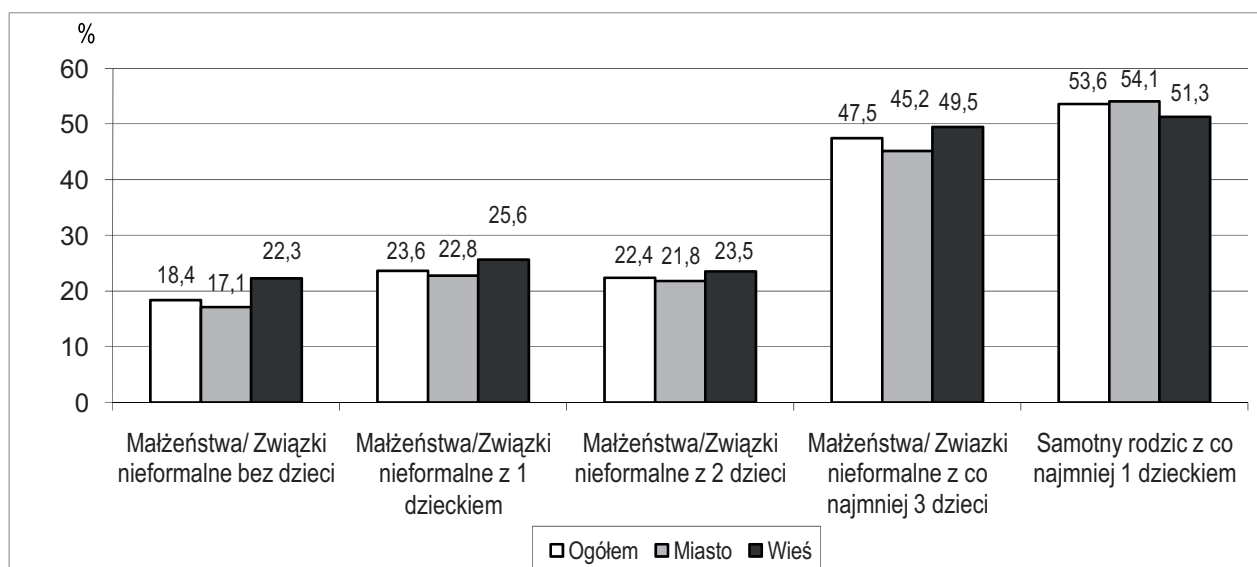
W poprzednich rozdziałach analizowano m.in. budżet poszczególnych typów gospodarstw rodzinnych w oparciu o dochody i wydatki, zjawisko ubóstwa gospodarstw rodzinnych, a także możliwość zaspokajania podstawowych potrzeb. Poniżej przedstawiono kwestię pomocy dla gospodarstw rodzinnych³⁴.

Gospodarstwa rodzinne odczuwające konieczność korzystania z pomocy

W 2011 roku 25,6% gospodarstw rodzinnych odczuwało³⁵ konieczność korzystania z pomocy finansowej (24,1% gospodarstw w mieście oraz 28,4% na wsi). Wystąpiły jednak duże różnice pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych. Najczęściej konieczność korzystania z pomocy finansowej odczuwali samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (ponad 50% tego typu rodzin), nieco tylko rzadziej (42%-46%) małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi³⁶, samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami oraz inne osoby z dziećmi na utrzymaniu. Różnice między gospodarstwami rodzinnymi na wsi i w mieście nie były duże.

Wykres 2.7.1.

Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych odczuwających potrzebę korzystania z pomocy finansowej w mieście i na wsi

³⁴ Ta sama rodzina mogła być ujęta zarówno jako odczuwająca konieczność korzystania z pomocy finansowej jak i pomocy rzeczowej lub w formie usług. Dotyczy to również zwracania się o pomoc, korzystania z pomocy, jak i pozostałych zjawisk opisanych w tym rozdziale.

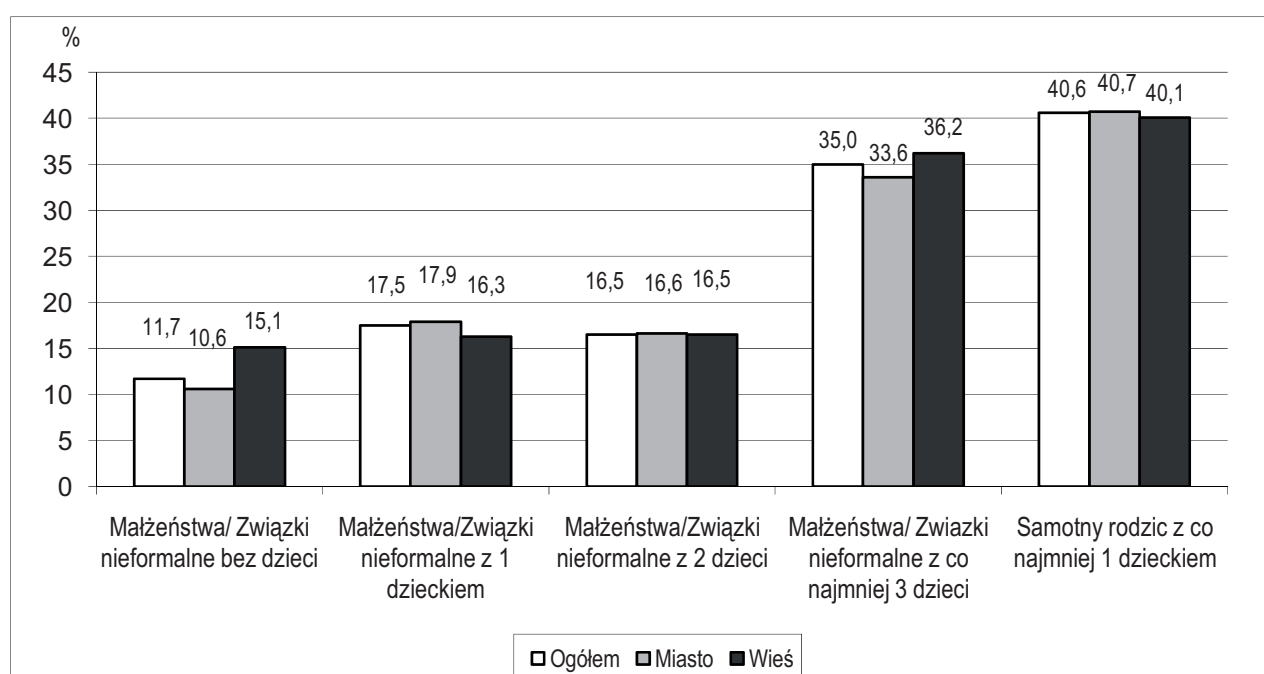
³⁵ Okresem odniesienia dla tego pytania było 12 miesięcy poprzedzających badanie, co oznacza, że gospodarstwo mogło przez jakiś czas odczuwać taką potrzebę, ale w chwili realizacji badania sytuacja ta mogła się zmienić.

³⁶ Małżeństwa razem ze związkami nieformalnymi – 47,5%.

Potrzeba korzystania z pomocy rzeczowej lub w formie usług występowała znacznie rzadziej niż w przypadku pomocy finansowej. W 2011 roku 17,2% gospodarstw rodzinnych odczuwało konieczność korzystania z takiej pomocy (nieznacznie więcej na wsi (18,7%) niż w mieście (16,4%)). Wystąpiły jednak duże różnice pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych. Najczęściej konieczność korzystania z pomocy rzeczowej lub w formie usług odczuwali samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (ponad 40% tego typu rodzin), nieco tylko rzadziej małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi (ponad 1/3 rodzin tego typu)³⁷. Różnice między gospodarstwami rodzinnymi na wsi i w mieście nie były duże.

Wykres 2.7.2.

Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych odczuwających potrzebę korzystania z pomocy rzeczowej lub w formie usług w mieście i na wsi

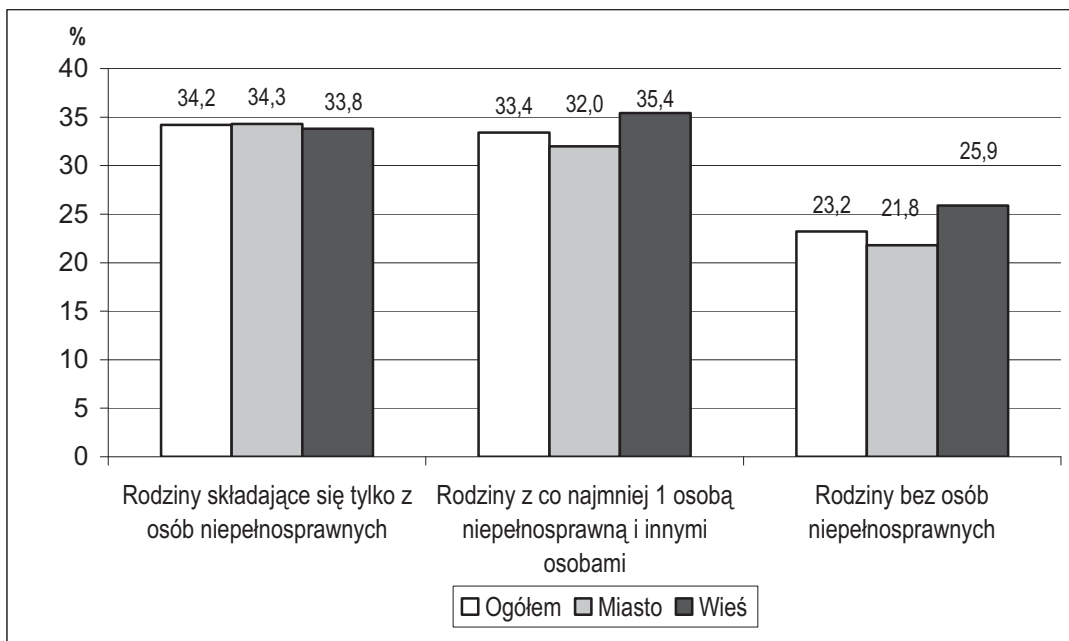
Wśród gospodarstw rodzinnych składających się tylko z osób niepełnosprawnych, potrzebę korzystania z pomocy finansowej deklarowało 34,2%, a z pomocy rzeczowej lub formie usług niewiele mniej, bo 29,7%. Rodziny bez osób niepełnosprawnych znacznie rzadziej odczuwały potrzebę uzyskiwania pomocy (23,2% w przypadku pomocy finansowej i 14,9% w odniesieniu do pomocy rzeczowej oraz w formie usług). Różnice pomiędzy odsetkami rodzin z osobami niepełnosprawnymi zamieszkałymi na wsi i w miastach nie były duże, a w przypadku gospodarstw rodzinnych składających się wyłącznie z osób niepełnosprawnych były minimalne.

³⁷ Małżeństwa razem ze związkami nieformalnymi – 35%.

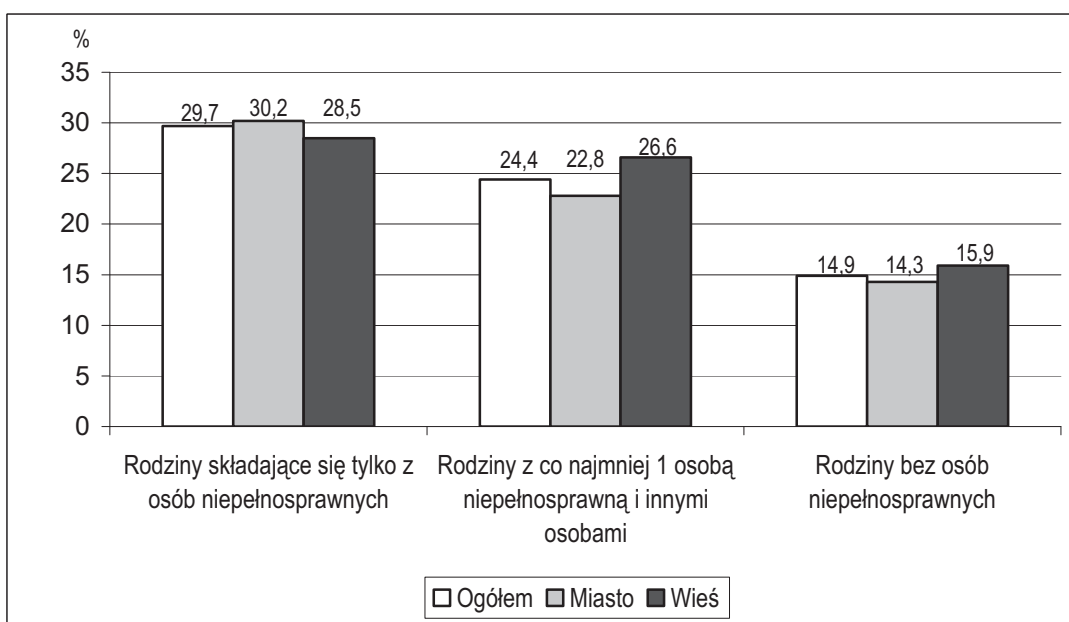
Wykres 2.7.3.

Odsetek gospodarstw rodzinnych odczuwających konieczność korzystania z pomocy według form pomocy, występowania niepełnosprawności, w mieście i na wsi

A. pomoc finansowa

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

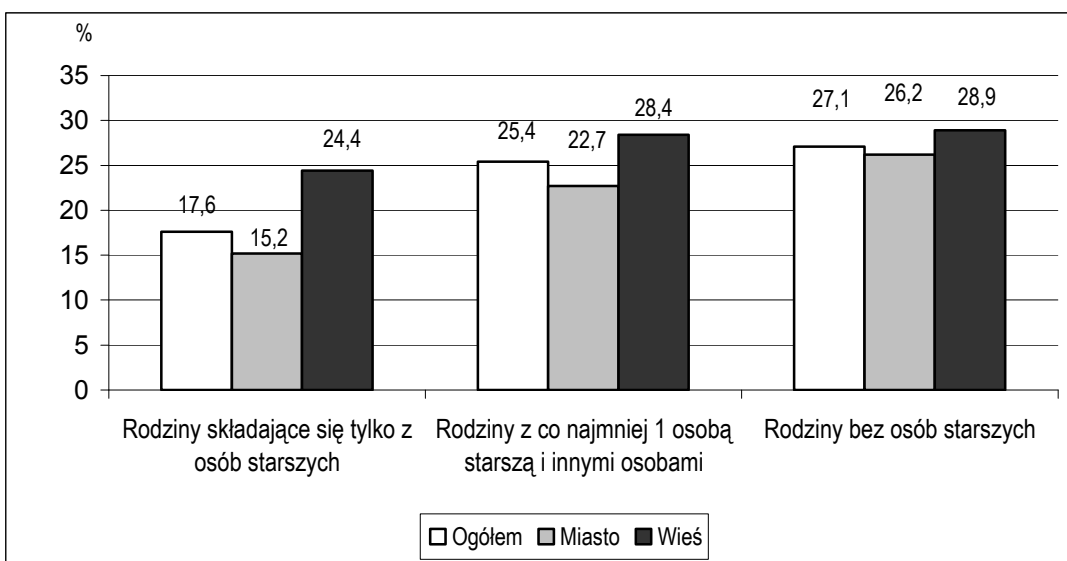

Znaczne różnice (prawie 10 p. proc.) występowały między gospodarstwami miejskim i wiejskimi w odsetkach gospodarstw wyłącznie osób starszych, deklarujących potrzebę korzystania z pomocy bez względu na jej formę. Konieczność korzystania z pomocy finansowej w mieście wyraziło 15,2% tych gospodarstw rodzinnych a na wsi 24,4%, podobnie w przypadku pomocy rzeczowej oraz w formie usług – w mieście 13,2% a na wsi 22,8%.

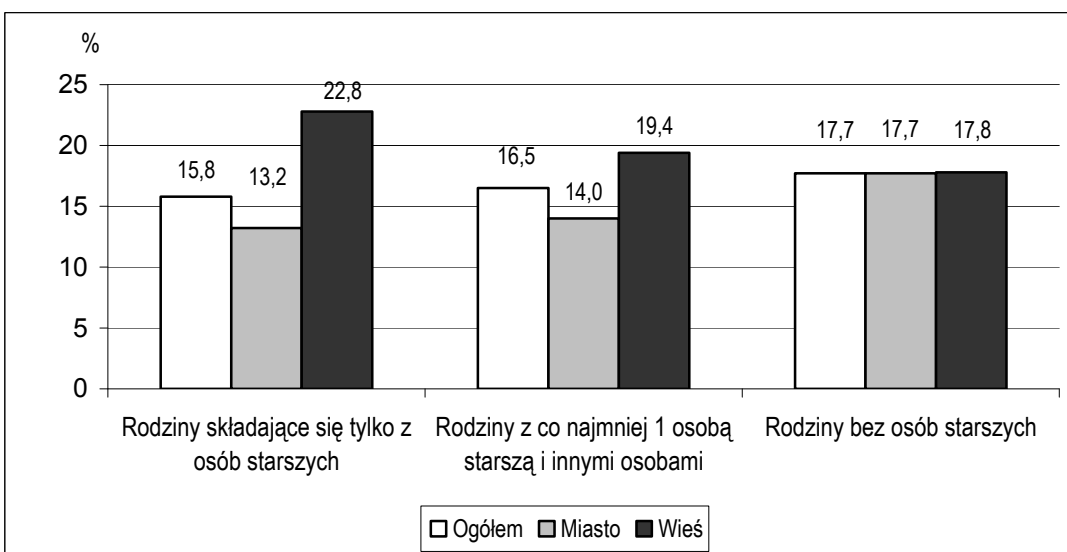
Wykres 2.7.4.

Odsetek gospodarstw rodzinnych odczuwających konieczność korzystania z pomocy według form pomocy, występowania w składzie osób starszych, w mieście i na wsi

A. pomoc finansowa

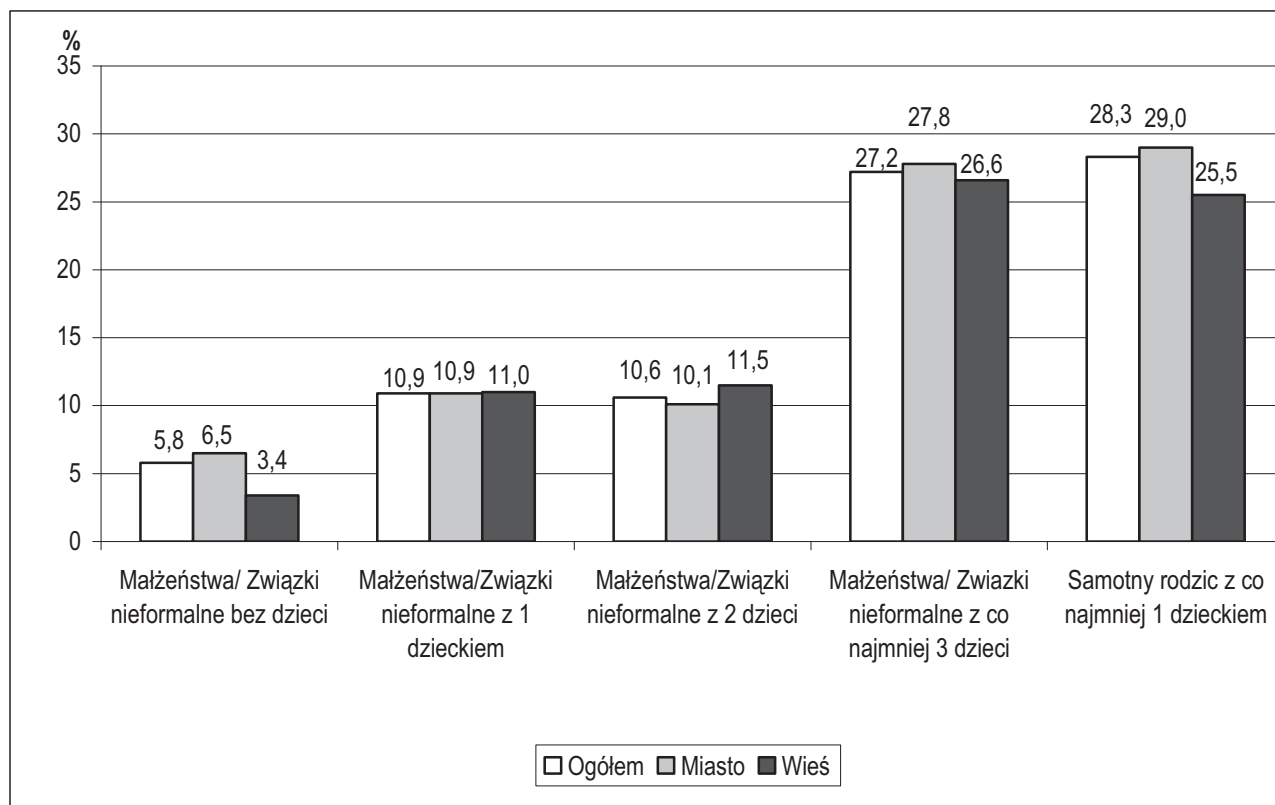

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

Wykres 2.7.5.

**Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych
zwracających się o pomoc finansową
w mieście i na wsi**

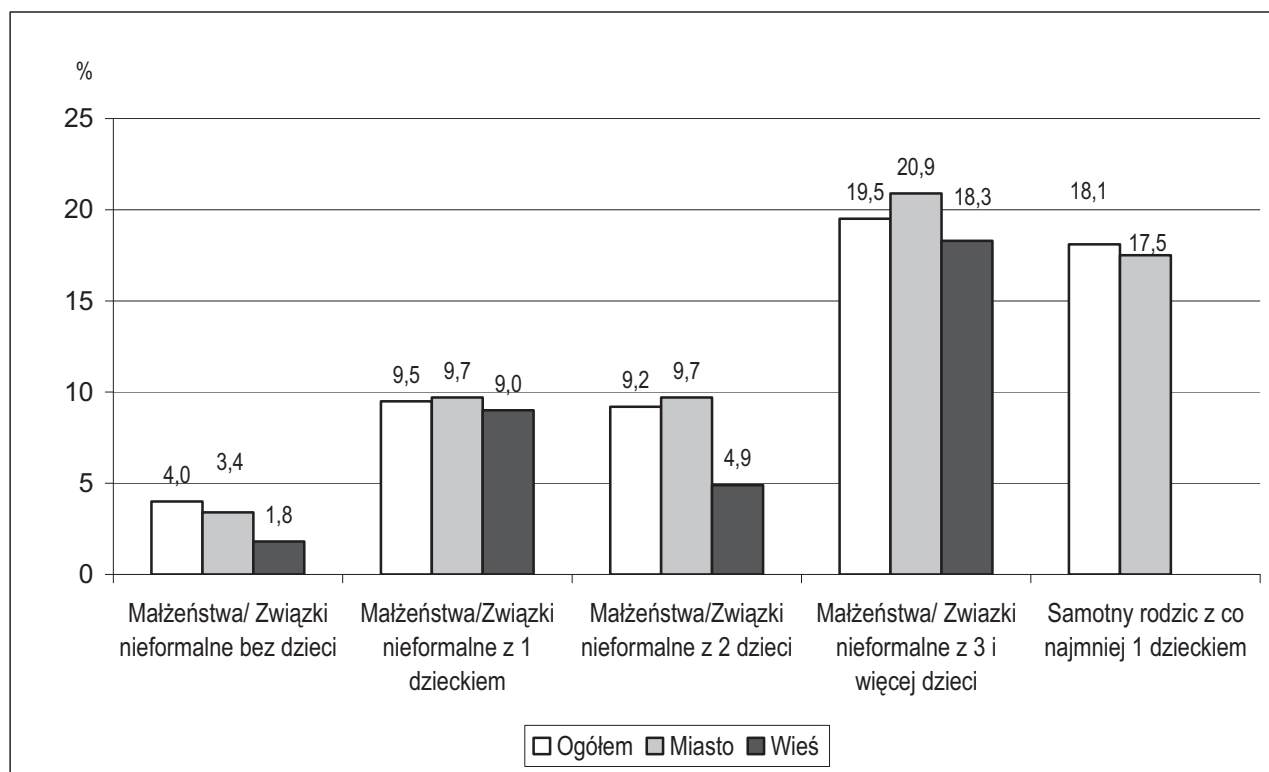
Odsetek gospodarstw rodzinnych zwracających się o pomoc finansową był ponad dwukrotnie niższy niż odczuwających potrzebę pomocy i w 2011 r. wyniósł 10,7% (niemal tyle samo na wsi i w miastach). Wystąpiły jednak duże różnice pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych. Najczęściej o pomoc finansową (ponad ¼ tego typu rodzin) zwracali się samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu oraz małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi. Różnice między gospodarstwami rodzinnymi na wsi i w mieście były minimalne.

³⁸ Pomoc zarówno instytucjonalna: Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS), Centra Pomocy Rodzinie (CPR), związki zawodowe, szkoły, pracodawca, organizacje kościelne i wyznaniowe, organizacje pozarządowe jak i nieformalna: od rodziny i znajomych.

W przypadku pomocy rzeczowej bądź w formie usług odsetek gospodarstw rodzinnych zwracających się w 2011 roku o pomoc w tej formie wynosił 7,3%. Najczęściej o taką pomoc prosiły (niemal 1/5 tego typu rodzin) małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu oraz samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu.

Wykres 2.7.6.

**Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych
zwracających się o pomoc rzeczową bądź w formie usług
w mieście i na wsi**

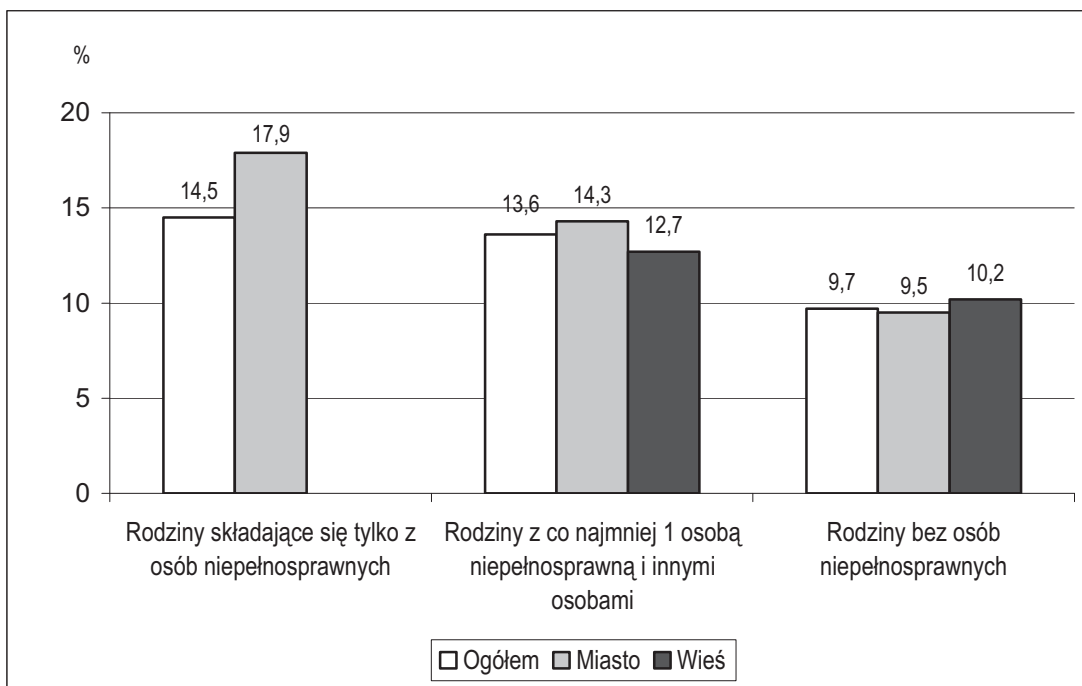

Występowanie w gospodarstwach rodzinnych niepełnosprawności tylko w nieznacznym stopniu podwyższyło odsetek zwracających się o pomoc finansową (14,5% gospodarstw rodzinnych złożonych wyłącznie z osób niepełnosprawnych prosiło o tę pomoc, 13,6% gospodarstw, w których oprócz osób niepełnosprawnych były również inne osoby i 9,7% gospodarstw bez osób niepełnosprawnych). Podobnie było wśród gospodarstw deklarujących zwracanie się o pomoc w formie rzeczowej bądź usług (odpowiednio 12,5%, 9,7% oraz 6,5%). Miejsce zamieszkania nie miało istotnego wpływu na wartość tego wskaźnika w przypadku występowania niepełnosprawności w gospodarstwach rodzinnych.

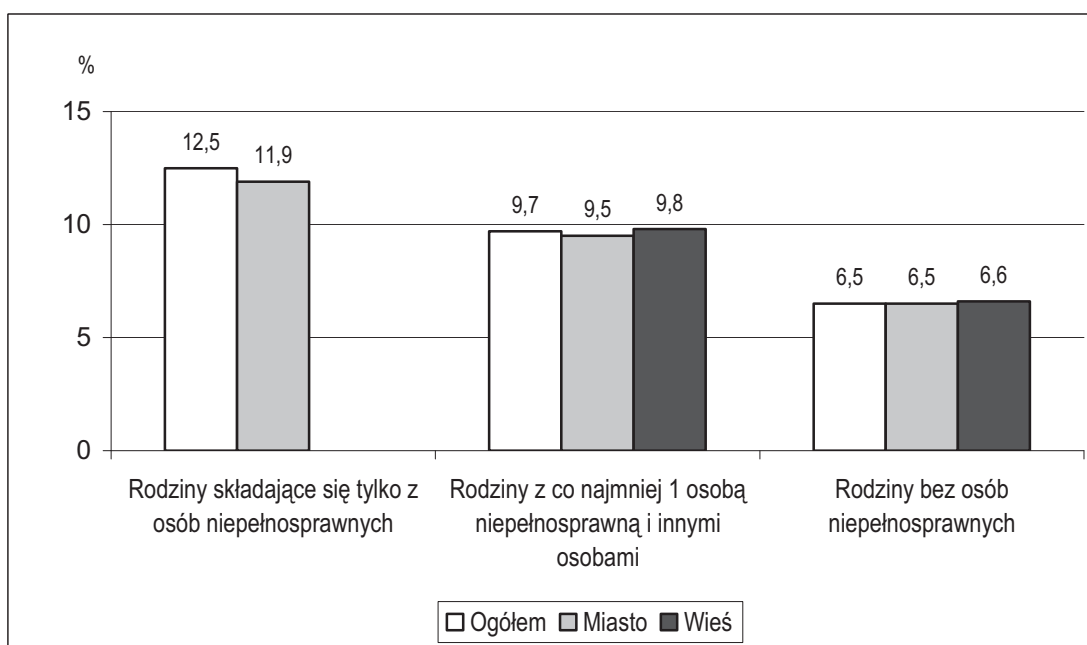
Wykres 2.7.7.

Odsetek gospodarstw rodzinnych zwracających się o pomoc według form pomocy oraz występowania niepełnosprawności, w mieście i na wsi

A. pomoc finansowa

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

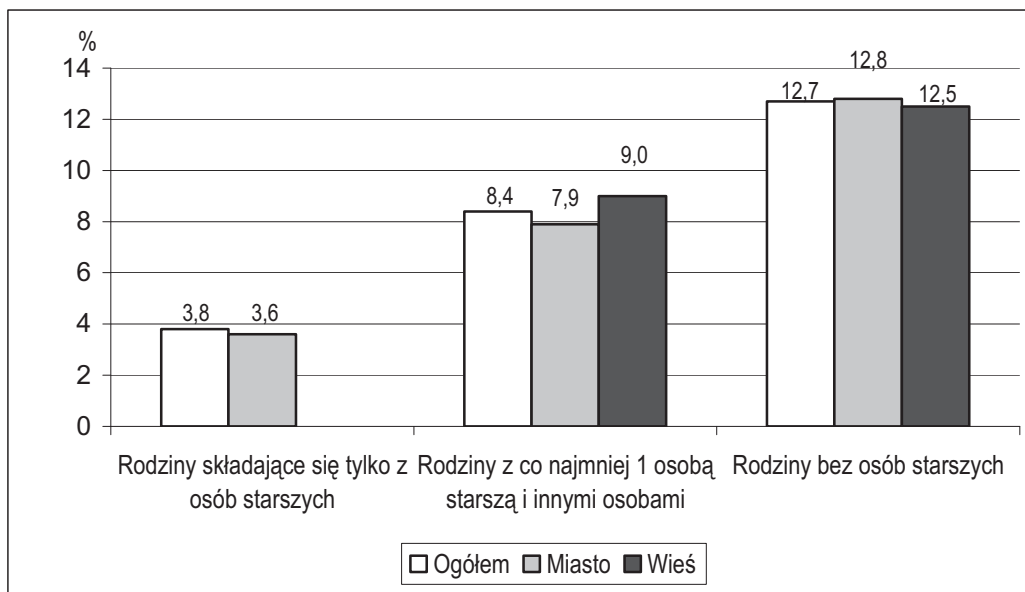

Gospodarstwa osób starszych najrzadziej zwracały się zarówno o pomoc finansową (3,8%), jak i rzeczową lub w formie usługi (5,3%), jednak o tę drugą znacznie częściej na wsi (10,1%) niż w miastach (3,5%).

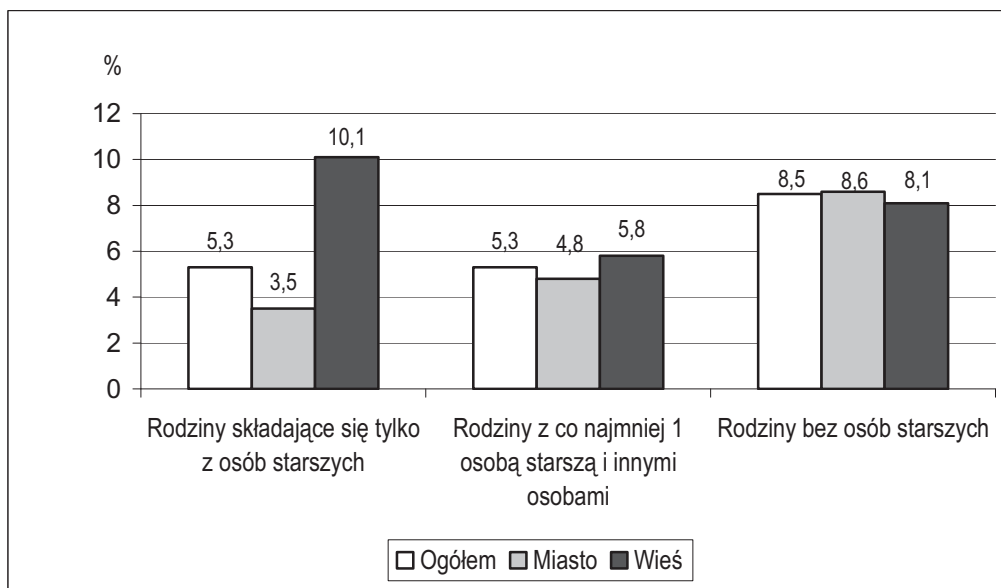
Wykres 2.7.8.

Odsetek gospodarstw rodzinnych zwracających się o pomoc według form pomocy, występowania w składzie osób starszych, w mieście i na wsi

A. pomoc finansowa

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

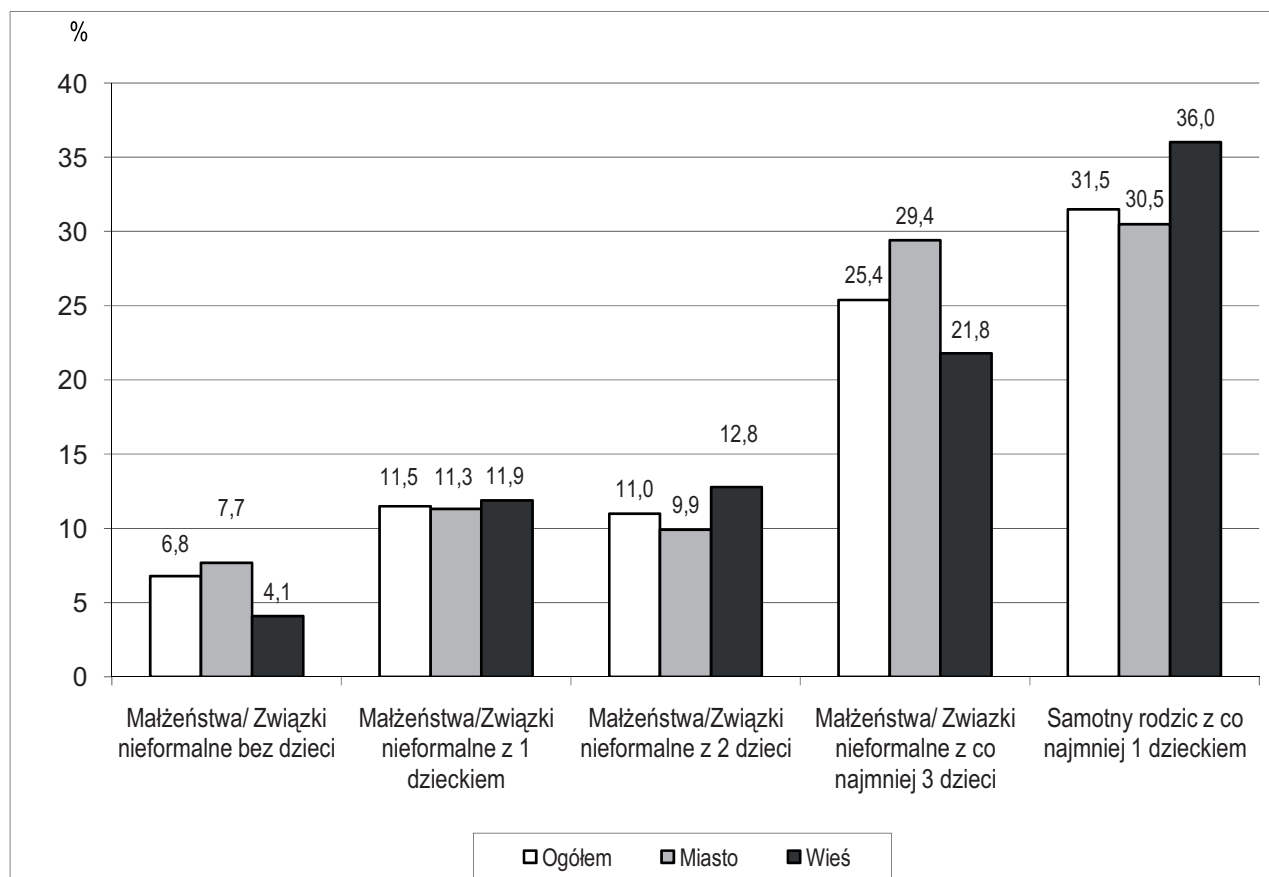

Korzystanie z pomocy finansowej, rzeczowej oraz w formie usług

Odsetek gospodarstw rodzinnych korzystających z pomocy finansowej był podobny jak zwracających się o taką pomoc i w 2011 r. wyniósł 10,8% (minimalnie więcej w miastach (11,1%) niż na wsi (10,4%)). Wystąpiły jednak duże różnice pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych. Najczęściej z pomocy finansowej (ponad 30% tego typu rodzin) korzystali samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu oraz małżeństwa z co najmniej 3 dzieci (ok. 1/4). Warto jednak zauważyć, że wśród rodzin wielodzietnych odsetek korzystających z pomocy finansowej był wyższy w miastach niż na wsi. Odwrotna sytuacja wystąpiła wśród samotnych rodziców, którzy częściej korzystali z tego typu pomocy, gdy mieszkali na wsi.

Wykres 2.7.9.

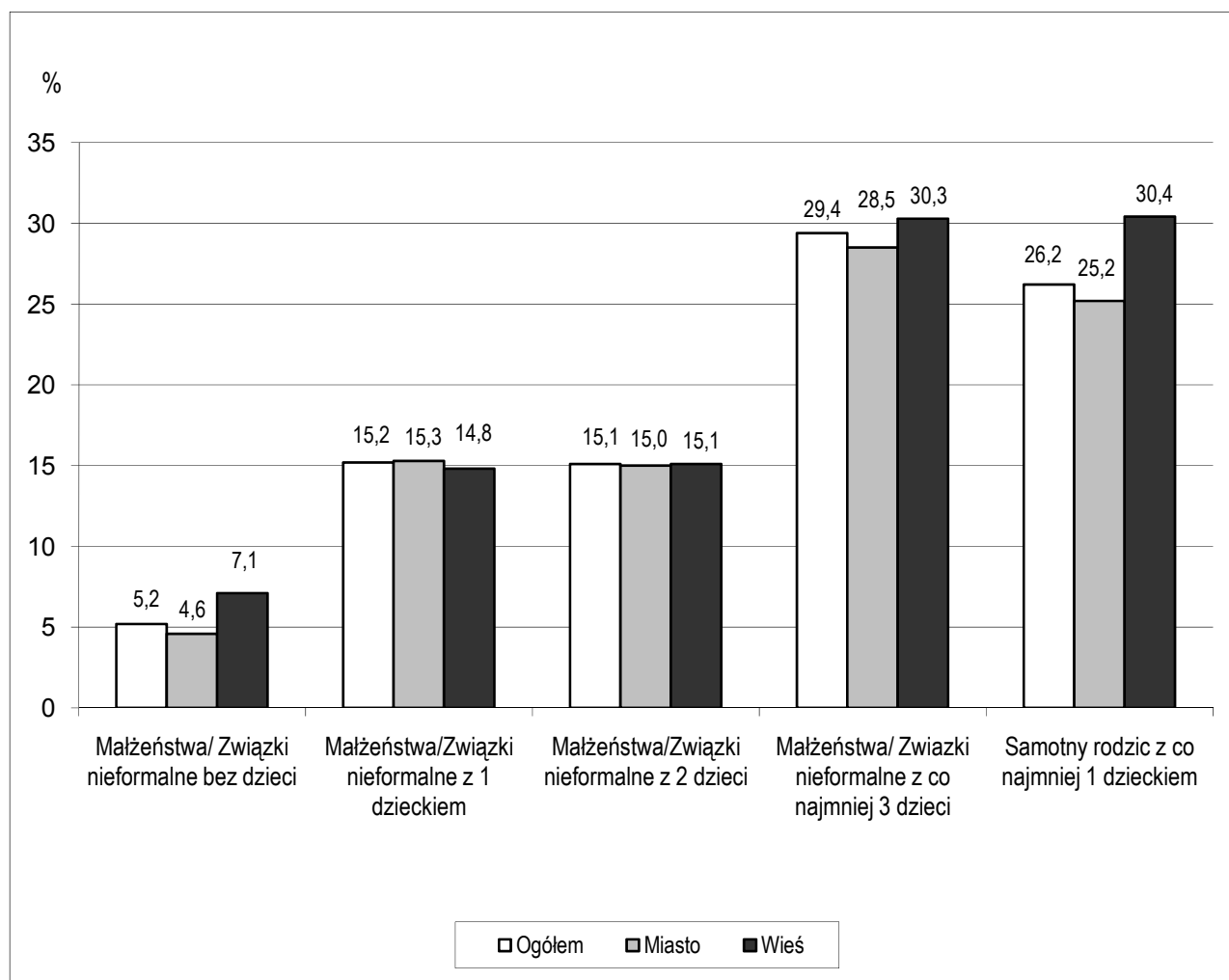
Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych korzystających z pomocy finansowej w mieście i na wsi

Odsetek gospodarstw rodzinnych korzystających z pomocy rzeczowej lub w formie usług był podobny jak w przypadku korzystających z pomocy finansowej i w 2011 r. wyniósł 10,8% (nieco więcej na wsi (12,2%) niż w miastach (10,0%)). Wystąpiły jednak duże różnice pomiędzy poszczególnymi typami gospodarstw rodzinnych. Najczęściej z pomocy finansowej (ponad ¼ tego typu rodzin) korzystały małżeństwa z co najmniej 3 dzieci oraz samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu. Warto jednak zauważyć, że o ile wśród rodzin wielodzietnych odsetek korzystających z pomocy finansowej różnił się nieznacznie w miastach i na wsi, to wśród samotnych rodziców znacząco częściej korzystali z tego typu pomocy ci mieszkający na wsi.

Wykres 2.7.10.

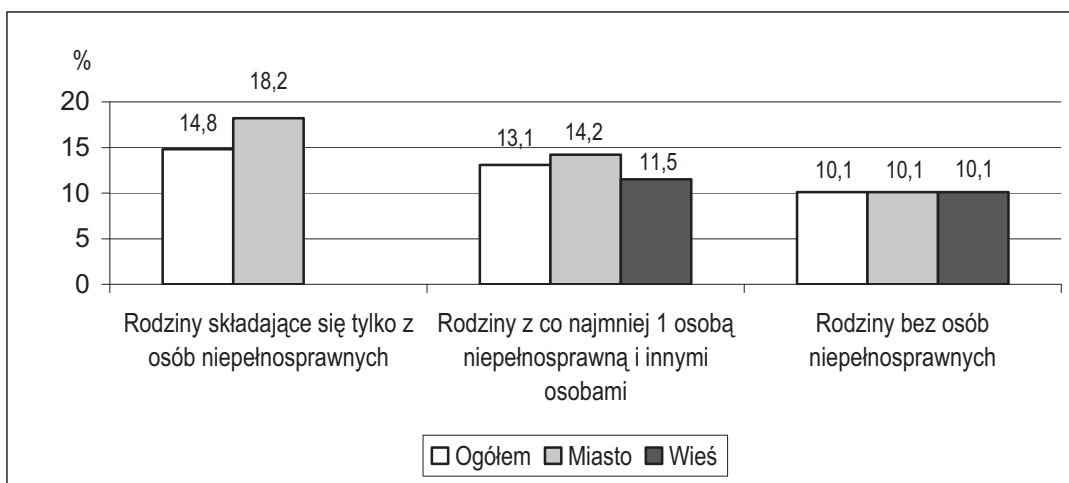
**Odsetek wybranych typów gospodarstw rodzinnych
korzystających z pomocy rzeczowej bądź w formie usług
w mieście i na wsi**

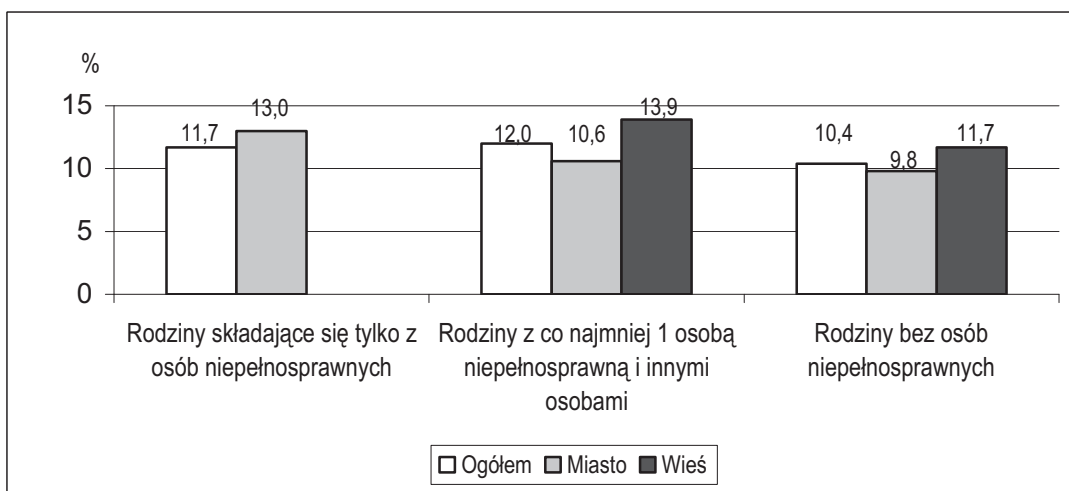
Wykres 2.7.11.

**Odsetek gospodarstw rodzinnych korzystających z różnych form pomocy
według występowania niepełnosprawności,
w mieście i na wsi**

A. pomoc finansowa

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

Z pomocy finansowej nieco częściej korzystały gospodarstwa, w których były osoby niepełnosprawne (13,1% gospodarstw rodzinnych zarówno osób niepełnosprawnych jak i osób bez orzeczonej niepełnosprawności oraz 14,8%*, gdy w gospodarstwie wszystkie osoby były niepełnosprawne) niż w gospodarstwach rodzinnych bez osób niepełnosprawnych. W przypadku korzystania z pomocy rzeczowej lub w formie usług różnice w zależności od obecności w gospodarstwie rodzinnym osób niepełnosprawnych były niewielkie.

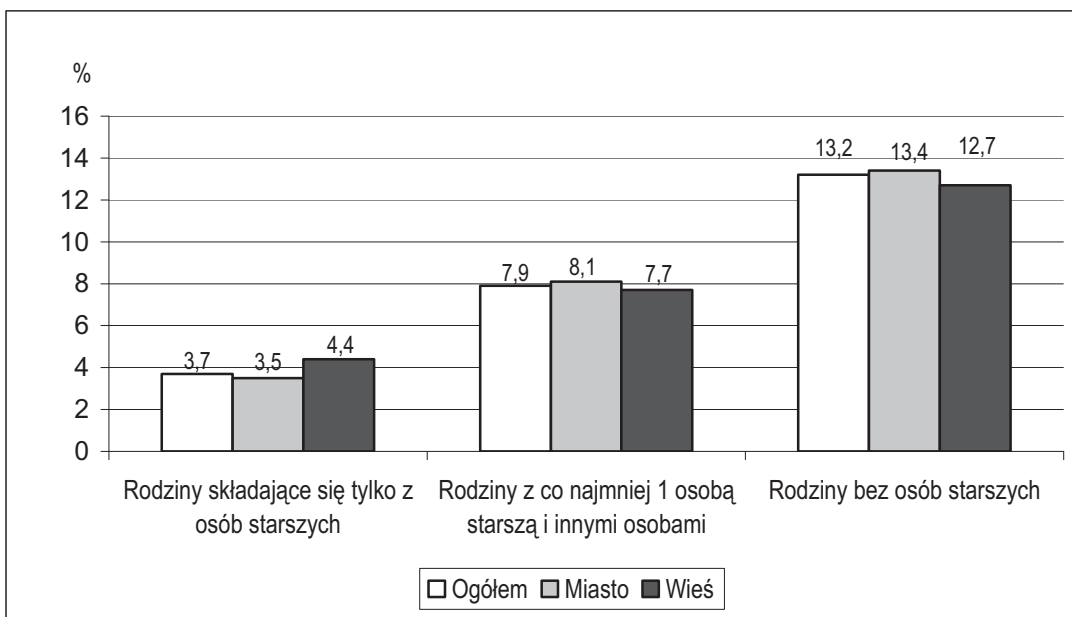
Wśród gospodarstw rodzinnych złożonych wyłącznie z osób starszych odsetek korzystających z pomocy finansowej był dużo niższy od przeciętnej i wyniósł 3,7%. Wyraźnie wyższy był w gospodarstwach rodzinnych, w których były także osoby młodsze (7,9%), a osiągnął poziom 13,2% w rodzinach bez osób starszych.

Pośród gospodarstw, w składzie których były tylko osoby starsze, odsetek korzystających z pomocy rzeczowej lub w formie usług wyniósł 6,1%, natomiast w pozostałych typach gospodarstw rodzinnych odsetek ten pozostał na podobnym poziomie jak w przypadku pomocy finansowej (odpowiednio: 8,0% i 12,7%).

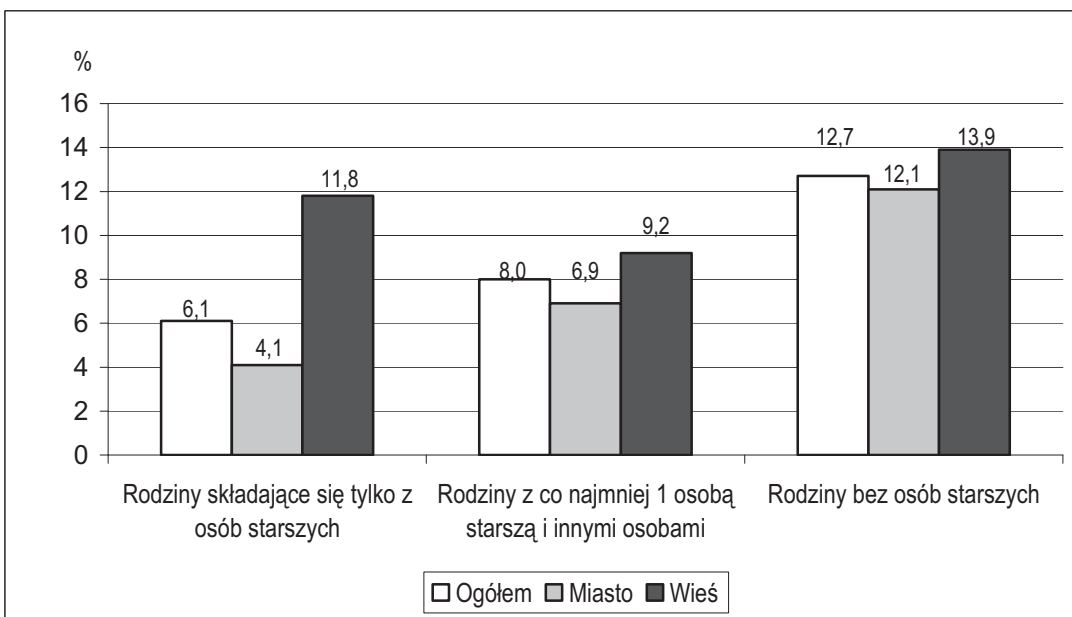
Wykres 2.7.12.

Odsetek gospodarstw rodzinnych korzystających z różnych form pomocy według występowania w składzie osób starszych, w mieście i na wsi

A. pomoc finansowa

B. pomoc rzeczowa oraz w formie usług

Źródła otrzymywanej pomocy³⁹

Prawie 2/3 (63,2%) gospodarstw rodzinnych, które otrzymały pomoc finansową w 2011 roku uzyskało ją od rodziny⁴⁰. Z kolei niemal połowa (49,7%) gospodarstw otrzymała taką pomoc od Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) lub z Centrum Pomocy Rodzinie (CPR). W przypadku 3/10 (29,6%) pochodziła ona z pozostałych źródeł⁴¹.

W największym stopniu z pomocy finansowej od rodziny korzystały małżeństwa⁴² bez dzieci na utrzymaniu oraz z 1 dzieckiem na utrzymaniu – odpowiednio 81% i 76% otrzymujących pomoc finansową. Z kolei z pomocy OPS lub CPR najczęściej (ok. 75% otrzymujących pomoc finansową) korzystali samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami oraz rodziny wielodzietne.

W przypadku gospodarstw rodzinnych, w których były osoby niepełnosprawne i uzyskujących pomoc, wyższy był odsetek tych, które otrzymały pomoc finansową z OPS lub CPR (66,3% gospodarstw wyłącznie osób niepełnosprawnych oraz 70,4%, gdy w gospodarstwie były również osoby bez orzeczenia o niepełnosprawności). Niższy był odsetek korzystających z pomocy od rodziny (odpowiednio: 48,3% i 47,3%). Proporcje te były odmienne w przypadku, gdy w gospodarstwie rodzinnym nie było osoby niepełnosprawnej (z pomocy finansowej z OPS/CPR skorzystało 41,6%, a z pomocy od rodziny – 69,5%).

Ponad 7/10 (71,9%) gospodarstw rodzinnych, które otrzymały pomoc rzeczową lub w formie usług, w 2011 roku uzyskało ją od rodziny⁴³. Niemal 3/10 (29,1%) gospodarstw otrzymało taką pomoc od Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) lub z Centrum Pomocy Rodzinie (CPR).

Wśród korzystających z pomocy rzeczowej lub w formie usług, z pomocy ze strony rodziny w największym stopniu korzystały małżeństwa⁴⁴ bez dzieci na utrzymaniu oraz z 1 lub 2 dziećmi na utrzymaniu – ponad 80% otrzymujących ten rodzaj pomocy. Z kolei z pomocy OPS lub CPR najczęściej (ponad 50% otrzymujących pomoc rzeczową lub w formie usług) korzystali samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami, rodziny wielodzietne oraz inne osoby z dziećmi na utrzymaniu.

³⁹ Ta sama rodzina mogła otrzymywać dany rodzaj pomocy zarówno od rodziny (spoza własnego gospodarstwa rodzinnego) jak i OPS i innych źródeł.

⁴⁰ Od rodziny spoza badanego gospodarstwa rodzinnego.

⁴¹ Dotyczy to zarówno pozostałej pomocy instytucjonalnej: np. ze związków zawodowych, ze szkoły, od pracodawców, od organizacji kościelnych i wyznaniowych, organizacji pozarządowych jak i nieformalnej: od znajomych, sąsiadów.

⁴² Podobnie razem ze związkami nieformalnymi.

⁴³ Od rodziny spoza badanego gospodarstwa rodzinnego.

⁴⁴ Podobnie razem ze związkami nieformalnymi.

Gospodarstwa rodzinne udzielające pomocy⁴⁵

Gospodarstwa rodzinne znacznie częściej udzielały pomocy rzeczowej lub w formie usług niż pomocy finansowej. W przypadku obu rodzajów pomocy jej adresatem najczęściej była rodzina. Zdecydowanie rzadziej były to inne osoby.

Pomocy finansowej udzielała ponad 1/3 gospodarstw rodzinnych ogółem (36%), rodzinie 33% a pozostałym osobom 7%. Najczęściej pomagającymi były małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu (52%)⁴⁶, także w przypadku pomocy udzielanej rodzinie (51%). W pozostałych typach rodzin udzielający pomocy stanowili 18%-36%, a udzielający pomocy rodzinie 15%-33%.

Pomocy rzeczowej lub w formie usług udzielała prawie 1/2 gospodarstw rodzinnych ogółem (47%) rodzinie - 44% a pozostałym osobom - 17%. Pomocy tego rodzaju (podobnie jak w przypadku pomocy finansowej) najczęściej udzielały małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu (54%)⁴⁷. Również rodzinie pomocy rzeczowej lub w formie usług udzielała ponad połowa tego typu gospodarstw rodzinnych (52%)⁴⁸. W pozostałych typach rodzin udzielano takiej pomocy znacznie częściej niż pomocy finansowej – gospodarstwa rodzinne udzielające pomocy tego rodzaju stanowiły 35%-50%, a udzielające pomocy rodzinie: 31%-46%.

Warto zauważyć, że w przypadku pomocy rzeczowej lub w formie usług wraz z liczbą dzieci pozostających na utrzymaniu w niewielkim stopniu spada odsetek pomagających gospodarstw rodzinnych, co może być związane np. z wymianą ubrań dziecięcych czy opieką nad dziećmi.

⁴⁵ Ta część działu dotyczy gospodarstw rodzinnych, które udzieliły pomocy innym gospodarstwom: rodzinie nie wchodzącej w skład gospodarstwa domowego, które realizowało badanie – rodzicom/teściom, dziadkom, dzieciom/wnukom, rodzeństwu oraz kuzynostwu, a także przyjaciołom i znajomym, sąsiadom, itp.

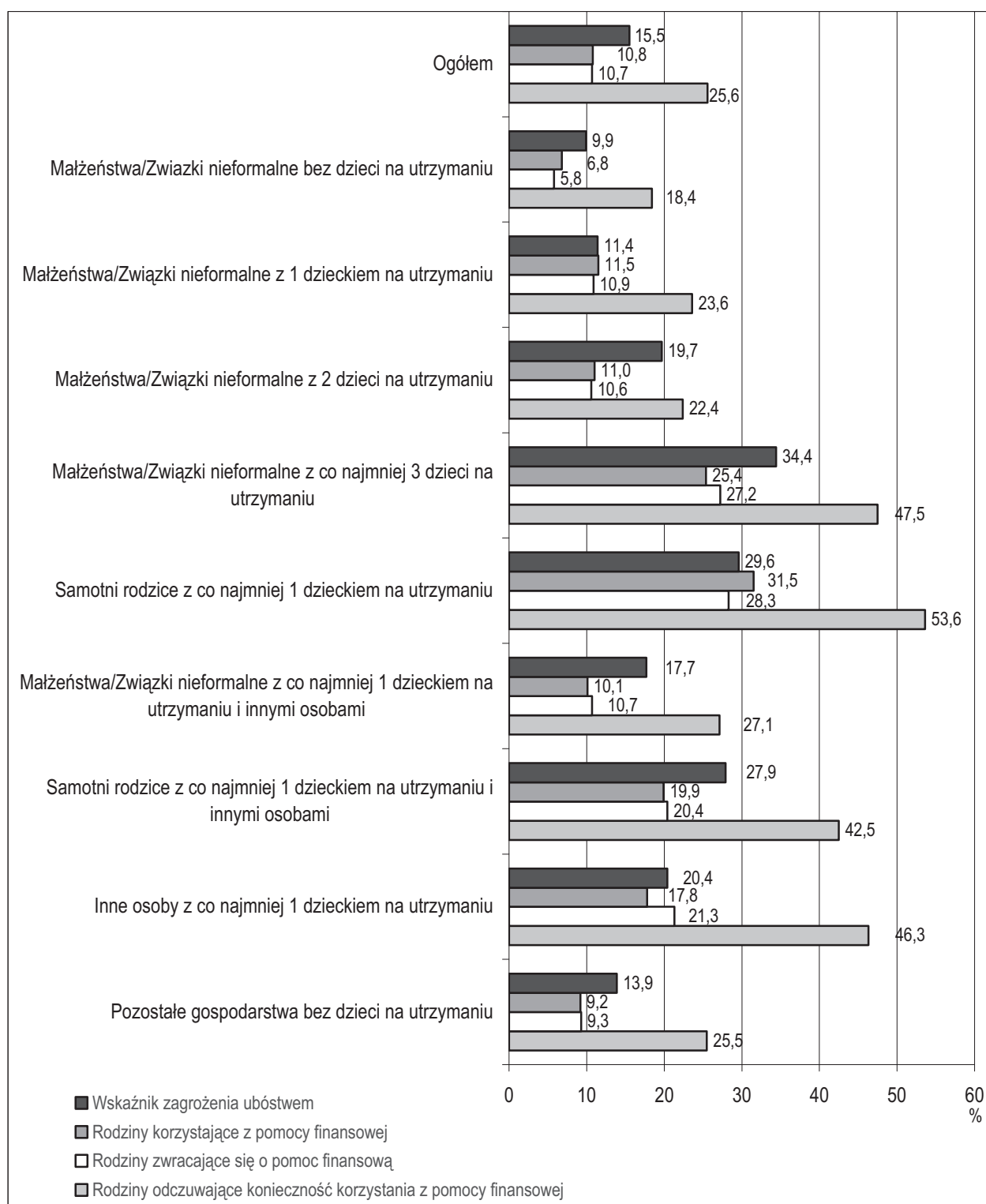
⁴⁷ Razem ze związkami nieformalnymi 53%.

⁴⁸ Razem ze związkami nieformalnymi 50%.

Podsumowanie

Wykres 2.7.13.

**Odsetki gospodarstw rodzinnych według omawianych aspektów pomocy⁴⁹
oraz wskaźnika zagrożenia ubóstwem**

⁴⁹ Odsetek gospodarstw rodzinnych odczuwających potrzebę korzystania z pomocy, zwracających się o pomoc, oraz korzystających z pomocy.

Warto zwrócić uwagę (wykres 2.7.13.) na znacznie niższe odsetki gospodarstw rodzinnych uznanych za zagrożone relatywnym ubóstwem⁵⁰ niż gospodarstw rodzinnych odczuwających konieczność korzystania z pomocy finansowej. W przypadku ogółu gospodarstw rodzinnych w Polsce różnica ta wyniosła 10 punktów procentowych, przy czym w zależności od typu gospodarstwa rodzinnego wahała się od 3 do 26 p. proc.

Istotna różnica wystąpiła także w przypadku odsetka gospodarstw rodzinnych odczuwających potrzebę korzystania z pomocy finansowej i zwracających się o pomoc. Ok. 15% gospodarstw rodzinnych w Polsce odczuwało potrzebę korzystania z pomocy, ale z pewnych powodów nie ubiegało się o nią. W przypadku gospodarstw małżeństw (oraz związków nieformalnych) z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu prawie 48% odczuwało konieczność korzystania z pomocy finansowej, ale tylko 27% zwracało się o nią, a korzystało jeszcze mniej, bo 25,4%. Ten ostatni wskaźnik jest istotnie niższy od wskaźnika zagrożenia ubóstwem dla tej grupy gospodarstw rodzinnych (34,4%).

W przypadku drugiej grupy gospodarstw rodzinnych, będącej w najtrudniejszej sytuacji – samotnych rodziców, ponad połowa z nich deklarowała, iż odczuwa potrzebę korzystania z pomocy finansowej a tylko nieco ponad 28% ubiegało się o nią, przy odsetku zagrożonych relatywnym ubóstwem równym 29,6%

Istotnie wyższy był również odsetek gospodarstw rodzinnych odczuwających potrzebę korzystania z pomocy finansowej niż korzystających z niej (od 11 do 28 p. proc.).

Znacznie częściej odczuwano potrzebę pomocy finansowej niż rzeczowej lub w formie usług. Jednak oba rodzaje pomocy udzielane były podobnemu odsetkowi gospodarstw rodzinnych.

Najczęściej gospodarstwa rodzinne otrzymywały pomoc od swojej rodziny. Dopiero w drugiej kolejności z Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) lub z Centrum Pomocy Rodzinie (CPR). Wyjątki stanowią rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu oraz gospodarstwa, w składzie których znajdowały się tylko osoby niepełnosprawne lub przynajmniej jedna taka osoba – w tych przypadkach większy ich odsetek uzyskał pomoc od instytucji niż od rodziny.

Odmienne niż w przypadku wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem miejsce zamieszkania gospodarstw rodzinnych na wsi lub w mieście nie miało tak istotnego wpływu ani na odczuwanie potrzeby korzystania z pomocy, ani na jej otrzymywanie.

⁵⁰ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem – definicja w Uwagach metodycznych, str. 23.

2.8. BUDŻET CZASU LUDNOŚCI

(rozdział oparty na wynikach badania budżetu czasu ludności 2003/2004)

Interesującym zagadnieniem wpisującym się w problematykę warunków życia rodzin w Polsce jest budżet czasu ludności. Analiza tego tematu stanowi cenne źródło informacji na temat rozmiaru i sposobu wykorzystania czasu przeznaczanego na pracę, obowiązki domowe, opiekę nad dziećmi, naukę, zaangażowanie w działalność społeczną, rekreację i in.

Pozyskanie takich informacji jest możliwe dzięki realizowanemu cyklicznie przez GUS reprezentacyjnemu badaniu budżetu czasu ludności. W roku 2013 przeprowadzona została kolejna edycja tego badania, jednak jego pierwsze, wstępne wyniki będą dostępne w II połowie 2014 r. Dlatego też, dla potrzeb niniejszej publikacji wykorzystano dane z poprzedniego badania, przeprowadzonego w latach 2003 i 2004. Pomimo tego, że w okresie ostatnich dziesięciu lat oddzielających oba badania w życiu polskiego społeczeństwa zaszło wiele zmian, które mogły wpłynąć na budżet czasu ludności, to analiza taka może pozwolić na pewne wnioski, które będą mogły być zweryfikowane w oparciu o wyniki badania z roku 2013.

Z uwagi na termin realizacji badania, w tej części publikacji skupiono się tylko na wybranych aspektach budżetu czasu prezentując dane według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci dla wybranych grup czynności z kategorii zajęć i prac domowych, pracy zawodowej oraz wykorzystania czasu wolnego.

Ze względu na ograniczenia wynikające z metodologii badania, analizę przeprowadzono w oparciu o klasyfikację typów biologicznych gospodarstw domowych zastosowaną w badaniu budżetu czasu 2003/2004 r., która odbiega w pewien sposób od klasyfikacji przyjętej w pozostałej części publikacji. Nie ogranicza to jednak możliwości oceny zróżnicowania sytuacji rodzinnych gospodarstw domowych w kontekście zakresu i sposobu wykorzystania czasu z uwzględnieniem wielkości oraz struktury gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że zawsze ilekroć w analizie tej jest mowa o małżeństwach, dotyczy to także związków nieformalnych, które w badaniu budżetu czasu klasyfikowano łącznie z małżeństwami.

W prezentacji wyników badania budżetu czasu wykorzystano (podobnie jak w przypadku innych publikacji z tego zakresu) trzy mierniki. Są to:

1. Odsetek osób wykonujących dane czynności,
2. Przeciętny czas wykonywania czynności (w godzinach i minutach na 1 osobę wykonującą daną czynność),
3. Przeciętny czas trwania czynności w godzinach i minutach na 1 osobę bez względu na to czy wykonywała daną czynność czy też nie (na podstawie tego miernika obliczana jest struktura budżetu czasu danej zbiorowości).

Odczytując przedstawione w niniejszej analizie wyniki badania, należy również pamiętać, że pomimo tego, iż w badaniu budżetu czasu rejestrowano czas przeznaczony zarówno na czynności główne jak i towarzyszące, to prezentowane wyniki dotyczą jedynie czynności głównych i tak np. czas poświęcony na dojazdy do pracy i z pracy, podczas którego czytano książki, prasę, słuchano muzyki, został przypisany do czynności głównej i uwzględniony w grupie dojazdów, dojeżdżania i inne nie wymienione czynności.

Wybrane aspekty dobowego budżetu czasu według typu biologicznego gospodarstwa domowego⁵¹ oraz płci

Niezależnie od zastosowanego miernika, analizowanego przekroju oraz płci najwięcej czasu w ciągu doby zajmowały potrzeby fizjologiczne (46,0%)⁵², a wśród nich sen (35,9% czasu dobowego). Przeciętnie na potrzeby fizjologiczne osoby biorące udział w badaniu zużywały około 11 godzin w ciągu doby, w tym na sen 8 godz. 37 minut.

W przypadku czynności zaliczanych do pozostałych kategorii sytuacja była bardziej zróżnicowana. Jednak z uwagi na tematykę publikacji, a także dość odległy okres, z którego pochodzą dane, w analizie skupiono się przede wszystkim na dwóch grupach czynności tj. zajęciach i pracach domowych oraz pracy zawodowej, z uwzględnieniem mocno różnicującej budżet czasu zmiennej, jaką jest płeć.

Zajęcia i prace domowe to specyficzna grupa prac, których wykonywanie służy wszystkim członkom rodziny umożliwiając im zaspokojenie wielu potrzeb, począwszy od tych podstawowych związanych m.in. z przygotowaniem posiłku, utrzymaniem porządku, pielęgnacją i opieką nad dziećmi, aż do bardziej złożonych funkcji zaspokajających potrzeby więzi emocjonalnych, systemu wartości, wychowania, edukacji i in. Swoje uczestnictwo w zajęciach i pracach domowych deklarowało aż 91,6% osób w wieku 15 lat i więcej (97,1% kobiet i 85,6% mężczyzn), przy czym biorąc pod uwagę strukturę doby przeciętnego respondenta możemy zauważyć, że kobiety przeznaczały na te czynności prawie dwukrotnie więcej czasu niż mężczyźni (18,2% wobec 9,2% czasu dobowego). Wykonywanie wszystkich prac domowych zajmowało kobietom, które poświęciły na nie swój czas przeciętnie 4 godz. 30 min. dziennie, a mężczyznom 2 godz. 36 min.

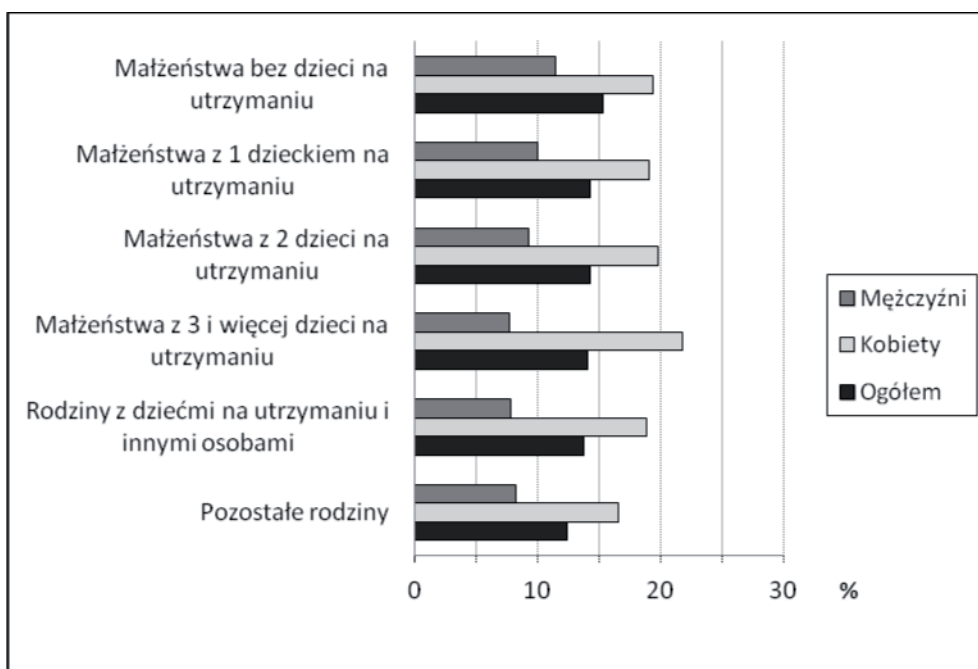
W przypadku tej grupy prac na uwagę zasługuje wpływ ilości dzieci w rodzinie na rozkład poszczególnych mierników dobowego budżetu czasu.

⁵¹ Ze względu na występowanie w badaniu budżetu czasu małej ilości przypadków samotnych ojców z dziećmi na utrzymaniu, z analizy porównawczej wyłączono całą grupę typu biologicznego gospodarstw domowych *Matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu*.

⁵² Wszystkie dane dotyczące struktury czasu dobowego prezentowane w niniejszej publikacji, obliczone zostały na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności (zgodnie z metodologią badania budżetu czasu).

Wykres 2.8.1.

**Udział zajęć i prac domowych w strukturze czasu dobowego ogółem
według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci**

W odniesieniu do kobiet, wraz ze wzrostem liczby dzieci w małżeństwach zwiększała się ilość czasu przeznaczanego na wykonywanie prac domowych. Najbardziej obciążone obowiązkami domowymi były kobiety w rodzinach wielodzietnych tj. w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu, które poświęcały tym zajęciom przeciętnie 21,7% swojego czasu w ciągu doby. W przypadku kobiet pozostających w małżeństwach z 2 dzieci na utrzymaniu wskaźnik ten wynosił 19,8%, a w małżeństwach 1 dzieckiem na utrzymaniu 19,0%. Również według miernika przeciętnego czasu wykonywania czynności, zajęcia i prace domowe najwięcej czasu zajmowały kobietom w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu (5 godz. 32 min.), a najmniej w małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu 4 godz. 38 min. Zależność ta nie była już tak istotna w przypadku odsetka kobiet wykonujących te czynności. Nieco więcej kobiet deklarowało swoje uczestnictwo w zajęciach domowych w grupie małżeństw bez dzieci na utrzymaniu (98,7%), a mniej w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu (94,2%).

Zupełnie odmienny wpływ liczby dzieci w rodzinie na ilość czasu przeznaczanego na wykonywanie różnych zajęć domowych był obserwowany w przypadku mężczyzn. Wraz ze wzrostem liczby dzieci w rodzinie skracał się czas, który mężczyźni przeznaczali na obowiązki domowe. Zajęcia i prace domowe stanowiły 10,0% czasu dobowego mężczyzn w małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu, nieco mniej (9,2%) w małżeństwach z 2 dziećmi na utrzymaniu, a w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu już tylko 7,7% czasu. Podobna zależność była widoczna również w przypadku pozostałych mierników. Wykonywanie prac domowych najwięcej czasu zajmowało mężczyznom w małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu, a najmniej w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu (odpowiednio 2 godz. 42 min. oraz 2 godz. 15 min. w ciągu

doby). Największą grupą mężczyzn zaangażowanych w zajęcia i prace domowe byli ci, pozostający w małżeństwach bez dzieci na utrzymaniu (90,2%). Im więcej dzieci w rodzinie, tym mniejszy odsetek mężczyzn angażujących się w te obowiązki. W małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu odsetek mężczyzn uczestniczących w zajęciach i pracach domowych wynosił 88,5%, natomiast w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu 82,4%.

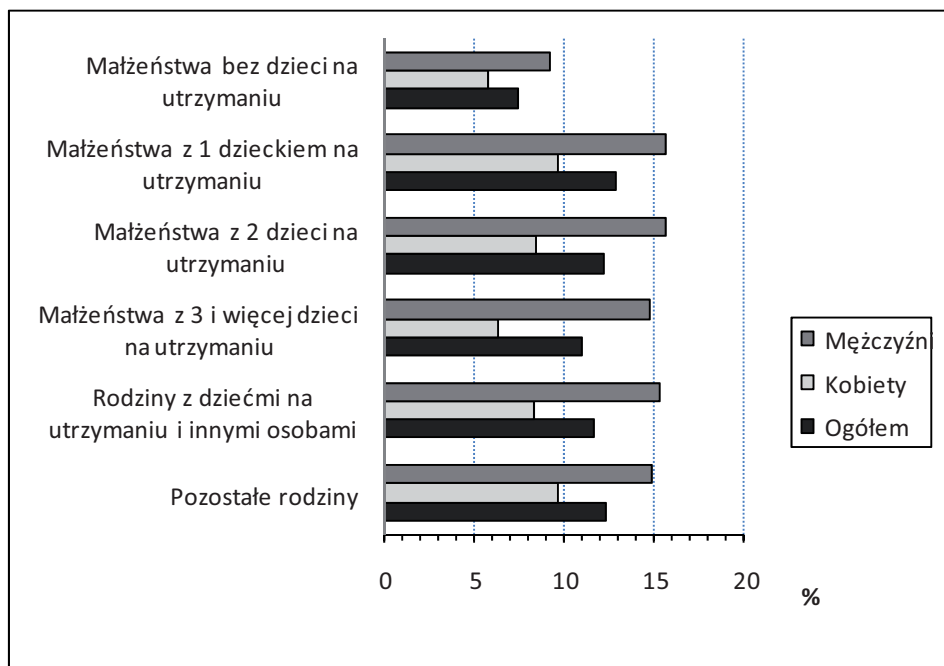
Spośród wielu kategorii prac istotnych dla funkcjonowania rodziny z dziećmi warto zwrócić uwagę na czynności z zakresu opieki nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego). Funkcje opiekuńcze w przeważającej części sprawowały kobiety (24,0% kobiet wobec 15,4% mężczyzn), przy czym zróżnicowanie według płci było zdecydowanie bardziej widoczne w przypadku opieki nad małymi dziećmi do lat 6-ciu (57,0% kobiet oraz 38,3% mężczyzn). Opieka nad dziećmi zajmowała kobietom ponad dwukrotnie więcej czasu w ciągu doby niż mężczyznom (2,3% wobec 1,0%). W przypadku kobiet były to głównie prace związane z pielęgnacją i pilnowaniem dzieci, natomiast mężczyźni najbardziej angażowali się w czynności związane z zabawą, czytaniem oraz rozmowami z dziećmi.

O ile zajęcia i prace domowe były głównie domeną kobiet, to **praca zawodowa** pozostawała sferą większej aktywności mężczyzn. Odsetek mężczyzn pracujących zawodowo wynosił 45,8%, natomiast kobiet 29,9%. Na wykonywanie pracy zawodowej mężczyźni przeznaczali przeciętnie 7 godz. 14 min. dziennie, natomiast kobiety prawie o 1 godzinę mniej.

Biorąc pod uwagę strukturę czasu dobowego praca zawodowa zajmowała mężczyznom przeciętnie 13,8% czasu zaś kobietom 7,8%.

Wykres 2.8.2.

Udział pracy zawodowej w strukturze czasu dobowego ogółem według typu biologicznego gospodarstwa domowego oraz płci

Podobnie jak dla kategorii zajęcia i prace domowe, również w przypadku pracy zawodowej daje się zauważyć zależność między liczbą dzieci w rodzinie, a ilością czasu przeznaczanego na pracę zawodową przez kobiety. Obciążenie obowiązkami domowymi wyraźnie ograniczało aktywność zawodową kobiet. Wraz ze wzrostem liczby dzieci w rodzinie zmniejszał się udział kobiet w kategoriach czynności zaliczanych do pracy zawodowej. W małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu pracujących zawodowo było 33,5% kobiet, natomiast w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu - 27,8%. Kobiety z małżeństw z 1 dzieckiem na utrzymaniu przeznaczały na wykonywanie pracy zawodowej przeciętnie około 7 godzin dziennie, natomiast w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu istotnie mniej - 5 godz. 28 min. W strukturze czasu dobowego praca zawodowa zajmowała kobietom 9,7% czasu w przypadku małżeństw z 1 dzieckiem na utrzymaniu, natomiast w małżeństwach z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu 6,3% czasu.

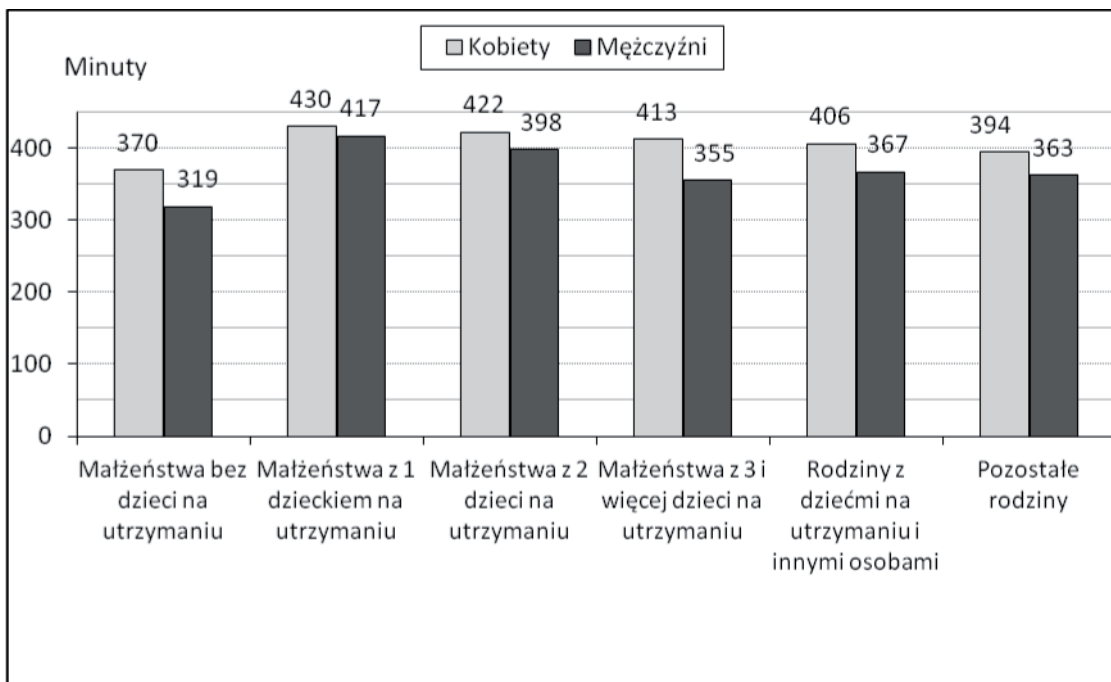
Zależność ta nie jest już tak widoczna w odniesieniu do mężczyzn. Największy odsetek mężczyzn pracujących zawodowo wystąpił w małżeństwach z 2 dziećmi na utrzymaniu (50,2%), tylko nieco mniej (o 0,7 p. proc) w małżeństwach z 1 dzieckiem na utrzymaniu, a najmniej w małżeństwach z 3 i więcej dziećmi na utrzymaniu (46,4%). Uwzględniając czas wykonywania czynności, najdłużej w ciągu doby pracowali zawodowo mężczyźni z grupy małżeństw z 3 i więcej dziećmi na utrzymaniu (7 godz. 39 min.), prawie tyle samo czasu spędzali w pracy mężczyźni z grupy małżeństw z 1 dzieckiem na utrzymaniu, a minimalnie krócej - pozostający w małżeństwach z 2 dziećmi na utrzymaniu (7 godz. 28 min.). Praca zawodowa miała największy udział w strukturze doby przeciętnego mężczyzny z grupy małżeństw z 1 dzieckiem na utrzymaniu (15,7% czasu), a najmniejszy z grupy małżeństw z 3 i więcej dziećmi na utrzymaniu (14,8%).

Ciekawych informacji dostarcza porównanie ilości czasu przeznaczanego łącznie na zajęcia i prace domowe oraz pracę zawodową (razem z przejazdami w ramach pracy oraz dojazdami do pracy) w odniesieniu do obu płci. Analiza przeciętnego czasu trwania czynności łącznie dla obu kategorii prac, wskazuje na większe obciążenie tymi obowiązkami kobiet niż mężczyzn. We wszystkich grupach rodzinnych gospodarstw domowych, to kobiety poświęcały w sumie więcej czasu łącznie na obowiązki domowe oraz pracę zawodową.

Takie porównanie jest zasadne ze względu na komplementarność ról kobiety i mężczyzny w małżeństwie i rodzinie. Porównanie wyłącznie czasu pracy czy czasu poświęconego tylko na obowiązki domowe dałoby bowiem obraz wypaczający istotę wzajemnego uzupełniania się męża i żony oraz matki i ojca w odniesieniu do dzieci, małżonka i potrzeb całej rodziny.

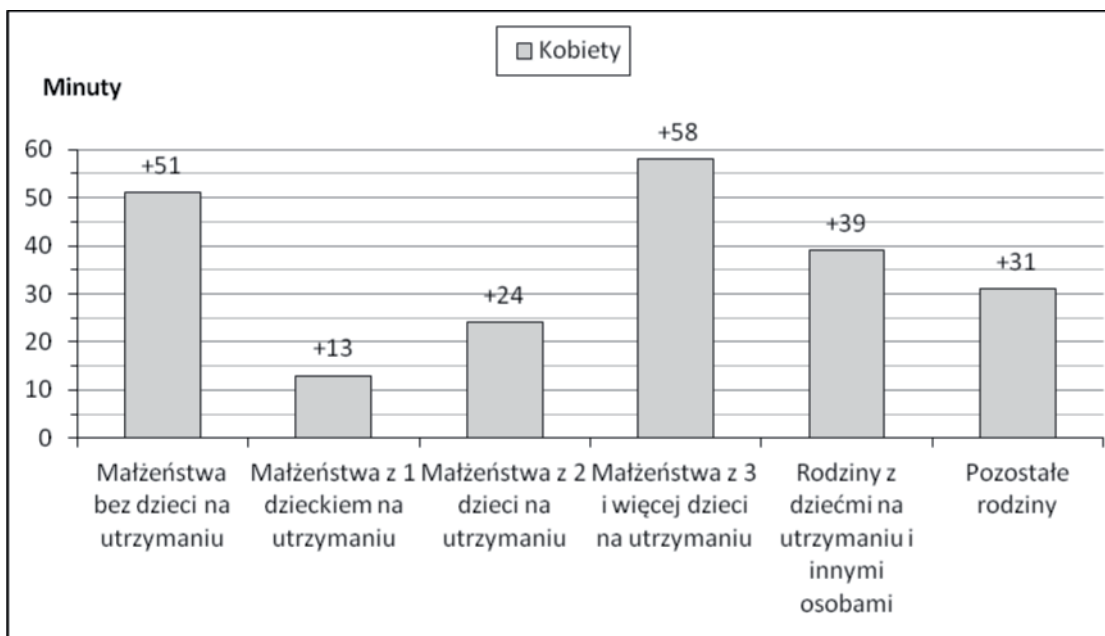
Wykres 2.8.3.

**Łączny przeciętny czas trwania zajęć i prac domowych oraz pracy zawodowej
(razem z przejazdami w ramach pracy oraz dojazdami do pracy)
według płci oraz typu biologicznego gospodarstwa domowego**

Wykres 2.8.4.

**Różnica łącznego czasu trwania zajęć i prac domowych oraz pracy zawodowej
(razem z przejazdami w ramach pracy oraz dojazdami do pracy)
pomiędzy kobietami i mężczyznami
według typu biologicznego gospodarstwa domowego**

Największa różnica w ilości czasu przeznaczanego w ciągu doby przez kobiety i mężczyzn łącznie na obowiązki domowe oraz pracę zawodową (razem z przejazdami w ramach pracy oraz dojazdami do pracy) występowała w grupie małżeństw z 3 i więcej dzieci na utrzymaniu (rys.3). Kobietom z tej grupy rodzinnych gospodarstw domowych prace te zajmowały w sumie 6 godz. 53 min. dziennie, natomiast mężczyznom prawie o 1 godzinę mniej.

Większe obciążenie obowiązkami domowymi oraz pracą zawodową kobiet miało wpływ na ilość czasu przeznaczanego na odpoczynek i rozrywkę. W większości czynności odnoszących się do czasu wolnego, m.in. z zakresu uczestnictwa w sporcie i rekreacji, zainteresowań osobistych oraz hobby, przeważali mężczyźni. Poświęcali oni na te zajęcia przeciętnie więcej czasu niż kobiety. Uczestnictwo w sporcie i rekreacji zajmowało mężczyznom średnio 1,9% czasu dobowego, a kobietom 1,3%. W grupie zamiłowania osobiste, hobby i gry było to odpowiednio 1,5% czasu mężczyzn wobec 0,7% czasu kobiet. Na korzystanie ze środków masowego przekazu mężczyźni przeznaczali 12,7% czasu, a kobiety 11,0%. Czynności zaliczane do kategorii życia towarzyskiego i rozrywek zarówno mężczyznom jak i kobietom zajmowały po 4,9% czasu w ciągu doby. Jedyne czynności z kategorii dysponowania czasem wolnym, w które kobiety angażowały przeciętnie więcej swojego czasu w ciągu doby niż mężczyźni, to dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi (odpowiednio 2,1% wobec 1,7%).

Podsumowanie

Jak wskazują wyniki dotychczasowych badań społecznych, występuje wiele zmiennych mocno różnicujących strukturę budżetu czasu w zakresie poszczególnych kategorii czynności. Wśród tych zmiennych można wymienić m.in. płeć, wiek, aktywność ekonomiczną, miejsce zamieszkania, a także typ biologiczny gospodarstwa domowego. Szczególnie widoczne zróżnicowanie według płci wystąpiło w zakresie prac i obowiązków domowych, m.in. czasu przeznaczanego na przyrządzanie posiłków, sprzątanie, opiekę nad dziećmi, prace budowlane, remontowe i naprawy. Związane jest to zarówno z predyspozycjami osób danej płci, czynnikami kulturowymi, jak i zróżnicowaniem i komplementarnością ról pełnionych w małżeństwie i rodzinie.

Z kolei typ gospodarstwa domowego - wielkość i struktura rodziny, liczba dzieci oraz ich wiek, w istotny sposób różnicowały sytuację w grupie zajęć i prac domowych, zwłaszcza w zakresie czasu przeznaczanego na opiekę nad dziećmi. Zmienne te miały również znaczenie w przypadku ilości czasu przeznaczanego na pracę zawodową czy też korzystania z czasu wolnego. Mimo większego zaangażowania mężczyzn w pracę zawodową, łącznie więcej czasu na obowiązki domowe i zawodowe poświęcały kobiety.

Przedstawione w skrótovej formie informacje dotyczące budżetu czasu ludności z lat 2003 i 2004 mogą stanowić punkt wyjścia do szerszej, pogłębionej analizy warunków życia rodzin w Polsce, wykorzystującej wyniki badania budżetu czasu przeprowadzonego w roku 2013. Może to być tym bardziej interesujące, że wiele zmian obserwowanych w życiu polskiego społeczeństwa mogło w istotny sposób wpłynąć na sposób i zakres wykorzystania czasu. Można to zaobserwować na wielu płaszczyznach.

Wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych, stwarzających możliwości łatwiejszego godzenia obowiązków życia rodzinnego oraz pracy zawodowej mogło mieć wpływ na rozmiar i sposób wykorzystania czasu przeznaczanego na zajęcia domowe, pracę zawodową, dojazdy do pracy, a także czas wolny.

W analizowanym badaniu budżetu czasu na uczestnictwo w sporcie i rekreacji przeznaczano przeciętnie 1,6% czasu w ciągu doby, a na wypoczynek bierny 1,0%. Zmieniająca się w ostatnich latach moda dotycząca różnych sposobów spędzania czasu wolnego, w tym przeznaczanego na sport i rekreację, ułatwiła dostęp do tych form aktywności i mogła zmienić strukturę budżetu czasu, w szczególności w zakresie zagospodarowania czasu wolnego, w tym przeznaczanego na aktywny wypoczynek.

W badaniu budżetu czasu z 2003/2004 r. tylko 19,4% gospodarstw domowych w miastach oraz jedynie 7,7% gospodarstw na wsi deklaroowało korzystanie z Internetu w domu. Obecne upowszechnienie wykorzystania technik elektronicznych, w tym Internetu, w życiu codziennym, np. do robienia zakupów, ponoszenia opłat, nauki ma wpływ na ilość czasu przeznaczanego na pracę, naukę, rozrywkę, obowiązki domowe oraz inne czynności. Podobnych przykładów można by przytoczyć wiele.

Jak bardzo zmieniła się sytuacja rodzin w kontekście budżetu czasu będzie można ocenić na podstawie wyników badania przeprowadzonego w 2013 r.

T A B L I C E

T A B L E S

TABL. 1. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
OGÓLEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,9	22,7	14,2	9,5	11,8	14,5	21,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	13,6	19,6	12,5	8,6	10,9	14,0	20,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	27,9	27,6	31,4	30,9	26,6	25,5	21,4
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	26,6	25,8	30,0	29,6	25,3	24,9	21,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	21,0	14,3	20,7	25,9	24,4	21,8	14,1
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	19,8	13,0	19,2	24,3	23,3	21,3	13,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,8	2,1	3,4	4,8	4,9	3,1	4,2
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,6	2,0	3,3	4,7	4,7	2,7	3,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	23,0	22,2	20,6	20,1	22,7	27,6	27,5
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	21,9	20,1	19,3	19,2	21,8	27,0	27,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,0	4,0	5,8	6,4	5,8	2,8	5,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,7	3,9	5,5	6,0	5,5	2,3	4,6
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,5	7,2	3,8	2,5	3,7	4,7	6,6

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 2. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
MIASTO							
OGÓLEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	20,1	29,5	19,7	12,7	15,7	19,6	26,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	18,1	25,2	17,1	11,3	14,3	19,0	25,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	32,4	32,2	37,1	36,3	31,6	28,9	24,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	30,7	29,9	34,9	34,6	29,4	28,0	23,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	17,7	13,1	17,7	22,0	20,6	18,1	12,4
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	16,2	11,3	16,0	19,9	18,9	17,3	12,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	5,2	2,6	4,4	6,7	7,5	4,5	5,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,9	2,5	4,3	6,6	7,2	4,0	5,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	15,4	13,7	12,7	12,7	14,9	21,1	20,8
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	14,2	11,5	11,2	11,7	13,7	20,5	20,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,6	4,2	6,0	7,7	6,3	3,3	5,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,4	4,2	5,7	7,4	6,2	2,8	5,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,5	4,6	2,4	1,9	3,5	4,6	5,3

TABL. 2. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ KLASY MIEJSCOWOŚCI (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
WIEŚ							
OGÓLEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	8,4	11,6	7,2	5,6	7,5	9,0	13,3
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,9	10,6	6,6	5,2	7,2	8,7	13,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	22,0	20,1	24,1	24,4	21,2	21,8	17,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	21,4	19,1	23,6	23,6	20,7	21,5	17,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	25,1	16,4	24,7	30,5	28,7	25,9	16,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	24,4	15,8	23,4	29,5	28,1	25,5	16,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,0	1,1	2,2	2,6	2,0	1,7	2,0
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	1,8	1,1	2,1	2,4	1,9	1,4	1,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	32,6	35,9	30,9	29,0	31,4	34,5	37,9
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	31,7	34,2	29,7	28,2	30,8	34,0	37,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,2	3,5	5,4	4,8	5,2	2,2	4,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3,8	3,3	5,1	4,5	4,8	1,8	3,8
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	5,7	11,3	5,5	3,2	4,0	4,8	8,6

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
CENTRALNY							
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	17,6	27,5	16,6	11,6	12,3	17,0	23,4
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	15,9	24,4	14,1	10,1	11,1	16,2	23,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	32,2	31,8	37,3	35,3	29,4	30,5	24,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	30,9	29,5	36,3	34,2	28,0	29,5	24,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	19,6	14,3	19,4	24,9	23,3	19,3	11,9
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	18,5	12,7	18,1	23,4	22,6	18,4	11,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,4	2,3	4,0	5,3	7,1	3,4	5,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,2	2,3	3,9	5,2	6,8	3,1	4,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	18,2	17,1	14,0	14,9	19,2	23,6	24,0
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	17,5	16,2	13,1	14,1	19,0	23,2	23,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,9	2,6	6,1	6,0	6,5	3,7	5,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,6	2,6	5,6	5,8	6,4	2,6	4,7
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,0	4,5	2,6	1,9	2,3	2,6	5,5

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
POŁUDNIOWY							
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	15,4	22,4	14,9	9,4	12,7	15,9	20,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,6	20,1	14,1	9,0	11,8	15,8	20,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	30,1	30,0	34,9	32,4	27,6	30,0	22,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	29,1	28,5	33,1	31,3	26,2	29,7	22,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	21,4	14,8	21,4	27,0	25,2	21,6	14,5
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	20,3	13,6	19,9	25,5	24,1	20,9	14,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,5	2,7	4,1	5,7	5,8	4,0	4,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,3	2,6	4,1	5,5	5,5	3,6	3,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,1	19,5	15,3	17,3	18,7	23,5	29,2
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	19,2	18,1	14,0	16,8	17,9	22,8	28,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,0	4,3	6,4	6,7	5,6	1,9	4,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,8	4,3	6,3	6,2	5,5	1,8	4,1
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,5	6,3	3,0	1,4	4,4	3,0	3,6

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
WSCHODNI							
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	11,5	18,3	11,4	7,1	10,4	11,7	13,7
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	10,9	16,4	10,6	6,7	9,7	11,7	13,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	23,4	20,5	25,8	24,2	25,3	23,3	20,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	22,9	20,0	25,6	23,5	24,4	22,9	20,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	23,3	15,7	19,9	27,5	25,6	26,1	19,7
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	22,9	15,3	19,1	27,1	24,9	25,8	19,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,6	1,3	3,0	2,9	2,6	2,4	3,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,4	1,3	3,0	2,9	2,3	2,2	3,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	30,2	33,4	31,3	28,9	28,3	29,8	31,2
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	29,3	31,5	30,4	28,0	27,5	29,1	30,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,7	3,0	5,0	6,4	5,5	2,5	5,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,2	2,6	4,6	5,8	5,1	2,0	4,9
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,3	7,9	3,5	2,9	2,3	4,2	6,0

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
PÓŁNOCNO-ZACHODNI							
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	11,5	18,3	11,4	7,1	10,4	11,7	13,7
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	10,9	16,4	10,6	6,7	9,7	11,7	13,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	23,4	20,5	25,8	24,2	25,3	23,3	20,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	22,9	20,0	25,6	23,5	24,4	22,9	20,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	23,3	15,7	19,9	27,5	25,6	26,1	19,7
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	22,9	15,3	19,1	27,1	24,9	25,8	19,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,6	1,3	3,0	2,9	2,6	2,4	3,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,4	1,3	3,0	2,9	2,3	2,2	3,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	30,2	33,4	31,3	28,9	28,3	29,8	31,2
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	29,3	31,5	30,4	28,0	27,5	29,1	30,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,7	3,0	5,0	6,4	5,5	2,5	5,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,2	2,6	4,6	5,8	5,1	2,0	4,9
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,3	7,9	3,5	2,9	2,3	4,2	6,0

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
POŁUDNIOWO-ZACHODNI							
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	15,7	21,2	16,8	11,7	11,6	13,7	23,3
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,2	17,5	13,8	10,8	11,2	13,4	23,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	28,4	29,4	32,1	32,3	26,5	23,4	22,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	26,1	25,5	30,1	29,9	24,5	22,5	20,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	17,4	11,6	15,9	20,5	22,3	18,6	13,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	15,2	8,6	14,7	17,4	19,7	17,5	13,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,8	2,1	2,2	5,8	4,9	3,0	3,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,5	2,1	2,2	5,4	4,5	2,2	3,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	23,5	24,5	20,6	19,5	24,5	29,1	25,0
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	22,6	22,6	20,3	18,5	23,3	28,2	25,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,3	5,3	5,6	6,2	5,5	3,4	5,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,1	5,2	5,6	6,1	5,5	3,3	4,6
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	5,9	6,0	6,8	3,8	4,6	8,8	7,3

TABL. 3. ODSETEK DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ REGIONÓW (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek					
		0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-24
		PÓŁNOCNY					
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	16,0	27,8	14,3	9,5	11,2	14,5	22,8
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,2	23,2	12,6	8,5	10,0	13,6	22,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	26,5	25,3	29,4	31,1	26,0	22,8	18,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	25,0	23,7	27,7	28,8	24,3	22,5	18,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	22,9	13,8	26,0	29,2	24,8	23,1	15,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	22,0	12,8	24,5	27,8	24,1	23,1	15,6
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,8	2,5	3,8	5,4	4,0	2,9	3,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,5	2,3	3,6	5,4	4,0	2,1	2,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	21,1	17,4	18,1	16,6	23,4	29,0	28,4
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	19,6	14,6	16,3	15,5	22,4	28,2	27,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5,1	5,1	5,1	6,1	6,5	2,2	4,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,8	5,1	4,7	6,0	5,8	1,8	4,7
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,7	8,1	3,3	2,0	4,1	5,4	7,2

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 4. ŚREDNIA LICZBA OSÓB NA UTRZYMANIU ORAZ ŚREDNIA LICZBA DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG TYPU GOSPODARSTWA RODZINNEGO ORAZ KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Średnia liczba osób na utrzymaniu			Średnia liczba dzieci na utrzymaniu		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
OGÓŁEM	1,2	1,1	1,5	1,0	0,8	1,2
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	0,1	0,1	0,1	-	-	-
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	0,1	0,1	0,1	-	-	-
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	1,2	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	2,2	2,2	2,3	2,0	2,0	2,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	2,2	2,2	2,3	2,0	2,0	2,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3,8	3,7	3,9	3,5	3,4	3,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3,8	3,7	3,8	3,5	3,4	3,6
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	1,5	1,5	1,8	1,5	1,5	1,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	1,5	1,5	1,9	1,5	1,5	1,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	2,1	2,0	2,2	1,7	1,6	1,8
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	2,1	2,0	2,2	1,7	1,6	1,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	1,6	1,6	1,6	1,4	1,4	1,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	1,6	1,6	1,6	1,4	1,4	1,4
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,9	2,6	3,2	2,3	2,0	2,6
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	0,3	0,3	0,3	-	-	-

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 5. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG WIEKU ORAZ PŁCI I KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Płeć		Klasa miejscowości	
		mężczyźni	kobiety	miasto	wieś
OGÓLEM	100,0	51,1	48,9	55,3	44,7
0	100,0	54,9	45,1	57,5	42,5
1	100,0	47,6	52,4	59,2	40,8
2	100,0	52,8	47,2	54,4	45,6
3	100,0	52,3	47,7	59,5	40,5
4	100,0	47,0	53,0	59,0	41,0
5	100,0	50,3	49,7	57,9	42,1
6	100,0	53,1	46,9	53,0	47,0
7	100,0	50,8	49,2	53,0	47,0
8	100,0	47,9	52,1	55,3	44,7
9	100,0	53,3	46,7	56,9	43,1
10	100,0	47,7	52,3	52,8	47,2
11	100,0	56,3	43,7	54,4	45,6
12	100,0	50,9	49,1	48,4	51,6
13	100,0	54,3	45,7	51,3	48,7
14	100,0	49,8	50,2	54,7	45,3
15	100,0	51,1	48,9	54,0	46,0
16	100,0	54,9	45,1	53,9	46,1
17	100,0	47,0	53,0	53,4	46,6
18	100,0	52,2	47,8	52,4	47,6
19	100,0	53,6	46,4	54,4	45,6
20	100,0	48,2	51,8	51,2	48,8
21	100,0	49,7	50,3	54,5	45,5
22	100,0	48,1	51,9	66,8	33,2
23	100,0	46,6	53,4	67,2	32,8
24	100,0	50,5	49,5	66,6	33,4

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 6. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG WIEKU ORAZ WOJEWÓDZTW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Wiek	
		0-17	18-24
OGÓŁEM	100,0	79,7	20,3
Dolnośląskie	100,0	81,6	18,4
Kujawsko-pomorskie	100,0	81,5	18,5
Lubelskie	100,0	78,3	21,7
Lubuskie	100,0	82,6	17,4
Łódzkie	100,0	80,8	19,2
Małopolskie	100,0	81,6	18,4
Mazowieckie	100,0	80,2	19,8
Opolskie	100,0	75,8	24,2
Podkarpackie	100,0	76,3	23,7
Podlaskie	100,0	74,5	25,5
Pomorskie	100,0	79,8	20,2
Śląskie	100,0	77,9	22,1
Świętokrzyskie	100,0	79,9	20,1
Warmińsko-mazurskie	100,0	81,8	18,2
Wielkopolskie	100,0	80,9	19,1
Zachodniopomorskie	100,0	79,1	20,9

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 7. UDZIAŁ DZIECI NA UTRZYMANIU W LICZBIE LUDNOŚCI OGÓŁEM WEDŁUG WOJEWÓDZTW ORAZ PŁCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Płeć	
		mężczyźni	kobiety
OGÓŁEM	23,3	11,9	11,4
Dolnośląskie	20,8	10,7	10,1
Kujawsko-pomorskie	23,7	12,2	11,5
Lubelskie	23,7	12,5	11,3
Lubuskie	22,9	11,6	11,4
Łódzkie	21,4	11,2	10,2
Małopolskie	24,4	12,2	12,1
Mazowieckie	23,3	11,9	11,4
Opolskie	22,3	11,4	10,9
Podkarpackie	26,2	13,6	12,7
Podlaskie	25,0	12,8	12,2
Pomorskie	24,7	12,2	12,4
Śląskie	22,2	11,2	10,9
Świętokrzyskie	22,7	10,9	11,8
Warmińsko-mazurskie	24,0	12,6	11,4
Wielkopolskie	24,2	12,4	11,8
Zachodniopomorskie	22,8	11,8	11,0

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 8. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG PŁCI I KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasta						Wieś
		razem	o liczbie mieszkańców w tys.					
			500 i więcej	500-200	200-100	100-20	20 i mniej	
			KLM=1+... +5	=1	=2	=3	=4	
OGÓŁEM	100,0	55,3	9,7	7,9	7,3	17,5	12,9	44,7
Mężczyźni	100,0	55,5	9,7	7,7	7,3	18,1	12,7	44,5
Kobiety	100,0	55,2	9,7	8,2	7,3	16,8	13,1	44,8

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 9. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU W WIEKU 0-6 LAT WEDŁUG UCZĘSZCZANIA DO ŻŁOBKA/PRZEDSZKOLA ORAZ WIEKU

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Uczęszczanie do żłobka/przedszkolak	
		tak	nie
OGÓŁEM	100,0	27,0	73,0
0	100,0	.	98,5
1	100,0	4,8*	95,2
2	100,0	10,4	89,6
3	100,0	27,7	72,3
4	100,0	46,2	53,8
5	100,0	58,0	42,0
6	100,0	73,4	26,6
Miasto	100,0	31,9	68,1
0	100,0	.	97,5
1	100,0	.	93,6
2	100,0	16,2	83,8
3	100,0	37,7	62,3
4	100,0	56,0	44,0
5	100,0	60,7	39,3
6	100,0	82,3	17,7*
Wieś	100,0	20,4	79,6
0	100,0	.	99,7
1	100,0	.	97,4
2	100,0	.	96,6
3	100,0	13,0*	87,0
4	100,0	32,1	67,9
5	100,0	54,2	45,8
6	100,0	64,3	35,7*

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 10. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU UCZĄCYCH SIĘ W SZKOLE WEDŁUG WIEKU
ORAZ PŁĘCI I KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Płeć		Klasa miejscowości	
		mężczyźni	kobiety	miasto	wieś
OGÓŁEM	100,0	50,4	49,6	55,1	44,9
6	100,0	58,3*	41,7*	59,3*	40,7*
7	100,0	50,8	49,2	53,0	47,0
8	100,0	47,8	52,2	55,4	44,6
9	100,0	53,4	46,6	57,0	43,0
10	100,0	47,7	52,3	52,8	47,2
11	100,0	56,3	43,7	54,4	45,6
12	100,0	50,9	49,1	48,4	51,6
13	100,0	54,3	45,7	51,3	48,7
14	100,0	49,7	50,3	54,6	45,4
15	100,0	51,1	48,9	54,0	46,0
16	100,0	55,2	44,8	53,7	46,3
17	100,0	47,0	53,0	53,7	46,3
18	100,0	52,0	48,0	52,9	47,1
19	100,0	50,4	49,6	55,4	44,6
20	100,0	43,2	56,8	56,2	43,8
21	100,0	43,7	56,3	62,5	37,5
22	100,0	42,2	57,8	72,9	27,1
23	100,0	36,9*	63,1	78,2	21,8
24	100,0	53,8*	46,2*	69,8*	30,2*

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 11. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU UCZĄCYCH SIĘ W SZKOLE WEDŁUG RODZAJU SZKOŁY ORAZ PŁCI I KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Płeć		Klasa miejscowości	
		mężczyźni	kobiety	miasto	wieś
OGÓŁEM	100,0	50,4	49,6	55,1	44,9
Szkoła podstawowa	100,0	51,4	48,6	53,5	46,5
Gimnazjum	100,0	52,2	47,8	53,9	46,1
Zasadnicza szkoła zawodowa	100,0	74,1	25,9	42,4	57,6
Liceum ogólnokształcące	100,0	40,8	59,2	60,3	39,7
Liceum profilowane	100,0	47,4	52,6	57,8	42,2
Technikum	100,0	59,1	40,9	45,7	54,3
Szkoła policealna	100,0	.	70,3*	55,4*	44,6*
Szkoła wyższa – studia licencjackie lub inżynierskie	100,0	40,1	59,9	66,2	33,8
Szkoła wyższa – studia magisterskie	100,0	40,8	59,2	72,0	28,0

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 12. STRUKTURA DZIECI NA UTRZYMANIU WEDŁUG NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ORAZ PŁCI I KLASY MIEJSCOWOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Płeć		Klasa miejscowości	
		mężczyźni	kobiety	miasto	wieś
OGÓŁEM	100,0	51,1	48,9	55,3	44,7
Dzieci niepełnosprawne	100,0	55,4	44,6	50,4	49,6
Pozostałe dzieci	100,0	51,0	49,0	55,4	44,6

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 13. TRUDNOŚCI Z ZASPOKOJENIEM POTRZEB W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA DZIECI ZE WZGLĘDÓW FINANSOWYCH W % GOSPODARSTW RODZINNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rezygnacja z:		
	zakupu wszystkich niezbędnych podręczników	dodatkowych płatnych zajęć uzupełniających (doksztalcanie z przedmiotów objętych zajęciami obowiązkowymi- korepetycje, kursy przygotowujące)	dodatkowych płatnych zajęć nadobowiązkowych
OGÓŁEM	5,5	15,6	14,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,2*	7,3	7,2
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,4*	7,2	6,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	3,6*	12,2	13,7
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	3,3*	12,0	13,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	15,5	35,1	29,7
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	15,1	34,2	28,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	17,5	30,5	31,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu ...	18,7	32,1	34,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,8	16,4	15,1
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,5	16,5	15,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	8,4*	22,4	20,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu ...	7,4*	20,9	19,3
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	21,9*	18,1*

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 14. TRUDNOŚCI Z ZASPOKOJENIEM POTRZEB ZDROWOTNYCH DZIECI ZE WZGLĘDÓW FINANSOWYCH
W % GOSPODARSTW RODZINNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rezygnacja z niezbędnych dla dzieci płatnych wizyt u lekarzy	
	specjalistów	dentystów
OGÓŁEM	5,9	6,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,9*	3,1*
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,6*	3,3*
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4,2	5,3
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	3,9*	5,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	10,1	14,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	9,6*	14,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	13,1*	12,6*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu ...	14,4*	13,3*
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	6,2	6,9
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	6,1	7,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	9,7*	9,7*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu ...	8,8*	8,3*
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 15. TRUDNOŚCI Z ZASPOKOJENIEM POTRZEB W ZAKRESIE WYPOCZYNKU I REKREACJI (SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU) DZIECI ZE WZGLĘDÓW FINANSOWYCH W % GOSPODARSTW RODZINNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Brak możliwości					
	wystąpienia wszystkich dzieci na przynajmniej tygodniowy wypoczynek poza miejsce zamieszkania raz w roku	udziału dzieci w wyjściach i innych imprezach organizowanych przez szkołę	zapewnienia swym nastoletnim dzieciom kieszonkowego pozwalającego co najmniej raz w miesiącu na wyjście do kina/teatru/dyskoteki/klubu lub kupienie płyty/książki/innego drobiazgu	zapewnienia dziecku podstawowego sprzętu rekreacyjno sportowego (piłki, rowery, deskorolki itp.)	zorganizowania każdego dziecka przyjęcia urodzinowego lub imieninowego	zapewnienia dzieciom zabawek, gier popularnych wśród ich rówieśników
OGÓLEM	33,3	7,3	12,7	6,3	8,9	6,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	18,7	2,3*	4,3	2,1*	3,7*	2,1*
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	18,5	2,2*	4,5	1,7*	3,4*	1,7*
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	27,2	4,7	9,0	4,1	6,0	3,7
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	26,5	4,4	8,7	3,6*	5,7	3,3*
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	63,5	20,1	29,5	14,3	21,7	17,1
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	63,9	19,1	28,8	12,9	20,8	16,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	46,9	11,4*	24,8	18,0	15,6	12,3*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	48,6	12,4*	27,1	19,6	17,0	13,0*
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	38,0	9,0	15,6	6,3	10,2	6,6
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	38,1	9,0	15,5	6,2	10,2	6,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	46,1	12,0*	17,4	14,1*	13,1*	14,4*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	45,9	11,8*	15,6	14,1*	12,2*	14,4*
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	45,6	9,2*	19,2*	.	12,6*	.

Źródło: badanie spójności społecznej, 2011.

TABL. 16. RODZAJ ZAMIESZKIWANEGO BUDYNKU WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Dom jednorodzinny	Dom jednorodzinny w zabudowie szeregowej (również bliźniak)	Budynek z mniej niż 10 lokalami mieszkalnymi	Budynek z więcej niż 10 lokalami mieszkalnymi	Inny
OGÓŁEM	100,0	45,2	4,6	9,9	40,1	.
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	100,0	34,1	4,8	9,1	51,9	.
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	35,9	5,0	8,6	50,4	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	32,9	5,1	10,5	51,5	-
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	33,6	5,1	9,8	51,5	-
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	42,3	5,8	12,0	39,7	.
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	43,0	5,9	12,0	39,0	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	56,1	.	11,4	26,1	-
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	57,9	6,7*	10,4*	25,0	-
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	29,8	.	15,5	51,0	.
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	28,9	.	.	51,5	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	69,3	3,8	7,8	19,0	-
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	70,3	3,8	7,7	18,2	-
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	42,2	.	.	37,7	-
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	42,4	6,3*	13,7*	37,5	-
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	69,1	.	.	.	-
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	48,6	3,9	9,6	37,8	-

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 17. TYTUŁ PRAWNY UŻYTKOWANEGO MIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Własność nie-obciążona kredytem hipotecznym (lub spółdzielcze własnościowe)	Własność obciążona kredytem hipotecznym (lub spółdzielcze własnościowe)	Spółdzielcze lokatorskie	Najem lub podnajem (wg. cen rynkowych lub poniżej)	Najem bez odstępnego (komunalne, socjalne, służbowe)	Inny
OGÓŁEM	100,0	72,7	8,9	3,2	5,5	8,4	1,3
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	100,0	73,9	6,3	3,9	7,3	6,5	2,1
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	77,3	6,3	4,0	4,7	5,5	2,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	55,5	21,2	2,7*	6,8	12,3	.
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	55,6	21,8	2,6*	6,6	12,1	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	60,9	17,8	2,4*	7,7	9,5	.
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	62,0	17,5	2,4*	7,2	9,3	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	64,5	11,0*	.	8,0*	13,8	.
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	67,3	10,3*	.	7,2*	12,3*	.
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	57,6	8,7*	.	11,4*	15,7	.
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	57,8	8,4*	.	12,2*	14,5	.
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	84,3	5,2	3,3*	2,3*	4,6	.
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	84,9	5,3	3,3*	2,2*	4,1	.
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	75,7	.	.	6,1*	12,9*	.
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	75,6	.	.	6,3*	12,7*	.
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	75,5
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	81,4	3,8	3,5	2,8	7,8	.

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 18. METRAŻ UŻYTKOWANEGO MIESZKANIA WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
	w m ²		
OGÓŁEM	81,9	71,2	100,9
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	69,1	63,5	86,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	70,7	65,2	86,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	73,8	66,2	98,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	74,6	66,8	99,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	85,3	77,6	102,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	85,9	78,5	101,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	90,9	79,3	103,4
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	92,2	80,1	104,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	66,1	62,7	81,2
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	65,1	62,4	78,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	105,9	88,9	117,4
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	106,9	90,0	117,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	79,0	71,5	90,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	65,1	72,1	90,3
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	113,8	77,6	141,2
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	81,6	73,8	93,5

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 19. ŚREDNI METRAŻ NA OSOBĘ W GOSPODARSTWACH RODZINNYCH WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
	w m ²		
OGÓŁEM	26,5	24,9	29,2
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	34,5	31,8	43,1
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	35,3	32,6	43,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	24,6	22,1	32,7
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	24,9	22,3	33,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	21,3	19,4	25,5
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	21,5	19,6	25,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	17,4	15,4	19,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	17,7	15,6	19,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	28,7	27,6	33,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	28,1	27,3	31,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,4	18,3	21,8
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,5	18,5	21,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	18,8	18,1	19,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	18,9	18,2	19,9
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	17,7	15,1	19,6
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	27,9	25,7	31,2

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 20. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH POSIADAJĄCYCH KOMPUTER STACJONARNY WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	61,8	62,6	60,5
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	36,1	39,4	25,9
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	35,8	39,4	25,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	71,9	71,3	73,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	72,5	71,5	75,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	83,6	83,8	83,1
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	83,6	83,7	83,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	84,8	85,7	83,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	85,5	86,1	84,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	72,1	72,2	71,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	70,7	71,1	68,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	79,8	81,9	78,5
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	80,5	82,4	79,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	64,7	63,7	66,2
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	64,9	64,0	66,1
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	74,5*	67,3*	80,0*
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	55,6	62,4	45,4

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 21. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH POSIADAJĄCYCH KOMPUTER PRZENOŚNY WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	43,3	48,6	33,8
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	32,4	36,6	19,5
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	30,1	33,9	19,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	57,7	63,4	39,3
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	57,5	63,3	39,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	50,6	54,9	41,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	50,5	55,0	41,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	39,7	48,1	30,7
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	39,8	48,6	30,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	49,4	52,7	34,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	50,0	53,2	34,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	45,1	55,0	38,4
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	45,4	56,4	38,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	42,6	49,6	32,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	42,0	48,7	32,0
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	54,1*	50,1*	57,1*
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	43,3	46,7	33,0

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 22. ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH POSIADAJĄCYCH DOSTĘP DO INTERNETU WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	70,7	75,1	62,9
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	47,6	53,3	29,9
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	45,5	51,2	29,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	88,9	93,3	75,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	89,4	93,6	76,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	88,0	90,9	81,9
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	88,0	90,7	82,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	81,3	84,4	78,0
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	82,8	86,5	79,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	82,2	84,4	72,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	81,8	83,9	72,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	82,6	87,6	79,2
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	83,2	88,6	79,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	69,5	73,4	63,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	72,1	73,6	64,1
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	81,0	80,2*	81,7*
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	65,6	74,4	52,2

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 23. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH POSIADAJĄCYCH ZMYWARKE
WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	21,8	24,2	17,6
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	17,1	17,7	15,3
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	17,3	18,1	15,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	33,3	35,3	26,8
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	33,5	35,6	26,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	35,5	39,0	27,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	35,0	38,4	27,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	29,2	36,2	21,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	29,7	37,1	22,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	18,8	19,7*	15,0*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	19,3	20,9*	11,8*
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,1	23,0	18,1
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,2	23,1	18,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	16,0	16,8*	14,7*
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	16,3	17,2*	14,8*
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	15,4	18,0	11,6

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 24. ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH POSIADAJĄCYCH SAMOCHÓD PRYWATNY WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	75,4	72,4	80,7
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	68,6	69,4	66,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	68,4	69,0	66,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	85,8	84,6	89,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	86,5	85,1	90,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dziećmi na utrzymaniu	87,5	84,6	93,9
w tym małżeństwa z 2 dziećmi na utrzymaniu	88,2	85,4	94,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	80,6	73,0	88,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	83,0	75,7	90,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	51,4	49,6	58,9
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	49,8	48,2	57,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	88,8	81,6	93,6
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	89,2	82,1	93,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	59,6	52,5	70,0
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	59,7	52,4	70,5
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	75,7*	53,1*	92,4*
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	66,6	64,4	69,9

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 25. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji			Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	ekwiwalentny	na rodzinę	na osobę	
	w złotych					
OGÓŁEM	3852,39	1140,03	1862,18	3119,29	923,10	81,0
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3308,30	1654,15	2205,53	2685,37	1342,68	81,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3228,17	1614,08	2152,11	2634,04	1317,02	81,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4190,83	1396,94	2233,27	3395,12	1131,70	81,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4186,31	1395,44	2225,84	3414,42	1138,14	81,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4309,46	1077,36	1931,28	3598,09	899,54	83,5
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4327,33	1081,83	1937,68	3616,65	904,15	83,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3813,47	696,57	1364,94	3380,96	617,56	88,7
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3844,85	702,54	1373,55	3420,01	624,91	89,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2586,21	1022,16	1645,69	2521,31	996,51	97,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2599,98	1025,09	1658,12	2539,37	1001,18	97,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4732,55	889,32	1596,97	3678,10	691,17	77,7
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4766,07	895,74	1605,98	3701,44	695,64	77,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3328,36	800,14	1396,54	2776,97	667,59	83,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3317,04	795,05	1391,34	2791,76	669,15	84,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4096,67	712,84	1322,04	3306,57	575,34	80,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3682,88	1254,03	1870,98	2849,20	970,15	77,4

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 26. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY W MIEŚCIE

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji			Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	ekwiwalentny	na rodzinę	na osobę	
	w złotych					
OGÓŁEM	4013,07	1290,32	2059,94	3213,21	1033,14	80,1
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3548,58	1774,29	2365,72	2824,35	1412,18	79,6
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3457,29	1728,65	2304,86	2764,62	1382,32	80,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4444,67	1481,56	2373,23	3549,57	1183,19	79,9
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4453,44	1484,48	2372,04	3578,09	1192,69	80,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4691,37	1172,84	2108,77	3844,74	961,20	82,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4715,30	1178,83	2117,80	3872,76	968,18	82,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	4180,73	779,32	1524,45	3676,91	685,40	87,9
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	4241,41	790,81	1541,85	3746,89	698,60	88,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2666,76	1084,54	1726,70	2593,61	1054,78	97,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2681,83	1089,39	1740,74	2618,31	1063,60	97,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4967,61	991,07	1753,47	3819,47	762,01	76,9
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5056,70	1012,35	1784,36	3874,50	775,66	76,6
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3362,46	836,77	1453,11	2778,64	691,47	82,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3323,30	822,91	1433,35	2778,60	688,01	83,6
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3650,87	753,86	1353,04	3069,51	633,82	84,1
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3806,42	1347,41	1990,29	2915,81	1032,14	76,6

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 27. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY NA WSI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji			Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	ekwiwalentny	na rodzinę	na osobę	
	w złotych					
OGÓŁEM	3559,68	919,97	1555,48	2948,20	761,92	82,8
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	2603,06	1301,53	1735,37	2277,45	1138,74	87,5
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	2607,95	1303,97	1738,63	2280,52	1140,28	87,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3418,18	1139,39	1810,63	2925,03	975,02	85,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3411,09	1137,03	1804,44	2939,31	979,76	86,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	3593,75	898,44	1601,52	3135,82	783,97	87,3
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	3618,76	904,69	1611,52	3148,95	787,24	87,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3461,95	620,42	1217,66	3097,68	555,14	89,5
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3487,02	625,86	1226,60	3125,07	560,91	89,6
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2247,82	794,44	1333,82	2217,52	783,73	98,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2240,88	782,56	1327,32	2193,04	765,83	97,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4571,72	826,25	1497,59	3581,36	647,24	78,3
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4575,68	826,80	1497,61	3588,07	648,34	78,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3267,94	741,00	1303,99	2774,02	629,01	84,9
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3305,53	748,23	1319,84	2815,95	637,41	85,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4541,22	683,05	1298,20	3542,96	532,90	78,0
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3475,09	1112,04	1684,91	2737,17	875,91	78,8

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KOSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION CENTRALNY				
OGÓLEM	4426,30	1363,59	3557,60	1095,99	80,4
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3932,41	1966,21	3094,25	1547,13	78,7
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3773,72	1886,86	2992,49	1496,24	79,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	5058,26	1686,09	3931,23	1310,40	77,7
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4995,94	1665,31	3930,39	1310,12	78,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	5280,32	1320,08	4320,95	1080,24	81,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	5301,50	1325,37	4334,97	1083,73	81,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	4309,30	785,19	3753,71	683,96	87,1
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	4370,08	795,38	3778,79	687,76	86,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3291,71	1341,11	3170,29	1291,64	96,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3320,59	1354,29	3184,52	1298,78	95,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5020,93	970,82	4141,78	800,84	82,5
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5016,78	969,53	4150,05	802,03	82,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3620,24	924,47	3178,94	811,77	87,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3617,50	911,60	3237,30	815,80	89,5
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4012,75	742,48	3369,94	623,54	84,0
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	4009,46	742,48	3106,87	1074,70	77,5

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION POŁUDNIOWY				
OGÓŁEM	3694,27	1116,80	3109,04	939,88	84,2
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3183,16	1591,58	2712,30	1356,15	85,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3164,72	1582,36	2704,31	1352,14	85,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3893,75	1297,92	3370,17	1123,39	86,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3905,23	1301,74	3388,57	1129,54	86,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	3907,20	976,80	3397,74	849,43	87,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	3919,34	979,83	3406,43	851,60	86,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3811,74	697,85	3331,48	609,93	87,4
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3792,13	694,97	3339,73	612,06	88,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2374,02	893,66	2379,23	895,62	100,2
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2376,41	891,80	2369,39	889,16	99,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4707,81	902,59	3753,80	719,69	79,7
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4736,90	910,89	3774,65	725,87	79,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3171,98	769,11	2783,53	674,91	87,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3169,78	761,65	2812,73	675,86	88,7
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4302,62	757,99	3467,11	610,80	80,6
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3716,66	1274,50	2958,47	1014,51	79,6

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KOSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION WSCHODNI				
OGÓLEM	3503,22	971,99	2802,03	777,44	80,0
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	2694,89	1347,45	2215,63	1107,81	82,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	2692,74	1346,37	2202,04	1101,01	81,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3545,59	1181,86	3012,58	1004,20	85,0
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3600,99	1200,33	3043,25	1014,42	84,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	3623,76	905,94	3218,04	804,51	88,8
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	3644,86	911,21	3233,58	808,39	88,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3650,09	660,75	3183,80	576,33	87,2
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3669,11	663,61	3195,54	577,95	87,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2125,37	814,39	2120,09	812,38	99,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2153,90	818,37	2149,03	816,53	99,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4748,62	858,44	3395,91	613,90	71,5
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4761,13	858,53	3406,13	614,19	71,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3225,97	738,03	2628,36	601,32	81,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3176,41	732,43	2641,51	609,09	83,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4216,92	670,71	3276,15	521,06	77,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3315,85	1113,16	2503,88	840,58	75,5

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION PÓŁNOCNO-ZACHODNI				
OGÓŁEM	3801,95	1099,01	2998,72	866,84	78,9
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3174,76	1587,38	2559,11	1279,55	80,6
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3138,37	1569,18	2546,69	1273,36	81,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3973,92	1324,64	3227,59	1075,86	81,2
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	3959,00	1319,67	3252,15	1084,05	82,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4236,76	1059,19	3401,21	850,30	80,3
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4228,58	1057,14	3406,82	851,70	80,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3397,91	626,54	3111,79	573,78	91,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3441,69	638,13	3167,88	587,36	92,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2290,10	932,15	2262,28	920,82	98,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2233,42	903,39	2254,60	911,96	100,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4800,22	888,98	3523,57	652,56	73,4
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4865,29	899,40	3538,12	654,06	72,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3579,55	836,50	2700,92	631,19	75,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3539,41	830,77	2648,20	621,59	74,8
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	4364,89	719,86	3619,50	596,93	82,9
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3742,93	1263,12	2801,32	945,35	74,8

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KOSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION POŁUDNIOWO-ZACHODNI				
OGÓLEM	3868,63	1170,71	3172,60	960,09	82,0
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3343,66	1671,83	2720,97	1360,47	81,4
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3196,53	1598,27	2593,09	1296,55	81,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4282,15	1427,38	3378,26	1126,08	78,9
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4345,25	1448,42	3405,61	1135,20	78,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4303,04	1075,76	3731,20	932,79	86,7
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4383,63	1095,91	3809,94	952,48	86,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3527,44	655,27	3192,84	593,11	90,5
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3615,97	669,94	3342,54	619,30	92,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2450,81	1014,01	2489,11	1029,86	101,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2519,98	1044,38	2584,75	1071,22	102,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4922,12	944,35	3979,14	763,43	80,8
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4974,46	953,15	4025,64	771,34	80,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3249,39	801,39	2756,23	679,76	84,8
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3230,54	796,58	2750,96	678,34	85,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3886,23	737,47	2894,63	549,29	74,5
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3728,81	1257,09	2988,96	1007,66	80,2

TABL. 28. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KOSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO RODZINY ORAZ REGIONÓW (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
	REGION PÓŁNOCNY				
OGÓŁEM	3707,92	1098,01	2969,16	879,24	80,1
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3308,57	1654,28	2623,61	1311,80	79,3
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3236,94	1618,47	2598,82	1299,42	80,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4049,65	1349,88	3163,47	1054,48	78,1
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4048,91	1349,64	3198,55	1066,19	79,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	4217,39	1054,35	3287,72	821,92	78,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4236,25	1059,06	3313,48	828,38	78,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3991,97	724,95	3616,37	656,74	90,6
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	4021,60	730,86	3673,51	667,60	91,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2529,44	991,80	2293,18	899,18	90,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2531,04	991,04	2299,58	900,43	90,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4168,88	790,59	3466,07	657,30	83,1
w tym małżeństwa zco najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4228,01	805,88	3516,78	670,32	83,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3041,57	716,72	2493,48	587,57	82,0
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3093,90	725,43	2531,01	593,43	81,8
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3606,79	657,56	2998,96	546,75	83,1
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3510,74	1199,98	2688,16	918,82	76,6

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 29. ŹRÓDŁA DOCHODÓW (NA GOSPODARSTWO RODZINNE)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przychody ogółem	Praca najemna	Praca na własny rachunek	Gospodar- stwo indywidu- alne w rolnictwie	Emerytury	Renty	Świadcze- nia rodzinne	Pozostałe dochody
	w złotych							
OGÓŁEM	4556,63	2258,25	370,84	369,71	717,98	174,71	54,29	610,85
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	3865,51	1423,64	282,27	87,72	1462,01	138,94	2,43	468,50
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	3727,72	1278,53	260,62	96,18	1578,44	141,41	2,56	369,98
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4773,24	3227,60	545,57	148,61	150,89	64,88	20,39	615,30
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4769,64	3249,18	515,06	155,16	160,92	67,17	18,62	603,53
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dziećmi na utrzymaniu	5124,82	3235,88	662,37	301,61	54,30	36,08	54,98	779,60
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	5163,71	3264,74	655,32	312,77	56,76	34,91	52,70	786,51
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	4565,82	2328,32	475,64	615,78	54,74	48,98	273,82	768,54
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	4629,81	2373,26	469,35	650,92	52,83	46,37	265,28	771,80
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2981,60	1458,39	268,90	32,19	29,85	95,26	93,73	1003,28
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3003,40	1442,24	269,34	28,97	24,01	91,67	99,20	1047,97
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	5945,83	2692,30	376,13	1180,95	645,58	259,87	108,49	682,51
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	6020,97	2717,86	372,61	1223,99	662,12	256,64	103,20	684,55
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3641,62	1573,34	104,70	165,29	623,85	307,40	156,04	711,00
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3626,69	1591,64	97,38	144,80	603,97	300,88	159,96	728,06
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	5690,31	2241,64	233,16	675,89	558,93	286,02	116,10	1578,57
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	4275,86	1916,77	204,04	400,41	948,77	350,25	19,73	435,89

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 30. UDZIAŁY ŹRÓDEŁ DOCHODÓW W PRZYCHODACH OGÓŁEM (NA GOSPODARSTWO RODZINNE)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przychody ogółem	Praca najemna	Praca na własny rachunek	Gospodarstwo indywidualne w rolnictwie	Emerytury	Renty	Świadczenia rodzinne	Pozostałe dochody
	w % przychodów ogółem							
OGÓŁEM	100,0	49,6	8,1	8,1	15,8	3,8	1,2	13,4
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	100,0	36,8	7,3	2,3	37,8	3,6	0,1	12,1
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	34,3	7,0	2,6	42,3	3,8	0,1	9,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	67,6	11,4	3,1	3,2	1,4	0,4	12,9
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	68,1	10,8	3,3	3,4	1,4	0,4	12,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	63,1	12,9	5,9	1,1	0,7	1,1	15,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	100,0	63,2	12,7	6,1	1,1	0,7	1,0	15,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	51,0	10,4	13,5	1,2	1,1	6,0	16,8
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	100,0	51,3	10,1	14,1	1,1	1,0	5,7	16,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	48,9	9,0	1,1	1,0	3,2	3,1	33,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	48,0	9,0	1,0	0,8	3,1	3,3	34,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	45,3	6,3	19,9	10,9	4,4	1,8	11,5
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	45,1	6,2	20,3	11,0	4,3	1,7	11,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	43,2	2,9	4,5	17,1	8,4	4,3	19,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	100,0	43,9	2,7	4,0	16,7	8,3	4,4	20,1
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	100,0	39,4	4,1	11,9	9,8	5,0	2,0	27,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	100,0	44,8	4,8	9,4	22,2	8,2	0,5	10,2

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 31. DOCHÓD DO DYSPOZYCJI I WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KOSUMPCYJNE GOSPODARSTW RODZINNYCH WEDŁUG WYSTĘPOWANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ OSÓB STARSZYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Dochód do dyspozycji		Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne		Udział wydatków na towary i usługi w dochodzie do dyspozycji na osobę w odsetkach
	na rodzinę	na osobę	na rodzinę	na osobę	
	w złotych				
OGÓŁEM	3852,39	1140,03	3119,29	923,10	81,0
Gospodarstwa:					
z osobą niepełnosprawną	3309,72	965,88	2734,90	798,13	82,6
bez osoby niepełnosprawnej	4015,98	1193,50	3235,16	961,45	80,6
osób w wieku 60 lat i więcej	2962,82	1462,00	2449,82	1208,86	82,7
w których występuje przynajmniej 1 osoba w wieku 60 lat i więcej	3864,01	1047,68	3009,64	816,05	77,9
w których nie ma osób w wieku 60 lat i więcej	4014,84	1139,16	3282,92	931,48	81,8

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 32. ŹRÓDŁA DOCHODU (NA GOSPODARSTWO RODZINNE) WEDŁUG WYSTĘPOWANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Przychody ogółem	Praca najemna	Praca na własny rachunek	Gospodarstwo indywidualne w rolnictwie	Emerytury	Renty	Świadczenia rodzinne	Pozostałe dochody
	w złotych							
OGÓŁEM	4556,63	2258,25	370,84	369,71	717,98	174,71	54,29	610,85
Gospodarstwa:								
z osobą niepełnosprawną	3920,04	1308,04	154,06	386,30	897,66	564,61	108,62	500,75
bez osoby niepełnosprawnej	4748,53	2544,69	436,19	364,71	663,82	57,18	37,91	644,03
	W % PRZYCHODÓW OGÓŁEM							
OGÓŁEM	100,0	49,6	8,1	8,1	15,8	3,8	1,2	13,4
Gospodarstwa:								
z osobą niepełnosprawną	100,0	33,4	3,9	9,9	22,9	14,4	2,8	12,8
bez osoby niepełnosprawnej	100,0	53,6	9,2	7,7	14,0	1,2	0,8	13,6

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

**TABL. 33. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA TOWARY I USŁUGI KONSUMPCYJNE
(NA GOSPODARSTWO RODZINNE)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Małżeństwa/związki nieformalne:				Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu
		bez dzieci na utrzymaniu	z 1 dzieckiem na utrzymaniu	z 2 dzieci na utrzymaniu	z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	
		w złotych				
Na towary i usługi konsumpcyjne	3119,29	2634,04	3414,42	3616,65	3420,01	2521,31
w tym:						
użytkowanie mieszkania lub domu i nośników energii	646,57	615,42	647,07	652,1	626,17	532,59
żywność i napoje bezalkoholowe	826,02	690,54	781,18	883,53	1007,08	609,02
rekreację i kulturę	263,33	211,97	334,75	410,38	313,66	290,29
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki	87,68	85,73	91,84	82,75	70,4	55,71
odzież i obuwie	170,82	121,13	231,1	239,42	212,71	193,65
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	159,39	147,19	186,16	186,35	167,72	131,87
zdrowie	153,23	184,3	146,3	148,01	108,49	88,44
transport	329,51	292,44	420,24	411,39	373,67	175,27
łącznie	136,83	110,28	145,16	154,43	146,95	107,45
edukację	42,13	9,88	63,69	86,69	59,46	63,86
restauracje i hotele	71,88	62,73	102,14	106,42	99,49	99,34
pozostałe towary i usługi	231,9	153,76	245,49	236,62	195,16	173,82

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

**TABL. 34. UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII WYDATKÓW W WYDATKACH OGÓŁEM
(NA GOSPODARSTWO RODZINNE)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Małżeństwa/związki nieformalne:				Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu
		bez dzieci na utrzymaniu	z 1 dzieckiem na utrzymaniu	z 2 dzieci na utrzymaniu	z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	
		w odsetkach				
Na towary i usługi konsumpcyjne	76,3	76,4	77,8	77,0	79,9	82,9
w tym:						
użytkowanie mieszkania lub domu i nośników energii	15,8	17,5	14,8	14,0	14,8	17,5
żywność i napoje bezalkoholowe	20,2	19,6	17,9	18,9	23,8	20,0
rekreację i kulturę	6,4	6,0	7,7	8,8	7,4	9,5
napoje alkoholowe, wyroby tytoniowe i narkotyki	2,1	2,4	2,1	1,8	1,7	1,8
odzież i obuwie	4,2	3,4	5,3	5,1	5,0	6,4
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	3,9	4,2	4,3	4,0	4,0	4,3
zdrowie	3,7	5,2	3,4	3,2	2,6	2,9
transport	8,1	8,3	9,6	8,8	8,8	5,8
łącznie	3,3	3,1	3,3	3,3	3,5	3,5
edukację	1,0	0,3	1,5	1,9	1,4	2,1
restauracje i hotele	1,8	1,8	2,3	2,3	2,3	3,3
pozostałe towary i usługi	5,7	4,4	5,6	5,1	4,6	5,7

Źródło: badanie budżetów gospodarstw domowych, 2011.

TABL. 35. **ODSETEK OSÓB W GOSPODARSTWACH RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI KONSULTACJI Z LEKARZEM SPECJALISTĄ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	24,4	21,6	28,8
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	23,4	20,9	29,7
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	24,4	22,3	29,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	18,3	14,0	30,4
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	17,5	12,6	30,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	16,4	16,7	15,7
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	15,9	16,0	15,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	27,2	25,8	29,4
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	26,2	22,9	31,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	37,5	40,1	24,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	40,0	42,1	26,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	21,3	17,3	24,1
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	20,9	16,5	23,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	40,1	42,8	37,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	40,1	42,5	38,0
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	20,5	36,8	14,1
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	28,5	24,0	34,5

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 36. **ODSETEK OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH W GOSPODARSTWACH RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI KONSULTACJI Z LEKARZEM SPECJALISTĄ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	24,4	21,6	28,8
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	29,9	26,1	38,5
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	32,3	29,4	35,6
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	20,6	18,4	24,4
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	25,4	24,3	27,6
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	26,7	24,7	28,4
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	22,9	19,7	29,4

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 37. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI POKRYCIA Z WŁASNYCH ŚRODKÓW NIESPODZIEWANEGO WYDATKU W WYSOKOŚCI 900 ZŁ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	49,2	47,7	51,8
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	43,8	41,3	51,6
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	43,7	41,0	51,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	41,8	39,7	48,4
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	40,9	38,9	47,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dziećmi na utrzymaniu	45,3	45,8	44,1
w tym małżeństwa z 2 dziećmi na utrzymaniu	44,5	44,8	43,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	61,0	62,9	59,0
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	59,2	60,3	58,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	71,0	69,4	77,9
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	72,4	70,6	47,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	48,2	49,4	47,4
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	47,7	48,4	81,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	76,7	77,3	75,9
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	77,1	78,3	75,5
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	56,9	74,4	43,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	53,0	51,7	54,8

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 38. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI POKRYCIA Z WŁASNYCH ŚRODKÓW NIESPODZIEWANEGO WYDATKU W WYSOKOŚCI 900 ZŁ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	49,2	47,7	51,8
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	65,9	65,7	66,3
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	59,9	59,5	60,4
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	45,5	44,1	48,2
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	48,8	45,6	57,4
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	49,8	51,0	48,5
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	49,0	47,1	53,0

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 39. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI ZAPEWNIENIA ODPOWIEDNIEGO OGRZEWANIA MIESZKANIA WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	13,2	12,1	15,1
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	11,9	11,0	14,6
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	11,8	10,9	14,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	9,2	7,1	16,1
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	9,0	7,0	15,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	9,3	9,4	8,9
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	8,5	8,4	8,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	12,7	12,4	13,0
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	11,9	11,9	12,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	21,5	19,8	29,0
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	22,0	20,0	31,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	11,8	14,1	10,2
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	11,7	14,2	10,1
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	23,2	20,3	27,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	23,8	20,8	28,3
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	12,9	16,9	9,8
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	17,1	15,0	20,3

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 40. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI ZAPEWNIENIA ODPOWIEDNIEGO OGRZEWANIA MIESZKANIA WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	13,2	12,1	15,1
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	20,8	21,2	20,0
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	18,8	18,0	19,7
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	11,3	10,3	13,2
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	13,7	12,4	17,4
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	15,5	15,3	15,6
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	12,1	11,1	14,4

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 41. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI JEDZENIA MIĘSA CO DRUGI DZIEŃ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	13,1	10,9	17,1
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	11,3	9,6	16,5
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	11,3	9,5	16,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,4	5,2	14,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,3	4,9	14,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	9,1	7,6	12,3
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	8,6	6,9	12,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	20,1	19,1	21,2
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	18,4	16,6	20,3
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	19,6	18,0	26,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	19,9	18,0	28,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	12,8	12,6	12,9
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	12,8	12,8	12,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	21,6	16,7	28,7
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	21,9	17,0	29,2
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	17,2	16,4	17,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	17,1	14,4	21,3

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 42. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI JEDZENIA MIĘSA CO DRUGI DZIEŃ WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	13,1	10,9	17,1
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	21,4	18,1	29,5
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	19,0	16,5	22,3
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	11,1	9,2	14,8
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	12,7	10,5	18,7
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	16,5	15,7	17,3
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	11,8	9,5	16,7

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 43. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI WYJAZDU NA TYGODNIOWY WYPOCZYNEK WSZYSTKICH CZŁONKÓW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	57,5	50,9	69,3
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	48,0	42,6	64,9
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	49,1	43,3	65,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	40,9	36,9	53,6
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	40,2	36,3	52,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	47,3	44,0	54,5
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	46,5	42,7	54,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	66,4	63,6	69,3
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	65,1	61,6	68,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	66,1	63,8	76,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	66,5	64,1	77,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	68,3	63,3	71,6
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	67,8	62,6	71,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	82,4	77,8	89,2
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	82,9	78,8	88,9
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	73,6	76,0	71,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	67,9	61,8	77,2

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 44. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE DEKLAROWAŁY BRAK MOŻLIWOŚCI WYJAZDU NA TYGODNIOWY WYPOCZYNEK WSZYSTKICH CZŁONKÓW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	57,5	50,9	69,3
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	76,0	72,4	84,6
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	72,1	65,6	80,7
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	52,7	46,5	64,6
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	57,9	50,5	77,5
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	67,2	61,3	73,1
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	53,6	47,9	65,6

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 45. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH CO NAJMNIEJ RAZ NIE DOKONAŁY TERMINOWYCH SPŁAT RAT WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa rodzinne deklarujące nieterminowe opłaty za mieszkanie					
	raz w ciągu 12 miesięcy			co najmniej raz w ciągu 12 miesięcy		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
OGÓŁEM	3,4	3,9	2,5	10,9	10,9	11,0
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	2,5	2,9	1,0	7,2	7,5	5,8
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	2,1	2,4	1,1	6,3	6,7	5,0
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,8	3,6	.	11,4	11,4	11,4
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,9	3,8	.	9,9	9,3	11,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	2,7	2,7	2,7	8,4	6,4	13,2
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	2,5	2,4	2,7	8,2	6,3	12,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	5,1	8,1	0,7	17,5	19,2	15,2
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	3,4	5,3	0,7	16,2	16,9	15,2
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	14,3	12,8	21,5	27,9	26,7	33,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	12,8	10,7	22,6	27,4	25,7	35,3
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3,3	3,4	3,2	11,1	13,2	9,1
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	3,3	3,3	3,2	10,7	12,8	8,9
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	2,1	2,4	1,7	16,4	16,7	16,0
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	2,1	2,4	1,7	16,8	17,3	16,1
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	2,6	.	5,4	7,8	5,1	10,8
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	3,9	4,5	2,6	11,2	11,1	11,4

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 46. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH CO NAJMNIJ RAZ NIE DOKONAŁY TERMINOWYCH SPŁAT RAT WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa rodzinne deklarujące nieterminowe opłaty za mieszkanie					
	raz w ciągu 12 miesięcy			co najmniej raz w ciągu 12 miesięcy		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
OGÓŁEM	3,4	3,9	2,5	10,9	10,9	11,0

GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	5,3	5,7	4,3
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	4,4	5,0	3,5	13,6	13,0	14,5
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	3,2	3,7	2,2	10,3	10,6	9,8

GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH

Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	1,1	1,4	.	6,3	6,4	5,9
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	3,7	4,7	2,6	9,6	9,6	9,6
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	3,5	3,9	2,6	11,7	11,6	11,9

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 47. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH CO NAJMNIEJ RAZ NIE DOKONAŁY TERMINOWYCH OPŁAT ZWIĄZANYCH Z MIESZKANIEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa rodzinne deklarujące nieterminowe opłaty za mieszkanie					
	raz w ciągu 12 miesięcy			co najmniej raz w ciągu 12 miesięcy		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
OGÓŁEM	4,0	3,9	4,1	12,2	11,6	13,3
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	1,9	1,8	2,1	7,2	6,9	8,2
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	1,8	1,7	2,2	6,7	6,4	7,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,1	4,1	4,1	12,1	10,9	16,1
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	4,0	4,0	4,1	11,4	10,0	15,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	5,2	5,7	4,0	14,2	13,6	15,5
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	4,5	4,7	4,1	12,9	11,9	15,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	7,0	9,3	4,6	21,1	22,9	19,2
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	6,3	7,9	4,7	19,0	19,9	18,0
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	8,0	6,9	12,7	23,5	21,6	32,1
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,0	5,6	13,7	22,7	21,2	29,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,2	4,1	4,4	12,5	13,5	11,8
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	4,0	3,6	4,3	12,1	12,8	11,6
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	8,1	11,0	3,9	23,9	26,3	20,5
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	8,1	10,8	4,0	23,8	25,8	20,7
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	3,0	4,2	2,1	14,7	17,3	12,7
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	4,0	3,5	4,8	11,9	11,1	13,1

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 48. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH CO NAJMNIJ RAZ NIE DOKONAŁY TERMINOWYCH OPŁAT ZWIĄZANYCH Z MIESZKANIEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Gospodarstwa rodzinne deklarujące nieterminowe opłaty za mieszkanie					
	raz w ciągu 12 miesięcy			co najmniej raz w ciągu 12 miesięcy		
	ogółem	miasto	wieś	ogółem	miasto	wieś
OGÓŁEM	4,0	3,9	4,1	12,2	11,6	13,3

GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	3,3	2,8	4,5	11,3	12,8	7,5
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	4,6	3,8	5,7	14,9	13,5	16,6
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	3,8	4,0	3,5	11,4	11,0	12,2

GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH

Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	1,8	1,8	1,6	5,2	5,3	5,0
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	3,8	3,3	4,4	10,8	10,3	11,4
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	4,4	4,5	4,4	13,9	13,1	15,6

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 49. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH NIE POSIADAŁY SAMOCHODU OSOBOWEGO WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	11,0	12,0	9,3
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	9,8	9,8	9,7
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	9,4	9,3	9,5
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,5	7,7	6,8
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	7,2	7,6	5,9
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dziećmi na utrzymaniu	6,9	8,0	4,4
w tym małżeństwa z 2 dziećmi na utrzymaniu	6,3	7,3	4,1
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	9,5	11,8	7,0
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dziećmi na utrzymaniu	8,5	11,2	5,7
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	25,0	25,7	21,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	26,3	26,9	23,7
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	6,4	10,4	3,7
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	6,3	10,6	3,4
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	24,2	26,8	20,4
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	24,4	27,1	20,4
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	11,8	18,0	7,2
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	15,9	16,3	15,4

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 50. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, KTÓRE Z POWODÓW FINANSOWYCH NIE POSIADAŁY SAMOCHODU OSOBOWEGO WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	11,0	12,0	9,3
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	11,8	11,0	13,6
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	14,9	16,5	12,8
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	9,9	10,9	7,9
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	10,5	10,3	10,8
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	12,5	15,3	9,7
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	10,5	11,3	8,8

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 51. **ODSETEK GOSPODARSTW RODZINNYCH ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	15,5	11,0	23,5
Małżeństwa/ związki nieformalne bez dzieci na utrzymaniu	9,9	7,4	17,7
w tym małżeństwa bez dzieci na utrzymaniu	9,7	6,9	17,6
Małżeństwa/ związki nieformalne z 1 dzieckiem na utrzymaniu	11,4	8,6	20,4
w tym małżeństwa z 1 dzieckiem na utrzymaniu	11,0	8,3	19,8
Małżeństwa/ związki nieformalne z 2 dzieci na utrzymaniu	19,7	14,6	31,0
w tym małżeństwa z 2 dzieci na utrzymaniu	19,4	14,2	30,4
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	34,4	28,0	41,2
w tym małżeństwa z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu	34,3	27,2	41,5
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	29,6	25,8	46,3
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	29,7	25,8	48,2
Małżeństwa/ związki nieformalne z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	17,7	12,7	21,0
w tym małżeństwa z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	17,5	12,6	20,8
Samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	27,9	19,3	40,6
w tym samotne matki z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	28,2	19,6	40,9
Inne osoby z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu	20,4	11,2	27,3
Pozostałe gospodarstwa bez dzieci na utrzymaniu	13,9	9,4	20,9

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 52. **ODSETEK GOSPODARSTW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ STARSZYCH, ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Miasto	Wieś
OGÓŁEM	15,5	11,0	23,5
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby niepełnosprawne	18,4	15,2	26,2
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami	19,1	14,0	25,9
Gospodarstwa rodzinne bez osób niepełnosprawnych	14,3	10,1	22,5
GOSPODARSTWA RODZINNE OSÓB STARSZYCH			
Gospodarstwa rodzinne tworzone wyłącznie przez osoby starsze ...	5,9	3,1	13,5
Gospodarstwa rodzinne z co najmniej 1 osobą starszą i innymi osobami	16,0	10,5	21,6
Gospodarstwa rodzinne bez osób starszych	16,9	12,6	26,1

Źródło: badanie EU-SILC, 2011.

TABL. 53. STRUKTURA DOBOWEGO BUDŻETU CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO (W % CZASU DOBOWEGO OGÓŁEM)^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Czas trwania czynności w ciągu doby ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Potrzeby fizjologiczne	47,9	44,5	44,4	44,3	45,1	45,5	45,9	46,1
Praca zawodowa	7,5	12,2	12,9	12,2	11,0	7,8	11,7	12,3
Nauka	0,3	3,6	2,9	3,6	5,1	5,4	3,1	1,5
Zajęcia i prace domowe	15,3	14,2	14,2	14,3	14,0	14,3	13,7	12,4
Dobrowolna praca w organizacjach poza nimi	2,6	1,4	1,3	1,4	1,5	1,7	1,5	2,2
Życie towarzyskie i rozrywki	4,6	4,4	4,5	4,4	4,4	5,5	4,9	5,2
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	1,8	1,6	1,7	1,6	1,6	1,8	1,5	1,5
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	0,8	1,4	1,3	1,5	1,2	1,6	1,1	1,0
Korzystanie ze środków masowego przekazu	14,3	10,4	10,3	10,4	10,1	10,2	10,9	12,4
Dojazdy, dojeżdża oraz inne nie wymienione czynności	4,9	6,3	6,5	6,3	6,0	6,2	5,7	5,4
w tym dojazdy i dojeżdża	4,6	6,0	6,2	6,0	5,5	6,0	5,3	5,1

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

W tablicach prezentujących dane w % suma składników może być różna od 100, co wynika z zaokrągleń stosowanych przy prezentacji danych.

TABL. 53. STRUKTURA DOBOWEGO BUDŻETU CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO (W % CZASU DOBOWEGO OGÓŁEM)^a (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	KOBIECY							
Czas trwania czynności w ciągu doby ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Potrzeby fizjologiczne	48,2	45,1	45,0	45,1	45,1	45,3	46,4	46,7
Praca zawodowa	5,8	8,6	9,7	8,5	6,3	8,4	8,4	9,7
Nauka	0,3	3,7	3,1	3,8	4,7	4,7	3,0	1,5
Zajęcia i prace domowe	19,4	19,8	19,0	19,8	21,7	17,1	18,8	16,5
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	2,8	1,2	1,4	1,2	1,3	1,5	1,5	2,4
Życie towarzyskie i rozrywki	4,4	4,5	4,5	4,6	4,4	4,9	4,9	5,1
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	1,4	1,4	1,5	1,3	1,1	1,2	1,1	1,1
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	0,7	0,8	0,8	0,9	0,7	0,8	0,7	0,6
Korzystanie ze środków masowego przekazu	12,7	9,4	9,4	9,4	9,3	10,0	10,2	11,5
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	4,4	5,5	5,6	5,4	5,4	6,0	5,0	5,0
w tym dojazdy i dojeżdżenia	4,0	5,1	5,3	5,1	4,9	5,8	4,7	4,7

^a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

TABL. 53. STRUKTURA DOBOWEGO BUDŻETU CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO (W % CZASU DOBOWEGO OGÓŁEM)^a (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	MĘŻCZYŹNI							
Czas trwania czynności w ciągu doby ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Potrzeby fizjologiczne	47,6	43,9	43,8	43,5	45,1	.	45,3	45,5
Praca zawodowa	9,2	15,5	15,7	15,6	14,8	.	15,3	14,9
Nauka	0,2	3,5	2,6	3,5	5,5	.	3,2	1,6
Zajęcia i prace domowe	11,4	9,2	10,0	9,2	7,7	.	7,8	8,2
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	2,2	1,5	1,3	1,6	1,7	.	1,5	1,9
Życie towarzyskie i rozrywki	4,9	4,4	4,5	4,2	4,4	.	5,0	5,3
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	2,2	1,9	1,8	1,8	1,9	.	2,0	1,9
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	1,0	1,9	1,7	2,1	1,6	.	1,7	1,4
Korzystanie ze środków masowego przekazu	15,9	11,2	11,2	11,3	10,8	.	11,7	13,3
Dojazdy, dojsca oraz inne nie wymienione czynności	5,4	7,2	7,4	7,2	6,5	.	6,5	6,0
w tym dojazdy i dojsca	5,1	6,7	7,0	6,8	6,0	.	6,1	5,6

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

TABL. 54. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO. ODSETEK OSÓB WYKONUJĄCYCH CZYNNOŚCI (W %)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Potrzeby fizjologiczne	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym sen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	26,5	41,1	42,0	41,6	38,2	28,4	42,9	42,9
Praca zawodowa	26,4	41,0	41,9	41,4	38,1	28,1	42,8	42,8
Nauka	2,0	16,3	13,5	16,4	21,9	23,6	14,3	8,3
Zajęcia i prace domowe	94,3	91,5	93,0	91,7	87,7	93,2	89,1	89,1
w tym opieka nad dziećmi	-	39,5	38,1	40,2	41,0	30,7	32,4	0,8
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	37,4	21,8	20,2	22,7	23,3	21,5	24,8	31,3
Życie towarzyskie i rozrywki	74,6	72,3	71,7	72,5	72,9	77,5	72,1	73,6
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	30,9	24,7	25,4	24,4	23,9	25,5	23,9	25,0
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	16,4	21,6	20,4	23,8	19,1	25,0	18,2	16,6
Sztuka	1,1	1,9	1,6	2,1	1,9	1,5	2,0	1,3
Zamiłowania natury technicznej.....	3,9	7,5	8,2	7,9	5,0	8,8	4,7	5,0
Gry	12,5	14,7	12,9	16,6	14,2	16,7	13,2	11,9
Korzystanie ze środków masowego przekazu	96,6	93,5	92,2	94,2	94,4	91,1	93,2	94,2
Czytanie	47,6	36,3	36,6	38,2	31,2	36,0	33,0	37,2
w tym czytanie książek	14,9	14,2	13,9	15,0	13,0	21,7	12,0	14,0
Telewizja i wideo	94,2	88,9	87,8	89,7	89,6	85,7	89,2	89,9
Radio i muzyka	17,3	16,6	14,3	17,1	20,3	20,9	19,0	19,5
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	85,9	93,7	93,4	93,9	93,8	93,9	90,6	89,2
w tym dojazdy i dojeżdżenia	83,5	91,6	91,2	92,4	90,7	92,6	87,8	86,1
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	19,0	33,2	36,0	33,9	26,0	22,9	26,5	28,2
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	0,6	10,2	7,8	10,3	15,4	15,9	9,0	3,9

TABL. 54. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO. ODSETEK OSÓB WYKONUJĄCYCH CZYNNOŚCI (W %) (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
KOBIETY								
Potrzeby fizjologiczne	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym sen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	21,7	31,9	33,5	32,0	27,8	28,9	34,8	36,4
Praca zawodowa	21,7	31,9	33,5	32,0	27,8	29,9	34,8	36,3
Nauka	2,4	16,9	15,2	17,2	19,7	21,6	14,2	8,5
Zajęcia i prace domowe	98,7	96,8	98,1	96,7	94,2	97,1	96,3	96,3
w tym opieka nad dziećmi	-	48,0	43,3	49,1	56,3	38,7	42,2	1,1
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	41,7	23,2	22,7	23,1	24,4	22,1	27,6	36,5
Życie towarzyskie i rozrywki	74,5	73,9	73,9	74,3	72,6	77,8	72,8	75,4
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	27,4	23,4	24,9	23,0	20,8	22,4	21,3	22,3
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	15,0	17,0	16,2	18,8	14,4	18,9	14,2	14,2
Sztuka	0,9	1,9	1,3	2,4	2,4	1,1	1,8	0,8
Zamiłowania natury technicznej	3,3	6,0	6,4	6,3	4,4	8,6	3,7	4,0
Gry	11,7	10,5	9,8	12,0	8,6	10,5	9,8	10,3
Korzystanie ze środków masowego przekazu	96,1	93,2	91,9	94,0	94,1	92,4	93,7	94,6
Czytanie	45,9	39,4	39,4	41,4	34,5	40,5	36,4	40,1
w tym czytanie książek	18,4	20,1	19,6	21,3	18,3	25,3	16,3	17,9
Telewizja i wideo	93,5	88,2	86,9	88,8	89,4	86,7	89,4	89,8
Radio i muzyka	14,4	16,2	14,7	16,7	18,3	16,9	17,3	16,9
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	86,2	92,6	92,4	92,9	92,4	94,0	89,1	88,0
w tym dojazdy i dojeżdżenia	83,6	90,5	90,1	91,4	89,1	92,6	85,9	84,6
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	15,2	24,6	28,3	24,7	15,8	24,8	20,6	24,2
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	0,8	10,2	8,6	10,3	13,6	13,7	8,5	3,7

TABL. 54. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO. ODSETEK OSÓB WYKONUJĄCYCH CZYNNOŚCI (W %) (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
MĘŻCZYŹNI								
Potrzeby fizjologiczne	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym sen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	31,0	49,5	49,8	50,6	46,6	.	51,9	49,6
Praca zawodowa	30,8	49,2	49,5	50,2	46,4	.	51,7	49,6
Nauka	1,7	15,7	11,9	15,6	23,7	.	14,5	8,2
Zajęcia i prace domowe	90,2	86,7	88,5	86,9	82,4	.	81,0	81,8
w tym opieka nad dziećmi	-	31,8	33,4	31,8	28,6	.	21,5	0,5
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	33,4	20,5	17,8	22,2	22,3	.	21,7	25,9
Życie towarzyskie i rozrywki	74,8	70,8	69,7	70,9	73,1	.	71,4	71,8
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	34,2	25,9	25,9	25,6	26,5	.	26,7	27,8
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	17,8	25,7	24,2	28,5	23,0	.	22,7	19,1
Sztuka	1,2	1,8	1,9	1,9	1,5	.	2,2	1,8
Zamiłowania natury technicznej	4,5	8,8	9,8	9,3	5,4	.	5,8	6,0
Gry	13,2	18,5	15,8	20,9	18,8	.	16,9	13,5
Korzystanie ze środków masowego przekazu	97,1	93,7	92,6	94,4	94,6	.	92,8	93,8
Czytanie	49,3	33,5	34,1	35,3	28,6	.	29,1	34,3
w tym czytanie książek	11,6	8,8	8,6	9,0	8,7	.	7,2	9,9
Telewizja i wideo	94,8	89,7	88,7	90,5	89,7	.	89,0	90,0
Radio i muzyka	20,1	16,9	14,0	17,4	21,9	.	21,0	22,1
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	85,7	94,7	94,3	94,9	94,9	.	92,2	90,5
w tym dojazdy i dojeżdżenia	83,3	92,6	92,3	93,2	92,0	.	89,9	87,8
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	22,5	41,1	42,9	42,5	34,2	.	33,1	32,4
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	0,4	10,3	7,0	10,4	16,8	.	9,6	4,1

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

TABL. 55. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO.
PRZECIĘTNY CZAS WYKONYWANIA CZYNNOŚCI (W GODZINACH I MINUTACH)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzy- maniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Potrzeby fizjologiczne	11,30	10,40	10,39	10,38	10,49	10,55	11,01	11,04
w tym sen	8,51	8,24	8,22	8,23	8,29	8,38	8,37	8,35
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy.....	7,06	7,31	7,48	7,22	7,11	6,42	6,48	7,05
Praca zawodowa	6,49	7,10	7,22	7,04	6,56	6,37	6,33	6,52
Nauka	3,14	5,18	5,04	5,17	5,37	5,29	5,10	4,26
Zajęcia i prace domowe	3,53	3,44	3,40	3,45	3,50	3,42	3,41	3,20
w tym opieka nad dziećmi	-	1,58	2,01	1,56	1,57	2,10	1,59	1,53
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	1,38	1,32	1,36	1,29	1,30	1,52	1,28	1,39
Życie towarzyskie i rozrywki	1,29	1,29	1,31	1,27	1,28	1,43	1,38	1,42
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	1,24	1,34	1,34	1,33	1,34	1,43	1,32	1,27
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	1,16	1,31	1,30	1,32	1,31	1,30	1,29	1,28
Sztuka	1,29	1,26	1,29	1,21	1,35	1,33	1,46	1,48
Zamiłowania natury technicznej	1,21	1,21	1,25	1,19	1,21	1,21	1,20	1,24
Gry	1,07	1,22	1,18	1,25	1,21	1,24	1,19	1,17
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,34	2,39	2,41	2,39	2,35	2,41	2,48	3,09
Czytanie	1,07	0,55	0,55	0,55	0,53	1,02	0,56	1,03
w tym czytanie książek	1,15	1,06	1,07	1,06	1,05	1,11	1,10	1,16
Telewizja i wideo	2,55	2,15	2,19	2,14	2,13	2,11	2,23	2,39
Radio i muzyka	0,54	0,50	0,46	0,50	0,54	1,00	0,56	0,58
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,22	1,38	1,41	1,37	1,32	1,36	1,31	1,28
w tym dojazdy i dojeżdżenia	1,19	1,34	1,38	1,33	1,27	1,33	1,27	1,25
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	0,59	0,59	1,00	0,57	1,01	1,04	1,02	1,01
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	1,23	1,20	1,22	1,18	1,20	1,17	1,29	1,30

TABL. 55. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO
ORAZ PŁCI. PRZECIĘTNY CZAS WYKONYWANIA CZYNNOŚCI (W GODZINACH I MINUTACH) (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzy- maniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
KOBIETY								
Potrzeby fizjologiczne	11,34	10,49	10,48	10,50	10,49	10,52	11,08	11,13
w tym sen	8,55	8,28	8,27	8,30	8,24	8,35	8,41	8,42
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	6,25	6,34	7,02	6,27	5,35	6,49	5,53	6,27
Praca zawodowa	6,21	6,29	6,57	6,23	5,28	6,44	5,49	6,23
Nauka	3,44	5,12	4,55	5,11	5,44	5,18	5,02	4,08
Zajęcia i prace domowe	4,43	4,54	4,38	4,55	5,32	4,13	4,42	4,07
w tym opieka nad dziećmi	-	2,19	2,24	2,16	2,18	2,14	2,14	1,36
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	1,39	1,18	1,26	1,14	1,12	1,38	1,18	1,34
Życie towarzyskie i rozrywki	1,24	1,28	1,28	1,29	1,28	1,31	1,36	1,37
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	1,11	1,22	1,26	1,21	1,17	1,16	1,14	1,12
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	1,04	1,11	1,11	1,10	1,12	1,04	1,07	1,04
Sztuka	1,35	1,29	1,44	1,21	1,28	1,21	1,31	1,39
Zamiłowania natury technicznej	1,09	1,11	1,11	1,06	1,30	1,08	1,02	1,01
Gry	0,56	0,57	0,58	0,59	0,51	0,52	0,57	0,57
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,10	2,25	2,27	2,25	2,22	2,36	2,37	2,54
Czytanie	1,05	0,57	0,57	0,56	0,58	1,04	0,58	1,03
w tym czytanie książek	1,13	1,06	1,05	1,05	1,08	1,13	1,09	1,13
Telewizja i wideo	2,36	1,60	2,02	1,59	1,57	2,05	2,11	2,25
Radio i muzyka	0,50	0,46	0,44	0,45	0,52	0,56	0,53	0,56
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,13	1,26	1,28	1,24	1,24	1,33	1,21	1,21
w tym dojazdy i dojeżdżenia	1,09	1,22	1,24	1,20	1,20	1,30	1,18	1,18
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	0,55	0,54	0,58	0,51	0,51	1,06	0,60	1,01
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	1,26	1,21	1,17	1,18	1,31	1,25	1,27	1,33

TABL. 55. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO ORAZ PŁ.CI. PRZECIĘTNY CZAS WYKONYWANIA CZYNNOŚCI (W GODZINACH I MINUTACH) (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
MĘŻCZYŹNI								
Potrzeby fizjologiczne	11,25	10,33	10,30	10,27	10,49	.	10,53	10,55
w tym sen	8,47	8,20	8,18	8,16	8,33	.	8,31	8,29
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy.....	7,33	8,04	8,17	7,55	7,58	.	7,28	7,33
Praca zawodowa	7,07	7,34	7,38	7,28	7,39	.	7,06	7,14
Nauka	2,34	5,23	5,14	5,22	5,33	.	5,19	4,46
Zajęcia i prace domowe	3,02	2,33	2,42	2,32	2,15	.	2,20	2,24
w tym opieka nad dziećmi	-	1,29	1,34	1,26	1,23	.	1,25	2,34
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	1,37	1,45	1,47	1,43	1,47	.	1,42	1,46
Życie towarzyskie i rozrywki	1,34	1,29	1,33	1,25	1,28	.	1,41	1,47
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	1,34	1,43	1,42	1,43	1,46	.	1,48	1,40
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	1,26	1,43	1,42	1,46	1,40	.	1,45	1,47
Sztuka	1,25	1,24	1,20	1,20	1,45	.	2,01	1,52
Zamiłowania natury technicznej	1,28	1,28	1,32	1,27	1,15	.	1,33	1,40
Gry	1,17	1,34	1,29	1,39	1,32	.	1,33	1,33
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,55	2,51	2,54	2,52	2,45	.	3,01	3,23
Czytanie	1,09	0,52	0,53	0,54	0,48	.	0,53	1,02
w tym czytanie książek	1,18	1,07	1,10	1,09	0,58	.	1,14	1,21
Telewizja i wideo	3,13	2,29	2,33	2,28	2,25	.	2,38	2,54
Radio i muzyka	0,57	0,53	0,48	0,55	0,56	.	0,58	0,59
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,31	1,48	1,53	1,49	1,38	.	1,41	1,35
w tym dojazdy i dojeżdżenia	1,28	1,45	1,49	1,46	1,33	.	1,38	1,31
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	1,02	1,02	1,01	1,01	1,05	.	1,03	1,01
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	1,18	1,19	1,27	1,18	1,12	.	1,31	1,27

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

TABL. 56. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO. PRZECIĘTNY CZAS TRWANIA CZYNNOŚCI NA 1 OSOBĘ (W GODZINACH I MINUTACH)^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Potrzeby fizjologiczne	11,30	10,40	10,39	10,38	10,49	10,55	11,01	11,04
w tym sen	8,51	8,24	8,22	8,23	8,29	8,38	8,37	8,35
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	1,53	3,05	3,17	3,04	2,45	1,54	2,55	3,02
Praca zawodowa	1,48	2,56	3,05	2,55	2,38	1,52	2,48	2,57
Nauka	0,04	0,52	0,41	0,52	1,14	1,18	0,44	0,22
Zajęcia i prace domowe	3,40	3,25	3,25	3,26	3,21	3,26	3,17	2,58
w tym opieka nad dziećmi	-	0,47	0,46	0,47	0,48	0,40	0,39	0,01
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	0,37	0,20	0,19	0,20	0,21	0,24	0,22	0,31
Życie towarzyskie i rozrywki	1,07	1,04	1,05	1,03	1,04	1,20	1,11	1,15
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	0,26	0,23	0,24	0,23	0,23	0,26	0,22	0,22
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	0,12	0,20	0,18	0,22	0,17	0,23	0,16	0,15
Sztuka	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0,02	0,01
Zamiłowania natury technicznej	0,03	0,06	0,07	0,06	0,04	0,07	0,04	0,04
Gry	0,08	0,12	0,10	0,14	0,12	0,14	0,10	0,09
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,26	2,29	2,29	2,30	2,26	2,27	2,37	2,58
Czytanie	0,32	0,20	0,20	0,21	0,17	0,22	0,18	0,23
w tym czytanie książek	0,11	0,09	0,09	0,10	0,08	0,15	0,08	0,11
Telewizja i wideo	2,45	2,01	2,02	2,00	1,59	1,52	2,08	2,23
Radio i muzyka	0,09	0,08	0,07	0,09	0,11	0,12	0,11	0,11
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,11	1,31	1,34	1,31	1,26	1,30	1,22	1,19
w tym dojazdy i dojeżdżenia	1,06	1,26	1,29	1,26	1,19	1,26	1,17	1,13
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	0,11	0,20	0,22	0,19	0,16	0,15	0,16	0,17
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	0,01	0,08	0,06	0,08	0,12	0,12	0,08	0,04

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

TABL. 56. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO ORAZ PŁ.CI. PRZECIĘTNY CZAS TRWANIA CZYNNOŚCI NA 1 OSOBE (W GODZINACH I MINUTACH)^a (cd.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
KOBIETY								
Potrzeby fizjologiczne	11,34	10,49	10,48	10,50	10,49	10,52	11,08	11,13
w tym sen	8,55	8,28	8,27	8,30	8,24	8,35	8,41	8,42
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy.....	1,23	2,06	2,21	2,04	1,33	2,02	2,03	2,21
Praca zawodowa	1,23	2,04	2,20	2,03	1,31	2,01	2,01	2,19
Nauka	0,05	0,53	0,45	0,54	1,08	1,08	0,43	0,21
Zajęcia i prace domowe	4,39	4,45	4,33	4,45	5,12	4,06	4,31	3,58
w tym opieka nad dziećmi	-	1,07	1,02	1,07	1,18	0,52	0,57	0,01
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	0,41	0,18	0,20	0,17	0,18	0,22	0,22	0,34
Życie towarzyskie i rozrywki	1,03	1,05	1,05	1,06	1,04	1,11	1,10	1,13
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	0,20	0,19	0,21	0,19	0,16	0,17	0,16	0,16
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	0,10	0,12	0,12	0,13	0,10	0,12	0,10	0,09
Sztuka	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0,02	0,01
Zamiłowania natury technicznej	0,02	0,04	0,05	0,04	0,04	0,06	0,02	0,02
Gry	0,07	0,06	0,06	0,07	0,04	0,05	0,06	0,06
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,03	2,15	2,15	2,16	2,14	2,24	2,27	2,45
Czytanie	0,30	0,22	0,23	0,23	0,20	0,26	0,21	0,25
w tym czytanie książek	0,13	0,13	0,13	0,14	0,12	0,18	0,11	0,13
Telewizja i wideo	2,26	1,46	1,46	1,46	1,44	1,49	1,57	2,10
Radio i muzyka	0,07	0,07	0,06	0,08	0,09	0,09	0,09	0,09
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,03	1,19	1,21	1,18	1,18	1,27	1,12	1,12
w tym dojazdy i dojeżdżenia	0,58	1,14	1,16	1,13	1,11	1,23	1,07	1,06
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	0,08	0,13	0,16	0,13	0,08	0,16	0,12	0,15
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	0,01	0,08	0,07	0,08	0,12	0,12	0,07	0,03

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

TABL. 56. DOBOWY BUDŻET CZASU WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO ORAZ PŁCI. PRZECIĘTNY CZAS TRWANIA CZYNNOŚCI NA 1 OSOBĘ (W GODZINACH I MINUTACH)^a (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
MĘŻCZYŻNI								
Potrzeby fizjologiczne	11,25	10,32	10,30	10,26	10,49	.	10,53	10,55
w tym sen	8,47	8,20	8,18	8,16	8,33	.	8,31	8,29
Praca zawodowa razem z przejazdami w ramach pracy	2,21	3,59	4,07	4,00	3,42	.	3,53	3,45
Praca zawodowa	2,12	3,43	3,46	3,45	3,33	.	3,40	3,35
Nauka	0,03	0,51	0,37	0,50	1,19	.	0,46	0,23
Zajęcia i prace domowe	2,44	2,13	2,24	2,12	1,51	.	1,53	1,58
w tym opieka nad dziećmi	-	0,28	0,31	0,27	0,24	.	0,18	0,01
Dobrowolna praca w organizacjach i poza nimi	0,32	0,22	0,19	0,23	0,24	.	0,22	0,27
Życie towarzyskie i rozrywki	1,10	1,03	1,05	1,01	1,04	.	1,12	1,17
Uczestnictwo w sporcie i rekreacji	0,32	0,27	0,26	0,26	0,28	.	0,29	0,28
Zamiłowania osobiste, hobby i gry	0,15	0,27	0,25	0,30	0,23	.	0,24	0,20
Sztuka	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	.	0,03	0,02
Zamiłowania natury technicznej	0,04	0,08	0,09	0,08	0,04	.	0,05	0,06
Gry	0,10	0,17	0,14	0,21	0,17	.	0,16	0,12
Korzystanie ze środków masowego przekazu	3,49	2,41	2,41	2,42	2,36	.	2,48	3,11
Czytanie	0,34	0,18	0,18	0,19	0,14	.	0,15	0,21
w tym czytanie książek	0,09	0,06	0,06	0,06	0,05	.	0,05	0,08
Telewizja i wideo	3,03	2,14	2,16	2,14	2,10	.	2,20	2,36
Radio i muzyka	0,11	0,09	0,07	0,10	0,12	.	0,12	0,13
Dojazdy, dojeżdżenia oraz inne nie wymienione czynności	1,18	1,43	1,46	1,43	1,33	.	1,33	1,26
w tym dojazdy i dojeżdżenia	1,13	1,37	1,41	1,38	1,26	.	1,28	1,20
dojazdy i dojeżdżenia do/z pracy	0,14	0,25	0,26	0,26	0,22	.	0,21	0,20
dojazdy i dojeżdżenia do/z szkoły	-	0,08	0,06	0,08	0,12	.	0,09	0,04

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

TABL. 57. ZAJĘCIA I PRACE DOMOWE WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO ORAZ PŁCI. ODSETEK OSÓB WYKONUJĄCYCH CZYNNOŚCI (W %)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Zajęcia i prace domowe	94,3	91,5	93,0	91,7	87,7	93,2	89,1	89,1
Obróbka żywności	77,8	71,3	74,9	71,5	63,1	80,1	68,9	73,5
Prace związane z utrzymaniem porządku	66,4	59,3	58,9	60,9	56,8	64,5	56,6	56,7
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	23,2	20,7	21,2	20,6	19,7	24,4	19,9	20,8
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	34,1	22,7	24,7	22,7	18,4	21,9	22,9	27,8
Budowa, remonty, naprawy	9,6	9,4	9,0	9,5	9,9	2,43	7,8	7,0
Zakupy i korzystanie z usług	54,7	45,1	47,2	45,5	39,8	52,8	40,8	45,1
Zarządzanie gospodarstwem domowym	3,0	1,9	1,8	2,2	1,5	2,0	1,1	2,0
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	39,5	38,1	40,2	41,0	30,7	32,4	0,8
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	2,1	0,6	0,5	0,8	0,3	0,4	1,3	3,2
	KOBIETY							
Zajęcia i prace domowe	98,7	96,8	98,1	96,7	94,2	97,1	96,3	96,3
Obróbka żywności	97,3	90,1	92,0	89,3	87,5	88,7	89,5	90,9
Prace związane z utrzymaniem porządku	77,1	73,9	72,7	74,6	74,9	71,8	71,9	69,8
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	41,2	39,3	38,8	39,0	41,3	31,4	34,6	36,4
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	31,6	23,1	24,2	23,0	20,4	21,4	24,0	30,0
Budowa, remonty, naprawy	1,3	1,5	2,0	1,1	1,3	0,7	1,1	1,3
Zakupy i korzystanie z usług	61,6	57,6	59,8	57,0	54,3	59,9	50,3	54,6
Zarządzanie gospodarstwem domowym	3,0	2,1	2,0	2,3	1,7	2,4	1,2	2,3
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	48,0	43,3	49,1	56,3	38,7	42,2	1,1
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	1,7	0,7	0,6	0,8	0,4	0,5	2,1	4,6
	MĘŻCZYŹNI							
Zajęcia i prace domowe	90,2	86,7	88,5	86,9	82,4	.	81,0	81,8
Obróbka żywności	59,4	54,4	59,3	54,8	43,3	.	45,9	55,7
Prace związane z utrzymaniem porządku	56,4	46,2	46,4	47,9	42,1	.	39,6	43,3
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	6,3	3,8	5,2	3,4	2,1	.	3,4	4,7
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	36,5	22,4	25,1	22,4	16,9	.	21,6	25,4
Budowa, remonty, naprawy	17,4	16,5	15,4	17,3	16,8	.	15,2	12,9
Zakupy i korzystanie z usług	48,2	33,8	35,7	34,7	28,1	.	30,2	35,3
Zarządzanie gospodarstwem domowym	2,9	1,8	1,7	2,0	1,4	.	0,9	1,7
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	31,8	33,4	31,8	28,6	.	21,5	0,5
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	2,6	0,5	0,5	0,7	0,3	-	0,4	1,8

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

TABL. 58. ZAJĘCIA I PRACE DOMOWE WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO ORAZ PŁ.CI. PRZECIĘTNY CZAS WYKONYWANIA CZYNNOŚCI (W GODZINACH I MINUTACH)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Zajęcia i prace domowe	3,53	3,44	3,40	3,45	3,50	3,42	3,41	3,20
Obróbka żywności	1,50	1,29	1,22	1,30	1,41	1,33	1,33	1,36
Prace związane z utrzymaniem porządku	1,06	0,59	0,57	0,59	1,01	0,56	1,02	1,04
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	1,06	0,55	0,53	0,54	1,06	0,57	1,04	1,08
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	1,37	1,04	1,06	1,02	1,04	0,56	1,12	1,23
Budowa, remonty, naprawy	1,48	1,59	2,03	1,52	2,05	2,26	1,58	2,01
Zakupy i korzystanie z usług	0,53	0,49	0,51	0,50	0,43	0,47	0,48	0,50
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,25	0,30	0,33	0,28	0,27	0,21	0,26	0,26
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	1,58	2,01	1,56	1,57	2,10	1,59	1,53
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	1,15	1,03	0,59	1,06	0,58	0,26	0,59	1,14
	KOBIECY							
Zajęcia i prace domowe	4,43	4,54	4,38	4,55	5,32	4,13	4,42	4,07
Obróbka żywności	2,22	1,59	1,49	2,01	2,18	1,43	1,58	2,02
Prace związane z utrzymaniem porządku	1,05	1,02	0,59	1,02	1,06	0,59	1,02	1,04
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	1,10	0,58	0,56	0,55	1,08	0,58	1,07	1,12
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	1,20	0,58	0,58	0,58	0,58	1,03	1,05	1,16
Budowa, remonty, naprawy	1,54	1,56	2,06	1,58	1,13	0,55	1,33	1,23
Zakupy i korzystanie z usług	0,53	0,47	0,48	0,48	0,43	0,47	0,46	0,49
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,21	0,25	0,26	0,22	0,30	0,17	0,24	0,27
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	2,19	2,24	2,16	2,18	2,14	2,14	1,36
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	1,06	0,56	0,52	0,57	1,05	0,26	0,58	1,12
	MĘŻCZYŹNI							
Zajęcia i prace domowe	3,02	2,33	2,42	2,32	2,15	.	2,20	2,24
Obróbka żywności	1,01	0,44	0,46	0,43	0,41	.	0,40	0,51
Prace związane z utrzymaniem porządku	1,07	0,54	0,54	0,54	0,53	.	1,01	1,03
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	0,39	0,34	0,31	0,39	0,30	.	0,34	0,37
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	1,50	1,11	1,14	1,07	1,11	.	1,21	1,31
Budowa, remonty, naprawy	1,48	1,59	2,03	1,52	2,09	.	2,00	2,05
Zakupy i korzystanie z usług	0,53	0,53	0,56	0,53	0,44	.	0,51	0,51
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,28	0,35	0,40	0,35	0,25	.	0,30	0,24
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	1,29	1,34	1,26	1,23	.	1,25	2,34
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	1,20	1,11	1,08	1,17	0,51	-	1,06	1,19

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

TABL. 59. ZAJĘCIA I PRACE DOMOWE WEDŁUG TYPU BIOLOGICZNEGO GOSPODARSTWA DOMOWEGO
ORAZ PŁ.CI. PRZECIĘTNY CZAS TRWANIA CZYNNOŚCI NA 1 OSOBĘ (W GODZINACH I MINUTACH)^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Typ biologiczny gospodarstwa domowego							
	małżeństwa					matka lub ojciec z dziećmi na utrzymaniu	rodziny z dziećmi na utrzymaniu i z innymi osobami	pozostałe rodziny
	bez dzieci na utrzymaniu	z dziećmi na utrzymaniu						
		razem	1	2	3 i więcej			
	OGÓŁEM							
Zajęcia i prace domowe	3,40	3,25	3,25	3,26	3,21	3,26	3,17	2,58
Obróbka żywności	1,26	1,03	1,02	1,04	1,04	1,15	1,04	1,10
Prace związane z utrzymaniem porządku	0,44	0,35	0,34	0,36	0,35	0,36	0,35	0,36
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	0,15	0,11	0,11	0,11	0,13	0,14	0,13	0,14
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	0,33	0,15	0,16	0,14	0,12	0,12	0,17	0,23
Budowa, remonty, naprawy	0,10	0,11	0,11	0,11	0,12	0,04	0,09	0,08
Zakupy i korzystanie z usług	0,29	0,22	0,24	0,23	0,17	0,25	0,19	0,22
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,01	0,01	0,01	0,01	-	-	-	0,01
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	0,47	0,46	0,47	0,48	0,40	0,39	0,01
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	0,02	-	-	0,01	-	-	0,01	0,02
	KOBIETY							
Zajęcia i prace domowe	4,39	4,45	4,33	4,45	5,12	4,06	4,31	3,58
Obróbka żywności	2,19	1,47	1,40	1,48	2,00	1,31	1,46	1,51
Prace związane z utrzymaniem porządku	0,50	0,46	0,43	0,46	0,49	0,42	0,45	0,45
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	0,29	0,23	0,22	0,21	0,28	0,18	0,23	0,26
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	0,25	0,13	0,14	0,13	0,12	0,14	0,16	0,23
Budowa, remonty, naprawy	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	-	0,01	0,01
Zakupy i korzystanie z usług	0,33	0,27	0,28	0,27	0,23	0,28	0,23	0,27
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	-	-	0,01
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	1,07	1,02	1,07	1,18	0,52	0,57	0,01
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	0,01	-	-	-	-	-	0,01	0,03
	MĘŻCZYŹNI							
Zajęcia i prace domowe	2,44	2,13	2,24	2,12	1,51	.	1,53	1,58
Obróbka żywności	0,36	0,24	0,27	0,24	0,18	.	0,18	0,28
Prace związane z utrzymaniem porządku	0,38	0,25	0,25	0,26	0,23	.	0,24	0,27
Prace związane z przygotowaniem i utrzymaniem odzieży	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	.	0,01	0,02
Ogrodnictwo i opieka nad zwierzętami domowymi	0,40	0,16	0,19	0,15	0,12	.	0,18	0,23
Budowa, remonty, naprawy	0,19	0,20	0,19	0,19	0,22	.	0,18	0,16
Zakupy i korzystanie z usług	0,26	0,18	0,20	0,18	0,12	.	0,15	0,18
Zarządzanie gospodarstwem domowym	0,01	0,01	0,01	0,01	-	-	-	-
Opieka nad dziećmi (członkami gospodarstwa domowego)	-	0,28	0,31	0,27	0,24	.	0,18	0,01
Opieka nad dorosłymi (członkami gospodarstwa domowego)	0,02	-	-	0,01	-	-	-	0,01

a Obliczany na podstawie przeciętnego czasu trwania czynności przypadającego na 1 osobę bez względu na to, czy wykonała daną czynność, czy nie.

Źródło: badanie budżetu czasu 2003/2004.

ZNAKI UMOWNE

Kreska	(-)	-	zjawisko nie wystąpiło.
Znak	(.)	-	brak informacji wiarygodnych (mniej niż 20 przypadków z próby lub względny błąd standardowy większy niż 50%).
Znak	(*)	-	zjawisko istniało, w wielkości większej niż 20 przypadków z próby, ale mniejszej niż 50.

Ze względów redakcyjnych w tablicach wprowadzony został umowny zapis dotyczący liczby mieszkańców w miastach - zastosowano zapis dla miast o liczbie mieszkańców:

200 - 500 tys.	oznacza	-	200 000 – 499 999
100 - 200 tys.	oznacza	-	100 000 – 199 999
20 - 100 tys.	oznacza	-	20 000 – 99 999

SYMBOLS

<i>Dash</i>	(-)	-	<i>magnitude zero.</i>
<i>Symbol</i>	(.)	-	<i>data not reliable (less than 20 sample observations or relative standard error more than 50%).</i>
<i>Symbol</i>	(*)	-	<i>magnitude not zero, but more than 20 sample observations and less than 50.</i>

For editorial reasons the number of inhabitants in towns will be recorded in tables in the following way:

<i>200 - 500 thousand</i>	<i>means</i>	-	<i>200 000 – 499 999</i>
<i>100 - 200 thousand</i>	<i>means</i>	-	<i>100 000 – 199 999</i>
<i>20 - 100 thousand</i>	<i>means</i>	-	<i>20 000 – 99 999</i>

Dane w tablicach mogą się nie sumować na 100% ze względu na przyjęte zaokrąglenia.

Figures in the tables can fail to sum up to 100% because of rounding-up.

Przy publikowaniu danych GUS – prosimy o podanie źródła.

When publishing the CSO data – please indicate the source.

Z „Planu wydawniczego 2014”

Seria INFORMACJE I OPRACOWANIA STATYSTYCZNE

- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju (*m*)
- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej województw (*k*)
- Leśnictwo 2014
- Ochrona środowiska 2014
- Środki trwałe w gospodarce narodowej w 2013 r.
- Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 2009—2013
- Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2013 r.
- Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym (*stan w dniu 30 VI 2014 r.*)
- Trwanie życia w 2013 r.
- Aktywność ekonomiczna ludności Polski (*k*)
- Bezrobocie rejestrowane (*k*)
- Pracujący w gospodarce narodowej w 2013 r.
- Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej (*k*)
- Popyt na pracę w 2013 r.
- Warunki pracy w 2013 r.
- Wypadki przy pracy w 2013 r.
- Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2013)
- Budżety gospodarstw domowych w 2013 r.
- Zdrowie i ochrona zdrowia w 2013 r.
- Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2013/2014
- Szkoły wyższe i ich finanse w 2013 r.
- Kultura w 2013 r.
- Turystyka w 2013 r.
- Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2013 r.
- Emerytury i renty w 2013 r.
- Handel zagraniczny (*k*)
- Gospodarka mieszkaniowa w 2013 r.
- Obrót nieruchomościami w 2013 r.
- Infrastruktura komunalna w 2013 r.
- Rynek wewnętrzny w 2013 r.
- Transport — wyniki działalności w 2013 r.
- Łączność — wyniki działalności w 2013 r.
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych (*p*)
- Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2013 r.
- Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 r.
- Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2008—2012
- Grupy przedsiębiorstw w Polsce w 2012 r.
- Ceny w gospodarce narodowej (*m*)
- Ceny robót budowlano-montażowych i obiektów budowlanych (*m*)
- Nakłady i wyniki przemysłu (*k*)
- Budownictwo — wyniki działalności w 2013 r.
- Gospodarka materiałowa w 2013 r.
- Gospodarka paliwowo-energetyczna w latach 2012 i 2013
- Efektywność wykorzystania energii w latach 2002—2012
- Zużycie paliw i nośników energii w 2013 r.
- Energia ze źródeł odnawialnych w 2013 r.
- Zużycie energii w gospodarstwach domowych w 2012 r.
- Nauka i technika w 2013 r.
- Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2010—2014
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2011—2013
- Wyniki produkcji roślinnej w 2013 r.
- Zwierzęta gospodarskie w 2013 r.
- Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2013 r.
- Środki produkcji w rolnictwie w roku gospodarczym 2013/2014
- Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów w 2014 r.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON (*p*)
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2014 r.
- Produkt krajowy brutto — Rachunki regionalne w 2012 r.
- Osoby powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2012 r.
- Miasta w liczbach, 2012
- Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r.
- Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej na obszarach przygranicznych przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 r.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2013 r.
- Ceny w gospodarce narodowej w 2013 r.
- Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach (lata 2000—2014) (*m*)
- Rachunek podaży i wykorzystania wyrobów i usług w 2010 r.
- Bilans przepływów międzygałęziowych w bieżących cenach bazowych w 2010 r.
- Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r.
- Wypadki przy pracy i problemy zdrowotne związane z pracą
- Ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych w 2013 r.
- Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych w 2013 r.
- Zielone Płuca Polski w 2012 r.
- Żegluga śródlądowa w Polsce w latach 2010—2013

Publikacje wydawane z częstotliwością: (*m*) — miesięczną, (*k*) — kwartalną, (*p*) — półroczną

Sprzedaż detaliczna i zamówienia:

ZAKŁAD WYDAWNICTW STATYSTYCZNYCH
STATISTICAL PUBLISHING ESTABLISHMENT

al. Niepodległości 208, 00-925 Warszawa

Dział Sprzedaży tel. (22) 608 32 10, 608 38 10, fax 608 38 67

Sale Department

e-mail: zws-sprzedaz@stat.gov.pl